

การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของพระภิกษุสามเณร

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2557
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CRIMINALIZATION OF BUDDHIST MONKS AND NOVICES

Mr. Tanat Kunapatworakit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2014

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของพระภิกษุสามเณร
โดย	นายธนาตย์ คุณภัทรวรกรกิจ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัชพล ไชยพร

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์พิเศษ ธงทอง จันทรางศุ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัชพล ไชยพร)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณพล จันทน์หอม)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(นายณพัรัตน์ เบญจวิฒนานันท์)

ธนาตย์ คุณภัทรวรกิจ : การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของพระภิกษุสามเณร (CRIMINALIZATION OF BUDDHIST MONKS AND NOVICES) อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์
 หลัก: ผศ. ดร.ชัชพล ไชยพร, 180 หน้า.

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักในประเทศไทย ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศนับถือและเคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนา พระภิกษุและสามเณรเป็นหนึ่งในความเป็นพระพุทธศาสนาทำหน้าที่ธำรงรักษาและเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาให้พุทธศาสนิกชนประพฤติปฏิบัติโดยพระพุทธเจ้าได้ทรงวางกรอบการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรผู้เป็นบุคลากรหลักในพระพุทธศาสนาของพระองค์ไว้ด้วยพระวินัยบัญญัติ แต่พระภิกษุและสามเณรบางรูปมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมดังที่เห็นเป็นข่าวตามสื่อต่างๆ ส่งผลกระทบต่อความศรัทธาของประชาชน จึงมีแนวความคิดที่จะกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับการกระทำที่ไม่เหมาะสมดังกล่าว

จากการศึกษาพบว่า การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาต่อพระภิกษุและสามเณรนั้นขัดต่อหลักการทางนิติศาสตร์อย่างสากลหลายประการ ทั้งในเรื่องการแยกอาณาจักรออกจากศาสนจักร หลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดทางอาญา หลักความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และประการสำคัญคือในพระพุทธศาสนาเองก็มีมาตรการในการจัดการกับความประพฤติของพระภิกษุและสามเณรโดยเป็นพระวินัยบัญญัติที่เป็นบรรทัดฐานในโลกของพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว อีกทั้งยังมีมาตรการทางกฎหมายที่รัฐเข้าไปช่วยส่งเสริมให้คณะสงฆ์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเรียบร้อยโดยให้พระสังฆาธิการมีหน้าที่ดูแลพระภิกษุและสามเณรในสังกัด ยิ่งไปกว่านั้นยังไม่ปรากฏว่ามีประเทศใดในโลกที่นับถือพระพุทธศาสนาบัญญัติกฎหมายกำหนดความรับผิดชอบต่อพระภิกษุและสามเณรไว้โดยตรง

ด้วยเหตุดังที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น การกำหนดให้พระภิกษุและสามเณรต้องรับผิดชอบทางอาญาหนักกว่าหรือบนฐานความผิดที่พิเศษกว่าบุคคลทั่วไปจึงไม่ใช่หนทางแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุและสามเณร เพราะการบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวขัดกับหลักเกณฑ์สากล อีกทั้งในระบบกฎหมายไทยได้มีมาตรการที่ใช้ในการควบคุมและแก้ไขปัญหาดังกล่าวอยู่แล้ว ดังนั้นจึงควรมุ่งเน้นการบังคับใช้มาตรการที่มีอยู่แล้วโดยอาศัยกระบวนการทางอาญาเพื่อให้พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด และเป็นการให้ทางพระพุทธศาสนาจัดการกันเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา 2557

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

5685977134 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: MONKS NOVICES / BUDDHISM / VINAYA / SECULARISM

TANAT KUNAPATWORAKIT: CRIMINALIZATION OF BUDDHIST MONKS AND NOVICES. ADVISOR: ASST. PROF. CHACHAPON JAYAPHORN, 180 pp.

Buddhism is the main religion in Thailand. The majority of Thais are Buddhist. Monks and novices play major roles in protecting and spreading Buddhist teachings across and outside the country. Buddha created the monastic discipline called “Vinaya” in order for monks and novices to behave in a good manner. However, as can be seen in the news, some did not comply with Vinaya. This affects the faith of people towards monks and novices in general. Thus, there has been a discussion about the concept to criminalize such misbehavior.

The study shows that criminalization of Buddhist monks and novices is contrary to the principles of the law such as the secularism, the criteria of criminalization, and the concept of equality and non-discrimination. More importantly, Buddhism has its own measure to deal with the misbehavior, called “Vinaya” which is the norm of the Buddhism. Moreover, there is a law that supports the Sangha to live together peacefully by empowering the monk that is the senior official to look after their underlings. In addition there is no other Buddhist country in the world that has a criminal law with the purpose to regulate the monks and novices.

This research finally concludes that to criminalize the monks and novices is not the way to solve the misbehavior problem because that legislation opposes the international criteria and Thai legal system has already set out its certain measures to control and solve the problem. Therefore, one need to focus on the existing measure by using the criminal process in order to make the official monks strictly perform their duties and let the Buddhism system work out in its own way.

Field of Study: Laws

Student's Signature .....

Academic Year: 2014

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีเพราะความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชพล ไชยพร ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยท่านให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์ตลอดระยะเวลาในการศึกษา ผู้ศึกษาจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์พิเศษธงทอง จันทรางศุ ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม และอาจารย์ นพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าของของท่านให้เกียรติมาเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งคณะกรรมการทุกท่านได้กรุณาชี้แนะประเด็นอันเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างมาก นอกจากนี้ท่านอาจารย์นพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์ ยังเป็นธุระในการติดต่อพระเถระให้ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์เชิงลึกอีกด้วย

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณพระพรหมสิทธิ พระราชวิจิตรปฏิภาณ พระเทพรัตนสุธี และพระเทพคุณาภรณ์ ที่สละเวลาอันมีค่าของมาให้สัมภาษณ์เชิงลึกแก่ผู้ศึกษา ซึ่งช่วยให้ผู้ศึกษาได้เห็นภาพที่ชัดเจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังมีบุคคลที่มีส่วนสำคัญ ซึ่งเป็นผู้ให้โอกาสในการศึกษาเล่าเรียน รวมทั้งเป็นแรงผลักดันและแรงสนับสนุนให้ผู้ศึกษาสามารถทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงได้ดี คือ บิดาและมารดาที่รักและเคารพสูงสุด และขอขอบคุณเพื่อนๆ รุ่นพี่ รุ่นน้อง รวมถึงบุคคลอีกหลายท่านที่ไม่อาจกล่าวนามได้ทั้งหมดในที่นี้ที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้ความเอาใจใส่แก่ผู้ศึกษาเสมอมา

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลทั่วไปและวงการพระพุทธศาสนาของประเทศไทย หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณประโยชน์ประการใด ผู้ศึกษาขอมอบความดีทั้งหมดนั้นแต่บุคคลทุกท่านที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 สมมติฐาน	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	6
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่พระภิกษุสามเณร	8
2.1 แนวคิดเรื่องรัฐกับศาสนา	8
2.1.1 แนวคิดในการแบ่งแยกรัฐกับศาสนา	10
2.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล	19
2.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระพุทธศาสนาในประเทศไทย	21
2.2 แนวคิดเรื่องนโยบายทางอาญา.....	23
2.2.1 หลักการกำหนดนโยบายทางอาญา.....	25
2.2.1.1 ขั้นการก่อตัวของนโยบาย (Policy Formation)	26
2.2.1.2 ขั้นกำหนดนโยบาย (Policy Adoption หรือ Policy Decision-Making)....	27
2.2.2 กระบวนการดำเนินนโยบายทางอาญา.....	29

2.2.2.1	ขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation).....	30
2.2.2.2	ขั้นการประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation).....	32
2.2.2.3	การสืบทอดและการยุตินโยบาย (Policy Succession and Policy Termination).....	33
2.3	ขอบเขตของกฎหมายอาญา	34
2.3.1	ที่มาของการใช้มาตรการทางอาญา.....	34
2.3.2	หลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดทางอาญา.....	37
2.3.3	วัตถุประสงค์ในการบัญญัติกฎหมายอาญา.....	39
2.3.4	ข้อจำกัดของกฎหมายอาญา.....	40
2.4	หลักความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม.....	42
2.4.1	หลักความเสมอภาค.....	43
2.4.2	การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม.....	46
2.5	หลักการของพระไตรปิฎกและพระวินัยสงฆ์.....	47
2.5.1	ความหมายและความเป็นมาของพระไตรปิฎก.....	48
2.5.2	ความหมายและความเป็นมาของพระวินัยปิฎก.....	51
2.5.3	ความหมายและประเภทของอาบัติ.....	56
บทที่ 3	สภาพการณ์ของพระภิกษุสามเณรไทยในปัจจุบัน.....	62
3.1	การกระทำละเมิดพระธรรมวินัยข้อปาราชิกของพระภิกษุ โดยทำการเสพเมถุน หรือกล่าว อวดอุตริมนุสสรรมซึ่งมีในตนหรือไม่มีในตน.....	62
3.2	การกระทำใดๆให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก.....	64
3.3	การกระทำอันไม่เหมาะสมของพระภิกษุ และสามเณร อันได้แก่ การมีสื่อลามกอนาจารไว้ใน ครอบครอง การดื่มสุรายาเมา การกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน และการ เรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาต.....	66

3.4 พระภิกษุที่มีอำนาจในการบรรพชาอุปสมบทที่จิตใจหรือประมาทเลินเล่อทำการบรรพชา อุปสมบทให้แก่บุคคลที่ต้องห้ามในทางพุทธศาสนา.....	69
3.5 พระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศกระทำกรอันเป็นที่เสื่อมเสียแก่ พระพุทศาสนา.....	70
บทที่ 4 การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่พระภิกษุสามเณร	73
4.1 การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่พระภิกษุสามเณรในประเทศไทย	73
4.1.1 มาตรการทางกฎหมายต่อพระภิกษุสามเณรในสมัยต่างๆ.....	73
4.1.1.1 สมัยสุโขทัย.....	73
4.1.1.2 สมัยอยุธยา.....	75
4.1.1.3 สมัยธนบุรี	76
4.1.1.4 สมัยรัตนโกสินทร์	77
4.1.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพระพุทศาสนาในปัจจุบัน	83
4.1.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	83
4.1.2.2 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535	85
4.1.2.3 ประมวลกฎหมายอาญา.....	88
4.2 การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่พระภิกษุในต่างประเทศ.....	99
4.2.1 ประเทศศรีลังกา	100
4.2.2 ประเทศพม่า.....	106
บทที่ 5 บทวิเคราะห์การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของพระภิกษุสามเณร	114
5.1 วิเคราะห์ความรับผิดชอบทางอาญาของพระภิกษุสามเณร	114
5.1.1 ความรับผิดชอบทางอาญาในกรณีทั่วไป	114
5.1.2 ความรับผิดชอบทางอาญาในความผิดเกี่ยวกับศาสนา.....	115
5.2 วิเคราะห์สภาพการณ์ของพระภิกษุสามเณรไทย.....	117

5.2.1 ปัญหาการกำหนดโทษเอกกับการกระทำละเมิดพระธรรมวินัยข้อปาราชิกของ พระภิกษุ โดยทำการเสพเมถุน หรือกล่าวอวดอุตริมนุสสรรมซึ่งมีในตนหรือไม่มีใน ตน และเอาผิดกับผู้ร่วมกระทำการดังกล่าว.....	117
5.2.2 ปัญหาการกำหนดโทษเอกกับการกระทำใดๆให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปจาก พระไตรปิฎก	123
5.2.3 ปัญหาการกำหนดโทษเอกกับการกระทำอันไม่เหมาะสมของพระภิกษุและสามเณร อันได้แก่ การมีสื่อลามกอนาจารไว้ในครอบครอง การดื่มสุรายาเมา การกระทำผิด ตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน และการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาต	126
5.2.4 ปัญหาการกำหนดโทษเอกกับพระภิกษุที่มีอำนาจในการบรรพชาอุปสมบทที่จิตใจ หรือประมาทเลินเล่อทำการบรรพชาอุปสมบทให้แก่บุคคลที่ต้องห้ามในทางพุทธ ศาสนา หรือผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ.....	135
5.2.5 ปัญหาการกำหนดโทษเอกกับพระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ กระทำการอันเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนา	141
5.3 วิเคราะห์ผลกระทบในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของพระภิกษุสามเณร	147
5.4 วิเคราะห์แนวทางในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา	155
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	162
6.1 บทสรุป	162
6.2 ข้อเสนอแนะ	166
รายการอ้างอิง	172
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	180

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความร้ายแรงและประเภทการแก้ไขของอาบัติ.....	57
ตารางที่ 2 แสดงมาตรการทางพระพุทธศาสนาและมาตรการทางกฎหมายต่อสภาพการณ์ของ พระภิกษุสามเณรไทยในปัจจุบัน	146

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศาสนาเป็นสถาบันหลักของประเทศไทย โดยเป็นหนึ่งในสามสถาบันซึ่งเป็นที่เคารพสักการะร่วมกันในสังคมไทยอันได้แก่ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศนับถือศาสนาพุทธถึงร้อยละ 94.6¹ พระมหากษัตริย์ของไทยทรงเป็นพุทธมามกะ² พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างมากในประเทศไทย โดยอยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน วิถีชีวิตของชาวไทยส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยน้อมนำเอาหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตจนถือได้ว่าเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ความเป็นไทยในปัจจุบัน หลักธรรมคำสอนและความเชื่อตลอดจนแนวปฏิบัติตามหลักศาสนาได้แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยทุกคน กล่าวได้ว่าคนไทยทุกระดับได้รับเอาความเชื่อทางศาสนามาเป็นแบบอย่างแห่งการดำรงชีวิตจนก่อให้เกิดเป็นจารีตประเพณีอันเป็นบ่อเกิดของกฎหมายประการหนึ่งนั่นเอง

พระภิกษุสงฆ์เป็นหนึ่งในพระรัตนตรัยอันเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา โดยพระสงฆ์คือสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ที่มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา จึงออกบวชเพื่อถือปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้ากำหนดขึ้น มีหน้าที่ในการธำรงไว้ซึ่งศาสนา และถ่ายทอดพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าสืบต่อไป โดยพระภิกษุมิวินัย³ที่ต้องถือปฏิบัติ 227 ข้ออันเป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติเพื่อความตั้งมั่นของศาสนา ทั้งนี้เพื่อให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้ที่พบเห็น

---

¹ สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจสภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม พ.ศ. 2554, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี และราชกิจจานุเบกษา, 2555), หน้า 1.

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 9

³ วินัย มีคำไวพจน์อื่นๆดังนี้

1) ศิล หมายถึงความประพฤติดีงามทางกาย จาจา และใจ

2) พระบัญญัติ หมายถึงข้อห้ามมิให้พระภิกษุหรือภิกษุณีประพฤติล่วงละเมิดซึ่งมีบทกำหนดโทษปรับอาบัติแก่ผู้ล่วงละเมิด

3) สิกขาบท หมายถึงอุบายศึกษาหรือข้อศึกษา ได้แก่ ศิล 5 ศิล 8 ศิล 10 ศิล 227 และ ศิล 331

อย่างไรก็ตามแม้ศัลทั้ง 227 ข้อจะเป็นข้อปฏิบัติของพระภิกษุให้ประพฤติปฏิบัติโดยชอบ แต่ในความเป็นจริงกลับเป็นสิ่งที่ประพฤติปฏิบัติได้ยาก ดังจะเห็นตามข่าวรายวันที่พบพฤติกรรมไม่เหมาะสมของพระภิกษุบางรูปที่กระทำผิดพระธรรมวินัย และทำให้พระพุทธศาสนาหมัวหมอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระภิกษุเหล่านี้มาบวชโดยที่มิได้มีความเลื่อมใสศรัทธาอย่างแท้จริง แต่เข้ามาบวชเพื่อต้องการแสวงหาทรัพย์สิน หรือเข้ามาหลบหลีกสภาพสังคมภายนอกโดยที่มิได้มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา หรืออาจจะมีศรัทธาแต่เดิม ครั้นบวชได้ระยะหนึ่งพบว่าตนไม่สามารถจะดำรงอยู่ในพระธรรมวินัยได้ ซึ่งปัญหานี้มีได้เกิดขึ้นมาเฉพาะในปัจจุบันเท่านั้น แต่เมื่อศึกษาดูแล้วจะพบว่าพระพุทธศาสนามีความเจริญและความเลื่อมมาเป็นลำดับตั้งแต่ในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน

เมื่อสถาบันศาสนามีความเสื่อม ฝ่ายบ้านเมืองเข้ามาทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครอง และทำนุบำรุงศาสนาตั้งแต่ในสมัยพุทธกาลเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ในสมัยการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจเบ็ดเสร็จทั้งด้านบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ ทรงใช้พระราชอำนาจในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา โดยมีการส่งคายนาพระไตรปิฎก รวมถึงส่งสมณทูตไปเผยแผ่ศาสนาต่างแดน ทำให้พระพุทธศาสนามีความเข้มแข็งขึ้น แต่เมื่อเวลาผ่านไปความเสื่อมลงของสถาบันศาสนาก็เกิดอยู่เรื่อยๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสาเหตุที่พระพุทธศาสนาให้เสรีภาพในการบวช ไม่มีมาตรการในการคัดกรองผู้ที่มาบวชอย่างถี่ถ้วน บ้างก็บวชไปตามประเพณีมิใช่ด้วยความปรารถนาจะอบรมขัดเกลาตน ทำให้มีผู้ที่มีได้มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา มาบวชอยู่เป็นจำนวนมาก และดังที่กล่าวข้างต้นว่าพระธรรมวินัยในศาสนาพุทธเป็นสิ่งที่อาจปฏิบัติได้ยาก ทำให้แม่ผู้ที่บวชด้วยความศรัทธาในตอนแรกอาจประพฤติผิดในภายหลังได้

เมื่อพระภิกษุประพฤตินอกธรรมวินัย ซึ่งถูกเรียกว่า อลัชชี⁴ จะถูกลงนิคหกรรม⁵ซึ่งเป็นการลงโทษทางปกครองของคณะสงฆ์ สูงสุดคือการให้สึกออกจากการเป็นสงฆ์ ในสมัยก่อนนั้นฝ่ายบ้านเมืองเห็นว่าเป็นการไม่เพียงพอจะทำให้เหล่าอลัชชีเกรงกลัว พระมหากษัตริย์จึงทรงใช้พระราชอำนาจในทางอาญาเอาโทษกับผู้ประพฤติผิดวินัยด้วย ดังที่เห็นได้จากในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการประพฤติผิดวินัยของพระภิกษุในข้อ

⁴ ผู้ประพฤตินอกจารีต

⁵ นิคหกรรม (อ่านว่า นิก-คะ-หะ-ก่า) แปลว่า การข่ม เป็นวิธีการลงโทษภิกษุตามพระธรรมวินัยเพื่อให้เข็ดหลาบ

ปาราชิก ในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงใช้พระราชอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอน สมณศักดิ์พระเถระ รวมถึงลงโทษทางอาญาโดยพระภิกษุที่ทำผิดศีล นอกจากนี้พระองค์ยังได้ออก พระราชกำหนดที่เรียกว่า “พระราชกำหนดพระเจ้ากรุงธนบุรีว่าด้วยศีลสิกขาบท” ซึ่งนับเป็น จุดเริ่มต้นในการมีกฎหมายซึ่งมุ่งบังคับใช้กับคณะสงฆ์โดยตรง⁶ ในรัชสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา โลกทรงตรา “กฎพระสงฆ์” รวมอยู่ในกฎหมายตราสามดวง ห้ามภิกษุกระทำการหรือละเว้นการ กระทำซึ่งขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย หากละเมิดมีโทษหนักสูงสุดถึงประหารชีวิต ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปกฎหมายให้มีความทันสมัย และได้ยกเลิกการบังคับใช้โทษทาง อาญาในส่วนของศาสนาไปบางส่วน โดยพระองค์ทรงประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะการปกครอง คณะสงฆ์ ร.ศ. 121 แต่ความผิดอันเกิดจากการละเมิดพระธรรมวินัยข้อเมถุนปาราชิกยังต้องรับโทษ ทางอาญาอยู่ จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ยกเลิกโทษทางอาญาแก่ผู้ ละเมิดพระธรรมวินัยข้อเมถุนปาราชิก คงเหลือแค่การลงนิคหกรรมตามพระวินัยสงฆ์เพียงส่วนเดียว และโทษที่ได้รับคือการสึกจากการเป็นพระภิกษุเท่านั้น

ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตย ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ซึ่งให้คณะ สงฆ์ดูแลกันเอง โดยรัฐไม่จำเป็นต้องเข้าไปจัดการข้อพิพาท เพราะคณะสงฆ์มีอำนาจ 3 ส่วนเสมือนอำนาจ อธิปไตยของรัฐ นั่นคือมีสังฆสภา สังฆมนตรี และคณะวินัยธร ทำหน้าที่นิติบัญญัติ บริหาร และตุลา การตามลำดับ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ยกเลิก พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว และมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ขึ้นใช้บังคับแทน โดยมีการ แก้ไขเพิ่มเติมในพ.ศ. 2535 ซึ่งยังคงใช้บังคับอยู่จนถึงปัจจุบัน กฎหมายฉบับนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 โดยมีการใช้มาตรการทางอาญาในการลงโทษพระภิกษุที่กระทำ ผิดพระธรรมวินัย แต่การลงโทษนั้นมิได้ลงโทษจากการกระทำผิดพระธรรมวินัยโดยตรง หากแต่เป็น กรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำผิดแล้วไม่ยอมสึกจากการเป็น พระภิกษุ

⁶ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), พระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์กับสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สามลดา, 2549), หน้า 9.

ปัจจุบันได้มีกระแสสังคมที่ต้องการให้มีกฎหมายออกมาควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุและสามเณร โดยเป็นการนำเอาหลักการดั้งเดิมที่เคยปรากฏมาในอดีต นั่นคือ มีบทบัญญัติของกฎหมายเอาผิดทางอาญากับการกระทำผิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุ เช่น การทำผิดข้อเมณูปาราชิก การทำผิดกล่าวอวดอุตริมนุสธรรม การกระทำอันเป็นการบิดเบือนคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นปัญหาเป็นกรณีศึกษาที่จะนำมาวิเคราะห์ว่าพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุที่ประชาชนเห็นว่าไม่เหมาะสมนั้นสมควรมีบทบัญญัติทางกฎหมายในการกำหนดโทษทางอาญาหรือไม่อย่างไรดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการกำหนดโทษเอากับการกระทำละเมิดพระธรรมวินัยข้อปาราชิกของพระภิกษุ โดยทำการเสพเมณู หรือกล่าวอวดอุตริมนุสธรรมซึ่งมีในตนหรือไม่มีในตน และเอาผิดกับผู้ร่วมกระทำการดังกล่าว

2. ปัญหาการกำหนดโทษเอากับการกระทำใดๆให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก

3. ปัญหาการกำหนดโทษเอากับการกระทำอันไม่เหมาะสมของพระภิกษุ และสามเณร อันได้แก่ การมีสื่อลามกอนาจารไว้ในครอบครอง การดื่มสุรายาเมา การกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน และการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาต

4. ปัญหาการกำหนดโทษเอากับพระภิกษุที่มีอำนาจในการบรรพชาอุปสมบทที่จิตใจหรือประมาทเลินเล่อทำการบรรพชาอุปสมบทให้แก่บุคคลที่ต้องห้ามในทางพุทธศาสนา หรือผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ

5. ปัญหาการกำหนดโทษเอากับพระภิกษุ สามเณรที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศกระทำการอันเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนา

ปัญหาในการศึกษาข้างต้นนั้นเป็นกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบันอันเป็นที่สนใจของมหาชน ซึ่งมีความต้องการให้การกระทำข้างต้นมีบทบัญญัติทางกฎหมายมาจัดการกับปัญหาดังกล่าว แต่การบัญญัติกฎหมายเพื่อจัดการกับปัญหาข้างต้นนั้นอาจทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของความชอบธรรมในการบัญญัติกฎหมาย เนื่องจากปัญหาความเป็นสากลของกฎหมายดังที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งในโลกยุคปัจจุบันที่การติดต่อระหว่างประเทศมีความสำคัญ ประเทศไทยไม่สามารถจะอยู่โดดเดี่ยวลำพัง

โดยไม่สนใจประเทศอื่นๆได้ การบัญญัติกฎหมายให้มีความเป็นสากลเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศจึงมีความสำคัญ นอกจากนี้การบัญญัติกำหนดโทษทางอาญาดังกล่าวยังอาจก่อให้เกิดปัญหากฎหมายอาญาเพื่อ (Overcriminalization)⁷ ซึ่งจะทำให้กฎหมายอาญาไม่สามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลให้เกิดปัญหากระทบกับทั้งระบบกฎหมายได้ ซึ่งผู้ศึกษาจะได้วิเคราะห์ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์กรณีศึกษาอันเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นจริง ถึงความเหมาะสมในการบัญญัติความผิดทางอาญา
2. เพื่อค้นหาประวัติศาสตร์การบัญญัติกฎหมายอาญาในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาในยุคสมัยต่างๆ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงในอดีตว่าสังคมใช้มาตรการใดในคุ้มครองพระพุทธศาสนา
3. เพื่อค้นหามาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
4. เพื่อกำหนดแนวทางการคุ้มครองพระพุทธศาสนา เพื่อให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

1.3 สมมติฐาน

ด้วยปรากฏว่ามีการกระทำของพระภิกษุสามเณรที่ไม่เหมาะสมเกิดขึ้นอยู่เสมอ มีการถกเถียงกันมากเกี่ยวกับมาตรการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่พระภิกษุสามเณรสำหรับการกระทำที่ไม่เหมาะสมนั้น แต่ตามหลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดทางอาญานั้นจะต้องใช้เป็นวิธีทางสุดท้ายที่จะกำหนดมาตรการบังคับต่อบุคคล โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของการกระทำ อีกทั้งการกระทำที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรมีมาตรการตามพระวินัยบัญญัติควบคุมอยู่แล้ว ดังนั้น ไม่ควรนำมาตราการ

⁷ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญามาตรา 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พลสยามพริ้นติ้ง, 2551), หน้า 7.

ทางอาญามาใช้เพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนาในเรื่องความประพฤติของพระภิกษุสามเณร แต่ควรใช้วิธีการอื่นเพื่อเป็นการคุ้มครองพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีขอบเขตการศึกษาเฉพาะกรณีศึกษาที่ผู้ศึกษายกขึ้นมาวิเคราะห์ โดยศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีทางกฎหมายอาญา เปรียบเทียบกับหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา และศึกษาประวัติศาสตร์ของการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองพระพุทธศาสนาเพื่อพิจารณามาตรการที่เหมาะสมในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาข้อมูลโดยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร วารสาร บทความ หนังสือพิมพ์ กฎหมาย วิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่างๆ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ระบบออนไลน์ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้วิเคราะห์กรณีศึกษาอันเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นจริง ถึงความเหมาะสมในการบัญญัติความผิดทางอาญา
2. ได้องค์ความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์การบัญญัติกฎหมายอาญาในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาในยุคสมัยต่างๆ เพื่อนำมามาตรการที่เหมาะสมในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน
3. ได้กำหนดแนวทางเพื่อสอดคล้องกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

4. ได้แนวทางในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา เพื่อให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรือง และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

บทที่ 2

แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่พระภิกษุสามเณร

ในการจะพิจารณามาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมได้นั้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาแนวความคิดในเรื่องรัฐสมัยใหม่ที่แยกเรื่องอาญาจากรอกจากเรื่องศาสนจักร เพื่อให้ทราบแนวทางในการบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการศาสนาที่สอดคล้องกับหลักสากล ต่อจากนั้นจะได้ศึกษาในเรื่องของนโยบายทางอาญาที่เป็นตัวกำหนดแนวทางในการใช้มาตรการทางอาญาในการควบคุมความประพฤติของประชาชนในสังคม ซึ่งกระแสสังคมในปัจจุบันต้องการให้มีมาตรการทางอาญาในการควบคุมพฤติกรรมของพระภิกษุสงฆ์รวมถึงผู้ร่วมกระทำผิดที่เป็นบุคคลธรรมดา รวมถึงจะได้ทำการศึกษาขอบเขตของกฎหมายอาญาว่าอันที่จริงแล้วกฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์ใด มีขอบเขตหรือข้อจำกัดในการบังคับใช้เพียงใด และการบัญญัติกฎหมายอาญานั้นจะต้องบัญญัติอย่างไร สุดท้ายจะได้มาศึกษาในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เพื่อให้เข้าใจถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา โดยจะศึกษาพระไตรปิฎกซึ่งเปรียบเสมือนธรรมนูญที่บัญญัติรวมหลักธรรมทั้งหลายเอาไว้ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา และจะได้ศึกษาเจาะลึกลงไปในตัวพระวินัยซึ่งเปรียบเสมือนกฎหมายในโลกของพระพุทธศาสนา อันเป็นบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ของพระสงฆ์ให้ต้องประพฤติปฏิบัติ หากฝ่าฝืนย่อมมีบทลงโทษ เฉกเช่นเดียวกับกฎหมายอาญาที่บัญญัติห้ามมิให้บุคคลกระทำความผิดในโลกของฆราวาสนั่นเอง

2.1 แนวคิดเรื่องรัฐกับศาสนา

รัฐและศาสนามีความสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมาก ทั้งในแง่ของปัจเจกชนหรือในแง่ของสังคมโดยรวม โดยกล่าวได้ว่าศาสนาเป็นรากฐานของกฎหมาย เพราะศาสนาได้รวมหลักการในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม และความยุติธรรมเอาไว้ ศาสนาจึงเป็นแหล่งที่มาของศีลธรรมอันดี อันเป็นกติกาแรกเริ่มของสังคมมนุษย์ที่พัฒนาต่อมาเป็นรัฐชาติดังเช่นในปัจจุบัน

ศาสนาที่ได้รับความนิยมนับถือเป็นจำนวนมากนั้นมักจะเป็นศาสนาที่มีการจัดระเบียบองค์กรไว้อย่างเป็นระบบ โดยมีตำราที่รวบรวมหลักธรรมคำสอนเอาไว้เป็นหมวดหมู่ มีลักษณะการเผยแผ่ศาสนาที่สามารถทำให้ศาสนาแพร่หลายได้ในหมู่ชนจำนวนมาก ศาสนาเหล่านี้จะมีลักษณะที่เป็น

สถาบัน (Institution) ซึ่งทำให้ศาสนาไม่สิ้นสุดลงไปตามบุคคลที่เป็นผู้สอนศาสนา แต่ยังสามารถสืบทอดต่อกันมาได้เรื่อยไป สถาบันศาสนานี้เองที่เป็นแหล่งรวมศรัทธาความเชื่อ และรวบรวมหลักธรรมคำสอนที่ทำให้มนุษย์ในสังคมมีความรู้สึกผิดชอบ สำนึกในคุณธรรมและจริยธรรม อย่างไรก็ตามก็ตัวเองก็เป็นสถาบันทางการเมืองที่เป็นศูนย์รวมความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิต เป็นหลักประกันว่าประชาชนจะได้รับความปลอดภัยและมีความเป็นอยู่ที่ดี รวมถึงการสร้างความรู้สึกในการเป็นประชาชนที่เคารพกฎหมายและทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบเรียบร้อย ดังนั้นจะเห็นว่ามนุษย์มีสถานะเป็นทั้งศาสนิกชน และเป็นทั้งประชากรของรัฐ เพราะฉะนั้นรัฐกับศาสนาจึงมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน¹ โดยความสัมพันธ์ของรัฐกับศาสนานี้อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท²

1. รัฐฆราวาส (Secular State) รัฐประเภทนี้มีอำนาจรัฐอยู่เหนืออำนาจของศาสนจักร โดยผู้เสนอแนวคิดนี้คือ โทมัส อาราตุส (Thomas Erastus ค.ศ. 1524 – 1583) เรียกแนวคิดที่รัฐอยู่เหนือศาสนานี้ว่า “เอราสเตียนนิสม์”(Erastianism) ศาสนจักรแยกออกจากรัฐอย่างเด็ดขาด โดยที่รัฐและศาสนาต่างแยกบทบาทและความเป็นสถาบันออกจากกัน ระบบกฎหมายของรัฐที่มีแนวความคิดแบบนี้จะไม่ผูกพันโดยตรงต่อศาสนาใดศาสนาหนึ่ง และการดำรงอยู่ของศาสนาใดศาสนาหนึ่งก็ไม่ขึ้นอยู่กับอำนาจของรัฐแต่อย่างใด อันทำให้หลักธรรมทางศาสนาและหลักกฎหมายแยกออกจากกันอย่างเป็นอิสระ

2. รัฐศาสนา หรือ “เทวาธิปไตย” (Theocracy) เป็นรัฐที่ไม่แยกศาสนจักรออกจากรัฐ โดยรัฐกับศาสนาเป็นสถาบันที่พึ่งพาอาศัยกันและกัน ระบบกฎหมายของรัฐประเภทนี้จึงอิงหลักธรรมทางศาสนาเป็นสำคัญ และในคำพิพากษาของศาลจะอ้างอิงหลักธรรมทางศาสนามาใช้เป็นเหตุผลของคำวินิจฉัย รัฐประเภทนี้จะมีศาสนาใดศาสนาหนึ่งมีอำนาจเหนืออำนาจของรัฐนั้นอย่างชัดเจน

3. รัฐผสม รัฐประเภทนี้เป็นระบบผสม (Hybrid System) แนวความคิดนี้เรียกว่า “สหกรณ์นิยม” (Cooperationism) ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับศาสนามีความซับซ้อนมาก นั่นคือรัฐกับศาสนจักรมิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด และมีการดำเนินความสัมพันธ์ร่วมกันอยู่ ระบบกฎหมายของ

¹ อานนท์ มาเฝ้า, การแบ่งแยกระหว่างรัฐกับศาสนจักร : มโนทัศน์ทางนิติปรัชญาและกฎหมายมหาชน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2557), หน้า 12.

² Frank Cranmer and Javier Garcia Olivia, "Law and Justice - the Cristian Law Review," Church-State Relationships: An Overview 162(2009): 5.

รัฐประเภทนี้จะอิงหลักธรรมทางศาสนาบางส่วน และให้ความสำคัญกับศาสนาด้วยเหตุผลบางประการ

2.1.1 แนวคิดในการแบ่งแยกรัฐกับศาสนา

แม้ว่าศาสนจักรและรัฐต่างมีอิทธิพลต่อสังคมมนุษย์ดังที่ได้กล่าวในข้างต้น แต่เจตนารมณ์ของศาสนาซึ่งแสดงออกผ่านทางหลักธรรมของศาสนา (Dogma) กับเจตนารมณ์ของรัฐซึ่งแสดงออกผ่านทางหลักกฎหมาย (Law) มีความแตกต่างกันในนัยสำคัญทั้งในเชิงเนื้อหา และวัตถุประสงค์ โดยที่รัฐสมัยใหม่มิได้บัญญัติกฎหมายเพื่อบังคับถึงศีลธรรมเพียงอย่างเดียว กฎหมายหลายฉบับมีวัตถุประสงค์แตกต่างออกไป ทั้งนี้ก็เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ³ อย่างไรก็ตามหากจะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับศีลธรรม อาจจำแนกความคิดออกได้เป็น 3 แนวทาง⁴

1. กฎหมายกับศีลธรรมเป็นเรื่องเดียวกัน แนวคิดนี้เป็นแนวคิดแรกเริ่มของมนุษย์ซึ่งทุกชาติทุกภาษาต่างมีแนวความคิดนี้ แม้จารีตประเพณีส่วนมากจะมีบ่อเกิดมาจากศีลธรรม แต่ยังมีบางส่วนของประเพณีมีขึ้นเพื่อความสะดวก อย่างไรก็ตามหากย้อนดูตามประวัติศาสตร์แล้วย่อมกล่าวได้ว่ากฎหมายมีรากฐานมาจากศีลธรรมก่อนที่กฎหมายจะแยกจากศีลธรรมเป็นเอกเทศในภายหลัง เพราะเมื่อมนุษย์เจริญมากขึ้น มีสังคมที่พัฒนาขึ้นเป็นลำดับ มีการศึกษาวิชานิติศาสตร์อันเป็นการแยกความแตกต่างระหว่างกฎหมายกับศีลธรรมได้ในระดับหนึ่ง แต่แนวคิดที่ว่าศีลธรรมกับกฎหมายเป็นเรื่องเดียวกันนั้นก็ได้รับการขบขั้วยุโรปมาตั้งแต่ยุคสมัยกรีกโรมันเรื่อยมาจนถึงมีการปฏิรูปในช่วงศตวรรษที่ 15 – 16 นอกจากนี้ทางฝั่งของชาติตะวันออกเอง ตัวอย่างเช่น ในประเทศจีนและอินเดียยังมีการนำกฎหมายกับศีลธรรมมาใช้ปะปนกันดังจะเห็นว่าทั้งสองประเทศนี้มีนักปราชญ์ทางด้านปรัชญาและศีลธรรม แต่ไม่มีนักปราชญ์ทางด้านกฎหมายเลย

2. กฎหมายกับศีลธรรมเป็นเรื่องที่แยกจากกันโดยเด็ดขาด แนวคิดนี้เกิดขึ้นอย่างจริงจังในช่วงศตวรรษที่ 19 โดยสำนักกฎหมายบ้านเมือง เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายกับศีลธรรมนั้นแตกต่างกัน โดยแนวคิดนี้เริ่มต้นจากการถือว่ารัฐมีอำนาจอธิปไตยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจ

³ สมยศ เชื้อไทย, หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555), หน้า 50-51.

⁴ ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า 303-307.

ใดทั้งสิ้น ซึ่งพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆหลังจากที่สมัยกลางเริ่มเสื่อมลงในช่วงศตวรรษที่ 15 - 16 สำนักกฎหมายบ้านเมืองนี้เป็นแนวคิดที่ก่อตัวขึ้นพร้อมๆกับการเกิดขึ้นของรัฐสมัยใหม่ (Modern State) ซึ่งมีระบบการปกครองที่แตกต่างจากระบบศักดินาในยุคกลาง โดยในยุคกลางนั้นอาณาจักรอยู่ภายใต้การครอบงำของศาสนจักร ในสมัยนั้นยุคกลางจึงยังไม่มีอำนาจอธิปไตย เพราะต้องอยู่ภายใต้บังคับของพระเจ้า

รัฐสมัยใหม่เริ่มต้นด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ซึ่งเริ่มเกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 13 - 16 ซึ่งเกิดการปฏิเสธอำนาจของศาสนจักรไปพร้อมๆกันกับการเติบโตของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมื่อศาสนจักรค่อยๆเสื่อมอำนาจลง ในทางกลับกันอาณาจักรมีอำนาจเข้มแข็งขึ้นเรื่อยๆ ฝ่ายอาณาจักรสามารถประกาศตัวว่ามีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเองไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของศาสนจักรอีกต่อไป ลักษณะสำคัญของรัฐสมัยใหม่คือมีการปกครองโดยรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางและมีอาณาเขตกว้างขวาง มิใช่แบ่งเป็นหัวเมืองเล็กๆน้อยๆเหมือนดังในอดีต เมื่อมีอาณาเขตกว้างขวางก็มีความจำเป็นต้องสร้างระบบการบังคับบัญชาที่ชัดเจนจึงต้องอาศัยกฎเกณฑ์ที่แน่นอน มิใช่ขนบธรรมเนียมการปกครองแบบที่มีอยู่เดิม รัฐสมัยใหม่จึงต้องมีระบบกฎหมายมหาชนทั้งในรูปของกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครองอันเป็นลักษณะเฉพาะของรัฐสมัยใหม่ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการนิติบัญญัติเพื่อบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในกระบวนการสร้างรัฐใหม่นี้เองที่สนับสนุนให้ใช้ระบบกฎหมายอย่างเต็มที่ เป็นแนวคิดที่ว่ารัฐมีอำนาจสูงสุดในการบัญญัติกฎหมายได้อย่างกว้างขวางไร้ขอบเขตจำกัด กฎหมายส่วนใหญ่ในยุคนี้จึงไม่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมแต่เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อพัฒนาบ้านเมือง อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้มิได้มองว่ากฎหมายกับศีลธรรมเป็นสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกัน เพียงแต่แนวคิดนี้สนับสนุนให้นักนิติศาสตร์จะต้องสนใจแต่กฎหมายที่มีอยู่ มิใช่ไปพิจารณาถึงกฎหมายที่เป็นธรรมอันควรจะมี ซึ่งเป็นการพิจารณากฎหมายในแง่ของความเป็นจริง โดยมีได้ใส่ใจในเชิงคุณค่านั่นเอง⁵

3. กฎหมายกับศีลธรรมเป็นสิ่งที่แตกต่างกันแต่มีรากฐานเหมือนกัน แนวคิดนี้มองว่าทั้งสองสิ่งนี้แยกออกจากกันไม่ได้ เพราะต่างก็เป็นปรากฏการณ์ในสังคมมนุษย์ ซึ่งมนุษย์มีจิตใจที่ต้องการแสวงหาความเป็นธรรมและความดีงาม แต่ด้วยพัฒนาการของสังคมทำให้ศีลธรรมและ

⁵ จริญญา โฆษณานันท์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550), หน้า 34-35.

กฎหมายมีลักษณะที่แตกต่างกัน แต่จะแยกออกจากกันโดยเด็ดขาดไม่ได้ เมื่อกฎหมายแห่งกระด้างหรือยึดติดในแบบพิธีมากเกินไป ก็มีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาความเป็นธรรม ซึ่งมนุษย์สามารถรู้ได้ด้วยจิตใจของตนเอง ทั้งนี้อาจอาศัยช่องทางในการแสวงหาความยุติธรรมด้วยวิธีต่างๆ อาทิ โดยอาศัยการตีความกฎหมาย โดยอาศัยดุลพินิจของผู้พิพากษา โดยอาศัยการเทียบเคียงกฎหมาย

ดังที่ได้กล่าวในข้างต้นจะเห็นว่าในสังคมยุคก่อนนั้นที่กฎหมายกับศีลธรรมยังเป็นเรื่องเดียวกัน กฎเกณฑ์ที่ใช้ควบคุมความประพฤติของมนุษย์มีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ว่าด้วยความผิดชอบชั่วดีที่มนุษย์ใช้จิตสำนึกรับรู้ได้ด้วยตัวเอง ดังนั้น เกณฑ์ในการตัดสินว่าสิ่งใดถูกหรือผิดจึงอาศัยเหตุผลทางศีลธรรมของบุคคลนั่นเองเป็นตัวกำหนด ส่งผลให้ศาสนาเข้ามามีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอน ชัดเจนจิตใจ เผยแผ่แนวคิดเกี่ยวกับศีลธรรมจริยธรรม และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ก็ส่งผลต่อกฎหมายด้วย เพื่อเป้าหมายในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในชีวิตทางโลก หรือเป้าหมายในการบรรลุธรรม สำเร็จธรรมตามคำสอนของศาสนา เพื่อความสำเร็จในทางศาสนา กฎหมายในสังคมจึงได้รับอิทธิพลจากศาสนาเป็นอย่างมาก⁶

ผลดีของการที่ศีลธรรมอยู่ในกฎหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวมีอย่างน้อยสองประการ⁷ คือ ผลดีต่อเนื้อหาของกฎหมายและผลดีต่อการบังคับใช้กฎหมาย

ประการที่หนึ่งมีผลดีต่อเนื้อหาของกฎหมาย เนื่องจากมนุษย์ไม่ต้องการเป็นคนชั่วร้ายในสังคม และเกรงกลัวต่อบาปอันเป็นความเชื่อในทางศาสนา ผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องโน้มน้าวให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของกฎหมายบ้านเมือง เพราะศาสนจักรได้ทำหน้าที่ดังกล่าวแล้วผ่านทางความเชื่อตามศาสนา กฎหมายในลักษณะนี้ คือ ความผิดในตัวเอง (Mala in se) เช่น การฆ่ามนุษย์ การลักทรัพย์ การข่มขืนกระทำชำเรา ประการต่อมาคือผลดีต่อการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากศีลธรรมมีสภาพบังคับอยู่แล้วในตัวเอง การฝ่าฝืนย่อมได้รับผลร้ายทั้งจากถูกสังคมประณามทั้งจากความผิดบาปทางศาสนา ซึ่งสภาพบังคับนี้อาจเป็นในปัจจุบันทันที หรือในอนาคตยาวไกลเช่นในชาติภพหน้า ผู้ปกครองจึงไม่มีความจำเป็นต้องสร้างกลไกการดำเนินงานด้านกระบวนการยุติธรรมหรือกฎหมายวิธีพิจารณาความให้เป็นระบบที่มีเหตุผลทางนิติศาสตร์รองรับให้ยุ่งยาก ในบางครั้งหาก

⁶ อานนท์ มาเฝ้า, การแบ่งแยกระหว่างรัฐกับศาสนาจักร : มโนทัศน์ทางนิติปรัชญาและกฎหมายมหาชน, หน้า 25

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27-29.

ต้องการความรวดเร็วในการจัดการกับผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมของอาณาจักรก็สามารถดำเนินการจัดการกับผู้ฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งอิงอยู่กับศาสนานั้นได้ ด้วยการให้เหตุผลว่าเป็นการกำจัดคนชั่วให้ออกไปจากสังคม ซึ่งในบางกรณีเป็นการอ้างความชอบธรรมทางศาสนาเพื่อเป็นการบูชาพระเจ้า หรือเป็นการกระทำในนามของพระเจ้า เป็นต้น

อย่างไรก็ตามแม้อาณาจักรจะได้รับผลดีจากศาสนจักรดังที่ได้กล่าวในข้างต้น แต่ผลร้ายที่เกิดจากสภาวะการดังกล่าวก็มีเช่นกัน ซึ่งสามารถยกตัวอย่างได้สองประการดังนี้⁸

ประการแรก ในบางกรณีที่กฎหมายมิใช่ความผิดในตัวเอง ย่อมอยู่นอกเหนือขอบเขตของศีลธรรมทางศาสนา เมื่อบ้านเมืองมีพัฒนาการมากขึ้น ระบบสังคมและเศรษฐกิจมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ความจำเป็นของผู้ปกครองในการจัดทำบริการสาธารณะ หรือควบคุมกิจการค้าพาณิชย์ย่อมทำให้เกิดกฎหมายที่ไม่ใช่เรื่องของจิตสำนึกผิดชอบชั่วดีเพียงอย่างเดียว จึงทำให้เกิดกฎหมายที่มีขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการรักษาความสงบเรียบร้อย กำหนดทิศทางของนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคม กฎหมายลักษณะนี้คือกฎหมายที่เป็นความผิดกำหนด (Mala prohibita) ซึ่งมีได้มีความเกี่ยวข้องกับหลักศาสนาแต่อย่างไร หากผู้ปกครองยังยึดติดกับหลักศาสนาในสถานการณ์เช่นนี้ ย่อมจะทำให้เกิดอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ เหตุนี้เองที่ทำให้มีความจำเป็นต้องผ่อนคลายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับศาสนา ส่งผลให้มีความคิดที่จะแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดในภายหลัง

ประการต่อมา ด้วยเหตุที่สังคมฝากความหวังไว้กับการลงทัณฑ์ทางศาสนาในรูปของบาปกรรม ซึ่งในบางครั้งก็รวดเร็ว แต่บางครั้งผลกรรมนั้นยาวนานถึงชาติภพหน้า รัฐไม่อาจรอคอยให้เป็นไปตามกฎแห่งศีลธรรมเพื่อรักษาความสงบเฉพาะหน้าได้ นอกจากนี้การถูกลงโทษทางศีลธรรมหรือโดยพระเจ้าเป็นเจ้านั้นขาดความชัดเจนและไม่แน่นอน อีกทั้งความผิดบางฐานเป็นความผิดกำหนดไม่ใช่ความผิดในตัวเอง จึงไม่สามารถใช้ศีลธรรมมากำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ได้ เมื่อรัฐเป็นผู้บัญญัติความผิดที่กำหนดขึ้นนี้ รัฐจำเป็นต้องสร้างมาตรการบังคับขึ้นมาอย่างจริงจังด้วยกลไกของรัฐเองมิฉะนั้นความผิดที่กำหนดขึ้นนี้จะไม่มีสภาพบังคับเลย

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29-35.

ดังที่ได้กล่าวข้างต้นเมื่อพิจารณาความแตกต่างในเรื่องอุดมการณ์ของหลักศีลธรรมอันเป็นแนวทางของศาสนากับหลักกฎหมายอันเป็นแนวทางของรัฐ แม้จะกล่าวได้ว่ามีรากฐานเดียวกันแต่ก็มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้รัฐกับศาสนาไม่อาจจะเป็นหนึ่งเดียวกันได้อย่างสนิท จึงมีต้องมีการแยกรัฐกับศาสนจักรออกจากกัน

เมื่อจักรวรรดิโรมันล่มสลายลงในช่วงปลายศตวรรษที่ 5 ยุโรปก็ก้าวเข้าสู่ยุคกลาง โดยยุคกลางตอนต้นช่วงศตวรรษที่ 6 – 11 นั้น เรียกกันว่าเป็นยุคมืด (Dark Ages) ภายหลังจากที่จักรวรรดิโรมันล่มสลายไปนั้น อำนาจที่เป็นศูนย์กลางการปกครองของยุโรปเป็นอันสิ้นสุดลง บรรดาผู้มีกำลังในท้องที่ต่างๆตั้งตนเป็นใหญ่ เกิดสงครามแย่งชิงอาณาเขต โดยไม่มีใครใดมีอำนาจใหญ่พอที่จะควบคุมความสงบให้เกิดขึ้นได้ดังเช่นในสมัยโรมัน บรรดาผู้นำท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งก็ต้องรวบรวมกำลังพลเพื่อคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและบริวาร การที่ต้องคุ้มครองกันในลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมแบบนายกับบ่าว ผู้ที่มีกำลังน้อยต้องยอมตัวเข้าสวามิภักดิ์ต่อผู้ที่มีกำลังแข็งแรงกว่า เรียกระบบศักดินาสวามิภักดิ์ (Feudal) โดยอาศัยการถือครองที่ดินของเจ้านายในการทำมาหากินเป็นลำดับลดหลั่นกันลงไป เจ้านายซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในเขตปกครองของตน ส่วนลูกน้องก็มีหน้าที่รับใช้เจ้านายและส่งผลผลิตให้เจ้านาย ระบบที่ดินแบบศักดินาเกิดขึ้นจากการที่กษัตริย์แบ่งที่ดินส่วนหนึ่งให้กับเหล่าขุนนางคนสำคัญ ขุนนางเหล่านั้นจะเป็นเจ้านายของเหล่าชาวนาในที่ดินรวมถึงมีสิทธิเด็ดขาดในเขตที่ดินของตน ขุนนางมีสิทธิขึ้นภาษีและออกกฎหมายได้ แต่พวกขุนนางก็ต้องให้สัตยาบันต่อกษัตริย์ในการส่งกองทัพมาช่วยในการป้องกันศัตรู ยุโรปทั้งทวีปในยุคนี้จึงแบ่งแยกการปกครองเป็นแคว้นใหญ่น้อยไม่มีการรวมศูนย์อำนาจเหมือนในสมัยโรมัน⁹ พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะกึ่งปกครองตนเอง¹⁰

สถาบันที่ยังคงดำเนินอยู่ได้ภายหลังจากที่จักรวรรดิโรมันล่มสลายไปแล้ว คือ คริสตจักร ซึ่งเจริญรุ่งเรืองขึ้นในช่วงปลายสมัยของจักรวรรดิโรมัน และเมื่อจักรวรรดิโรมันล่มสลายไปแล้วองค์กรจัดตั้งของคริสต์ศาสนาซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงโรมมิได้ถูกทำลายลงไปด้วย ดังนั้น คริสตจักรจึงเป็นสถาบันที่ดำรงอยู่ได้เพียงสถาบันเดียว และเป็นสถาบันที่สืบทอดแนวความคิดและ

⁹ ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, หน้า 139-140.

¹⁰ พิพัฒน์ พสุธาราชาติ, รัฐกับศาสนา บทความว่าด้วย อาณาจักร ศาสนจักร และเสรีภาพ, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: ศยาม, 2553), หน้า 88.

ธรรมเนียมการปกครองต่อมาจากจักรวรรดิโรมัน ศาสนจักรจึงเป็นเสมือนตัวแทนของของอารยธรรมอันรุ่งเรืองของจักรวรรดิโรมัน และเป็นที่เรียกกันว่า “โรมันคาทอลิก” สถานภาพของศาสนจักรจึงเป็นศูนย์กลางของความเชื่อในยุโรป กล่าวได้ว่า ในแง่การเมืองการปกครองแม้ยุโรปจะแบ่งแยกการปกครองเป็นแคว้นใหญ่น้อย แต่ในแง่ความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรม ยุโรปยังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายใต้การนำของศาสนจักรโรมันคาทอลิก ประชาชนในยุโรปซึ่งไม่อาจพึ่งพาจักรวรรดิโรมันในทางปกครองได้อีกต่อไป ก็ยังได้อาศัยศาสนจักรโรมันคาทอลิกเป็นที่พึ่งทางจิตใจและทางวัฒนธรรมเรื่อยมา ศาสนจักรเองก็ถือเป็นภารกิจในการจัดการปกครองให้ “โบสถ์” เป็นที่พึ่งของคนยุโรปด้วย ดังนั้น โบสถ์ (Church) ของศาสนจักรจึงกลายมาเป็นศูนย์กลางในการปกครองทางศาสนาที่สำคัญแทนที่จักรวรรดิโรมัน นอกจากนี้โบสถ์ยังเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของยุโรปอีกด้วย ดังนั้น ตลอดช่วงยุคกลางเป็นระยะเวลาที่นานกว่าพันปีศาสนจักรเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอารยธรรมที่ตกทอดมาแต่สมัยโรมัน ทั้งในแง่ของการเมืองการปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม และศิลปะวิทยาการ พระสงฆ์ในศาสนาคริสต์ต้องทำหน้าที่ในการปกครองในลักษณะเช่นเดียวกับข้าราชการ เป็นผู้สอนและเผยแผ่ศาสนา เป็นทั้งครูและนักปราชญ์ในขณะเดียวกัน¹¹

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 14 เป็นต้นมา ยุคกลางเริ่มเสื่อมลง และโลกได้เข้าสู่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) ประชาชนในยุคนี้เริ่มหันมาสนใจศึกษาภาษา วรรณกรรม ศิลปะและวัฒนธรรมของคนในยุคกรีกโรมัน ในทางความคิดเริ่มยกย่องความมีเหตุผลของมนุษย์ โดยเชื่อว่ามนุษย์สามารถใช้เหตุผลในการค้นหาสัจธรรมได้ด้วยตัวเอง ทำให้คนในสมัยนี้กล้าที่จะคิดวิจารณ์สิ่งต่างๆ ได้ด้วยเหตุผล ในทางการเมืองนั้นเริ่มปรากฏว่ามีรัฐฆราวาส (Secular State) เกิดขึ้นในยุโรป ภายใต้การนำของกษัตริย์และราชวงศ์ต่างๆ ตั้งตนเป็นอิสระไม่ยอมขึ้นต่อศาสนจักรทั้งในแง่คำสอนทางศีลธรรม ทั้งในทางการเมือง โดยเริ่มแรกจากการอ้างข้อความในพระคัมภีร์ที่ว่า “อำนาจที่ดำรงอยู่ในบ้านเมืองนั้นยอมเป็นไปตามการแต่งตั้งของพระเจ้า” (The Power that be is ordained from God) มาเป็นข้อยืนยันความชอบธรรมของฝ่ายอาณาจักรในการปกครองโดยไม่ต้องขึ้นต่อศาสนจักร ฝ่ายศาสนจักรควรทำหน้าที่ควบคุมดูแลเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องศรัทธาความเชื่อทางศาสนาไม่ควรมาก้าวล่วงเรื่องทางการเมืองการปกครองซึ่งเป็นเรื่องทางโลก และในช่วงปลายศตวรรษที่ 15 สถานะของศาสนจักรก็ยิ่งตกต่ำลงไปอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากความเสื่อมทางศีลธรรมในคณะสงฆ์ ซึ่ง

¹¹ ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, หน้า 141.

ช่วงชิงอำนาจและผลประโยชน์กันอย่างโจ่งแจ้ง เป็นเหตุให้เกิดการปฏิรูปศาสนา (Reformation) และมีการตั้งนิกายใหม่ที่เรียกว่าโปรเตสแตนต์ (Protestant) อันเป็นการประกาศคัดค้านและเลิกนับถืออำนาจของศาสนจักรอย่างเป็นทางการ แต่ยังคงนับถือพระเจ้าผ่านทางคัมภีร์ไบเบิลอยู่ โดยไม่ต้องผ่านศาสนจักรคาทอลิกอีกต่อไป¹²

แนวคิดที่รัฐแยกตัวออกจากศาสนจักรนี้เรียกว่า Secularism¹³ ซึ่งเป็นแนวคิดทางการเมืองที่เกิดขึ้นมาจากความขัดแย้งในยุโรปช่วงระหว่างการปฏิรูป (Reformation) และช่วงกลางศตวรรษที่ 17 ยุโรปเผชิญกับสงครามศาสนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสงครามอันเป็นที่รู้จักกันมากที่สุดคือ สงครามสามสิบปี (The Thirty Years' War) ในช่วงปี 1618 – 1648 ด้วยเหตุปัจจัยหลายอย่างทำให้สงครามนี้ก่อความเสียหายอย่างใหญ่หลวง ประชากรผู้ชายในบางศาสนาตกลงกว่าครึ่ง เกิดสภาวะโรคระบาดและขาดแคลนอาหาร บางประเทศถึงกับล้มละลาย ภัยของสงครามนี้ทำให้คนยุโรปอกสั่นขวัญแขวน นิกายโปรเตสแตนต์ได้ถือกำเนิดขึ้นและเป็นแนวคิดเริ่มต้นในการแบ่งแยกศาสนาออกจากรัฐ อย่างไรก็ตามการสิ้นสุดลงของสงครามนี้มิได้ทำให้แยกรัฐออกจากศาสนาในทันที ยุโรปต้องใช้เวลาอีกกว่าทศวรรษในการแยกตัวรัฐออกจากศาสนจักร¹⁴

ในขณะที่ศาสนจักรตกต่ำลงนั้นปรากฏว่ารัฐฆราวาส (Secular State) กลับมีอำนาจมากยิ่งขึ้น ประเทศที่กษัตริย์มีราชวงศ์เข้มแข็งและมีชัยภูมิที่ตั้งที่ดีสามารถตั้งตัวเป็นใหญ่และรวบรวมแคว้นเล็กๆเข้ามาอยู่ภายใต้อำนาจได้ โดยเริ่มต้นที่ราชวงศ์ฝรั่งเศสสามารถตั้งตนเป็นใหญ่เหนือดินแดนของชาวฝรั่งเศสรวบรวมอำนาจจากเจ้าครองนครต่างๆให้มาอยู่ใต้อำนาจของกษัตริย์ที่ปารีสได้ ส่งผลให้เกิดแนวคิดที่ว่าอาณาจักรไม่จำเป็นต้องอยู่ใต้อาณัติของศาสนจักรอีกต่อไป สถานะของอาณาจักรคือรัฐ (State) ได้ถูกยกให้มีคุณค่าในตัวเองไม่จำเป็นต้องอาศัยพึ่งพาศาสนจักร นอกจากนี้การรวบรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางก่อให้เกิดความขัดแย้งต่อสู้กันระหว่างเจ้าครองนคร (Feudal Lords) ตามแคว้นต่างๆด้วยกัน และสงครามระหว่างกษัตริย์กับเจ้าครองนครอยู่เสมอ ดังนั้น เพื่อที่จะรักษาความ

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 165.

¹³ คือ การแบ่งแยกศาสนจักรออกจากรัฐ รัฐจะต้องมีความเป็นกลางทางด้านศาสนา แต่ละศาสนาจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม

¹⁴ Michael Heng, Siam-Heng, and Ten Chin Liew, *State and Secularism: Perspectives from Asia* (Singapore: World Scientific Printers, 2010), pp. 24-25.

สงบสุขให้กับบ้านเมืองจำเป็นต้องยกอำนาจของรัฐให้มีความเข้มแข็งในตัวเองโดยไม่ต้องอาศัยสิ่งใด¹⁵ ปรัชญาเมธีจึงมีแนวคิดในเรื่องของรัฐออกมาอันเป็นผลมาจากการสังเคราะห์ข้อขัดแย้งระหว่างพระสันตะปาปา (ศาสนจักรโรมันคาทอลิก) กับกษัตริย์ฝ่ายหนึ่ง กับความขัดแย้งระหว่างกษัตริย์กับเจ้าครองเมืองอีกฝ่ายหนึ่ง จึงกล่าวได้ว่า ปรัชญาเกี่ยวกับรัฐและอำนาจอธิปไตยจึงเป็นเรื่องสองด้าน คือ ด้านบนปฏิเสธรอำนาจพระสันตะปาปา และด้านล่างปฏิเสธรอำนาจเจ้าครองเมือง¹⁶

นักปรัชญาคนแรก คือ ดอนต์ (Dante ค.ศ. 1265 – 1321) กล่าวว่าอำนาจของกษัตริย์เป็นอำนาจทางการเมือง เป็นเรื่องของอาณาจักรย่อมมีที่มาจากพระเจ้าโดยตรง ไม่ผ่านพระสันตะปาปาและศาสนจักร ดังนั้นในทางการเมืองกษัตริย์จึงเป็นอิสระและไม่ขึ้นต่อพระสันตะปาปา แนวคิดนี้เองเป็นการปฏิเสธรอำนาจทางการเมืองของศาสนจักรเหนืออาณาจักร และนำไปสู่ทฤษฎีเทวสิทธิ์ และนักปรัชญาคนที่สอง คือ มาร์ซิล เดอ ปาดู (Marsile de Padoue ค.ศ. 1280 – 1341) มีแนวคิดคล้ายกันแต่ไปไกลกว่าดอนต์ถึงขนาดว่าในเรื่องการเมืองการปกครองนั้น ศาสนจักรและพระทั้งหลายจะต้องอยู่ภายใต้อาณาจักรซึ่งมีอำนาจสูงสุด บรรดาเจ้าชายทั้งหลายมีอำนาจเหนือศาสนจักร และอำนาจในการออกกฎหมายเป็นอำนาจของประชาชนโดยตรง¹⁷

นักปรัชญาที่มีชื่อเสียงอีกคน คือ นิโคลาส แมคคิอาเวลลี (Nicolas Machiavelli ค.ศ. 1469 - 1527) เสนอว่า เพื่อความอยู่รอดของรัฐ รัฐจำเป็นต้องปฏิบัติการต่างๆ เพื่อรักษาชีวิตของรัฐเอาไว้ และรัฐไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้พันธนาการของการเป็นผู้มีศีลธรรมที่ศาสนากำกับอยู่ แม้ว่าคุณธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเจ้าผู้ครองนคร แต่ในความเป็นจริงทางการเมืองเจ้าผู้ครองนครจะต้องคำนึงถึงความมั่นคงทางอำนาจ และการปกป้องราษฎรมากกว่าจะไปคำนึงถึงอุดมคติที่ควรจะเป็น ดังนั้น ศาสนาจึงไม่จำเป็นถ้ามีผู้นำที่มีความสามารถ แนวคิดนี้เรียกว่า “เหตุผลของรัฐ” (Reason of

¹⁵ ปรีดี เกษมทรัพย์, *นิติปรัชญา*, หน้า 166.

¹⁶ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, *กฎหมายมหาชน เล่ม 1 วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่างๆ*, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 27-28.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

State) ซึ่งหมายถึง การที่รัฐจะอยู่รอดได้ รัฐต้องปฏิบัติการอย่างสมเหตุสมผลด้วยความชอบธรรมที่มีอยู่ในตัวเอง¹⁸

หลังจากมีแนวคิดในเรื่องเหตุผลของรัฐแล้ว แนวคิดที่สำคัญอันเป็นองค์ประกอบของรัฐสมัยใหม่ คือ แนวคิดเรื่อง อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจสูงสุดทางการเมืองโดย ฌอง โบแดง (Jean Bodin ค.ศ. 1530 – 1596) เสนอว่า อำนาจของผู้ปกครองที่มีอยู่เหนือบ้านเมืองคืออำนาจอธิปไตยโดยเป็นอำนาจสูงสุด ไม่อาจต้านทานได้ เต็ดขาดและเป็นนิรันดร์ อำนาจอธิปไตยเป็นที่มาของอำนาจทางการเมืองของผู้ปกครอง แนวคิดนี้จึงช่วยสนับสนุนเจ้าผู้ปกครองในการช่วงชิงอำนาจกับศาสนจักรในขณะนั้น¹⁹ ทำให้ศาสนจักรไม่อาจอ้างความชอบธรรมสูงกว่ารัฐได้ การจัดตั้งสถาบันการเมืองและการใช้อำนาจเหนือบุคคลทั้งหลายภายในอาณาเขตและการมีอิสรภาพจากอำนาจทั้งหลายภายนอกตามสิทธิแห่งอำนาจอธิปไตย (Rights of Sovereignty) ซึ่งมีมิติภายใน (Internal Sovereignty) และมิติภายนอก (External Sovereignty)²⁰ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า รัฐสมัยใหม่เกิดขึ้นจากการสถาปนาอำนาจอธิปไตยที่อยู่เหนืออำนาจของศาสนจักร

นอกจากแนวคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยของรัฐโดยนักปราชญ์ภาคพื้นยุโรปแล้ว นักปรัชญาเมธีชาวอังกฤษอีกสองท่าน คือ โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes ค.ศ. 1588 – 1679) และจอห์น ล็อก (John Locke ค.ศ. 1632 – 1704) เสนอแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นว่า อำนาจสูงสุดของสังคมการเมืองเป็นของผู้ใช้อำนาจปกครองอันเกิดจากการก่อตั้งสัญญาประชาคม (Social Contract) แม้ว่าความชอบธรรมของผู้ใช้อำนาจตามแนวคิดของฮอบส์กับล็อกจะแตกต่างกันก็ตาม กล่าวคือสัญญาประชาคมของฮอบส์เป็น “สัญญาสวามิภักดิ์” ซึ่งประชาชนจะต้องอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐอย่างเด็ดขาด ส่วนสัญญาประชาคมของล็อกเป็น “สัญญาสหภาพ” ซึ่งประชาชนเข้ามารวมกันเป็นสังคมรัฐด้วยความยินยอมพร้อมใจและรัฐเกิดขึ้นจากความไว้วางใจของประชาชน อันจะเห็นได้ว่า

¹⁸ ธเนศ วงศ์ยานนาวา, *ความสมเหตุสมผลของความชอบธรรม (การครอบงำ)* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, 2554), หน้า 131-138.

¹⁹ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2556), หน้า 83-84.

²⁰ Christopher W. Morris, *Essay on the Modern State* (USA: Cambridge University Press, 1998), p. 174.

แนวคิดของทั้งสองคนสะท้อนให้เห็นอำนาจสูงสุดของรัฐมีฐานมาจากการยินยอมพร้อมใจของประชาชน โดยรัฐไม่ต้องอ้างความชอบธรรมจากศาสนจักรแต่อย่างใด²¹

จะเห็นว่าแนวคิดของรัฐในสมัยใหม่นั้นได้แยกเรื่องรัฐกับศาสนาออกจากกัน โดยยังคงมีความสัมพันธ์กันอยู่เพียงแต่รัฐฆราวาสนั้นจะไม่ยอมให้ศาสนาใดศาสนาหนึ่งมีบทบาทเหนือกว่าอำนาจของรัฐ ประเทศไทยเองก็เป็นรัฐฆราวาส แม้พระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนาที่มีความสำคัญในประเทศไทย แต่ประเทศไทยก็ได้บัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ดังนั้น การที่ไทยจะกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับพระภิกษุและสามเณรในพระพุทธศาสนาขึ้นมาโดยเฉพาะ อาจเป็นการทำให้แยกความแตกต่างระหว่างพระพุทธศาสนากับศาสนาอื่น อันอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นกลางทางศาสนาของรัฐฆราวาส และเป็นการยกระดับของพระพุทธศาสนาขึ้นมาเหนือกว่าศาสนาอื่นๆ ซึ่งจะได้วิเคราะห์กันต่อไป

2.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล

หลักธรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับรัฐ เช่น อปริหานิยธรรม 7 ในข้อที่ 7 มีพูดถึงหน้าที่ของรัฐให้ต้องจัดความอารักขาคุ้มครองป้องกันอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย โดยตั้งใจว่า ขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมิได้มาพึงมาสู่แคว้นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแคว้นแคว้นโดยผาสุก หลักนี้พระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่เจ้าลิจฉวีแห่งแคว้นวัชชี จักรวรรดิวัตร 12 ก็จะมีข้อธรรมที่แสดงถึงหน้าที่ของผู้ครองแผ่นดินที่จะพึงปฏิบัติเกี่ยวกับทางศาสนา นั่นคือ การจัดการรักษาคุ้มครองป้องกันโดยชอบธรรมแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลาย และในข้อสุดท้ายก็จะมีว่า สมณพราหมณ์ปรีจญา ซึ่งหมายถึงการไปปรึกษาสอบถามปัญหาเกี่ยวกับสมณพราหมณ์ที่ประพฤติปฏิบัติชอบ เพื่อให้ประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้องว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ นอกจากนี้ผู้ปกครองก็มีหน้าที่โดยตรงต่อทางธรรม เช่น เป็นธรรมาธิปไตย เคารพในธรรม ถือธรรมเป็นหลักในกิจการทั้งหลาย รักษาความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในบ้านเมือง หากกล่าวโดยสรุปจะเห็นว่ารัฐมีหน้าที่สองประการ คือ ให้การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระศาสนา กับ การเข้าศึกษาดับฟังธรรม เพื่อนำเอาธรรมะมาใช้ปฏิบัติ²²

²¹ อานนท์ มาเฝ้า, การแบ่งแยกระหว่างรัฐกับศาสนาจักร : มโนทัศน์ทางนิติปรัชญาและกฎหมายมหาชน, หน้า 39-40.

²² พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), รัฐกับพระพุทธศาสนา ถึงเวลาชำระล้างหรือยัง, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, 2539), หน้า 2-3.

ทางฝ่ายพระพุทธศาสนาก็มีหน้าที่ในการแนะนำสั่งสอนเผยแผ่ธรรมแก่ปวงชน ให้ประชาชนในรัฐประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลในธรรม เพื่อให้ประชาชนทั้งหลายอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข อันเป็นประโยชน์ต่อรัฐไปด้วย นอกจากนี้ก็ยังมีความสัมพันธ์กับองค์พระมหากษัตริย์หรือผู้ปกครองแผ่นดินด้วย ในฐานะเป็นที่ปรึกษาให้ความรู้ความเข้าใจแนะนำทางธรรม และในเรื่องที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา แต่จะไม่เข้าไปก้าวก่ายอำนาจทางการเมือง

ตามพุทธประวัติมีหลายครั้งที่รัฐกับศาสนามีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน ในพระวินัยปิฎก มหาวรรค บันทึกเอาไว้ว่า สมัยที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ๆ เสด็จมายังแคว้นมคธ ประทับอยู่ที่สวนป่าลัฏฐิวัน พระเจ้าพิมพิสารได้ทรงทราบข่าวจึงพาข้าราชการบริพารจำนวนมากเสด็จมาที่สวนป่าลัฏฐิวัน และได้สดับฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า เป็นเหตุให้ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ถวายพระเวฬุวันแด่พระพุทธเจ้า ในสมัยพระเจ้าอชาตศัตรู แม้จะเคยเป็นปฏิปักษ์ต่อพระพุทธศาสนา แต่ภายหลังก็ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เสด็จมาเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อสอบถามเรื่องเกี่ยวกับทางธรรมและทางศาสนา²³

รัฐให้การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนานั้นมีปรากฏอยู่ในเรื่องอังคลิมาลสูตร พระไตรปิฎก เล่มที่ 13 ในมัชฌิมนิกาย เล่าถึงการที่พระพุทธเจ้าปราบโจรองคฺลิมาล ทำให้องคฺลิมาลเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา แล้วเข้าบวชในที่สุด พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงทราบข่าวเรื่องโจรองคฺลิมาลก่อความเดือดร้อนแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก จึงทรงยกทัพจะไปปราบ แต่ยังไม่ทราบเรื่องว่าองคฺลิมาลออกบวชแล้ว ระหว่างทางนั้นพระองค์ทรงแวะเฝ้าพระพุทธเจ้าก่อน พระองค์ได้เล่าให้ฟังถึงเรื่องโจรองคฺลิมาลก่อความเดือดร้อนเช่นฆ่าประชาชนให้พระพุทธเจ้าได้ฟัง พระพุทธเจ้าได้บอกว่างคฺลิมาลได้ปลงผมบวช และประพฤติอยู่ในธรรมแล้ว เมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศลทรงพบกับพระองค์คฺลิมาลในขณะนั้น พระองค์ก็ได้ให้ความเคารพต่อพระองค์คฺลิมาล ถวายจีวร บิณฑบาต และบำรุงด้วยบริขารทั้งหลายแจกเช่นพระภิกษุทั่วไปโดยมิได้ถือเลยว่างคฺลิมาลจะเคยเป็นโจรมาก่อน เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นหน้าที่ของรัฐที่อุปถัมภ์บำรุงพระภิกษุทั้งหลาย นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่ารัฐไม่เข้าไปก้าวก่ายกิจของศาสนาในการรับคนเข้าบวช แม้แต่ผู้ที่อยู่ในเพศคฤหัสถ์จะเคยทำผิดมาก่อนเมื่อมาบวชแล้วก็ได้รับความอุปถัมภ์เช่นเดียวกัน

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3-5

ทางฝ่ายพระพุทธศาสนานั้นนอกจากให้คำสอนในทางธรรม แนะนำในเรื่องทั่วไปแล้ว บางคราวพระพุทธเจ้าทรงเข้าไปเกี่ยวข้องในกิจการระดับรัฐที่เป็นเรื่องทางการเมืองโดยตรงอยู่เหมือนกัน แต่เป็นแง่ที่เกี่ยวกับธรรมะ เรื่องความสงบสันติ ดังที่ปรากฏในพุทธประวัติ เรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามทัพของพระญาติสองฝ่าย อันได้แก่ฝ่ายศากยะกับโกลิยะ ที่จะทำสงครามแย่งชิงแม่น้ำโรหิณี พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้พระญาติทั้งสองฝ่ายได้เห็นสิ่งที่ควรสิ่งที่ไม่ควร เมื่อระงับโทสะได้แล้วก็เกิดความเลื่อมใสในธรรม และสงบศึกกันในที่สุด เรื่องที่พระเจ้าวิชชุททะยกทัพไปจะล้างเผ่าศากยะ พระพุทธเจ้าก็เสด็จไปประทับระหว่างทาง ทำให้พระเจ้าวิชชุททะยกทัพกลับถึงสามครั้ง หลังจากนั้นพระพุทธเจ้าก็ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องอีก จะเห็นว่าแม้พระพุทธเจ้าจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการบ้านเมือง แต่พระองค์ก็ทรงมีขอบเขต โดยในเรื่องแรกที่พระญาติแย่งแม่น้ำกันนั้น พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้เห็นคุณค่าของชีวิต เป็นการแนะนำให้เห็นคุณค่าของความสงบโดยอาศัยธรรมะ ส่วนกรณีหลังนั้นทรงเสด็จไปเพื่อให้มีความเข้าใจกันเอง ในส่วนที่เป็นเรื่องทางการเมืองปฏิบัตินั้นพระองค์ไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง นอกจากนี้พระองค์ไม่เคยเข้าไปก้าวก่ายแทรกแซงการเมืองการปกครองเลย หากเป็นเรื่องเป็นไปโดยชอบแล้ว พระพุทธศาสนาจะไม่เข้าไปแทรกแซงระบบการเมือง²⁴

2.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

พระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับประเทศไทยมาเป็นระยะเวลาช้านาน เนื่องจากพระพุทธศาสนามีลักษณะยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวเข้ากับเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมไทยได้เป็นอย่างดี พระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์มีส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทยในฐานะที่เป็นโครงสร้างทางการเมืองและสังคมไทย นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมต่างๆของคนในสังคม ในทางกลับกันการเปลี่ยนแปลงของสถาบันอื่นๆในสังคมก็มีผลต่อพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับรัฐในประเทศไทยมีลักษณะความสัมพันธ์ในรูปของการอุปถัมภ์และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่อยู่คู่กับชาติไทยมาหลายศตวรรษ มีความสำคัญอย่างยิ่งในประวัติศาสตร์ชาติไทย โดยทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการทางสังคม แต่หากพิจารณาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงในสถาบันศาสนาไม่ว่าจะเป็นในส่วนที่เป็น

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10-11

รูปธรรม เช่น ตัวองค์กร คณะสงฆ์ หรือที่เป็นนามธรรม เช่น ค่านิยม มักจะถูกกำหนดโดยอำนาจการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม ซึ่งสถาบันศาสนาก็เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างนั้น ในทางกลับกัน น้อยครั้งที่จะพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางศาสนาจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองและสังคม ในสังคมไทยไม่ว่าจะในสมัยใดสามารถกล่าวได้ว่าไม่ได้แยกรัฐหรืออาณาจักรออกจากศาสนจักร โดยเด็ดขาดจากกันเป็นเอกเทศ แต่ศาสนจักรมิได้ครอบงำการเมืองดังเช่นที่ปรากฏในยุโรปตามที่ได้กล่าวในตอนต้น

หากมองย้อนกลับไปในอดีตจะพบว่าเมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั้น ภูมิภาคแถบนี้มีความเชื่อหรือระบบศาสนาอื่นอยู่ก่อนแล้ว เมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาโดยผ่านทางพระสงฆ์ก็จำเป็นต้องแข่งขันกับความเชื่ออื่นๆ เพื่อที่จะจูงใจประชาชนให้มีความเชื่อถือศรัทธาในพระพุทธศาสนา ลำพังแต่หลักธรรมเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ดังนั้นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำให้ประชาชนยอมรับได้นั้นคือการอาศัยอำนาจทางการเมืองซึ่งในตอนนั้นอยู่ในรูปของสถาบันกษัตริย์²⁵ ซึ่งผลประโยชน์ของทั้งสองสถาบันสอดคล้องกัน โดยฝ่ายอาณาจักรต้องการอุดมการณ์บางอย่างเพื่อสนับสนุนความชอบธรรมในด้านการปกครอง ส่วนฝ่ายศาสนจักรต้องการการสนับสนุนทางการเมืองเพื่อช่วยเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้ทั่วถึงประชาชนมากยิ่งขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระพุทธศาสนาจึงมีลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน แต่ในเชิงอำนาจแล้วฝ่ายอาณาจักรอยู่เหนือศาสนจักรตลอดมา แม้ทัศนคติของรัฐกับศาสนาจะแตกต่างกัน และในบางครั้งจะขัดแย้งกันก็ตาม เพราะรัฐให้ความสำคัญกับอำนาจทางการเมืองสูงโดยถือว่ารัฐมีหน้าที่ในการบริหารบ้านเมือง จัดระเบียบสังคม จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้พอเพียงกับความต้องการของสังคม ในขณะที่ศาสนจักรเน้นการยกระดับจิตใจ ศีลธรรมของคนในสังคม อย่างไรก็ตาม ทั้งฝ่ายอาณาจักรและฝ่ายศาสนจักรต่างมีผลประโยชน์ร่วมกันมาโดยตลอด คือ ทัศนคติและความเชื่อที่ว่า ความเจริญรุ่งเรืองของรัฐและศาสนาจะต้องควบคู่กันไป ความมั่นคงของรัฐและศาสนาจะแยกออกจากกันไม่ได้ หากประเทศชาติประสบปัญหา ศาสนาก็จะไม่สามารถเจริญได้ และในทางกลับกันรัฐจะ

²⁵ สมบูรณ์ สุขสำราญ, “ศาสนจักรกับอาณาจักร ความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์กับอำนาจทางการเมือง” เอกสารในการสัมมนาเรื่องสองศตวรรษรัตนโกสินทร์ : ความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย 24 พฤศจิกายน 2525.

ดำรงอยู่ไม่ได้หากปราศจากการเกื้อหนุนของศาสนา²⁶ ดังนั้นรัฐจึงให้การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธรูปศาสนาตลอดมา

2.2 แนวคิดเรื่องนโยบายทางอาญา

นโยบายทางอาญา คือ นโยบายสาธารณะที่เกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติงานราชการของประเทศในการอำนวยความยุติธรรมที่ส่งผลต่อการทำงานของกระบวนการยุติธรรมโดยภาพรวม ซึ่งนโยบายสาธารณะนั้นเป็นการตัดสินใจขั้นต้นในการกำหนดแนวทางเพื่อนำไปปฏิบัติการให้เป็นไปอย่างถูกต้องและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การตัดสินใจดังกล่าวอาจแสดงออกมาในรูปของคำแถลงการณ์ กฎหมาย คำสั่ง ระเบียบข้อบังคับ หรือคำพิพากษา นโยบายสาธารณะนี้มีความสำคัญต่อผู้กำหนดนโยบาย และเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการบริหารประเทศในด้านต่างๆให้มีเสถียรภาพมั่นคงเมื่อได้ปฏิบัติตามแนวนโยบายจนเกิดประสิทธิผล²⁷

นโยบายทางอาญาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาอาชญากรรมที่เรียกว่าอาชญากรรมศาสตร์ (Crime Science) ในอดีตนั้นอาชญากรรมศาสตร์จะศึกษาแต่เพียงในขอบเขตวิชากฎหมายอาญาเท่านั้น ดังนั้นอาชญากรรมศาสตร์จึงมีลักษณะที่ค่อนข้างแคบและจำกัด โดยยังมีได้ครอบคลุมถึงเรื่องของต้นกำเนิดของอาชญากรรม ประสิทธิภาพในการลงโทษ เป็นต้น ทำให้ขาดข้อมูลที่จำเป็นเพื่ออธิบายปรากฏการณ์อาชญากรรมได้อย่างสมบูรณ์ ต่อมาในช่วงหลังศตวรรษที่ 19 อาชญากรรมศาสตร์ได้รับการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้สามารถจำแนกได้ว่ากฎหมายอาญาเป็นเพียงสาขาหนึ่งของอาชญากรรมศาสตร์เท่านั้น และศาสตร์ดังกล่าวนี้มีขอบเขตที่กว้างขวางและซับซ้อนยิ่งกว่ากฎหมายอาญาเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันอาชญากรรมศาสตร์ได้รับการขยายขอบเขตของวิชาให้กว้างขวางขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้ครอบคลุมทุกแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ซึ่งสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า อาชญากรรมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม การสร้าง

²⁶ เรื่องเดียวกัน

²⁷ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง หน้าที่ 8-15 (กรุงเทพมหานคร:

กลไกที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการลดอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม ตลอดจนการบังคับใช้กลไกจัดการกับผู้กระทำความผิดได้อย่างสมบูรณ์²⁸

ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาอาชญากรรมศาสตร์ นโยบายทางอาญาเป็นวิชาที่ศึกษาถึงวิธีการที่จะจำกัดการกระทำความผิดอาญาโดยใช้ข้อมูลจากอาชญาวิทยา²⁹ และศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อหามาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันสังคมจากการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการควบคุมอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม เจมส์ วิลเลียม ซีซิล เทอร์เนอร์ (James William Cecil Turner ค.ศ. 1886 - 1968) ได้จำแนกวิธีการลดอาชญากรรมในสังคมไว้ดังต่อไปนี้³⁰

1. วิธีการป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรม (Criminal Prophylaxis) โดยจัดการที่สาเหตุของอาชญากรรมที่ได้มาจากการศึกษาอาชญาวิทยา ทั้งสาเหตุที่มาจากตัวบุคคลหรือทางสังคม ตลอดจนการช่วยเหลือผู้พ้นโทษไปแล้วด้วย³¹

ระบบในการป้องกันอาชญากรรมจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) ระบบป้องกันอาชญากรรมโดยทั่วไป (System of General Criminal Prophylaxy) และ 2) ระบบป้องกันอาชญากรรมโดยเฉพาะ (System of Special Criminal Prophylaxy) ระบบป้องกันอาชญากรรมโดยทั่วไปจะเป็นมาตรการทางอ้อม อันได้แก่ มาตรการทางสังคมซึ่งแม้จะไม่ได้เป็นมาตรการสำหรับ

²⁸ คณพล จันทน์หอม, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 8-12.

²⁹ เป็นศาสตร์ที่ศึกษาสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม

³⁰ L. Radzaninowicz and J.W.C. Turner, "The Cambridge Law Journal 7," The Language of Criminal Science, 2 (1940): 233-236.

³¹ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2546), หน้า 4.

ป้องกันอาชญากรรมโดยตรง แต่ก็ส่งผลต่อการลดอาชญากรรมได้³² ส่วนมาตรการป้องกันโดยเฉพาะเป็นมาตรการที่ชัดเจนเพื่อป้องกันอาชญากรรมโดยตรง เช่น ตำรวจมีหน้าที่จับผู้กระทำความผิด³³

2. วิธีการทางนิติบัญญัติ (Legislation) เป็นการศึกษาให้ทราบว่ากฎหมายควรมีขึ้นอย่างไร มาตรการใดจะมีประสิทธิภาพมากที่สุดในการป้องกันอาชญากรรม ทั้งในทางกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีพิจารณาความ

3. วิธีการบังคับ (Sanction) เป็นการศึกษาว่าจะใช้มาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างไรจึงจะเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการป้องกันอาชญากรรม เช่น จะลงโทษตามลักษณะของการกระทำความผิด หรือจะลงโทษตามลักษณะของตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นการศึกษาในทางทัณฑวิทยา (Penology)³⁴ วิธีการบังคับในทางอาญามีมากมายหลายรูปแบบ อาทิ โทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย แต่การที่รัฐจะใช้มาตรการใดทางอาญานั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน มิฉะนั้นจะไม่สามารถนำมาตราทางอาญาดังกล่าวมาใช้ได้ นอกจากนี้รัฐจะนำมาตรการอื่นที่มีได้บัญญัติไว้มาใช้แก่ผู้ใดมิได้³⁵ เช่น ในความผิดฐานหนึ่งกำหนดอัตราโทษไว้ที่จำคุก ศาลย่อมไม่สามารถลงโทษถึงประหารชีวิตได้

4. การประสานความร่วมมือระหว่างองค์กร (Co-ordination) เป็นกรณีที่รัฐกำหนดให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายทางอาญาประสานงานกันเพื่อให้ดำเนินการและบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน³⁶

2.2.1 หลักการกำหนดนโยบายทางอาญา

เนื่องจากนโยบายทางอาญาเป็นนโยบายสาธารณะอย่างหนึ่ง ดังนั้นจึงสามารถนำหลักในการกำหนดนโยบายสาธารณะมาใช้ในการอธิบายหลักการในการกำหนดนโยบายทางอาญาได้ ซึ่งการกำหนดนโยบายหมายถึง การตัดสินใจนโยบาย เป็นกระบวนการทางการเมืองที่เป็นการต่อสู้

³² Radzaninowicz, L. and J. W. C. Turner, "The Cambridge Law Journal 7," *The Language of Criminal Science*: 234.

³³ *ibid.*

³⁴ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 4.

³⁵ คณพล จันทน์หอม, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, หน้า 17.

³⁶ จิตติ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 5.

ของกลุ่มที่มีความคิดขัดแย้งกัน โดยรัฐตัดสินใจว่าจะจัดการกับปัญหาที่รับทราบมานั้นได้อย่างไร³⁷
การกำหนดนโยบายทางอาญาจึงประกอบไปด้วยกระบวนการดังต่อไปนี้

2.2.1.1 ขั้นการก่อตัวของนโยบาย (Policy Formation) เป็นขั้นตอนของการระบุประเด็นปัญหาเพื่อนำมากำหนดนโยบาย ถือเป็นขั้นตอนแรกของการออกนโยบาย กระบวนการกำหนดนโยบายจะมีศักยภาพมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับช่วงเวลาและวิธีการในการกำหนดปัญหานี้³⁸ เพราะหากไม่สามารถค้นพบประเด็นปัญหาได้แล้ว จะทำให้การกำหนดนโยบายต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากเนื่องจากต้องใช้เทคนิคต่างๆมาประเมินทางเลือกของนโยบายนั้นในภายหลัง นอกจากนี้อาจทำให้ไม่สามารถนำทางเลือกจำนวนมากมาพิจารณาได้ เพราะมีเวลาจำกัด³⁹

ประเด็นปัญหาที่จะมีความสำคัญระดับเข้าสู่นโยบายได้ จะต้องมี ความสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้⁴⁰

- ก. ประเด็นปัญหานั้นเกิดขึ้นประจำทุกปี
- ข. ประเด็นปัญหานั้นเกิดขึ้นในช่วงใดช่วงหนึ่งเสมอ
- ค. ประเด็นปัญหาที่ได้รับการทบทวนใหม่ โดยเป็นประเด็นที่เคยเกิดขึ้นแต่ไม่ได้รับความสนใจ แต่ต่อมากลับนำมาพิจารณาใหม่อีกครั้ง
- ง. ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วขยายผลไปเป็นภาวะวิกฤติจึงต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วน หรือคาดว่าประเด็นปัญหานั้นอาจจะเป็นวิกฤติในอนาคต
- จ. ประเด็นปัญหาเฉพาะด้าน

³⁷ จุมพล หนีพพานิช, การวิเคราะห์นโยบาย ขอบข่าย แนวคิด ทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2547), หน้า 63.

³⁸ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง หน่วยที่ 8-15, หน้า 175.

³⁹ มยุรี อนุমানราชธน, นโยบายสาธารณะ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท, 2556), หน้า 109-110.

⁴⁰ B. W. Hogwood and L. A. Gunn, Policy Analysis for the Real World (New York: Oxford University Press, 1984), p. 68.

ฉ. ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความรู้สึก หรือประเด็นปัญหาที่อยู่ในความสนใจของประชาชน ซึ่งสื่อต่างๆ ให้ความสนใจเป็นพิเศษ

ช. ประเด็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อเนื่องเป็นลำดับอย่างกว้างขวาง แม้ว่าจะ เป็นเพียงประเด็นปัญหาเล็กๆก็ตาม

ซ. ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจและความชอบธรรมในสังคม

ฅ. ประเด็นปัญหาห้วงสมัย เป็นปัญหาที่ทราบและรับรู้กันทั่วไปในสังคม

2.2.1.2 ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย (Policy Adoption หรือ Policy Decision-Making) เป็นขั้นพิจารณาการกำหนดเป็นนโยบาย ขั้นนี้เป็นขั้นตัดสินใจว่านโยบายที่ เสนอนั้นจะได้รับความเห็นชอบ หรือได้รับการปฏิเสธ อาจยอมรับหรือแก้ไขทั้งหมดหรือบางส่วน ของนโยบาย โดยมีผู้ที่เข้าร่วมในการกำหนดนโยบายหลายฝ่าย อาทิ สมาชิกรัฐสภา ฝ่ายบริหาร ข้าราชการระดับสูง ผู้พิพากษา ซึ่งในกรณีของประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยทั่วไปการ ตัดสินนโยบายใดก็ตามจะผ่านทางฝ่ายนิติบัญญัติ⁴¹

ผู้ที่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายอย่างเป็นทางการ (Official Policy-Maker) ซึ่งหมายถึงผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ที่ถูกต้อง ได้แก่

ก. ฝ่ายนิติบัญญัติ หน้าที่สำคัญของฝ่ายนี้คือ พิจารณาตัดสินนโยบาย และ ออกกฎหมาย แต่ด้วยเหตุที่การพิจารณาตัดสินนโยบายและการออกกฎหมายนั้นไม่สามารถกระทำ โดยประชาชนทุกคน จึงอาศัยการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนในรัฐสภา บุคคลเหล่านี้มี หน้าที่พิจารณา อภิปราย ถกเถียงและลงคะแนนเสียงในนโยบายที่ได้รับการนำเสนอ นโยบายและ แนวทางปฏิบัติที่สำคัญมักได้รับการพิจารณาและลงมติรับรองโดยรัฐสภาก่อนที่จะนำออกบังคับใช้ เป็นกฎหมาย⁴²

⁴¹ จุมพล หนิมพานิช, การวิเคราะห์นโยบาย ขอบข่าย แนวคิด ทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง, หน้า 86.

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 87-88.

ข. ฝ่ายบริหาร หมายถึง บุคคลหรือคณะบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารบ้านเมือง โดยทั่วไปฝ่ายบริหารมีอำนาจทั้งในการกำหนดนโยบายและการบริหารนโยบาย รวมถึงการนำกฎหมายมาบังคับใช้ด้วย⁴³

ค. ตัวแทนหรือหน่วยงานฝ่ายบริหาร (Administration Agencies) ในปัจจุบันรัฐสมัยใหม่มีขนาดสังคมที่ใหญ่ขึ้น เศรษฐกิจและการพาณิชย์มีความสลับซับซ้อน ทำให้การบริหารบ้านเมืองเป็นไปได้อย่างยากลำบาก นโยบายที่กำหนดขึ้นมาจึงมักมีเนื้อหาที่ซับซ้อน บางครั้งทำให้ฝ่ายที่มีหน้าที่รับผิดชอบ อย่างฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภาไม่มีเวลาเพียงพอที่จะค้นหาข้อมูล ทำให้มีการมอบอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายหรือออกกฎหมายให้กับตัวแทนหรือหน่วยงานฝ่ายบริหารทำหน้าที่ดังกล่าวแทน ซึ่งบุคคลเหล่านี้ก็คือ ข้าราชการระดับสูงต่างๆของแต่ละกระทรวง⁴⁴

ง. ศาล มีส่วนในการกำหนดเนื้อหาสาระของนโยบายผ่านทาง การตีความรัฐธรรมนูญ และตัวบทกฎหมายอื่น โดยประเทศที่ศาลมีบทบาทในการกำหนดนโยบายมากคือ สหรัฐอเมริกา ผ่านทางการตีความบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ (Judicial Review) ซึ่งเป็นอำนาจของศาลในการพิจารณาว่าการดำเนินการหรือการตัดสินใจของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัตินั้น สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งเมื่อศาลตีความไปแล้วจะต้องปฏิบัติตาม⁴⁵

ผู้ที่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายอย่างไม่เป็นทางการ (Unofficial Policy-Maker) ซึ่งหมายถึงผู้ที่ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย ได้แก่

ก. กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) หมายถึง กลุ่มคนที่มีแนวความคิด ฐานะทางสังคมที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน อาจมีอาชีพเดียวกัน มารวมกลุ่มกันไม่ว่าจะชั่วคราวหรือถาวร เพื่อเรียกร้องและปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก เนื่องจากสมาชิกเห็นความสำคัญของการประสานกิจการร่วมกัน ซึ่งกลุ่มผลประโยชน์นี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายในทุกประเทศ แต่องค์ประกอบแตกต่างกันและมีความชอบธรรมหรือเป็นที่ยอมรับแตกต่างกันในแต่ละ

⁴³ มยุรี อนุমানราชชน, นโยบายสาธารณะ, หน้า 62-63.

⁴⁴ จุมพล หนิมพานิช, การวิเคราะห์นโยบาย ขอบข่าย แนวคิด ทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง, หน้า 89-92.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 92-93.

ประเทศ⁴⁶ บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ในกระบวนการกำหนดนโยบายโดยทั่วไปก็คือ เรียกร้องผลประโยชน์ (Interest Articulation) ทำให้ผลประโยชน์ของตนชัดเจนโดยการนำเสนอข้อมูลเข้าไปในระบบการเมือง เพื่อให้เปลี่ยนแปลงนโยบายต่างๆตามความต้องการของตน⁴⁷

ข. พรรคการเมือง หมายถึง องค์กรที่รวบรวมประชาชนให้เข้ามาเป็นสมาชิกพรรคโดยสมัครใจจากชุมชนระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ ประสานประโยชน์ของสมาชิกพรรค และแสวงหาอำนาจทางการเมืองตามวิถีทางที่รัฐธรรมนูญกำหนด พรรคการเมืองมีหน้าที่ในการรวบรวมกลั่นกรองผลประโยชน์ (Interest Aggregation) โดยการแปรเปลี่ยนข้อเรียกร้องของกลุ่มผลประโยชน์ให้เป็นทางเลือกของนโยบาย และนำเสนอทางเลือกของนโยบายเพื่อนำไปใช้แก้ไขปัญหาสังคม และสนองต่อความต้องการของประชาชนที่เป็นสมาชิกพรรค และประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ พรรคการเมืองต้องแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งผ่านกระบวนการเลือกตั้ง โดยมีเป้าหมายในการเข้าไปใช้อำนาจในการปกครองและจัดตั้งรัฐบาล⁴⁸

ค. ปัจเจกชน (Individual Citizen) โดยทั่วไปแล้วในการพิจารณาผู้ที่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย มักจะมุ่งเน้นไปที่รัฐสภา กลุ่มผลประโยชน์ และผู้มีส่วนร่วมอื่นๆ โดยเพิกเฉยต่อปัจเจกชน แต่ในหลายประเทศยินยอมให้ปัจเจกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินกำหนดนโยบายโดยตรง เช่น ในบางมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ประชาชนสามารถลงมติโดยตรงในการออกกฎหมายได้⁴⁹

2.2.2 กระบวนการดำเนินนโยบายทางอาญา

กระบวนการในการดำเนินนโยบายทางอาญานั้น เป็นการนำเอามาตรการทางอาญาออกใช้บังคับ โดยนำเอาแนวทางการดำเนินนโยบายที่ระบุไว้ในขั้นตอนการกำหนดนโยบายไปแปลงเป็นกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหมาย การมีมาตรการบังคับทางอาญา หรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานให้รัดกุมมากยิ่งขึ้น การนำนโยบายไปปฏิบัตินี้จะส่งผลกระทบต่อประชาชนที่

⁴⁶ มยุรี อนุมานราชธน, นโยบายสาธารณะ, หน้า 64.

⁴⁷ จุมพล หนิมพานิช, การวิเคราะห์นโยบาย ขอบข่าย แนวคิด ทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง, หน้า 93-94.

⁴⁸ มยุรี อนุมานราชธน, นโยบายสาธารณะ, หน้า 65.

⁴⁹ จุมพล หนิมพานิช, การวิเคราะห์นโยบาย ขอบข่าย แนวคิด ทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง, หน้า 96.

เกี่ยวข้องและสังคมโดยรวม ดังนั้นการปฏิบัติตามนโยบายจึงมีความสำคัญ และต้องกระทำตามกระบวนการที่ถูกต้องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในนโยบาย

2.2.2.1 ขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) เป็นการนำวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในนโยบาย ซึ่งอาจเป็นในรูปของกฎหมายหรือคำสั่งของรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี ให้เป็นแนวทางที่เป็นรูปธรรม เพื่อดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดตามแนวทางที่นโยบายกำหนด⁵⁰

ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะต้องประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญบางประการ ในทางปฏิบัติปัจจัยที่ควรเกิดขึ้นก่อนที่จะมีการนำนโยบายไปปฏิบัติได้แก่⁵¹

ประการที่หนึ่ง สภาพแวดล้อมภายนอกหน่วยงานที่เื้ออำนวยการนำนโยบายไปปฏิบัติ อุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้บริหาร เพราะอุปสรรคนั้นมักอยู่ในสภาพแวดล้อมภายนอกตัวนโยบาย และอยู่ภายนอกองค์กรที่นำนโยบายนั้นไปปฏิบัติ

ประการที่สอง เวลาและทรัพยากรที่เพียงพอในการดำเนินการตามแนวทางที่กำหนด นโยบายที่เป็นไปได้ทางด้านกายภาพและทางการเมืองอาจไม่สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องคาดหวังจากนโยบายมากเกินไปในระยะเวลานั้น นอกจากนี้ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณอาจทำให้แนวทางที่กำหนดขาดแคลนทรัพยากร

ประการที่สาม การวางแผนจัดสรรทรัพยากรที่ต้องการใช้ ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติต้องมีการผสมผสานทรัพยากรอันได้แก่ เงิน กำลังคน ที่ดิน เครื่องมือ อาคารสถานที่ จะต้องมีความพอต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผล

⁵⁰ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง หน้าที่ 8-15, หน้า 175.

⁵¹ มยุรี อนุมานราชธน, นโยบายสาธารณะ, หน้า 230-236.

ประการที่สี่ นโยบายที่มีพื้นฐานอยู่บนทฤษฎี สาเหตุผลลัพธ์ที่เที่ยงตรง เชื่อถือได้ ในบางครั้งที่นโยบายประสบความสำเร็จเป็นผลมาจากผู้กำหนดนโยบายไม่เข้าใจปัญหาที่ นโยบายต้องการแก้ไขอย่างเพียงพอ ทุกนโยบายจะเป็นไปตามทฤษฎี หลักสาเหตุและผลลัพธ์ตาม ความเข้าใจของผู้กำหนดนโยบาย แต่ความเข้าใจเหล่านี้มักไม่กล่าวไว้ในขณะที่นำนโยบายไปปฏิบัติ หากนโยบายล้มเหลวอาจเป็นเพราะทฤษฎีดังกล่าวไม่ถูกต้องมากกว่าที่จะเป็นเพราะการดำเนินงาน ตามนโยบายไม่ดี

ประการที่ห้า ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลเป็นความสัมพันธ์ทางตรง โดยไม่มีความสัมพันธ์อื่นมาแทรกแซง นโยบายจะต้องอาศัยความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลตามลำดับ ของเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน ยิ่งหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในเชิงเหตุและผลมากเท่าใด ความสัมพันธ์จะยิ่งสลับซับซ้อน และเป็นไปได้ที่ฝ่ายต่างๆจะไม่เข้าใจนโยบายนั้นอย่างถ่องแท้ ทำให้ การนำนโยบายไปปฏิบัติได้ไม่ดีเท่าที่ควรหรือมีแนวโน้มที่จะล้มเหลว

ประการที่หก ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาระหว่างหน่วยงานไม่มากนัก โดยทั่วไปการนำนโยบายไปปฏิบัติจนสัมฤทธิ์ผลระดับสูง ต้องอาศัยหน่วยงานเดียวในการรับผิดชอบ นำนโยบายไปปฏิบัติ การที่นโยบายจะประสบความสำเร็จไม่ควรถูกพึ่งพาหน่วยงานอื่น หากมี หน่วยงานอื่นมาเกี่ยวข้องแล้วความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นการพึ่งพากันจะอยู่ในระดับต่ำ และ ความสัมพันธ์นั้นต้องไม่ค่อยมีความสำคัญนัก เพราะยังมีเกี่ยวข้องมากเท่าใดจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เหล่านั้นเห็นพ้องหรือยอมรับตัวนโยบายนั้น ซึ่งจะทำให้ผลลัพธ์ที่คาดหวังไว้เป็นไปได้ยาก

ประการที่เจ็ด ความเข้าใจและความเห็นพ้องในเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ เป็นสิ่งจำเป็นตลอดระยะเวลาที่มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ วัตถุประสงค์ของนโยบายควรจะถูกกำหนดใน ลักษณะเฉพาะเจาะจงและในลักษณะที่วัดได้เป็นตัวเลข ซึ่งเป็นการวัดในเชิงปริมาณ แต่การกำหนด เป้าหมายดังกล่าวเป็นเรื่องที่กระทำได้ยาก วัตถุประสงค์ที่เป็นทางการอาจไม่สอดคล้องกันและอาจ ขัดแย้งกันเอง เนื่องจากกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนำวัตถุประสงค์ที่ไม่เป็นทางการเข้ามารวมไว้ด้วย จึงทำให้เกิดความสับสนในวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของนโยบาย

ประการที่แปด การจัดกิจกรรมตามลำดับอย่างเหมาะสม เพื่อให้ วัตถุประสงค์ของนโยบายบรรลุผลสัมฤทธิ์จะต้องกำหนดกิจกรรมต่างๆที่ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติต้อง

ดำเนินงาน กำหนดรายละเอียดและลำดับของกิจกรรมทั้งหมด ผู้ความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่างๆ และจัดวางลำดับของกิจกรรมอย่างสมเหตุสมผล นอกจากนี้จะต้องมีการจัดการเพื่อให้แน่ใจได้ว่า กิจกรรมต่างๆนั้นได้ดำเนินการถูกต้องตามกำหนด และหากไม่ถูกต้องก็ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม

ประการที่เก้า การติดต่อสื่อสารและประสานงานอย่างเต็มที่ การนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีระบบการจัดการที่เป็นหนึ่งเดียวกัน ไม้มีความขัดแย้งภายในองค์กร การติดต่อสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการประสานงานในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ประการที่สิบ ผู้มีอำนาจหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติต้องได้รับการยอมรับอย่างแท้จริง นั่นคือไม่ต่อต้านคำสั่งใดๆ หากในการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดการต่อต้านจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ระบบข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมดจะต้องช่วยให้ทราบปฏิกิริยาที่ได้ตอบดังกล่าวก่อนล่วงหน้า เพื่อสามารถเข้ามาจัดการความคุมการต่อต้านดังกล่าวได้ทัน่วงที

2.2.2.2 ขั้นตอนการประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation) การประเมินผลนโยบายจะทำให้ทราบว่านโยบายมีความสำเร็จ หรือล้มเหลวเพียงใด และจะบอกให้ทราบว่าปัญหาใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของนโยบาย รวมถึงทรัพยากร กระบวนการ หน่วยงานที่รับผิดชอบ ผลผลิต ผลกระทบ และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย อันเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ตัดสินใจนโยบายว่าจะดำเนินนโยบายนั้นต่อไป หรือต้องทำการแก้ไขปรับปรุง หรือจะต้องยกเลิกนโยบายนั้นในที่สุด⁵²

ในกระบวนการนโยบาย ขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบายมีปฏิสัมพันธ์อย่างชัดเจนกับขั้นตอนการประเมินผลนโยบาย หากวัตถุประสงค์ของนโยบายมีความไม่แน่นอนหรือไม่มีลักษณะชี้ชัดเพียงพอที่จะสามารถวัดได้เป็นตัวเลข จะทำให้ผู้ประเมินผลกำหนดเกณฑ์ของความสำเร็จของนโยบายได้ยาก⁵³ โดยทั่วไปแล้วกระบวนการนโยบายเป็นแบบแผนของ

⁵² กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง หน่วยที่ 8-15, หน้า 175.

⁵³ มยุรี อนุมานราชธน, นโยบายสาธารณะ, หน้า 252-253.

กิจกรรมที่มีลำดับขั้นตอน การประเมินผลนโยบายคือขั้นตอนสุดท้ายของแบบแผนของกิจกรรมนั้น อย่างไรก็ตาม การประเมินผลนโยบายเกิดขึ้นในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งก็ได้ ไม่จำเป็นต้องรอให้มีการนำนโยบายออกไปปฏิบัติก่อนแล้วจึงจะมีการประเมินผลก็ได้ โดยเป็นการคาดการณ์หรือประมาณการทางเลือกของนโยบายที่หลากหลายก่อนที่จะนำมากำหนดเป็นนโยบาย ถือเป็น การประเมินนโยบายทั้งสิ้น⁵⁴

2.2.2.3 การสืบทอดและการยุตินโยบาย (Policy Succession and Policy Termination) เมื่อการดำเนินนโยบายได้ปฏิบัติไปตามขั้นตอนต่าง ๆ มาจนถึงการประเมินผลนโยบายแล้ว ในทางปฏิบัติจะมีการนำข้อสรุปการวิจัยและประเมินผลไปใช้ปรับปรุงนโยบายเดิม เพื่อสานต่อนโยบายหรือให้มีการยุตินโยบายซึ่งจะนำกลับไปสู่วงจรการกำหนดนโยบายใหม่อีกครั้งหนึ่ง

การสืบทอดนโยบาย (Policy Succession) หมายถึง การทำให้นโยบายเหมาะสมยิ่งขึ้นโดยการปรับปรุงนโยบาย เพื่อให้ครอบคลุมและสอดคล้องกันกับปริมาณความต้องการของประชาชน สามารถแก้ไขปัญหาที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไป สามารถดำเนินงานได้ภายใต้สภาพการณ์ใหม่ และสอดคล้องกับการปรับลดงบประมาณ ส่วนการยุตินโยบาย (Policy Termination) หมายถึง การล้มเลิกนโยบาย โดยทั่วไปมักจะเป็นผลมาจากการที่ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้รับทราบข้อสรุปการวิจัยประเมินผลว่า ผลลัพธ์ของการดำเนินงานตามนโยบายไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง จึงยกเลิกนโยบายดังกล่าวหรือนำนโยบายอื่นมาแทนที่นโยบายเดิม⁵⁵

ในการศึกษานโยบายทางอาญานั้นเพื่อให้การวางแผนใช้มาตรการทางอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการศึกษาถึงผลกระทบของการใช้มาตรการทางอาญา และการพิจารณาถึงองค์ประกอบรอบๆ เพื่อพิจารณาถึงว่าพฤติกรรมใดในสังคมควรใช้มาตรการทางอาญา และควรเป็นไปในทิศทางใดต่อไป

⁵⁴ จุมพล หนิมพานิช, การวิเคราะห์นโยบาย ขอบข่าย แนวคิด ทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง, หน้า 233.

⁵⁵ มยุรี อนุมานราชธน, นโยบายสาธารณะ, หน้า 270.

2.3 ขอบเขตของกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญา เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องของการกระทำความผิดที่เป็นความผิด และกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ที่กระทำความผิดนั้น กล่าวได้ว่า กฎหมายอาญา คือ ข้อห้ามมิให้มีการกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือบังคับให้มีการกระทำความผิดโดยผู้ที่ฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษ⁵⁶ ซึ่งนอกจากที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ยังปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติอื่นๆซึ่งมีการนำเอามาตรการทางอาญามาใช้บังคับด้วย เช่น พระราชบัญญัติอาวุธปืน พระราชบัญญัติจราจรทางบก รวมถึงร่างพระราชบัญญัติอุกฉัตรและคุ้มครองพระพุทธศาสนาด้วย ซึ่งเมื่อถือว่ากฎหมายต่างๆเหล่านี้เป็นกฎหมายอาญาแล้ว จะต้องนำบทบัญญัติในภาค 1 แห่งประมวลกฎหมายอาญาอันเป็นบทบัญญัติทั่วไปมาใช้บังคับด้วย⁵⁷

2.3.1 ที่มาของการใช้มาตรการทางอาญา

มนุษย์มีความต้องการในการอยู่รอดในสังคมอย่างปกติสุข ดังนั้นมนุษย์จึงต้องการให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย แต่เมื่อมนุษย์มารวมกลุ่มกันเป็นสังคมย่อมมีความคิดเห็นที่หลากหลายและมีลักษณะนิสัยที่แตกต่างกันอันนำมาซึ่งความขัดแย้ง เนื่องด้วยเหตุที่มนุษย์มีความแตกต่างกันซึ่งรวมถึงมีความผิดปกติก่เกิดขึ้นทั้งในแง่ดีและแง่ร้ายนี้เองทำให้เกิดปฏิกิริยาในสังคมอันเป็นปฏิปักษ์กับความสงบเรียบร้อยในสังคมนั้น ทำให้เกิดแนวคิดที่ว่ารัฐจะต้องเข้ามาควบคุมไม่ให้เกิดการกระทำที่กระทบกระเทือนความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยการกำหนดเป็นความผิดอาญา เดิมทีในสมัยแรกนั้นมนุษย์อยู่รวมกันเป็นหมู่ การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดมีลักษณะเป็นการแก้แค้นเป็นส่วนตัว เพื่อทดแทนความโกรธแค้นของผู้ถูกทำร้าย การแก้แค้นทำกันเองโดยผู้ถูกทำร้ายและพวกพ้อง หัวหน้าอาจดำเนินการลงโทษเองก็ได้ แต่ในสมัยนั้นการลงโทษใช้วิธีการที่รุนแรง เช่น การฆ่าผู้กระทำ หรือขับไล่ออกจากสังคม หากเป็นการทำร้ายต่อคนในหมู่อื่น การแก้แค้นก็อาจเป็นการต่อสู้ระหว่างหมู่ ผู้แพ้อาจต้องเสียเปรียบอันเป็นรากฐานความผิดในเรื่องโทษอย่างหนึ่ง⁵⁸

⁵⁶ โทษ คือสภาพบังคับทางอาญา ซึ่งมีระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 เท่านั้น คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน

⁵⁷ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 17 บัญญัติว่า “บทบัญญัติในภาค 1 แห่งประมวลกฎหมายนี้ ให้ใช้ใน กรณีแห่งความผิดตามกฎหมายอื่นด้วย เว้นแต่กฎหมายนั้น ๆ จะได้บัญญัติไว้ เป็นอย่างอื่น”

⁵⁸ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 6-7.

ในสมัยต่อมาเมื่อสังคมมีการปกครองที่เป็นระเบียบมากยิ่งขึ้น อำนาจของแต่ละหมู่ลดลง การลงโทษโดยหัวหน้าหมู่ดังกล่าวข้างต้นเริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยการลงโทษต่อผู้กระทำผิดมีสัดส่วนกับการกระทำผิดนั้นๆที่เรียกกันว่ากฎหมายแก้แค้น (Lex Talionis) ดังคำกล่าวที่ว่าตาต่อตาฟันต่อฟัน (An eye for an eye, a tooth for a tooth) และมีอัตราค่าไถ่กำหนดไว้เป็นอัตราต่างๆกันตามกฎหมายสิบสองโตะ ความรับผิดชอบระหว่างหมู่ต่อหมู่ยังคงมีอยู่⁵⁹ ซึ่งการแก้แค้นระหว่างหมู่ยิ่งทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยมากขึ้น ดังนั้น เมื่ออำนาจปกครองของหัวหน้าชุมชนเป็นระเบียบมากขึ้น การแก้แค้นเป็นส่วนตัวก็ลดลงกลายเป็นการลงโทษโดยหัวหน้า เป็นพัฒนาการมาสู่ระบบการแก้แค้นโดยชุมชน และในท้ายที่สุดกษัตริย์ผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจปกครองเท่านั้นที่มีพระราชอำนาจในการลงโทษผู้กระทำความผิด⁶⁰

เมื่อรัฐเข้าดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดโดยอาศัยฐานอำนาจในการลงโทษ ซึ่งมีแนวความคิดแตกต่างกันตามยุคสมัยดังนี้⁶¹

1. ระบบสัญญา เป็นแนวคิดมาจากสัญญาประชาคม (Social Contract) ของฌองฌัก รูสโซ (Jean-Jacques Rousseau ค.ศ. 1712-1778) ซึ่งถือว่าอำนาจในการลงโทษเป็นอำนาจในการป้องกันตัวของบุคคลซึ่งประชาชนพร้อมใจกันโอนมาให้รัฐ เพื่อให้รัฐเป็นตัวแทนของตนในการทำหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย ประชาชนจึงต้องยินยอมที่จะจำกัดเสรีภาพของตนบางประการ โดยให้สัญญาว่าจะไม่กระทำการบางอย่าง หรืออาจต้องกระทำการบางอย่างที่จำเป็นต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม เสรีภาพที่ประชาชนยอมสละนี้เป็นที่มาของการที่รัฐออก “กฎหมาย” เพื่อกำหนดสิ่งที่ห้ามกระทำ และสิ่งที่บังคับให้กระทำ หากฝ่าฝืนจะมีบทลงโทษ อันเป็นแนวคิดต่อยอดมาจากสัญญาประชาคมโดยซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria ค.ศ. 1738-1794) ซึ่งได้อธิบายต่อไปอีกว่ารัฐมีอำนาจและขอบเขตของอำนาจ โดยที่เมื่อประชาชนจัดตั้งรัฐขึ้นมาเพื่อปกป้องข้อสัญญาร่วมกันนี้ รัฐจึงมีความชอบธรรมโดยความยินยอมของประชาชน แม้รัฐจะมีความชอบธรรมดังกล่าว แต่รัฐไม่อาจใช้อำนาจนั้นกระทำการทุกอย่างได้ตามใจ เพราะถูกจำกัดโดย

⁵⁹ ประเทศไทยเองก็มีแนวคิดทำนองเดียวกันนี้ปรากฏในพระไอยการลักษณะโจรบทที่ 15,16 โจรห้าเส้นในกฎหมายหมอบรัดเลย์ จ.ศ.1258 เล่ม 2 หน้า 30 และพระไอยการพรหมศักร์ในกฎหมายตราสามดวง

⁶⁰ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 7-8.

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8-10.

สัญญาประชาคม เบ็คคาเรียกล่าวว่า ประชาชนต้องการเสรีภาพมากที่สุดที่จะทำได้ และยินยอมที่จะจำกัดเสรีภาพนั้นเพื่อความมั่นคงในชีวิต ดังนั้น รัฐจะล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้แต่เพียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้น⁶²

นอกจากนี้เบ็คคาเรียยังได้ให้หลักการเรื่องความแน่นอนในการลงโทษไว้สองประการด้วยกัน ประการแรกนั้นการลงโทษจะต้องมีความแน่นอน เมื่อมีผู้กระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องได้ตัวผู้นั้นมาลงโทษ แม้จะกำหนดโทษเอาไว้หนักเพียงใด หากไม่ได้ตัวผู้นั้นมารับโทษแล้วย่อมไม่มีประโยชน์ ดังนั้นการลงโทษที่ได้ผลจึงมิได้ขึ้นกับความรุนแรงของโทษแต่อยู่ที่ประสิทธิภาพในการนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษ และประการที่สองดังที่ได้กล่าวในข้างต้นว่ารัฐจะล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้แต่เพียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้น อำนาจในการลงโทษก็เช่นเดียวกัน รัฐจะต้องลงโทษเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อเป็นการป้องกันสังคมให้มั่นคงเท่านั้น หากกระทำไปเกินกว่านั้นรัฐย่อมไม่มีความชอบธรรมที่จะลงโทษอีกต่อไป การลงโทษมีขึ้นเพื่อให้ผู้กระทำความผิดหลายจำและไม่กลับมาทำผิดอีก และให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นมิให้กระทำความผิดนั้น การลงโทษจึงต้องได้สัดส่วนกับความผิดที่ผู้นั้นกระทำลง

2. ระบบการลงโทษเป็นประโยชน์ เป็นแนวความคิดที่มีผู้นำโดยเจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham ค.ศ. 1748 – 1832) โดยอธิบายว่าที่มีการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นเพราะว่าการลงโทษนั้นมีประโยชน์ และมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการลงโทษเพื่อให้สังคมมีความมั่นคง เพราะการลงโทษนั้นเป็นการป้องกันมิให้สังคมถูกทำลายลง โดยอาจเป็นการป้องกันโดยทั่วไป กล่าวคือ เป็นการข่มขู่บุคคลทั่วไปมิให้กระทำความผิด หรืออาจเป็นการป้องกันโดยเฉพาะ อันเป็นการลงโทษผู้ที่กระทำความผิดนั้นเองมิให้กระทำความผิดซ้ำอีก อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้มุ่งพิจารณาถึงแต่ผลของการป้องกันการกระทำความผิดมิให้เกิดขึ้น โทษจึงอาจรุนแรงเกินไปไม่ได้สัดส่วนกับความผิดที่ได้กระทำลง

3. ระบบศีลธรรม เป็นแนวความคิดที่มีผู้นำโดย อิมมานูเอิล คานท์ (Immanuel Kant ค.ศ. 1724 – 1804) โดยอธิบายว่าเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นนั้นเป็นการทำลายความ

⁶² ฌ็องฌัก รูสโซ, สุนทรียะธรรม, กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง หน้าที่ 1-7 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554), หน้า 50-51.

สงบเรียบร้อยในสังคม การลงโทษนั้นเป็นการตอบแทนในการกระทำนั้น เพื่อให้ความสงบเรียบร้อย กลับคืนมาโทษจะต้องสัมพันธ์กับการกระทำความผิด เป็นแนวคิดที่โทษจะต้องได้สัดส่วนกับการกระทำ อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้มีได้คำนี้ถึงสภาพจิตใจของผู้กระทำผิด สาเหตุและพฤติการณ์ ประกอบต่างๆที่แตกต่างกันในแต่ละกรณี

4. ระบบผสม เป็นการนำแนวคิดทั้งหลายมารวมกันโดยมีศีลธรรมและแนวคิดในการฟื้นฟูเข้ามาด้วย แนวคิดนี้พิจารณาทั้งประโยชน์โดยรวมของสังคมและความเป็นธรรม โดยมองว่าต้องลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการป้องกันสังคม แต่ต้องไม่เกินความจำเป็น การลงโทษมิใช่เป็นการแก้แค้นทดแทนเพียงอย่างเดียว ดังนั้นโทษจึงไม่ร้ายแรงดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา การลงโทษจะกระทำต่อเมื่อผู้กระทำความผิดมีความรับผิดชอบจิตใจ กล่าวคือ ผู้นั้นมีอิสระในการกระทำมิได้ตกอยู่ภายใต้การบังคับใด มีความรับผิดชอบทางกาย กล่าวคือ เป็นบุคคลปกติไม่ใช่เด็กหรือคนวิกลจริต

2.3.2 หลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดทางอาญา

ในการพิจารณาว่าการกระทำใดควรเป็นความผิดและต้องได้รับโทษนั้น ต้องพิจารณาถึงที่มาของกฎหมาย อันจะต้องพิจารณาจากจารีตประเพณี ศาสนา และศีลธรรม ซึ่งมีส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดกฎหมายและการปฏิบัติตามกฎหมาย เมื่อกฎหมายสอดคล้องกับจารีตประเพณี ศาสนาและศีลธรรมแล้ว การบังคับใช้กฎหมายก็จะไม่มีความยากลำบาก เพราะผู้กระทำความผิดจะมีความรู้สึกนึกคิดว่าตนมิได้ฝ่าฝืนเพียงกฎหมายเท่านั้น แต่ยังฝ่าฝืนศีลธรรม หรือกฎแห่งกรรมทางศาสนาอีกด้วย⁶³

กฎหมายอาญาและศีลธรรมนั้นมีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากความผิดอาญาที่ร้ายแรง (Serious Crime) เช่น ฆ่าผู้อื่น ปล้นทรัพย์ ข่มขืนกระทำชำเรา ล้วนแต่เป็นการผิดศีลธรรมด้วยกันทั้งนั้น แต่ในบางกรณีที่เป็นการผิดศีลธรรมแต่ไม่เป็นความผิดทางอาญา เช่น การทำชู้แม้จะเป็นการผิดศีลข้อ 3 แต่ไม่เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายของไทย การพูดเท็จแม้จะผิดศีลข้อ 4 หากไม่ได้เป็นการแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงานแล้วย่อมไม่เป็นความผิดอาญา การดื่มสุราแม้จะผิดศีลข้อ 5 แต่ก็ไม่เป็นความผิดอาญา ในทางกลับกันการกระทำบางอย่างไม่ผิดศีลธรรมแต่เป็นความผิดอาญา เช่น

⁶³ หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 18 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 38-41.

การทำผิดกฎหมาย แม้จะเป็นความผิดอาญาแต่ไม่ได้ทำผิดศีลธรรมแต่อย่างใด หรือในกรณีความผิดโดยเด็ดขาดในทางอาญาที่ไม่ต้องการเจตนา แต่กฎหมายถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด เพราะฉะนั้นกฎหมายกับศีลธรรมจึงไม่ใช่สิ่งที่สอดคล้องต้องกันเสมอไป ดังนั้นจะนำศีลธรรมมาเป็นเครื่องกำหนดความผิดทางอาญาไม่ได้⁶⁴

ศาสตราจารย์เอช แอล เอ ฮาร์ต (H.L.A. Hart ค.ศ. 1907 – 1992) แห่งมหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด ได้นำแนวคิดเสรีนิยมของจอห์น สจิวต์ มิลล์ (John Stuart Mill ค.ศ. 1806 – 1873) ซึ่งยึดถือหลักการป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น เป็นหลักในการพิจารณาว่ารัฐควรจะกำหนดกฎหมายอาญามาบังคับควบคุมการกระทำนั้นหรือไม่เพียงใด ดังนั้นการบัญญัติกฎหมายอาญาจึงมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำที่อาจเป็น “อันตรายต่อผู้อื่น” (harm to others) และนำหลักการนี้มาใช้เป็นหลักในการพิจารณาว่าการกระทำใดควรเป็นความผิดอาญา⁶⁵

นอกจากนี้หลักในการพิจารณาว่าการกระทำใดควรจะเป็นความผิดอาญานั้น เฮอร์เบิร์ต แอล แพ็กเกอร์ (Herbert L. Packer) ได้ให้หลักการไว้ 6 ประการดังนี้⁶⁶

1. การกระทำเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่าประชาชนส่วนมากได้รับผลกระทบ ส่งผลต่อสังคมโดยรวม และประชาชนส่วนมากไม่ยอมรับและให้อภัยในการกระทำนั้น
2. หากบัญญัติให้การกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญาแล้วจะไม่ขัดกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษประการต่างๆ
3. หากบัญญัติให้การกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญาแล้วจะไม่ทำให้การกระทำที่สังคมเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องลดน้อยลง

⁶⁴ Wayne R. LaFave and Jr. Austin W. Scott, Criminal Law (St. Paul, Minn.: West Publishing Co., 1972), pp. 9-10.

⁶⁵ ญรัฎฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาขั้นสูง หน่วยที่ 1-7, หน้า 52.

⁶⁶ Herbert L. Packer, The Limits of the Criminal Sanction (California: Stanford University Press, 1968), p. 296.

4. หากบัญญัติให้การกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญาแล้วจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

5. หากบัญญัติให้การกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญาแล้วจะไม่ทำให้เป็นการลดความสามารถของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ

6. ไม่มีมาตรการอื่นใดที่จะสามารถควบคุมการกระทำนั้นได้อย่างสมเหตุสมผลแล้ว นอกจากจะใช้มาตรการทางอาญากับการกระทำดังกล่าว

2.3.3 วัตถุประสงค์ในการบัญญัติกฎหมายอาญา

เนื่องจากกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นอย่างมาก การบัญญัติกฎหมายจึงต้องเป็นไปเพื่อคุ้มครองสังคมโดยรวม วัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญาจึงต้องมีความชัดเจนและแน่นอนว่าเป็นการมีขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะ ศาสตราจารย์ในเกล วอล์กเกอร์ (Nigel Walker) ได้อธิบายไว้ว่ากฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้⁶⁷

1. เพื่อคุ้มครองปกป้องบุคคลจากการกระทำโดยเจตนาอันเป็นการทารุณโหดร้าย หรือการใช้ความรุนแรงทางเพศ คุ้มครองบุคคลจากภัยต่างๆอันเกิดจากการกระทำโดยไม่เจตนา คุ้มครองป้องกันกลุ่มบุคคลที่อาจถูกชักจูงให้หลงผิดได้ง่ายจากการทำร้าย กดขี่ หรือขูดรีดอันเกิดจากบุคคลหรือทรัพย์สินของบุคคลนั้น

2. เพื่อคุ้มครองปกป้องสภาวะจิตใจของสมาชิกในสังคมนั้นให้รอดพ้นจากความกระทบกระเทือนจากการกระทำที่ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคล และยินยอมต่อการกระทำนั้น แต่ถือว่าผิดธรรมชาติ ป้องกันการกระทำบางอย่าง ซึ่งเมื่อได้กระทำต่อหน้าสาธารณชนจะกระทบกระเทือนใจบุคคลเป็นอย่างมาก รวมถึงป้องกันพฤติกรรมบางอย่างที่ทำให้เกิดความไม่สงบขึ้นในหมู่ประชาชน

⁶⁷ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, ทฤษฎีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2556), หน้า 49-50.

3. เพื่อคุ้มครองบุคคลจากความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน อาทิ การลักทรัพย์ ฉ้อโกง หรือ การทำให้เสียทรัพย์สิน และกรณีอื่นๆ

4. เพื่อคุ้มครองปกป้องสาธารณชนจากความไม่สะดวกสบายต่างๆ รวมทั้งใช้สภาพบังคับทางอาญาเพื่อการจัดเก็บภาษี

5. เพื่อป้องกันรักษาไว้ซึ่งสถาบันทางสังคม รวมทั้งสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคม

6. เพื่อบังคับใช้วิธีการต่างๆ ที่จะทำให้วัตถุประสงค์ทั้งหลายเหล่านี้บรรลุผล

วัตถุประสงค์ดังกล่าวเป็นวัตถุประสงค์หลักของกฎหมายอาญา หากมีการนำมาตรการทางอาญามาใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากนี้ ย่อมจะทำให้กฎหมายอาญามีมากเกินไป จนทำให้เกิดภาวะกฎหมายอาญาเพื่อ ซึ่งจะทำให้การบังคับใช้ไม่ได้ผล เพราะเมื่อกฎหมายอาญามีมากเกินไป หนทางเดียวที่จะทำได้คือการละเมิด ซึ่งหากกฎหมายไม่เป็นที่เชื่อฟังของบุคคลแล้ว กฎหมายย่อมปราศจากสภาพบังคับอันส่งผลต่อระบบกฎหมายโดยรวมทั้งหมด

2.3.4 ข้อจำกัดของกฎหมายอาญา

ดังที่ได้กล่าวข้างต้นว่ากฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นอย่างมาก แม้กฎหมายอาญาจะมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองบุคคล แต่หากกฎหมายอาญาไม่มีขอบเขตที่จำกัดแล้วจะทำให้กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร ทั้งจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย เพราะหากมีบทบัญญัติที่เคร่งครัดมากเกินไปแล้ว ประชาชนก็จะไม่ปฏิบัติตาม และสุดท้ายกฎหมายก็จะมีสภาพบังคับ การใช้โทษทางอาญาจึงต้องมีข้อจำกัด ไม่ควรนำกฎหมายอาญามาใช้เพื่อวัตถุประสงค์บางประการ หรือในบางสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสม ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้มีพัฒนาการทั้งในเนื้อหาและรูปแบบต่างๆ ดังต่อไปนี้⁶⁸

⁶⁸ ธีรวัฒน์ สุทธิโยธิน, กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง หน่วยที่ 1-7, หน้า 54 - 55., อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, ฤษฎีอาญา, หน้า 51 - 61.

1. กฎหมายอาญาไม่ควรมีจุดประสงค์เพียงเพื่อให้บุคคลเชื่อฟัง และการไม่เชื่อฟังจะทำให้เกิดผลร้ายตอบแทน แต่ลำพังข้อห้ามนั้นเองปราศจากอรรถประโยชน์ที่เป็นแก่นสาร แนวคิดนี้เป็นของเบ็คคาเรีย ผู้ยึดถือแนวทางอรรถประโยชน์นิยม ที่เคยยื่นข้อเสนอไว้ว่า “ การป้องกันอาชญากรรมย่อมดีกว่าการลงโทษผู้กระทำความผิด สิ่งนี้ควรเป็นอุดมคติของการออกกฎหมายที่ดี”

2. ไม่ควรนำกฎหมายอาญามาใช้เพื่อลงโทษพฤติกรรมที่ปราศจากพิษภัยหลักเกณฑ์ข้อนี้เบนแรมได้ขยายความเพิ่มเติมต่อจากหลักเกณฑ์ของเบ็คคาเรียว่า ถ้าการกระทำนั้นมีได้มีความชั่วอยู่ในตัวแล้ว การใช้กฎหมายอาญาลงโทษการกระทำนั้น ย่อมถือได้ว่าเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง แต่หลักเกณฑ์ข้อนี้ยังมีปัญหาว่า จะตัดสินใจได้อย่างไรว่าพฤติกรรมเช่นนั้นมิภัยหรือไม่

3. ไม่ควรใช้กฎหมายอาญาเพื่อเป็นวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายที่สามารถใช้วิธีการอื่นซึ่งทำให้กระทบกับเสรีภาพของประชาชนน้อยกว่าให้บรรลุถึงจุดประสงค์ได้เช่นเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าหากมีวิธีการอื่นใดที่สามารถลดปริมาณการกระทำที่เป็นปัญหานั้นมาได้เทียบเท่ากับการใช้กฎหมายอาญาแล้ว ซึ่งวิธีการดังกล่าวไม่ได้ทำให้เกิดความทุกข์ทรมานดังเช่นกฎหมายอาญา ก็สมควรใช้วิธีการดังกล่าวก่อนการใช้กฎหมายอาญา มาตรการทางอาญาควรเป็นมาตรการท้ายสุดที่จะนำมาใช้

4. ไม่ควรนำกฎหมายอาญามาใช้ เมื่อผลร้ายที่เกิดจากการกระทำผิดนั้นน้อยกว่าผลร้ายที่เกิดจากการลงโทษ หลักเกณฑ์ข้อนี้เป็นหลักเกณฑ์ที่พัฒนาล่าสุดโดยเบนแรม แต่ก็ยังคงมีปัญหาอยู่ตรงที่เราไม่สามารถจะวัดได้ว่าผลร้ายอันเกิดจากการกระทำผิดและผลร้ายอันเกิดจากการลงโทษนั้นประการไหนจะมากกว่ากัน และผลร้ายที่จะนำมาวัดนั้นยังเกิดต่อบุคคลที่แตกต่างกัน

5. ไม่ควรนำกฎหมายอาญามาใช้เพื่อจุดประสงค์ที่จะบังคับให้บุคคลประพฤติตามแนวทางที่จะทำให้เกิดผลประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตนเอง หลักเกณฑ์ข้อนี้เป็นของจอห์น สจ๊วต มิลล์ โดย มิลล์ยึดหลักว่า อิสรภาพของบุคคลย่อมอยู่เหนือสิ่งอื่นใด แม้ว่าการกระทำของบุคคลจะผิดศีลธรรมหรือไม่ก็ตาม แต่ถ้าการกระทำนั้นมิได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนให้แก่บุคคลอื่น รัฐก็ไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว

6. กฎหมายอาญาไม่ควรรวมไว้ซึ่งข้อห้ามที่ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากปวงชนทั้งหลาย หลักเกณฑ์ในข้อนี้เป็นหลักเกณฑ์ที่มุ่งพิจารณาการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติมองในความเป็นจริงว่าหากกฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่กำหนดขึ้นนี้มีได้รับการยอมรับให้ยึดถือปฏิบัติแล้ว ปฏิกริยาโต้ตอบของสมาชิกในสังคมก็จะรุนแรง

7. กฎหมายอาญาไม่ควรรวมไว้ซึ่งข้อห้ามที่ไม่สามารถบังคับใช้ได้ ซึ่งหมายความว่าไม่ควรรวมเอาข้อห้ามที่เมื่อมีการละเมิดแล้ว ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น บทบัญญัติในลักษณะนี้จะทำให้ผู้คนไม่เชื่อมั่นในกฎหมาย

เมื่อกฎหมายอาญามีข้อจำกัดดังนี้ การบัญญัติกฎหมายก็ไม่ควรรวมไว้ซึ่งข้อจำกัดดังกล่าว เพราะสุดท้ายแล้วบทบัญญัติของกฎหมายนั้นก็จะมีประสิทธิภาพในการจะบรรลุมติวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกฎหมายนั้นๆ และจะทำให้ประชาชนขาดศรัทธาในระบบกฎหมาย ซึ่งทำให้ไม่เคารพต่อกฎหมายอันเป็นจะก่อผลเสียมากกว่าผลดีตามที่ผู้ร่างมีเจตนารมณ์ในตอนต้น

2.4 หลักความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

หลักความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมนั้นเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของกฎหมาย โดยเป็นหลักที่ค้ำประกันถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกันโดยไม่ต้องคำนึงถึง เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา สีผิว หรือถิ่นกำเนิดแต่อย่างใด นอกจากนี้หลักการดังกล่าวยังถือเป็นการควบคุมการใช้อำนาจของรัฐมิให้มีการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะด้วย หัวใจสำคัญของหลักความเสมอภาคนั้นคือ สิ่งที่เหมือนกันย่อมได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกันหรือไม่แตกต่างกัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มีบทบัญญัติเรื่องหลักความเสมอภาคไว้ในมาตรา 30 วรรคแรก “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกันชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน”⁶⁹

⁶⁹ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, "หลักความเสมอภาค," ใน รวมบทความกฎหมายมหาชนจากเว็บไซต์ www.pub-law.net เล่ม 3, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2546), หน้า 369.

2.4.1 หลักความเสมอภาค

แนวคิดทางกฎหมายของหลักความเสมอภาคในปัจจุบันได้รับการรับรองชัดเจน โดยถือว่าบุคคลมีสิทธิเสรีภาพและจะต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน (Fairness) ซึ่งหมายถึงหลักความเสมอภาคเบื้องหน้ากฎหมาย (Equality before the law) ซึ่งเป็นการยอมรับสิทธิเสรีภาพอันเป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์ติดตัวมาแต่กำเนิดตามหลักกฎหมายธรรมชาติ (Natural law) สอดคล้องกับสิทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) ซึ่งมีจุดกำเนิดในคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของฝรั่งเศส ปี 1789 โดยคำประกาศนี้ให้ความสำคัญกับบุคคลแต่ละคน รวมทั้งสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นเป็นหัวใจของสังคม การยอมรับคุณค่าของทุกคนแต่ละคนรวมกันเป็นสังคม รัฐไม่สามารถก้าวล่วงสิทธิของบุคคลได้เว้นแต่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม⁷⁰ ต่อมาประเทศต่างๆก็ได้รับเอาหลักการดังกล่าวไปบัญญัติในรัฐธรรมนูญของตนเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามหลักความเสมอภาคอย่างเป็นรูปธรรม⁷¹

ประเทศไทยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในปี 2475 นั้น ยังไม่มีการนำหลักความเสมอภาคมาใช้แต่ประการใด การมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมยังมีอยู่อย่างจำกัด เมื่อคณะราษฎรทำการปฏิวัติสำเร็จได้มีการประกาศหลัก 6 ประการขึ้น โดยหลักความเสมอภาคถือเป็นหลักที่สำคัญประการหนึ่งในหกประการนั้น เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญอีกหลายฉบับได้มีบทบัญญัติถึงหลักความเสมอภาคไว้โดยชัดเจนโดยมักบัญญัติให้ประชาชนชาวไทยไม่ว่าจะมีชาติกำเนิดหรือนับถือศาสนาใด ย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน⁷² ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ก็ได้บัญญัติหลักความเสมอภาคไว้ในมาตรา 30 ดังที่ได้กล่าวในข้างต้น ซึ่งแสดงให้เห็นความสำคัญซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ทุกองค์กรของรัฐต้องผูกพันต่อสิทธิเสรีภาพตามที่ได้บัญญัติไว้

⁷⁰ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, กฎหมายมหาชน เล่ม 1 วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่างๆ, หน้า 74.

⁷¹ เกரியงไกร เจริญนาวัฒน์, "หลักความเสมอภาค," ใน รวมบทความกฎหมายมหาชนจากเว็บไซต์ www.pub-law.net เล่ม 3, หน้า 371.

⁷² สมคิด เลิศไพฑูรย์, "หลักความเสมอภาค," วารสารนิติศาสตร์ 30, 2 (2543): 174-175.

หลักความเสมอภาค หมายถึง ในสถานการณ์ที่เหมือนกันจะต้องปฏิบัติด้วยหลักเกณฑ์เดียวกัน และจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันตามลักษณะของเรื่องนั้นๆ จึงจะทำให้เกิดความยุติธรรมภายใต้หลักความเสมอภาคได้ แต่หากมีการปฏิบัติแตกต่างกันในสถานการณ์ที่เหมือนกัน ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมและขัดแย้งกับหลักความเสมอภาค ความเสมอภาคในที่นี้จึงมีความหมายว่าเป็นความเสมอภาคในทางกฎหมาย คือมีสิทธิและหน้าที่ทางกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ไม่ใช่หมายความว่าต้องมีความเสมอภาคในการมีวัตถุประสงค์ของแต่อย่างใด นอกจากนี้ แม้ความเสมอภาคจะเป็นสิ่งสำคัญแต่ก็ไม่อาจมีความเสมอภาคได้อย่างสมบูรณ์ในเชิงปริมาณได้ทั้งหมด แต่เป็นความเสมอภาคแบบสัดส่วนที่คำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล เพราะโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์แต่ละคนย่อมจะมีความแตกต่างกันตามแต่ละบุคคล⁷³

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายสามารถแยกประเภทของหลักความเสมอภาคได้ 2 ประเภทดังนี้⁷⁴

1. หลักความเสมอภาคทั่วไป เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลทุกคนที่อาจกล่าวอ้างการกระทำใดๆของรัฐได้ หากเรื่องนั้นมีได้มีการกำหนดไว้ในหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่อง แต่หากเรื่องใดมีหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องกำหนดไว้แล้วก็ให้พิจารณาไปตามหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องนั้นๆ โดยหลักความเสมอภาคทั่วไปนี้สามารถนำมาใช้ได้กับทุกเรื่องโดยไม่จำกัดขอบเขตเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และทุกคนย่อมสามารถอ้างหลักความเสมอภาคทั่วไปได้

2. หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่อง เป็นหลักที่ใช้เฉพาะภายในขอบเขตเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ ดังนั้นหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องจึงอาจถูกจำกัดโดยใช้เฉพาะเรื่องหรือเฉพาะกลุ่มบุคคลที่รัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครองเท่านั้น โดยหลักนี้ถือเป็นหลักกฎหมายพิเศษจึงต้องนำมาใช้ก่อนความเสมอภาคทั่วไป หากกฎหมายใดได้รับการพิจารณาโดยหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาตามหลักความเสมอภาคทั่วไปอีก

⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 164-167.

⁷⁴ บรรเจิด สิงคะเนติ, สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เรื่อง หลักความเสมอภาค (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543), หน้า 7-12.

หลักแห่งความเสมอภาคเป็นหลักเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติแก่บุคคลอย่างเท่าเทียมกัน แต่ในความเป็นจริงแล้วการใช้หลักความเสมอภาคนั้นมีความหลากหลายแตกต่างกันไปเนื่องจากข้อเท็จจริงแตกต่างกันตามแต่ละกรณี การปฏิบัติแก่บุคคลตามหลักดังกล่าวย่อมต้องแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างนั้นจะต้องเป็นที่ยอมรับได้ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตามหลักความเสมอนั้นมีหลักการดังต่อไปนี้⁷⁵

1. ต้องใช้กฎเกณฑ์เดียวกันกับทุกคนเว้นแต่สถานการณ์จะแตกต่างกัน ในกรณีนี้จึงเป็นการห้ามบัญญัติกฎเกณฑ์ที่มีผลเป็นการทำให้เกิดการปฏิบัติไม่เสมอภาคแก่บุคคล กล่าวคือ เหตุการณ์ที่เหมือนกันในสาระสำคัญนั้นต้องได้รับการปฏิบัติโดยกฎเกณฑ์เดียวกัน แต่หากมีข้อเท็จจริงที่มีสภาพการณ์อย่างเดียวกันแล้วก็สามารถปฏิบัติให้แตกต่างกันได้ การออกกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติย่อมมีเนื้อหา รายละเอียด และผลบังคับใช้ที่แตกต่างกันได้

2. การใช้กฎเกณฑ์ที่แตกต่างกันนั้นต้องมีความสัมพันธ์กับสาระสำคัญของกฎเกณฑ์นั้น ความแตกต่างในการใช้กฎเกณฑ์จะต้องมีความสัมพันธ์กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น แม้จะอยู่ในสถานะเดียวกันแต่ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญนั้นแตกต่างกันแล้ว กฎเกณฑ์ที่จะนำมาใช้บังคับก็ต้องแตกต่างกันด้วย แต่หากข้อเท็จจริงนั้นไม่ใช่สาระสำคัญและอยู่ในสถานะเดียวกันแล้ว กฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับก็ต้องเป็นกฎเกณฑ์เดียวกัน

3. แม้อยู่ในสถานการณ์ที่เหมือนกันแต่หากกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะแล้วก็สามารถใช้กฎเกณฑ์ที่แตกต่างกันได้ การปฏิบัติต่อปัจเจกชนตามหลักความเสมอนั้นต้องคำนึงถึงเรื่องประโยชน์สาธารณะซึ่งเป็นผลประโยชน์ของมหาชนเหนือผลประโยชน์ส่วนบุคคล ไม่สามารถอ้างหลักความเสมอภาคในการใช้กฎเกณฑ์เพื่อมาคุ้มครองปัจเจกชนได้

4. การอ้างประโยชน์สาธารณะเพื่อไม่ต้องปฏิบัติตามหลักความเสมอนั้นต้องไม่เป็นการแบ่งแยกอย่างไม่อาจยอมรับได้ แม้การอ้างประโยชน์สาธารณะในการปฏิบัติให้แตกต่างกันจะถือเป็นการกระทบต่อหลักความเสมอภาคและเป็นการเลือกปฏิบัติก็ตาม การกระทำดังกล่าวนี้

⁷⁵ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, “หลักความเสมอภาค,” ใน *รวมบทความกฎหมายมหาชนจากเว็บไซต์* www.pub-law.net เล่ม 3, หน้า 380-382.

จะต้องไม่ก่อให้เกิดการแบ่งแยกอย่างที่ไม่สามารถยอมรับได้ หากเป็นเช่นนั้นแล้วย่อมไม่สามารถใช้กฎเกณฑ์นั้นได้ เช่น การแบ่งแยกที่เป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญจำพวกชาติกำเนิด สีผิว เพศ เป็นต้น

2.4.2 การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 30 วรรคสองบัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้” เป็นการที่รัฐธรรมนูญบัญญัติยกตัวอย่างการกระทำที่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเอาไว้ แม้การแบ่งคนออกเป็นประเภทโดยพิจารณาจากเรื่องอื่นนอกจากในบทบัญญัติมาตรา 30 นี้ อาจกระทำได้ แต่การกระทำเช่นนั้นจะต้องประกอบด้วยเหตุผลที่หนักแน่นสามารถรับฟังได้ มิเช่นนั้นแล้วย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ

การเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรมและไม่ถือว่าขัดกับหลักความเสมอภาค

ในบางกรณีรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายได้บัญญัติให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลบางประเภทแตกต่างจากบุคคลทั่วไป ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ แต่เป็นการเลือกปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมาย อันถือเป็นข้อยกเว้นของหลักความเสมอภาคที่ยินยอมให้มีการเลือกปฏิบัติได้ เรียกว่าเป็นการเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรม อาทิ การที่เด็กและเยาวชนมีสิทธิได้รับการศึกษาจากรัฐบาล บุคคลอายุเกินกว่า 60 ปีที่ไม่มีรายได้เพียงพอมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล เป็นต้น เหตุที่ทำให้การเลือกปฏิบัติในบางกรณีไม่ขัดต่อกฎหมายอันถือเป็นการเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรมนั้นมีด้วยกันหลายสาเหตุ เช่น เป็นกรณีที่มีบทบัญญัติของกฎหมายรับรองให้กระทำได้ แต่สาเหตุสำคัญที่ทำให้การกระทำดังกล่าวสามารถทำได้นั้นคือเป็นวัตถุประสงค์ที่ชอบและสังคมยอมรับได้ ทั้งนี้ไม่ว่าเรื่องดังกล่าวจะมีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้หรือไม่ก็ตาม ซึ่งมูลเหตุสำคัญที่ทำให้การเลือกปฏิบัตินั้นเป็นธรรมมีดังต่อไปนี้⁷⁶

⁷⁶ สมคิด เลิศไพฑูรย์, “หลักความเสมอภาค,” วารสารนิติศาสตร์ 30,2 (2543): 169.

1. การเลือกปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หลักกฎหมายมหาชนที่สำคัญประการหนึ่งคือประโยชน์ส่วนรวมย่อมอยู่เหนือประโยชน์ส่วนบุคคลนั้น จะต้องนำมาปรับใช้กับการพิจารณาในเรื่องความเสมอภาคด้วย การเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรมจะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะของบริการสาธารณะ และหลักเกณฑ์ในการเลือกปฏิบัติด้วย ดังนั้นในกรณีของการบริการสาธารณะ อาจมีการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมแตกต่างกันได้

2. การเลือกปฏิบัติเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม หลักการนี้เป็นการดำเนินการตามกฎหมายที่แตกต่างกันในลักษณะชั่วคราวซึ่งผู้ที่มีอำนาจกำหนดขึ้น โดยมีเจตนารมณ์ในการส่งเสริมและยกระดับบุคคลที่มีสถานะด้อยกว่าบุคคลอื่นขึ้นมา เพื่อทดแทนความไม่เท่าเทียมกันที่มีอยู่ในสังคมซึ่งถือเป็นการเลือกปฏิบัติในทางบวก เพื่อขจัดอุปสรรคและส่งเสริมให้บุคคลใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น

2.5 หลักการของพระไตรปิฎกและพระวินัยสงฆ์

เมื่อได้พิจารณาหลักเกณฑ์ในทางกฎหมายข้างต้นแล้ว ทั้งในเรื่องของรัฐในการแบ่งแยกเรื่องของศาสนากับกฎหมาย การกำหนดนโยบายทางอาญา และการใช้กฎหมายอาญาแล้ว ต่อไปจะได้พิจารณาถึงหลักเกณฑ์ทางศาสนาเพื่อให้เห็นว่าศาสนาเองก็มีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกันเพียงแต่ตั้งอยู่ฐานที่แตกต่างกัน การลงโทษของอาณาจักรตั้งอยู่บนฐานทางกฎหมาย แต่การลงโทษทางศาสนาตั้งอยู่บนฐานของหลักธรรมของศาสนา

ศาสนาทุกศาสนาย่อมมีคัมภีร์หรือตำราทางศาสนาซึ่งเป็นสิ่งที่รวบรวมหลักการคำสั่งสอนของพระศาสดาเอาไว้ พระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน มีคัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นตำราในทางศาสนาซึ่งรวบรวมเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเอาไว้ ซึ่งรวมถึงมีพระวินัยสงฆ์อันเป็นข้อประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาด้วย ในส่วนนี้จะยกเอาความหมาย และประวัติความเป็นมาทั้งในส่วนของพระไตรปิฎก และเจาะในส่วนของพระวินัย เพื่อให้เข้าใจถึงหลักการที่เป็นอยู่ของพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เพื่อจะได้นำมาเปรียบเทียบกับหลักการทางกฎหมายต่อไป

2.5.1 ความหมายและความเป็นมาของพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎก⁷⁷ คือ คัมภีร์ที่บรรจุคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เทียบได้กับคัมภีร์ไบเบิลของศาสนาคริสต์ คัมภีร์พระเวทของศาสนาพราหมณ์ คัมภีร์กุรอ่านของศาสนาอิสลาม คำว่าพระไตรปิฎกนั้น แปลว่าคัมภีร์สามเล่ม เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายคำแล้ว คำว่าพระ เป็นคำแสดงความเคารพหรือยกย่อง คำว่าไตร แปลว่า สาม คำว่าปิฎก แปลความได้สองความหมาย คือคัมภีร์หรือตำราอย่างหนึ่ง กับแปลว่า ตะกร้า อันหมายถึงเป็นสิ่งที่บรรจุคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอาไว้เป็นหมวดหมู่ตนเอง⁷⁸

คัมภีร์ทั้งสามหรือปิฎกทั้งสามนั้น ประกอบไปด้วย⁷⁹

1. วินัยปิฎก ว่าด้วยระเบียบวินัยของพระภิกษุและภิกษุณี
2. สุตตันตปิฎก ว่าด้วยพระธรรมเทศนาทั่วไป เป็นคำสอนด้านศีลธรรมและปรัชญา ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่บุคคลต่างๆ ในเวลาและสถานที่ต่างๆ กัน
3. อภิธรรมปิฎกหรืออภิธรรมปิฎก ว่าด้วยธรรมะล้วนๆ เป็นคำสอนด้านจิตวิทยาและอภิปรัชญาในพระพุทธศาสนา

พระไตรปิฎกของนิกายเถรวาทนั้น ถือเป็นพระไตรปิฎกฉบับที่สมบูรณ์และเก่าแก่ที่สุด โดยเขียนไว้ด้วยภาษาบาลี หรือภาษามาคธี เชื่อกันว่าเป็นภาษาที่แพร่หลายในแคว้นมคธและแคว้นโกศลในเวลานั้น พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีพิมพ์เป็นภาษาไทยทั้งสิ้น 45 เล่ม⁸⁰ แบ่งเป็นวินัยปิฎก 8 เล่ม สุตตันตปิฎก 25 เล่ม และอภิธรรมปิฎก 12 เล่ม พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีนี้ได้ต้นฉบับมาจากลังกา นอกจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีแล้ว ยังมีฉบับภาษาอื่นๆ อีกหลายฉบับ ได้แก่ ฉบับภาษาสันสกฤตบริสุทธิ์ ภาษาสันสกฤตผสม ภาษาตุรกี ภาษาจีนและภาษาทิเบต แต่

⁷⁷ ภาษาบาลี คือ เตปิฎก หรือติปิฎก ภาษาสันสกฤต คือ ตรีปิฎก

⁷⁸ สุชีพ ปุญญานุภาพ, พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ 16 (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิมหาเมฆวิทยาวิทยาลัย, 2539), หน้า 1.

⁷⁹ แสง จันทร์งาม, พระพุทธศาสนาจากพระโอษฐ์ ฉบับสมบูรณ์, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คส์, 2548), หน้า 1.

⁸⁰ เป็นระยะเวลาที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ถึงปรินิพพาน

พระไตรปิฎกฉบับภาษาต่างๆเหล่านี้มีไม่ครบสมบูรณ์ดังเช่นภาษาบาลี เนื่องจากสูญหายไปตามกาลเวลา⁸¹

ความเป็นมาแห่งพระไตรปิฎกนั้น จำเป็นที่จะต้องย้อนไปในสมัยที่ยังมิได้บันทึกเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร อาศัยการท่องจำ และสมัยที่ข้อความยังกระจัดกระจายไม่เป็นหมวดหมู่ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงมีพระชนม์อยู่นั้น เมื่อพระองค์แสดงธรรมหรือทรงบัญญัติพระวินัยในโอกาสใด พระสาวกที่ได้ยินได้ฟังก็จะจดจำเอาไว้ แล้วก็ถ่ายทอดกันต่อๆมาทางวาจา ยังไม่มีการจารึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แม้ว่าในสมัยนั้นจะมีการใช้ตัวอักษรกันแล้ว แต่ด้วยความเชื่อที่ว่าคำสอนทางศาสนาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ควรอยู่ในใจและถ่ายทอดกันทางจิตใจ ไม่ควรไปอยู่กับวัตถุภายนอกอื่นๆ เพราะอาจสูญหายไปได้ตามกาลเวลา มีการจำแนกวิธีการศึกษาเล่าเรียนเอาไว้ 5 ประการได้แก่

1. สุตะ คือ การฟัง ไม่มีการอ่านหรือการเขียน
2. ธตา คือ การจดจำ
3. วจสา ปริจิตา คือ การท่องจำได้คล่องปาก
4. มนसानุเปกขิตา คือ การเพ่งพิจารณาความหมายด้วยใจ
5. ทิฏฐิยา สุปฏิวิทธา คือ การเข้าใจความหมายทะลุปรุโปร่ง

เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว การศึกษาและถ่ายทอดพระธรรมวินัยก็ยังคงดำเนินต่อไปด้วยวิธีการท่องจำและถ่ายทอดด้วยวาจา แต่เนื่องด้วยคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงไว้ตลอดระยะเวลา 45 ปีนั้นมีมากมายเกินความสามารถของบุคคลคนใดคนหนึ่งจะจดจำได้ทั้งหมด จึงมีการแบ่งหน้าที่กันระหว่างพระสงฆ์ ให้พระภิกษุบางรูปท่องจำพระวินัย เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านพระวินัยเรียกว่า วินัยธร ให้พระภิกษุบางรูปท่องจำพระสูตร เรียกว่า ัมมธร⁸² ซึ่งพระสาวกที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการทำพระไตรปิฎกนั้นมีด้วยกัน 4 รูป คือ⁸³

⁸¹ แสง จันทร์งาม, พระพุทธศาสนาจากพระโอษฐ์ ฉบับสมบูรณ์, หน้า 2.

⁸² เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

⁸³ สุชีพ ปุญญานุภาพ, พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน, หน้า 2.

1. พระอานนท์ เป็นผู้ที่มีความสนิทกับพระพุทธเจ้ามากที่สุด เพราะเป็นลูกพี่ลูกน้องกับพระพุทธเจ้า พระอานนท์ทรงจำพระพุทธรวณะได้มาก
2. พระอุบาลี เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวินัย ในฐานะที่ทรงจำวินัยปิฎก
3. พระโสณกุฎทิณณะ เป็นผู้ที่ท่องจำพระสุตตันตปิฎก พระพุทธเจ้าเคยสรรเสริญว่า พระองค์ทรงท่องจำได้ดีมาก อีกทั้งยังมีสำเนียงการท่องชัดเจนด้วย เป็นแบบอย่างที่ดีในการท่องจำในสมัยที่ยังมิได้มีการบันทึกพระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษร
4. พระมหากัสสป ในฐานะเป็นผู้ริเริ่มให้มีการทำสังคายนา จัดระเบียบคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เป็นหมวดหมู่

ในสมัยของพระพุทธเจ้านั้นยังมิมีการจัดระเบียบหมวดหมู่ ยังมิมีการจัดเป็นวินัยปิฎก สุตตันตปิฎก และอภิธัมมปิฎก มีเพียงการจัดระเบียบวินัยในการสวดปาฏิโมกข์⁸⁴ ทุกกึ่งเดือนเท่านั้น พระพุทธเจ้าประทานพระพุทธรโอรพาไว้มากมายหลายโอกาส ในชั้นแรกคำสอนของพระพุทธเจ้ารวมเรียกว่าพระธรรมพระวินัย ในสมัยของพระพุทธเจ้าจึงยังไม่มีคำว่า “พระไตรปิฎก” มีแต่คำว่า “ธรรมวินัย” คำว่าพระไตรปิฎกนั้นเกิดขึ้นหลังจากที่ได้มีการทำสังคายนาแล้ว อย่างไรก็ตามแม้คำว่าพระไตรปิฎกจะเกิดขึ้นหลังพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว แต่สิ่งที่อยู่ในพระไตรปิฎกไม่ได้แตกต่างกัน เพราะพระไตรปิฎกเป็นเพียงตะกร้าสามใบที่บรรจุคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเอาไว้เท่านั้น

การสังคายนา หากแปลตามรูปศัพท์แล้ว คือ การประชุมสงฆ์จัดระเบียบหมวดหมู่พระพุทธรวณะ และตกลงยอมรับในผลการประชุมนั้น แล้วมีการท่องจำกันสืบต่อมา ในชั้นแรกนั้นการสังคายนาเกิดจากเหตุความมั่นคงในพระพุทธศาสนา จึงมีความจำเป็นต้องจัดระเบียบพระพุทธรวณะเอาไว้ ในครั้งต่อๆมา มีการถือผิด ตีความหมายผิด จึงมีการชำระในส่วนที่ผิดและการตีความคลาดเคลื่อนนั้น แล้วตกลงเอาสิ่งที่ถูกต้องมาทำการสังคายนา โดยทบทวนของเดิม และเพิ่มเติม

⁸⁴ คือ การว่าปากเปล่า หรือการสวดข้อบัญญัติทางพระวินัย 150 ข้อในเบื้องต้น และ 227 ข้อในกาลต่อๆทุกกึ่งเดือนหรือ 15 วัน เป็นข้อบัญญัติทางพระวินัยที่ให้พระภิกษุทั้งหลายต้องลงฟังการกล่าวทบทวนข้อบัญญัติทางพระวินัย ถ้าขาดโดยไม่มีเหตุสมควรต้องปรับอาบัติ

ของใหม่ในลักษณะของการบันทึกเหตุการณ์ หรือจัดระเบียบในบางประการ ในชั้นหลังๆเป็นเพียงการบันทึกลงใบลาน และสอบทานข้อผิดใใบลานนั้นก็ถือเป็นการสังคายนา⁸⁵

การนับครั้งสังคายนาที่รู้จักกันไป⁸⁶ คือ สังคายนาครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 3⁸⁷ ซึ่งกระทำในอินเดียโดยฝ่ายเถรวาท กับอีกครึ่งหนึ่งรวมเป็น 4 ครั้ง (แต่ฝ่ายเถรวาทมิได้รับรู้ในการทำสังคายนาครั้งที่ 4 นี้ เพราะการสืบสายศาสนาแยกกันคนละทาง และภาษาก็แตกต่างกัน) ซึ่งกระทำในอินเดียภาคเหนือจัดทำโดยพระปารสวะ ภายใต้การอุปถัมภ์ของพระเจ้ากนิษกะ กษัตริย์เผ่าศากยะหรือตुरुษกะซึ่งมีอำนาจครอบครองอินเดียทางเหนือ ทางตะวันตกจนถึงอัฟกานิสถานในปัจจุบันตลอดไปถึงเอเชียกลาง การสังคายนาครั้งนี้เป็นที่รู้จักกันไปในวงการของผู้ศึกษาพระพุทธศาสนา จึงนับว่ามีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยมีการชุมนุมสงฆ์ทั้ง 18 นิกายซึ่งมีอยู่ในสมัยนั้น แต่งอรรถกถาอธิบายพระไตรปิฎก จารึกลงไว้ในแผ่นทองแดงแล้วบรรจุเอาไว้ในพระเจดีย์แห่งหนึ่ง ครั้งนี้นับว่าเป็นครั้งแรกที่มีการจารึกคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาลงเป็นลายลักษณ์อักษรในอินเดีย

2.5.2 ความหมายและความเป็นมาของพระวินัยปิฎก

พระวินัยปิฎก เป็นคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่รวบรวมพุทธบัญญัติเกี่ยวกับศีล และสิกขาบท รวมไปถึงธรรมเนียมปฏิบัติ วิธีชีวิต และการดำเนินกิจการต่างๆของสงฆ์ทั้งภิกษุและภิกษุณีเอาไว้ ซึ่งพระวินัยบัญญัตินี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

อาทิพรหมจริยกาสิกขา หมายถึง การศึกษาในบทบัญญัติหรือข้อปฏิบัติอันเป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันความประพฤติเสียหายของพระสงฆ์ และกำหนดโทษแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดโดยปรับอาบัติ ซึ่งพระภิกษุจะต้องสวดทุกกึ่งเดือนนั้นคือการสวดพระปาติโมกข์ดังที่ได้กล่าวในข้างต้น

⁸⁵ สุชีพ ปุณฺณานุกาภ, พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน, หน้า 6-7.

⁸⁶ มีปัญหาเรื่องการนับครั้งสังคายนา โดยพม่านั้นถือว่ามีสังคายนา 6 ครั้ง แต่ตามหลักฐานฝ่ายไทย กล่าวว่ามีการสังคายนา 9 ครั้ง รวมครั้งที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงกระทำในรัชสมัยของพระองค์

⁸⁷ ประวัติการทำสังคายนาครั้งที่ 1 และ 2 มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก แต่ในการทำสังคายนาสองครั้งนี้ไม่มีคำกล่าวถึงปิฎกเลย ใช้คำว่า วินยวิสัยนา เป็นการตอบเรื่องพระวินัย และจัมมวิสัยนา เป็นการตอบเรื่องพระธรรม ดังนั้นในการสังคายนาสองครั้งแรกยังไม่ได้แยกเป็นสามปิฎกดังเช่นปัจจุบัน แต่เรียกรวมๆว่าเป็นพระธรรมวินัย

อภิสม่าจาริกาสิกขา หมายถึง การศึกษาในฝ่ายธรรมเนียมนิยมปฏิบัติเกี่ยวกับมรรยาท และความเป็นอยู่ที่ดีงาม เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของสงฆ์ให้อยู่ในกรอบที่ดีงาม มีคุณค่า และน่าเลื่อมใสศรัทธา⁸⁸

ดังที่ได้กล่าวในตอนต้นว่าพระไตรปิฎกฉบับพิมพ์ภาษาไทยมีทั้งหมด 45 เล่ม เป็นพระวินัยปิฎก 8 เล่มนั้น เล่มที่ 1 และเล่มที่ 2 มีชื่อว่ามหาวิภังค์หรือภิกขุวิภังค์ เป็นบทบัญญัติว่าด้วยศีล 227 ข้อของพระภิกษุ เล่มที่ 3 มีชื่อว่าภิกขุณีวิภังค์ ว่าด้วยศีล 331 ข้อของภิกษุณี เล่มที่ 4 และเล่มที่ 5 มีชื่อว่ามหาวัคค์ ซึ่งแปลว่า วรรคใหญ่ จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสงฆ์ที่เป็นกิจวัตรสำคัญ อันได้แก่เรื่องจีวร เรื่องอุโบสถ เรื่องการจำพรรษา เล่มที่ 6 และเล่มที่ 7 มีชื่อว่าจุลลวัคค์ ซึ่งแปลว่า วรรคเล็ก คือเรื่องเกี่ยวกับสงฆ์ที่มีความสำคัญรองลงมาจนถึงเรื่องเบ็ดเตล็ด เช่น เรื่องข้อวัตรต่างๆ และเรื่องที่อยู่อาศัย ส่วนเล่มที่ 8 มีชื่อว่าปรีวาร เป็นการรวบรวมความรู้ในวินัยปิฎกทั้งเจ็ดเล่มเป็นหมวดหมู่ให้เข้าใจได้ง่าย⁸⁹

คำว่า “วินัย” พระอรธรรคถาจารย์ได้ประพันธ์ความหมายเป็นคาถาไว้ว่า

“วิริวิเสสนยตตทา วินยนโต เจว กายวาจา”

สินยตถวิหุติ อัย วินโย วินโยติ อุกขาโต”

แปลว่า “พระวินัย อันบัณฑิตผู้รู้อรธรรคแห่งวินัยทั้งหลาย กล่าวว่า วินัย

เพราะมีนัยต่างๆ เพราะมีนัยพิเศษ และเพราะฝึกกายและวาจา”⁹⁰

จากคาถาประพันธ์นี้ แบ่งความหมายของวินัยออกได้เป็น 3 นัยด้วยกัน คือ

⁸⁸ คณาจารย์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระวินัยปิฎก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552), หน้า 10.

⁸⁹ สุชีพ ปุณฺณภาพ, พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน, หน้า 138.

⁹⁰ คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระวินัยปิฎก, หน้า 10

นัยที่ 1 วินัย หมายถึงนัยต่างๆ ได้แก่ ปาติโมกข์ 2 คือ ภิกขุปาติโมกข์ และภิกขุณีปาติโมกข์ มีวิภังค์ 2 คือ มหาวิภังค์หรือภิกขุวิภังค์และภิกขุณีวิภังค์ มีอาบัติ 7 คือ ปาราชิก สังฆาทิเสส ถุลลัจฉัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ ทุพภาสิต

นัยที่ 2 วินัย หมายถึงนัยพิเศษ ได้แก่ อนุบัญญัติที่เพิ่มเติมให้สิกขาบทมีความเข้มงวดมากขึ้น หรือผ่อนปรน เพื่อให้เหมาะสมกับการกระทำผิดหรือการล่วงละเมิด

นัยที่ 3 วินัย หมายถึงกฎหรือข้อบังคับสำหรับฝึกอบรมกายและวาจา⁹¹

กล่าวโดยสรุป พระวินัยจึงหมายถึงพระพุทธรบบัญญัติเพื่อป้องกันความเสียหาย และวางโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดด้วยอาบัติ เพื่อเป็นแนวทางให้ภิกษุประพฤติปฏิบัติด้วยความดีงาม⁹²

พระพุทธรเจ้ามิได้บัญญัติพระวินัยเอาไว้ในลักษณะที่เป็นกฎเกณฑ์ข้อบัญญัติให้พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติ แต่เป็นลักษณะที่เป็นเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นมีความเสียหายในหมู่สงฆ์ พระองค์จึงทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามมิให้ประพฤติปฏิบัติเช่นนั้นอีกต่อไป ในตอนต้นพุทธกาลก่อนพรรษาที่ 12 พระพุทธรเจ้ายังมิได้ทรงบัญญัติสิกขาบทเอาไว้ เพราะพระภิกษุในสมัยนั้นล้วนประพฤติปฏิบัติชอบ ยุคนั้นมีแต่พระอริยสงฆ์จึงเป็นยุคแห่งความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา เนื่องจากพระอริยสงฆ์ประพฤติดีทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาแก่ผู้ที่พบเห็น แม้แต่ผู้ที่ต่างลัทธิต่างศาสนาก็ตาม ในยุคนี้จึงยังไม่มี ความจำเป็นต้องบัญญัติสิกขาบทขึ้นแต่อย่างใด ภายหลังจากที่มีพระภิกษุประพฤติเสียหายเกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ พระพุทธรเจ้าจึงทรงบัญญัติสิกขาบทเล็กน้อยประเภทลหุกาบัติ หรือ อาบัติเบา เช่น นิสสัคคียปาจิตตีย์ ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะเอาไว้ แต่ยังไม่มีการบัญญัติประเภทครุกาบัติ หรือ อาบัติหนักประเภท ปาราชิกและสังฆาทิเสส ในช่วงนี้พระพุทธรเจ้าทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ จนถึงในพรรษาที่ 20 พระพุทธรเจ้าจึงทรงบัญญัติปฐมปาราชิกสิกขาบทที่ 1 ห้ามภิกษุเสพเมถุน โดยเกิดจากเหตุการณ์ที่พระสุทินเสพเมถุนกับอดีตภรรยาที่ป่ามหาวัน กรุงเวสาลี

⁹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

⁹² สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, วินัยมุข เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2528), หน้า คำนำ.

นับเป็นครั้งแรกที่ทรงบัญญัติสิกขาบทประเภทครุกาบัติ และทรงบัญญัติตลอดมาที่มีเหตุการณ์ไม่ดีขึ้นถึงขั้นครุกาบัติในหมู่สงฆ์⁹³

ในการบัญญัติสิกขาบทแต่ละครั้ง มีขั้นตอนดังต่อไปนี้⁹⁴

1. เมื่อมีภิกษุประพฤติไม่เหมาะสม เป็นเหตุให้ชาวบ้านติเตียน
2. พระพุทธเจ้าจะทรงเรียกประชุมหมู่สงฆ์ เพื่อสอบถามข้อเท็จจริง หากพระภิกษุยอมรับสารภาพ พระพุทธเจ้าจะทรงชี้โทษ และห้ามมิให้กระทำการดังกล่าวอีกต่อไป ขั้นตอนนี้เรียกว่ามูลบัญญัติ ผู้กระทำผิดคนแรกจะไม่ทรงเอาผิด เพราะถือเป็นภิกษุต้นบัญญัติ ที่เรียกว่าอาทิกัมมิกะ

ภิกษุทุกท่านที่เป็นอาทิกัมมิกะ จะรับสารภาพความจริง ไม่ปิดบังแม้ว่าจะรุนแรงเพียงใดก็ตาม เพราะ ขณะที่กระทำผิดนั้น ยังไม่ถือว่าเป็นการผิดวินัย เพราะยังไม่มีบทบัญญัติห้ามมิให้กระทำเช่นนั้น เว้นแต่มนโสนานิก เช่น การข่มขืน การเสพของมีนเมา เนื่องจากเป็นการกระทำที่ไม่สมควรไม่ว่าด้วยเหตุหรือด้วยธรรม ภิกษุจึงควรละอายในเพศสมณะ⁹⁵

3. หากมีการล่วงละเมิดโดยจงใจ หรือปลั่งพลาดไป ถ้าเข้มงวดเกินไปจะทรงบัญญัติผ่อนปรนให้ ถ้าหย่อนเกินไปจะทรงบัญญัติให้รัดกุมยิ่งขึ้น ขั้นตอนนี้เรียกว่า อนุบัญญัติ เป็นการบัญญัติเพิ่มเติมเพื่อให้สมบูรณ์เป็นบทบัญญัติ และให้สงฆ์จดจำเอาไว้เพื่อมิให้ปฏิบัติอีกต่อไป

4. ภายหลังจากที่บัญญัติแล้ว หากมีการกระทำผิดเกิดขึ้น และสงฆ์ไม่สามารถตัดสินได้ พระพุทธเจ้าทรงวินิจฉัยเป็นแบบอย่างไว้ เรียกว่า วินีตวัตถุ เป็นการกำหนดโทษสำหรับภิกษุผู้ล่วงละเมิดไว้ เรียกว่า อาบัติ ได้แก่ ปาราชิก สังฆาทิเสส ฤกษ์จัจฉัย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ และทพภาสิต

⁹³ คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระวินัยปิฎก, หน้า 2-3.

⁹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

⁹⁵ พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตัญญาโณ), พระธรรมวินัย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2543), หน้า 144.

สิกขาบทนั้นสามารถจำแนกได้ดังนี้ คือ ปาราชิก 4 ข้อ สังฆาทิเสส 13 ข้อ อนิยต 2 ข้อ นิสัคคียปาจิตติย 30 ข้อ ปาจิตติย 92 ข้อ ปาฏิเทสนียะ 4 ข้อ เสขียวัตร 75 ข้อ และอธิกรณสมณะ 7 ข้อ รวมเรียกว่าภิกขุปาติโมกข์ มีทั้งสิ้น 227 ข้อ⁹⁶ อยู่ในมหาวิภังค์หรือภิกขุวิภังค์ แบ่งหมวดเนื้อหาตามความหนักเบาของความผิดที่กำหนดในสิกขาบท วัตรปฏิบัติและวิธีระงับปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ ดังนี้⁹⁷

1. ปาราชิก แปลว่า พ่าย เป็นชื่ออาบัติหนักที่เรียกว่า ครุกาบัติ ไม่สามารถแก้ไขได้ ผู้ล่วงละเมิดต้องพ่าย ขาดจากความเป็นพระภิกษุทันที
2. สังฆาทิเสส แปลว่า เกี่ยวข้องกับสงฆ์ตั้งแต่เบื้องต้นถึงที่สุด เป็นชื่ออาบัติหนักที่สามารถแก้ไขได้ โดยการอยู่กรรมแยกตัวออกจากสงฆ์ตามจำนวนวันที่กำหนด เมื่อครบกำหนดจะต้องมีคณะสงฆ์รับรองเข้าหมู่ การแยกไปอยู่นี้เรียกว่า การอยู่ปริวาสกรรม
3. อนิยต แปลว่า ไม่นั่นอน มิได้เป็นชื่อของอาบัติ แต่เป็นเรื่องการวินิจฉัยโดยเชื่อผู้รู้เห็นและการยอมรับของผู้ผิดว่าเป็นอาบัติข้อใด พระวินัยธรจึงจะวินิจฉัย
4. นิสัคคียปาจิตติย คำว่า “นิสัคคีย” แปลว่า ขวางไป “ปาจิตติย” แปลว่า การทำกุศลให้ตกไป เป็นอาบัติเบาที่เรียกว่าลหุกาบัติ เมื่อพระภิกษุต้องอาบัตินี้แล้วต้องสละสิ่งที่เป็นเหตุที่ทำให้อาบัตินั้น จึงจะปลงอาบัติให้ตกไปได้
5. ปาจิตติย เป็นอาบัติเบา เมื่อพระภิกษุล่วงละเมิดแล้วต้องแสดงอาบัติ โดยการบอกกล่าวความล่วงละเมิดนั้นกับพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง
6. ปาฏิเทสนียะ แปลว่า พึงแสดงคืน จัดเป็นอาบัติเบา เมื่อพระภิกษุล่วงละเมิดแล้วต้องแสดงอาบัติกับพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง

⁹⁶ พระมหาฉลาด ปริญญาโณ, คู่มือนวโกวาทฉบับชาวบ้าน (กรุงเทพมหานคร: ราวพิมพ์เลี้ยงเชียง, 2530), หน้า 151.

⁹⁷ สุภาพรรณ ณ บางช้าง, พระวินัยปิฎก (กรุงเทพมหานคร: บริษัท คราฟแมนเพรส จำกัด, 2550), หน้า 29-30.

7. เสขิยวัตร แปลว่า ข้อประพฤติปฏิบัติ มารยาทที่บรรพชิตพึงฝึกฝน เป็นอาบัติเบา เรียกว่า ทุกกฏ เมื่อพระภิกษุล่วงละเมิดแล้วเรียกว่าต้องอาบัติทุกกฏ เป็นการกระทำไม่ดี ต้องแสดงอาบัติกับพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง

8. อธิกรณสมณะ แปลว่า สงบได้ด้วยการดำเนินการอันยิ่ง เป็นวิธีการระงับอธิกรณ์ หรือวิธีการระงับปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์

เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว จึงได้มีการสังคายนาจากธรรมวินัยได้ถูกจัดหมวดหมู่เป็นพระไตรปิฎกดังที่ได้กล่าวในตอนต้นนั่นเอง

2.5.3 ความหมายและประเภทของอาบัติ

อาบัติ หมายถึง โทษที่เกิดจากการล่วงละเมิดสิกขาบท หรือข้อห้ามแห่งพระภิกษุ⁹⁸

อาการอันเป็นเหตุให้ภิกษุต้องอาบัตินั้นมี 6 อย่าง คือ

1. กายอย่างเดียว คือ อาบัติที่เกิดจากทางกาย
2. วาจาอย่างเดียว คือ อาบัติที่เกิดจากทางวาจา
3. กายกับจิต คือ อาบัติที่เกิดจากกายกับจิต นั่นคือ ประกอบด้วยเจตนาในการกระทำ⁹⁹
4. วาจากับจิต คือ อาบัติที่เกิดจากวาจากับจิต นั่นคือ ประกอบด้วยเจตนาในการกระทำ
5. กายกับวาจา คือ อาบัติที่เกิดจากทั้งทางกายและทางวาจา
6. กาย วาจา และจิต คือ อาบัติที่เกิดจากทั้งทางกายและทางวาจา อันประกอบด้วยเจตนาในการกระทำ¹⁰⁰

⁹⁸ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556), หน้า 1405.

⁹⁹ อาบัติที่เกิดโดยมีเจตนาเป็นเหตุ เรียกว่า สจิตตกะ ส่วนอาบัติที่เกิดโดยไม่มีเจตนาเป็นเหตุ เรียกว่า อจิตตกะ

เหตุที่มีการกำหนดอาบัติก็เพื่อป้องกันมิให้พระภิกษุประพฤติผิด จึงจำเป็นต้องกำหนดบทลงโทษ ทั้งนี้เพราะหลักธรรม¹⁰¹ เพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ ซึ่งอาบัตินี้มีทั้งหมด 7 ประการดังนี้¹⁰²

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความร้ายแรงและประเภทการแก้ไขของอาบัติ

ชื่ออาบัติ	ประเภทความร้ายแรง	ประเภทการแก้ไข
ปาราชิก	ครุกาบัติ	อเตกัจฉาบัติ
สังฆาทิเสส	ครุกาบัติ	สเดกัจฉาบัติ
อุลลัจจัย	ลหุกาบัติ	สเดกัจฉาบัติ
ปาจิตตีย์	ลหุกาบัติ	สเดกัจฉาบัติ
ปาฏิเทสนียะ	ลหุกาบัติ	สเดกัจฉาบัติ
ทุกกฏ	ลหุกาบัติ	สเดกัจฉาบัติ
ทุพภาสิต	ลหุกาบัติ	สเดกัจฉาบัติ

* ครุกาบัติ คือ อาบัติหนัก ลหุกาบัติ คือ อาบัติเบา อเตกัจฉาบัติ คือ อาบัติประเภทแก้ไขไม่ได้ สเดกัจฉาบัติ คือ อาบัติประเภทแก้ไขได้

จากตารางนี้จะเห็นว่าอาบัติทั้ง 7 ประเภทนี้มีทั้งที่เป็นอาบัติหนัก อาบัติเบา และอาบัติประเภทที่แก้ไขได้ และแก้ไขไม่ได้ หากจะพิจารณาในแง่ของการลงโทษแล้ว จะมีการลงโทษ 3 สถาน¹⁰³

¹⁰⁰ พระครูภักตยานสัทธวิวัฒน์ (สมาน กลยานธมโม), พุทธบัญญัติ 227 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549), หน้า 5.

¹⁰¹ เช่น ธรรมเป็นโลกบาล แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองโลก หมายถึง หิริโอตตปัปะ หิริ คือ ความละอายต่อบาป และ โอตตปัปะ คือ ความเกรงกลัวต่อบาป

¹⁰² คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระวินัยปิฎก, หน้า 4.

¹⁰³ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, นวโกวาท (ฉบับประชาชน), พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2544), หน้า 11-12.

1. อย่างหนัก คือ ผู้นั้นต้องขาดจากความเป็นภิกษุ จะกลับมาบวชใหม่ก็ไม่ได้¹⁰⁴ เป็นอาบัติหนักประเภทแก้ไขไม่ได้ คือ ปาราชิก ซึ่งมี 4 ข้อ หากเทียบกับกฎหมายบ้านเมืองนั้น โทษลักษณะนี้เทียบได้กับโทษประหารชีวิต

2. อย่างกลาง คือ ผู้นั้นต้องอยู่กรรมจึงจะพ้นโทษ การอยู่กรรมคือการประพฤติวัตรอย่างหนึ่งเพื่อทรมานตน เป็นอาบัติหนักประเภทแก้ไขได้ อาบัติประเภทนี้คือ สังฆาทิเสส ซึ่งมี 13 ข้อ หากเทียบกับกฎหมายบ้านเมืองนั้น โทษลักษณะนี้เทียบกับโทษจำคุก

3. อย่างเบา คือ ผู้นั้นต้องประจานตนต่อหน้าภิกษุด้วยกัน ที่เรียกว่าการปลงอาบัติ เป็นอาบัติเบาซึ่งแก้ไขได้ อาบัติอย่างเบานี้คืออาบัติที่เหลืออีก 5 ประเภทข้างต้น หากเทียบกับกฎหมายบ้านเมืองนั้น โทษลักษณะนี้เทียบได้กับการภาคทัณฑ์¹⁰⁵ หรือลหุโทษ

โทษของอาบัตินั้นแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท เพื่อให้เข้าใจความหมายของอาบัติ ซึ่งจะเห็นได้จากตำราหลายเล่มใช้คำที่แตกต่างกัน ดังจะได้กล่าวต่อไป¹⁰⁶

โทษที่เกี่ยวกับเจตนา และไม่มีเจตนา คือ 1) สจิตตกะ หมายถึง อาบัติที่เกิดขึ้นโดยมีเจตนา กับ 2) อจิตตกะ หมายถึง อาบัติที่เกิดขึ้นโดยไม่มีเจตนา

โทษของอาบัติในความหมายของความหนักเบา คือ 1) ครุกาบัติ หรือ อาบัติหนัก ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่แก้ไขไม่ได้ เรียกว่า อเตกัจฉา และประเภทที่แก้ไขได้ เรียกว่า สเทกัจฉา กับ 2) ลหุกาบัติ หรือ อาบัติเบา ดังตารางข้างต้น

โทษของอาบัติในความหมายของอาบัติชั่วหยาบและไม่ชั่วหยาบ คือ 1) พุฏฐุลาบัติ หมายถึง อาบัติชั่วหยาบที่ภิกษุไม่ควรประพฤติ เช่น การที่ภิกษุพูดเกี่ยวหญิง จับต้องกายหญิง หรือแก่งล้างน้ำอสุจิกเลื้อน กับ 2) อพุฏฐุลาบัติ หมายถึง อาบัติที่ไม่ชั่วหยาบ เป็นอาบัติเบาที่มีโทษ

¹⁰⁴ พระครูกัลยาณสิทธิวัฒน์ (สมาน กลยาณธมโม), พุทธบัญญัติ 227, หน้า 5

¹⁰⁵ คณะกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย, วินัยวินิจฉัย, พิมพ์ครั้งที่ 14 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2535), หน้า 9.

¹⁰⁶ พระครูกัลยาณสิทธิวัฒน์ (สมาน กลยาณธมโม), พุทธบัญญัติ 227, หน้า 6-7.

เล็กน้อยและกิริยาที่ล่วงละเมิดก็ไม่หยาบคาย เช่น ภัคฺษณอาหารที่ยังไม่รับประทาน ภัคฺษณอินฺฉนอาหาร

โทษของอาบัติในความหมายว่ามีส่วนเหลือ และไม่มีส่วนเหลือ คือ 1) อนวเสสาบัติ หมายถึง อาบัติที่ไม่มีส่วนเหลือ เมื่อภัคฺษณาแล้วขาดจากความเป็นภัคฺษณ นั่นคืออาบัติปาราชิก กับ 2) สวาเสสาบัติ หมายถึง อาบัติที่มีส่วนเหลือ เมื่อภัคฺษณาแล้วแม้จะมีความผิดต้องรับโทษ แต่ยังคงเป็นภัคฺษณอยู่ นั่นคืออาบัติประเภทอื่นที่มีไซปาราชิก

โทษของอาบัติในความหมายว่าแสดงคืนได้และแสดงคืนไม่ได้ คือ 1) เทสนาคาณินิ หมายถึง อาบัติที่พ้นได้ด้วยการเปิดเผยความผิดของตน หรือการปลงอาบัตินั่นเอง กับ 2) อเทสนาคาณินิ อาบัติที่ไม่พ้นโดยการเปิดเผยความผิด

โทษของอาบัติในความหมายว่า ทำคืนได้และทำคืนไม่ได้ คือ 1) อปฏิกกรรม หมายถึง อาบัติที่ภัคฺษณต้องเข้าแล้วไม่สามารถทำคืนได้ต้องขาดจากความเป็นภัคฺษณสถานเดียว นั่นคืออาบัติปาราชิก กับ 2) สปฏิกกรรม หมายถึง อาบัติที่ภัคฺษณต้องเข้าแล้วสามารถทำคืน หรือหลุดพ้นจากอาบัตินั้นได้ นั่นคืออาบัติอื่นๆที่มีไซปาราชิกนั่นเอง

โทษของอาบัติในความหมายว่าทำเองและใช้ให้ผู้อื่นทำ คือ 1) สาณตติกะ หมายถึง อาบัติที่ภัคฺษณต้องเพราะสั่งให้ผู้อื่นทำ กับ 2) อนาณตติกะ หมายถึง อาบัติที่ภัคฺษณต้องเฉพาะที่ต้องทำด้วยตัวเอง แต่ไม่ต้องเพราะสั่งให้ผู้อื่นทำ อย่างไรก็ตามอาบัติบางบทภัคฺษณต้องทำด้วยตัวเองจึงต้องอาบัติ ใช้ให้ผู้อื่นทำไม่ต้องอาบัติ อาบัติบางบทภัคฺษณาเองต้องอาบัติ ใช้ให้ผู้อื่นทำตนเองก็ต้องอาบัติด้วย

โทษที่เกี่ยวกับทางโลกและทางธรรม คือ 1) โลกวัชชะ หมายถึง อาบัติที่เป็นโทษทางโลก ไม่ว่าจะคฤหัสถ์หรือบรรพชิตล่วงละเมิดเข้าก็มีโทษ เพราะเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม เช่น การข่มขืน การลักทรัพย์ การทำร้าย ในบางครั้งใช้ในความหมายที่เป็นข้อเสียหาย เป็นเหตุให้ชาวโลกติเตียนโดยถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม เช่น การดื่มสุรา การไปในสถานที่ไม่ควร 2) ปณณตติวัชชะ หมายถึง อาบัติที่เป็นโทษทางพระวินัย คฤหัสถ์ทำแล้วไม่มีความผิด พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติ

ขึ้นไว้แก่พระภิกษุเท่านั้น หากพระภิกษุล่วงละเมิดย่อมเป็นความผิด เช่น การฉันอาหารในยามวิกาล
ใช้จิวรโดยมิได้พิณฑุ

มูลเหตุให้ต้องอาบัติ¹⁰⁷

1) อลัชชิตา	เพราะไม่มีความละอาย
2) อถนชานตา	เพราะไม่รู้
3) กุกุกจกตกตา	เพราะสงสัยแล้วยังขึ้นทำ
4) อกปิเย กปิยสถชิตา	เพราะเห็นควรในสิ่งที่ไม่ควร
5) กปิเย อกปิยสถชิตา	เพราะเห็นไม่ควรในสิ่งที่ควร
6) สติสมโมสา	เพราะลืมสติ

อาบัตินั้นสามารถแบ่งประเภทได้ออกเป็น 7 ประเภทดังต่อไปนี้

1. อาบัติปาราชิก คำว่าปาราชิกโดยรูปศัพท์แล้ว แปลว่า ยังผู้ต้องให้พ่าย เป็นคำ
แสดงคุณสมบัติของบุคคล หมายถึง ผู้พ่าย ภิกษุผู้ล่วงละเมิดขาดจากความเป็นภิกษุทันที และ
ไม่สามารถกลับมาบวชเป็นพระภิกษุได้อีก ปาราชิกมี 4 ลีขาบพ คือ 1) ภิกษุเสพเมถุน 2) ภิกษุถือเอา
สิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ราคาตั้งแต่ 5 มาสก¹⁰⁸ 3) ภิกษุเจตนาฆ่ามนุษย์ และ 4) ภิกษุอวดอุตริมนุส
ธรรม¹⁰⁹ ที่ไม่มีในตน¹¹⁰

2. อาบัติสังฆาทิเสส แปลว่า อาบัติที่ต้องอาศัยสงฆ์ทั้งในกรรมระยะเบื้องต้นและใน
ระยะที่เหลือ ซึ่งหมายความว่า ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสจะออกจากอาบัติได้ ต้องอาศัยสงฆ์ตั้งแต่
ต้นจนตลอด โดยเริ่มตั้งแต่ 1) ขอปริวาสจากสงฆ์ แล้วอยู่ปริวาสเท่าจำนวนวันที่ต้องอาบัติ นั่นคือ

¹⁰⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

¹⁰⁸ 5 มาสก เท่ากับ 1 บาท

¹⁰⁹ อุตริมนุสธรรม คือ ธรรมอันยิ่งของมนุษย์

¹¹⁰ วิ. มหา. (ไทย) 1/(8).

ตั้งแต่วันที่ต้องอาบัติจนถึงวันที่อยู่ปริวาสเท่าจำนวนวันที่ปกปิด 2) ประพฤติมนัต คือ นับอีก 6 ราตรี ขณะที่ประพฤติมนัตต้องอาศัยสงฆ์ คือ พระภิกษุ 4 รูป ถ้าไม่ครบองค์สงฆ์ต้องประพฤตินใหม่ตั้งแต่ต้น 3) ขออัphan คือ ประชุมสงฆ์ไม่น้อยกว่า 20 รูป ทำพิธีสวดให้พ้นจากอาบัติสังฆาทิเสส มีการสวดอนุสาวนา 1 ครั้ง สวดญัตติ 3 ครั้ง รวมเป็น 4 ครั้งเรียกว่า ญัตติจตุตถกรรมวาจา สังฆาทิเสสมิ 13 ลิกขาบท¹¹¹

3. อาบัติอุลลัจจัย แปลว่า ความล่วงละเมิดที่หยาบ เป็นความผิดขั้นถดถอยมาจากสังฆาทิเสส เช่น ภิกษุชักสือให้ชายหญิงเป็นผัวเมียกัน¹¹² อาบัติประเภทนี้ไม่ได้ระบุไว้ในพระปาติโมกข์

4. อาบัติปาจิตตีย์ แปลว่าทำกุศลจิตของผู้จงใจต้องอาบัติให้ตกไป จิตที่ถูกทำให้ตกไปนี้ย่อมทำให้ริยมรรคเสียไป ปาจิตตีย์เป็นเหตุให้จิตใจลุ่มหลง อาบัติปาจิตตีย์นี้เป็นอาบัติเบาและสามารถแก้ไขได้โดยการแสดงอาบัติได้เลย ซึ่งเรียกว่า สุทธิกปาจิตตีย์ อาบัติปาจิตตีย์มี 92 ลิกขาบท¹¹³

5. อาบัติปาฏิเทสนียะ แปลว่า ฟังแสดงคืนเป็นอาบัติที่ภิกษุล่วงละเมิดฟังแสดงคืน อาบัตินี้มี 4 ลิกขาบท¹¹⁴

6. อาบัติทุกกฏ แปลว่า ทำไม่ดี ทำชั่ว เป็นอาบัติเบาที่ถดถอยมาจากปาฏิเทสนียะ เป็นความผิดที่เกี่ยวกับทางกายอันเป็นที่ติเตียนของผู้อื่น เช่น ภิกษุสวมเสื้อ สวมหมวก

7. อาบัติทุพภาษิต แปลว่า พูดไม่ดี กล่าวชั่ว ทำชั่ว เป็นชื่ออาบัติเบาที่สุดเกี่ยวกับคำพูด เช่น กล่าวเสียดสีด้วยชาติกำเนิด

¹¹¹ เรื่องเดียวกัน, 1/(15).

¹¹² เรื่องเดียวกัน, 1/73/61.

¹¹³ เรื่องเดียวกัน, 2/(16).

¹¹⁴ เรื่องเดียวกัน, 2/552/267,629.

บทที่ 3

สภาพการณ์ของพระภิกษุสามเณรไทยในปัจจุบัน

ดังที่ได้กล่าวในบทที่ 1 พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยให้ความนับถือมาเป็นระยะเวลาช้านาน พระภิกษุสงฆ์เป็นหนึ่งในพระรัตนตรัยอันเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา โดยพระสงฆ์คือสาวกของพระพุทธเจ้า มีศีลที่ต้องปฏิบัติ 227 ข้อ แต่สภาพการณ์ในปัจจุบันที่ปรากฏตามสื่อประเภทต่าง ๆ นั้นพบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุและสามเณรหลายประการ ในบทนี้ผู้ศึกษาจะยกข่าวสารที่ปรากฏตามสื่อต่างๆมาจัดกลุ่มเป็นกรณีศึกษา และจะได้นำมาวิเคราะห์ว่าพฤติกรรมเหล่านั้นมีพระวินัยบัญญัติลงโทษหรือกำหนดมาตรการใดเอาไว้หรือไม่อย่างไร และนำมาวิเคราะห์กับหลักกฎหมายที่กระแสวิกฤตต้องการให้มีบทบัญญัติของกฎหมายในการจัดการกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเหล่านี้

3.1 การกระทำละเมิดพระธรรมวินัยข้อปาราชิกของพระภิกษุ โดยทำการเสพเมถุน หรือกล่าวอวดอุตริมนุสสรณซึ่งมีในตนหรือไม่มีในตน

ตามที่ปรากฏในข่าวสารออกสื่อต่างๆทั้งในหน้าหนังสือพิมพ์และทางโซเชียลมีเดีย มีพระภิกษุทำการฝ่าฝืนพระธรรมวินัยข้อปาราชิก ทั้งโดยทำการเสพเมถุน หรือการกล่าวอวดอุตริมนุสสรณซึ่งไม่มีในตน การกระทำดังกล่าวนี้แม้เป็นการกระทำผิดพระธรรมวินัยในทางหลักศาสนา แต่ในตัวเองไม่มีความผิดตามกฎหมายของบ้านเมือง ตัวอย่างที่พบในข่าวกรณีของการเสพเมถุนนั้น เช่น พบพระวัย 80 ปีหลับนอนกับสีกาในกุฏิวัดอภัยในจังหวัดน่าน เรื่องราวตามที่ปรากฏในข่าวมีดังนี้ พระบุญจันทบุณโณ ชื่อเดิมคือนายบุญ ยอดยิ่ง บวชเมื่อปี 2545 ได้ 11 พรรษา เพิ่งมาจำพรรษาที่วัดอภัยได้เพียง 4 เดือนเท่านั้น ชาวบ้านสังเกตเห็นพฤติกรรมผิดปกติที่มีหญิงสาววัย 40 ปีเข้าออกกุฏิของพระบุญบ่อยครั้ง เนื่องจากหญิงคนนี้นัยกจนมักจะเข้าไปขออาหารและยาจากวัดอยู่เป็นประจำ ในวันที่เกิดเหตุขึ้นเห็นหญิงคนดังกล่าวเข้าไปในกุฏิเป็นเวลานาน ชาวบ้านจึงเข้าไปดูก็พบว่าหญิงดังกล่าวกำลังหลับนอนอยู่กับพระบุญ เมื่อทำการสอบสวนก็ได้รับคำสารภาพจากพระบุญว่าร่วมหลับนอนกับหญิง

คนนั้นจริง แต่อ้างว่าทำไปโดยไม่รู้ตัว เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงได้ดำเนินการเชิญพระบุญไปสีกและรายงานไปยังต้นสังกัดต่อไป¹

กรณีพระเกษมเสพเมณฑลลูกศิษย์ชาย พระเกษม อาจิณณสีโล หัวหน้าสำนักสงฆ์วัดป่าสามแยก จังหวัดเพชรบูรณ์ ยอมรับว่าได้เสพเมณฑลกับลูกศิษย์ชายจริง แต่ได้กระทำไปในขณะไม่รู้ตัว ซึ่งเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ในหมู่ลูกศิษย์ โดยหมู่ลูกศิษย์เห็นพ้องกันว่าพระเกษมต้องอาบัติปาราชิก หรือควรต้องสึกออกไป แต่ก็มีบางกลุ่มที่เห็นว่าพระเกษมทำไปโดยไม่รู้สีกด้วยยอมไม่ผิดพระธรรมวินัย ซึ่งภายหลังพระเกษมยอมสึกออกจากการเป็นพระภิกษุ²

ทั้งสองกรณีข้างต้นเห็นว่าเป็นการผิดพระธรรมวินัยข้ออาบัติปาราชิกโดยเป็นการเสพเมณฑลทั้งคู่ ไม่ว่าจะกระทำกับหญิงหรือชาย ซึ่งหากได้กระทำการดังกล่าวจริงแล้วยอมขาดจากความเป็นพระภิกษุทันทีโดยไม่ต้องทำการสึกอีก แต่ทั้งสองกรณีข้างต้นพระภิกษุทั้งสองล้วนกล่าวปฏิเสธในทำนองที่ว่าไม่รู้ตัวว่ากระทำผิด เทียบกับการกระทำทางกฎหมายก็คือขาดเจตนาตนเอง ซึ่งทางพระธรรมวินัยหากพระภิกษุทำผิดไปโดยไม่มีเจตนาที่ยอมไม่อาบัติเช่นเดียวกัน แต่จะเห็นว่าชาวบ้านมีปฏิกิริยาอย่างรุนแรงต่อการกระทำดังกล่าวของพระภิกษุ ซึ่งทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมเสีย ซึ่งในท้ายที่สุดพระภิกษุทั้งสองรูปก็ไม่สามารถครองตนอยู่ในสมณเพศได้อีกต่อไป

ในกรณีของการกล่าวอวดอิริยาบถธรรมนั้นทั้งที่มีในตนหรือไม่มีในตน แม้ในทางพระพุทธศาสนาจะมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ หากเป็นการกล่าวอวดอิริยาบถธรรมที่ไม่มีในตนนั้นจะมีความร้ายแรงมากกว่า คือถึงขั้นปาราชิกขาดจากความเป็นพระ แต่หากเป็นการกล่าวอวดอิริยาบถธรรมที่มีในตนนั้นเป็นเพียงปาจิตติย์เท่านั้น ทั้งนี้เป็นการยากที่จะพิสูจน์ถึงความจริงว่าพระภิกษุเหล่านั้นจะมีธรรมอันยอดเยี่ยมของมนุษย์นั้นจริงหรือไม่ ทางโลกจึงมองว่าการกล่าวถึงธรรมอันยอดเยี่ยมของมนุษย์นั้นเป็นการกล่าวอวดอิริยาบถธรรมแล้ว ซึ่งจากในข่าวที่ปรากฏนั้นมีตัวอย่าง เช่น กรณีของหลวงปู่พิมพ์ละสังขาร พระครูเวฬุวัน จันทรงษี เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน จังหวัดชัยภูมิ ประกาศละสังขารล่วงหน้า ด้วยการเข้าไปนอนในโลงศพ โดยบอกว่าจะลงไปพบกับพญามัจจุราช เข้าชายเป็นการอวดอิริยาบถธรรม

¹ ASTV ผู้จัดการออนไลน์, "รวบพระเฒ่าเจ้าสี่สีกาคาหนังคาเขาในกุฎี" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558.
แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/Science/ViewMews.aspx?NewsID=9560000026942>

² ไทยรัฐออนไลน์, "ช็อก! พระเกษม รัชชัตถ์ลูกศิษย์ อ้างไม่รู้ตัว ไม่ผิดพระธรรมวินัย" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://www.thairath.co.th/content/475268>

แม้ภายหลังจะล้มเลิกเสีย ซึ่งปรากฏว่าหลวงปู่พิมพ์เคยประกาศในลักษณะทำนองเดียวกันนี้มาแล้ว 3 – 4 ครั้ง³ ในที่สุดหลวงปู่พิมพ์ถูกภาคทัณฑ์ เนื่องจากละเมิดจริยาพระสังฆาธิการกระทำโดยประมาท ก่อให้เกิดความเสียหายแก่คณะสงฆ์

กรณีที่เป็นข่าวดัง คือ หลวงปู่เณรคำ พระสงฆ์วัดป่าขันติธรรมเทศน์ญาติโยมว่าเป็นเพื่อนกับ พระอินทร์ และสามารถระลึกชาติได้ว่าสมัยพุทธกาลตัวเองเกิดเป็นมานพคนหนึ่งซึ่งเข้าเฝ้า พระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นการอวดอุตริมนุสสรรมชัดเจน ภายหลังหลวงปู่เณรคำยังมีข่าวอื่น ๆ ถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมากมาย และถูกดำเนินคดีโดยกรมสอบสวนคดีพิเศษ ทั้งการกระทำชำเราเด็ก การหลบเลี่ยงภาษีรถยนต์หรู การแสดงและใช้วุฒิการศึกษาเท็จว่าจบต่อจากมหาวิทยาลัยสันติภาพโลก เป็นต้น⁴

การกล่าวอวดอุตริมนุสสรรมนั้น หากเป็นการกล่าวอันมีลักษณะเป็นการหลอกลวงด้วย ข้อความอันเป็นเท็จ เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินย่อมเป็นความผิดฐานฉ้อโกง เป็นการผิดกฎหมายอาญาซึ่งเป็นเรื่องทางโลกในตัว แต่หากไม่ครบองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกง ย่อมไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม ก็จะเป็นความผิดตามกฎหมายหรือไม่ หากเป็นการกล่าวอวดอุตริมนุสสรรมแล้วยอมเป็นความผิดตามพระธรรมวินัย อันเป็นการทำให้ พระพุทธศาสนาเสียหาย จึงมีแนวคิดที่จะทำให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดตามกฎหมายด้วย ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

3.2 การกระทำใดๆให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก

มีการกล่าวอ้างถึงหลักธรรมคำสอนมากมายแตกต่างกัน มีหลายกระแสที่บอกว่าเป็นการ บิดเบือนหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า บิดเบือนหลักธรรมตามพระไตรปิฎก มีการกล่าวอ้างถึง พระไตรปิฎกต่างฉบับ ต่างภาษา ซึ่งทำให้คุณค่าของพระพุทธศาสนาเปลี่ยนแปลงไป ที่เห็นได้ชัดจาก ตามข่าวสารและสื่อต่าง ๆ นั้น คือในกรณีของวัดพระธรรมกาย คำสอนของวัดพระธรรมกายนั้นเจริญ

³ ทีมข่าวอาชญากรรม, "แจ้งจับหลวงปู่พิมพ์ละสังขาร เข้าข่ายอวดอุตริ" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558.

แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/Crime/ViewMewsaspw?NewsID=9570000106075>

⁴ ASTV ผู้จัดการรายวัน, "DSI เล่าเณรคำ อ่วมเจอ 4 คดี ขอมะกันจับส่งกลับไทย" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/Daily/ViewMews.aspx?NewsID=9570000132690>

รอยตามคำสอนของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หรือหลวงพ่อดต วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ หลวงพ่อดตเคยกล่าวไว้ในพระธรรมเทศนาของท่านว่า “ธรรมกาย คือ กายภายในของพระพุทธเจ้า” โดยบอกว่าคำจำกัดความเช่นนี้เกิดจากประสบการณ์การปฏิบัติธรรมจนเข้าถึง “ธรรมกาย” ภายในด้วยตนเอง ว่ากันว่าเกิดขึ้นตอนหลวงพ่อดตทำสมาธิ แล้วเกิดนิมิตเป็นดวงสีแดงในท้อง ทำให้ท่านมีความปิติและเรียกดวงสีแดงนี้ว่า “ธรรมกาย” ทั้งยังอ้างว่าวิชานี้มีมาตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้าแล้วแต่หายสาบสูญไปนานถึงสองพันกว่าปี แต่เพิ่งถูกค้นพบขึ้นมาใหม่โดยหลวงพ่อดตนี่เอง

คำสอนของวัดพระธรรมกายในเรื่องนี้เองถูกกล่าวหาว่าเป็นการบิดเบือนคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยตัดแปลงความหมายของคำว่า “ธรรมกาย” และนำเอาคำนี้ไปใช้เป็นผลของการปฏิบัติธรรม เพื่อให้ประชาชนเข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้าผิดไป ในขณะที่ฝ่ายวัดพระธรรมกายก็อ้างว่าคำว่า “ธรรมกาย” นี้ปรากฏหลักฐานอยู่ในพระไตรปิฎก และคัมภีร์สำคัญๆ ในพระพุทธศาสนา ฝ่ายเถรวาทหลายแห่ง นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงถึงประโยคที่พระพุทธเจ้ากล่าวสั่งสอนพระวัคคิที่ว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นย่อมเห็นเรา ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นย่อมเห็นธรรม” ซึ่งหลวงพ่อดตตีความประโยคดังกล่าวนี้มีความหมายว่า “ผู้ใดเห็นดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ผู้นั้นได้ชื่อว่าเห็นเรา คือ ตถาคตนั่นเอง หรือพูดให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นคือ ผู้ใดเห็นธรรมกาย ผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า” การตีความเช่นนี้เอง ทำให้หลวงพ่อดตนำมาใช้เป็นวิชาธรรมกาย โดยบอกว่าการเจริญวิปัสสนาภาวนาขั้นสูงจนบรรลุถึงธรรมกาย จะทำให้มองเห็นธรรมกาย หรือตถาคต หรือพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่ากับเป็นการสอนว่าการเพ่งธรรมกายหรือนิมิต จะสามารถทำให้บรรลุนิพพานได้นั่นเอง เรื่องนี้จึงถูกวิจารณ์อย่างหนักว่าไม่ตรงกับสิ่งที่พระพุทธเจ้าสอน เพราะหลักพระพุทธศาสนาไม่ได้สอนให้เพ่งหรืออิงอภินิหารแต่อย่างใด แต่เน้นปัญญาในการหลุดพ้นจากทุกข์ต่างหาก

นอกจากนี้คำสอนของวัดพระธรรมกายที่ถูกโจมตีว่าสอนผิดอีก เช่น สอนว่านิพพานคืออัตตา สอนว่ามีธรรมกายที่เป็นอัตตาหรือตัวตนของพระพุทธเจ้า สอนเรื่องอายุตถนิพพานว่าเป็นดินแดนหรือสถานที่สถิตของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลายอย่างเป็นนิรันดร์ ทั้งประเด็นที่วัดพระธรรมกายมักจะสอนให้นิยมอภินิหาร ส่งเสริมให้เกิดความโลภ เช่น บอกว่า ให้ทุ่มทำบุญแล้วจะรวย ก็เป็นประเด็นที่สร้างความแคลงใจให้แก่ประชาชนเช่นกัน ซึ่งในสมัยหลวงพ่อดตนั้นสอนว่าทานเป็นสิ่งที่คุณคนควรกระทำอย่างยิ่ง แต่ต้องไม่มุ่งหวังสิ่งใด ถ้าหวังผลตอบแทนว่าตายไปแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ อย่างนี้ไม่ถือเป็นการทำบุญต้องดูกำลังตัวเอง อย่าใช้เงินทองเป็นตัววัดบุญ แม้ไม่

บริจาคทรัพย์ แต่ช่วยแรงก็ได้บุญเช่นกัน แต่ในปัจจุบันวัดพระธรรมกายเน้นโฆษณาให้ฟุ่มเฟือยทำบุญ หรือบริจาคเงินจำนวนมากเพื่อสร้างวิหารใหญ่โต โดยบอกว่าจะได้บุญมากๆนั้น ดูจะขัดกับหลักคำสอนของหลวงพ่อดอยอย่างเห็นได้ชัด⁵

การสอนให้หลักศาสนาบิดเบือนไปนั้น แม้ว่าความเป็นจริงจะเป็นเช่นไรก็ตามทำให้ประชาชนเกิดความเคลือบแคลงในหลักธรรมคำสอนที่แท้จริง อันทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมความศรัทธาจากประชาชน ทำให้เป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่ทำให้มีกระแสเรียกร้องให้มีการตรากฎหมายออกมาเพื่อปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาจากการทำให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไป

3.3 การกระทำอันไม่เหมาะสมของพระภิกษุ และสามเณร อันได้แก่ การมีสื่อลามกอนาจารไว้ในครอบครอง การดื่มสุรามา การกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน และการเรียกรับโดยไม่ได้รับอนุญาต

ตามที่ปรากฏว่าพระภิกษุสามเณรประพฤติตัวไม่เหมาะสมหลายประการนั้น สามารถจัดกลุ่มการกระทำที่ไม่เหมาะสมซึ่งเข้าข่ายการกระทำที่ผิดกฎหมายด้วย อันได้แก่ การมีสื่อลามกอนาจารไว้ในครอบครอง การดื่มสุรา การพนัน และการเรียกรับเงิน ซึ่งด้วยสถานะที่เป็นพระภิกษุสามเณร ทำให้สถาบันพระพุทธศาสนาเสื่อมเสียไปด้วย จึงมีความคิดที่จะกำหนดโทษด้วยสาเหตุที่ผู้กระทำความผิดมีสถานะเป็นพระภิกษุสามเณรขึ้น

พระภิกษุสามเณรนั้นจะต้องครองตัวพรหมจรรย์ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับบอขายมุข พระภิกษุและสามเณรไม่สามารถมีเพศสัมพันธ์หรือสำเร็จความใคร่ได้ เป็นการผิดพระธรรมวินัย การมีสื่อลามกอนาจารไว้ในครอบครองย่อมเป็นการกระตุ้นให้พระภิกษุสามเณรประพฤติผิดไม่เหมาะสมได้ ดังที่พบในข่าวพบพระภิกษุ 2 รูป มีพฤติกรรมกำลังมั่วสุมเสพยาเสพติด และดูสื่อลามกอนาจาร ส่วนภายในกุฏินั้นมีสภาพไม่ต่างไปจากกองขยะขนาดย่อม เนื่องจากมีเศษถุงพลาสติก ขวดน้ำ และเศษอาหาร ถูกทิ้งเกลื่อนกลาดอยู่ในห้องเป็นจำนวนมาก⁶ หรือข่าวพบพระสำราญ สิริภักโท อายุ 64 ปี พระ

⁵ ASTV ผู้จัดการรายวัน, "คำสอน "ธรรมกาย" บิดเบือน!! การสร้างลัทธิใหม่คือคำตบสุดท้าย" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/AstWeekend/ViewMews.aspx?MewsID=958000024077>

⁶ ที่นิวส์การเมือง, "อึ้ง! กุฏิพระหรือกองขยะ ตร. ค้นถึงกับผงะหนังไป-ยาเสพติดเพียบ" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 6 มีนาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://politic.tnews.co.th/content/130791/>

ลูกวัดหนองหญ้าขาว จังหวัดนครราชสีมา ขับรถยนต์ด้วยความเร็วจนถูกตำรวจจับ ซึ่งพระสำราญอยู่ในอาการเมาสุราอย่างหนัก พุดจาวกไปวนมา ส่วนด้านข้างคนขับพบหญิงสูงอายุ และด้านหลังมีสาวประเภทสองที่เมาสุราเช่นกัน และส่งเสียงโวยวาย เมื่อตรวจค้นอย่างละเอียด เจ้าหน้าที่พบโหลยาตองมีสุราอยู่เต็มโหลจำนวน 1 โหล และยังพบกล้องถ่ายภาพมีการแอบบันทึกภาพหญิงสาวในลักษณะโป๊เปลือยอยู่จำนวนมาก ภายหลังจึงถูกพาไปสีก และดำเนินคดีมาแล้วข้อต่อไป⁷

เป็นที่น่าสังเกตว่าพระภิกษุที่มีสิ่งอบายมุขไว้ในครอบครองนั้นจะมีหลายสิ่งประกอบกัน ทั้งเสพของมีเงินเมา และมีรูปภพลามกอนาจารไว้ในครอบครอง ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอันทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมเสียทั้งสิ้น ซึ่งในบางกรณีการดื่มของมีเมานั้นทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทไม่ต่างกับการที่คฤหัสถ์ดื่มสุราแล้วทะเลาะวิวาทแต่อย่างใด ดังเช่น พระประมวล เป็นมงคล อายุ 40 ปี ตั้งวงดื่มสุรากับพระภิกษุอีกรูปหนึ่งที่จำพรรษาอยู่วัดเดียวกัน เมื่อเมามากขึ้นก็พุดจาไม่ถูกใจและเกิดการทะเลาะวิวาท พระคู่กรณีจึงใช้มีดฟันเข้าที่ศีรษะ⁸ การมีสิ่งอบายมุขไว้ในครอบครอง และทำให้เกิดพฤติกรรมไม่เหมาะสมนี้ไม่เพียงแต่จะเป็นการผิดพระวินัยบัญญัติ แต่ยังเป็นการผิดกฎหมายทางฝ่ายบ้านเมืองอีกด้วย

ในเรื่องของการพนันนั้นพบว่าในบางครั้งไม่เพียงแต่พระภิกษุร่วมเล่นการพนันเท่านั้น ถึงขนาดที่วัดเปิดบ่อนให้ประชาชนเข้ามาเล่นการพนัน ซึ่งวัดควรเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา มิใช่เป็นแหล่งมั่วสุมทำสิ่งที่ไม่เหมาะสม อันส่งผลให้จิตใจของมนุษย์ตกต่ำลงดังที่ปรากฏในข่าววัดหงส์สุรินทร์สังฆาวาส หรือวัดควนหนองหงษ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบนักพนันกว่า 200 คน มั่วสุมเล่นการพนันกันอยู่ จากการสอบสวนทราบว่า บ่อนดังกล่าวเป็นของเจ้าหน้าที่ตำรวจยศนายดาบ สังกัดสถานีตำรวจภูธรชะอวด ได้ร่วมกับพระผู้ใหญ่ระดับเจ้าอาวาสรูปหนึ่งในอำเภอชะอวด เปิดบ่อนขึ้นภายในศาลาโรงธรรมของวัดควนหนองหงษ์ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อ

⁷ ทีนิวส์สังคม, "คาผ้าเหลือง หลวงพ่อเมาแฮซิ่งแก๊งพร้อมสีกา ตำรวจค้นรูปไปเพียบ" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 6 มีนาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://social.tnews.co.th/content/130068/>

⁸ กระปุกดอทคอม, "สุดฉาว พระตั้งวงดื่มเหล้า เมารวิวาท คว่ำมีฟันกันหัวแบะ" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 6 มีนาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://highlight.kapook.com/view/110557>

บ่อนสมภาร โดยจัดให้มีการเล่นพนันหลายประเภททั้งไพ่ป๊อก ผสมสิบ ไพ่เก้าเก ไพ่แคง ดัมมี่ ไฮโล โปป๋น กว่า 10 วง ในแต่ละวันจะมีนักพนัน 200-300 คน มามั่วสุ่มเล่นพนันกันในวัดดังกล่าวนี้⁹

การเรียโรโดยไม่ได้รับอนุญาตนั้นมีด้วยกันหลายรูปแบบ ทั้งโดยการอ้างว่าเป็นการทำบุญเพื่อสร้างอุโบสถ เรียโรเงินทอดผ้าป่าสามัคคี เป็นต้น ซึ่งหากมีประชาชนหลงเชื่ออาจเข้าข่ายเป็นการฉ้อโกงประชาชนอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย เช่น ชาวพระภิกษุทำการออกเรียโรเงินทอดผ้าป่าสามัคคีของสำนักสงฆ์ถ้ำเขาบัวน้อย จังหวัดกาญจนบุรี พุดจาลักษณะวนไปวนมานำสงฆ์เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงนำตัวไปตรวจหาสารเสพติด พบปัสสาวะเป็นสีม่วงทั้งคู่ จึงนำตัวไปสีกจากการเป็นพระ¹⁰ นอกจากนี้ยังพบกรณีที่มีการปลอมเป็นพระเพื่อเรียโรเงิน ทั้งที่ความเป็นจริงมิได้เป็นพระ อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับศาสนาอีกด้วย เช่น ชาวตำรวจสามารถจับกุมบุคคลแต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์ มีพฤติการณ์ออกเรียโรเงินจากประชาชนที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ภายหลังได้รับแจ้งเบาะแสจากประชาชนในย่านนั้นว่า สงฆ์ในพฤติการณ์ของพระสงฆ์ 4 รูป ที่เข้ามาเรียโรเงินภายในตลาดดังกล่าว ตำรวจเข้าตรวจสอบ พบว่าชายทั้ง 4 คน ไม่ใช่พระภิกษุสงฆ์จริง แต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์ตระเวนเรียโรเงินจากประชาชนเป็นประจำทุกวันแลกกับค่าจ้างวันละ 100 บาทต่อคน¹¹

พฤติกรรมต่างๆข้างต้นนั้นนอกจากจะเป็นการประทุพติตนที่ไม่เหมาะสมอันผิดหลักพระวินัยบัญญัติแล้ว ยังก้าวล่วงมาผิดกฎหมายอาญาทางฝ่ายบ้านเมืองอีกด้วย ซึ่งพระภิกษุเหล่านี้จะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายบ้านเมือง โดยมีกระแสรายรื่องให้มีการเพิ่มเติมโทษให้มากขึ้น เพราะนอกจากจะเป็นการทำผิดกฎหมายแล้ว ยังทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมเสียไปด้วย ซึ่งมีความร้ายแรงมากขึ้น เพราะกระทบกับสถาบันหลักของชาติ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้กำหนดประเด็นปัญหานี้มาวิเคราะห์ต่อไป

⁹ เดลินิวส์, "หลายบ่อนสมภารกลางวัดดัง" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 6 มีนาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://dailynews.co.th/Content/regional/277197/>

¹⁰ ไทยรัฐออนไลน์, "จับสึก 2 พระบวชใหม่ ได้ปยาบ้านเดินเรียโรเงินผ้าป่า" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://www.thairath.co.th/content/479841>

¹¹ คมชัดลึกออนไลน์, "อย่าเชื่อพระปลอมอ้างบุญเรียโรเงิน" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 6 มีนาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://www.komchadluek.net/detail/20140507/184184.html>

3.4 พระภิกษุที่มีอำนาจในการบรรพชาอุปสมบทที่จิตใจหรือประมาทเลินเล่อทำการบรรพชาอุปสมบทให้แก่บุคคลที่ต้องห้ามในทางพุทธศาสนา

พระภิกษุที่มีอำนาจในการบรรพชาอุปสมบทนั้นก็คือพระอุปัชฌาย์ เป็นพระผู้ที่ทำการบรรพชาให้กับพระภิกษุ และเปรียบเสมือนพี่เลี้ยงที่คอยดูแลพระภิกษুবวชใหม่ ดังนั้นจึงเป็นเสมือนปรากฏการณ์แรกในการคัดกรองรับบุคคลเข้ามาในบวรพุทธศาสนา แต่ในความเป็นจริงแล้ว พระอุปัชฌาย์มีอำนาจทราบได้อย่างแน่ชัดว่าบุคคลที่จะเข้ามาบวชนั้นเป็นบุคคลต้องห้ามตามพระพุทธรศาสนาหรือไม่ หากบุคคลเหล่านั้นมิได้มีลักษณะที่ต้องห้ามเด่นชัด เช่น ไม่ใช่ผู้ชาย ไม่ใช่มนุษย์ แต่หากเป็นกรณีอื่นๆอาจจะหยั่งรู้ได้ยาก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพระภิกษุมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเกิดขึ้นมากมาย จึงมีกระแสที่ต้องการให้พระภิกษุผู้รับบุคคลดังกล่าวเข้ามาในพระพุทธรศาสนาจะต้องมีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของพระซึ่งตนเป็นผู้บวชให้ นั้น ปรากฏตามข่าวในเรื่องที่สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มงคลาจารย์ เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ในฐานะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช กล่าวสัมโมทนียกถาว่า พระอุปัชฌาย์เป็นตำแหน่งสำคัญที่จะคัดคนเข้ามาบวชในพระพุทธรศาสนา แต่ปรากฏว่าพระอุปัชฌาย์บางรูปปล่อยปละละเลยให้มีบุคคลชั่วเหล่ามาเยา ติดยา เสพติด พิการหรือมีความผิดปกตขัดต่อพระธรรมวินัยเข้ามาบวช และเมื่อบวชให้แล้วก็กลับไม่ดูแลปล่อยให้มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ดังนั้นพระอุปัชฌาย์ต้องกระทำตนให้เหมาะสม เพราะถ้าพระอุปัชฌาย์ดี จะเป็นศรีพระศาสนา โดยมีหลักปฏิบัติ 5 ประการ ดังนี้ 1. ต้องเคร่งครัดในศีล 2. ต้องรักษาปาฏิโมกข์อยู่เสมอ 3. ระวังในปาฏิโมกข์ 4. ให้รู้จักอาจารย์ และโคจร ทำให้การนุ่งห่ม การเดิน นั่ง เรียบร้อย รวมถึงไม่ควรไปตามที่ชุมนุม หรือสถานที่ที่มีการค้าขายคนจำนวนมาก และ 5. กลัวความผิดเล็กน้อย¹²

เมื่อพระภิกษุที่มาบวชมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ประชาชนทั่วไปก็เห็นว่าพระที่เป็นผู้รับเข้าบวชควรต้องรับผิดชอบ ในลักษณะเช่นเดียวกับลูกน้องทำผิดควรมีหัวหน้าที่ต้องรับผิดชอบ ทั้งนี้ เพื่อให้ทกวัดขันการรับพระภิกษุเข้ามาในพระพุทธรศาสนาเข้มงวดมากยิ่งขึ้น มิใช่ปล่อยปละให้บุคคลเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากการเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุสามเณร และทำให้พระพุทธรศาสนาเสื่อมเสีย

¹² ไทยรัฐออนไลน์, "จี๊พระอุปัชฌาย์เข้มคัดคนบวช" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558. แหล่งที่มา:

3.5 พระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศกระทำการอันเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนา

แม้ว่าพระพุทธศาสนาจะกำหนดให้ผู้ที่บรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุและสามเณรจะต้องเป็นบุรุษเท่านั้น ดังนั้นหากมีร่างกายเป็นชายแล้ว ย่อมสามารถบวชเป็นพระภิกษุสามเณรได้ อย่างไรก็ตาม บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ หรือที่เรียกว่า “กะเทย” นั้น ความจริงแล้วพระพุทธเจ้าก็ทรงบัญญัติห้ามมิให้บวชเช่นกัน แต่ในบางกรณีที่มีเมื่อมาขอบวชมิได้แสดงออกถึงอาการเบี่ยงเบนทางเพศ อันอาจทำให้พระอุปัชฌาย์ไม่ทราบและบวชให้ ทำให้มีพระภิกษุสามเณรที่แม้มีร่างกายเป็นชาย แต่มีจิตใจเป็นหญิงอยู่ในพระพุทธศาสนาอันปรากฏตามข่าวมากมาย หากพระภิกษุที่มีจิตใจเป็นหญิงนั้นมิได้แสดงออกถึงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนทางเพศแล้วย่อมเป็นเรื่องยากที่จะหยั่งรู้ว่าพระภิกษุรูปใดที่เป็นเพศที่สาม และหากมิได้แสดงพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมก็ย่อมไม่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาแต่อย่างใด แต่ตามที่ปรากฏในข่าวสารนั้นมีพระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศได้แสดงออกถึงลักษณะที่ไม่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย หรือการใช้สื่อโซเชียลในการแสดงออกถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ดังที่จะเห็นได้ตามสื่อต่างๆ ถึงภาพพระภิกษุติดขนตาขนหางหรือใช้จิวรมาทำเป็นสะไบแบบผู้หญิง อันทำให้เสื่อมศรัทธาของพุทธศาสนิกชน และทำให้พระพุทธศาสนาเสียหาย

ข่าวที่ปรากฏโด่งดังมากข่าวหนึ่งคือ ข่าวของนาตาลีร้อยหน้า หรือ พระมหานภภัทร์สรณ์ ซึ่งใช้ชื่อเพชบุรีว่า “นุ้รักผิวเขา ผิวเขาก้อรักนุ้” ในการแสดงออกถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นการลงรูปภาพตัวเองแต่งหน้าและใส่ชุดเป็นผู้หญิงออกเที่ยวกลางคืน เขียนข้อความที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับเรื่องเพศ¹³ ทำให้ประชาชนทั่วไปที่พบเห็นเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา และเรียกร้องให้มีการจัดการกับเรื่องนี้ นอกจากนี้ยังมีผลสำรวจที่แสดงให้เห็นว่าปัญหาพระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศนั้นมีมากถึงร้อยละ 10 ของจำนวนพระภิกษุสามเณรทั้งหมดด้วย ซึ่งปัญหาหลักที่ทำให้เกิดปัญหานี้เนื่องมาจากครอบครัวของพระภิกษุและสามเณรไม่มีความเข้าใจในหลักพระธรรมวินัย เมื่อรู้ว่าบุตรของตนเป็นบุคคลเพศที่ 3 ก็ยังส่งมาบวช ทำให้เกิดการแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม และ

¹³ ไทยรัฐออนไลน์, "พศ.พบข้อมูลนาตาลีร้อยหน้ายังไม่เลิก เร่งติดตาม" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558.

พระอุปชฌาย์ก็มีได้ควบคุมดูแลให้ดี เมื่อเห็นได้ชัดว่าบุคคลที่มาบวชเป็นเพศที่ 3 ก็ยังไม่บวช หรือเมื่อทราบภายหลังก็มีจัดการให้สึกออกไปแต่อย่างใด¹⁴

จากปัญหาพฤติกรรมพระภิกษุสามเณรที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่ได้ยกขึ้นมากล่าวนี้ ทำให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา และทำให้พระพุทธศาสนาเสียหาย จึงมีกระแสเรียกร้องให้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนาจากการกระทำที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุที่ได้ชื่อว่าเป็น “อรัชชี” หรือ “สมิ” ซึ่งในเรื่องนี้พระราชธรรมนิเทศ หรือ พระพยอม กัลยาโณ เจ้าอาวาสวัดสวนแก้วได้ให้สัมภาษณ์พิเศษกับโพสต์ทูเดย์ เสนอแนวทางปฏิรูปศาสนา 3 ทางด้วยกัน

1. ให้คัดกรองบุคคลที่จะเข้ามาบวช เนื่องจากในทุกวันนี้การบวชนั้นทำง่าย แต่สึกนั้นทำยาก ทำให้มีพระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมดังที่เห็นเป็นข่าว เพราะการรับบุคคลเข้าบวชในพระพุทธศาสนามีได้คำนึงถึงว่าบุคคลเหล่านั้นจะเข้ามาทำนุบำรุงศาสนาหรือทำลายศาสนา

2. ให้มีการลงโทษพระภิกษุที่ทำผิดพระธรรมวินัยขั้นรุนแรง เช่น การทำผิดข้อเมถุนปาราชิก ให้สึกออกไปเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องการให้มีความรับผิดชอบทางอาญาเพิ่มเติม เพื่อให้บุคคลเหล่านี้เข็ดหลาบ

3. การจัดสรรงบประมาณในการทำนุบำรุงศาสนานั้น ควรให้อย่างเหมาะสม มิใช่ทำให้ก่อกิเลสแก่วัดและพระภิกษุ ควรให้แก่วัดที่นำมาพัฒนาชุมชนพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง มิใช่อาศัยแต่เพียงการกรอกข้อมูลทางราชการเพียงอย่างเดียว แต่ต้องพิจารณาถึงสภาพตามความเป็นจริงด้วย

พระพยอมยังเน้นย้ำว่าควรมีการเพิ่มเติมโทษให้หนัก และมีการติดตามผลหลังจากที่ได้มีการสึกพระภิกษุสามเณรไปแล้ว มิฉะนั้นพระภิกษุสามเณรเหล่านี้อาจจะกลับมาบวชใหม่ และอาศัยพระพุทธศาสนาหาประโยชน์ และทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมเสียได้อีก¹⁵

¹⁴ ไทยรัฐออนไลน์, "ผลวิจัยพบรูปพระตุ๊ด-เณรตัว 10% จี้แก้ปัญหาให้ถูกจุด" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558.

แหล่งที่มา: <http://www.thairath.co.th/content/418269>

¹⁵ เอกชัย จันทอง, "พระพยอมชำแหละวงการสงฆ์ ใครทำลายผ้าเหลือง" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 7 มีนาคม 2558.

แหล่งที่มา: <http://bit.ly/1AE9RL9>

นอกจากนี้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ตั้งคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางพระพุทธศาสนา โดยมีพลตำรวจเอกอดุลย์ แสงสิงแก้ว รองหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นประธานกรรมการ กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ 3 ประเด็นหลักได้แก่

1. ตั้งศูนย์ติดต่อประสานงานหรือฮอตไลน์เพื่อแจ้งภัยทางพุทธศาสนาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
2. แต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางพระพุทธศาสนา และให้หน่วยงานหรือองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเร่งดำเนินการแก้ไข หรือให้นำประเด็นปัญหาเสนอต่อคณะกรรมการโดยเร็ว เพื่อพิจารณาหาแนวทางป้องกันและแก้ไขได้ทันที่
3. เร่งออกร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา เพื่อลงโทษกับพระภิกษุสามเณรที่กระทำความผิดพระธรรมวินัย ซึ่งกระแสนี้มีความประสงค์ให้มีบทบัญญัติลงโทษทางอาญา เพื่อป้องกันผลกระทบและผลเสียที่เกิดขึ้นมิให้เสื่อมเสียต่อพระพุทธศาสนา¹⁶

จะเห็นว่าแนวคิดที่นำเรื่องการกระทำความผิดพระธรรมวินัย การประพฤติตัวที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณร มาบัญญัติเป็นความผิดทางอาญานั้น เป็นกระแสที่มีการเรียกร้องกันมาอย่างยาวนาน และมีความพยายามในการผลักดันร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีส่วนของบทกำหนดโทษ ผู้ศึกษาจึงได้ยกประเด็นที่มีการพูดถึงตามข่าวสารที่ปรากฏตามสื่อต่างๆที่อาจมีการนำมาบัญญัติบทลงโทษทางอาญา เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความเหมาะสมในการบัญญัติเป็นกฎหมายอาญา

¹⁶ มติชนออนไลน์, "พศ.จับตาพระนอกกริตทำธุรกิจอยู่-โรงเรือบ ดันพ.ร.บ.อุปถัมภ์ฯจัดการพระเสพเมณุน-สอนมั่ว ดิตคูก" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 7 มีนาคม 2558. แหล่งที่มา:

http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1409131211

บทที่ 4

การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่พระภิกษุสามเณร

เมื่อได้พิจารณาถึงสภาพการณ์ของพระภิกษุและสามเณรไทยในปัจจุบันที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมหลายประการ ในบทนี้จะได้นำมาพิจารณามาตรการทางกฎหมายทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศในการคุ้มครองศาสนา และจัดการกับพระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของพระภิกษุสามเณรตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

4.1 การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่พระภิกษุสามเณรในประเทศไทย

ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนาตลอดมา ดังได้เห็นสภาพการณ์ของพระพุทธศาสนาในปัจจุบันในบทที่แล้ว ซึ่งในส่วนนี้จะนำเสนอในเชิงลึกถึงมาตรการทางกฎหมายที่มีขึ้นเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนา โดยมีการออกกฎหมายทั้งในส่วนที่เป็นการบัญญัติคุ้มครอง และในส่วนที่เป็นกฎหมายอาญาเพื่อลงโทษกับผู้ใดที่ทำให้ศาสนาเสื่อมเสีย ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

4.1.1 มาตรการทางกฎหมายต่อพระภิกษุสามเณรในสมัยต่างๆ

4.1.1.1 สมัยสุโขทัย

พระมหากษัตริย์ในสมัยสุโขทัยมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากดังจะเห็นได้จากที่ปรากฏในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง¹ ที่จารึกขึ้นใน พ.ศ.1835 ความว่า “คนในเมืองสุโขทัยนี้ มักทรงทาน ท่วยบัวท่วยนาง ลูกเจ้าลูกขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชายผู้หญิง ฟุ้งท่วยมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน” แสดงให้เห็นว่าพ่อขุนรามคำแหงทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่เป็นพุทธมามกะและทรงทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี นอกจากนี้หลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงยังแสดงข้อความซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎหมายว่า “ในปากปทุมมิกดิ่งอันนิ่งแขวนไว้ หั้น ไพรฟ้าหน้าปก กลางบ้านกลางเมือง มีถ้อยมีความ เจ็บท้องข้องใจ มักจักกล่าวเถิง เจ้าเถิงขุนบไว้

¹ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงพบศิลาจารึกหลักนี้ เมื่อปี 2376 ที่เมืองสุโขทัย ปัจจุบันศิลาจารึกหลักนี้ถูกเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร

ไปลั่นกตั้งอัน ท่านแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองไต้ยิน เรียกเพื่อถาม ส่วนความแก่มั่นด้วยชื่อ ไพรในเมือง สุโขทัยนี้จึ่งชม”² ในหลักศิลาจารึกยังปรากฏหลักกฎหมายที่เรียกกันว่า กฎหมาย 4 บท อันประกอบไปด้วย 1. บทเรื่องมรดก 2. บทเรื่องที่ดิน 3. บทวิธีพิจารณาความ และ 4. บทลักษณะฎีกา

การปกครองในสมัยสุโขทัยนี้เป็นแบบปิตาธิปไตย (Patriarchy) อันเป็นการปกครองในแบบพ่อปกครองลูก แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์ซึ่งเป็นผู้ปกครองในฐานะของหัวหน้าครอบครัว คือ พ่อ และประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครองเปรียบเสมือนลูก (Father and Children Relationships)³ การใช้อำนาจรัฐของกษัตริย์มีอำนาจสูงสุดโดยเป็นองค์อธิปัตย์ใช้อำนาจรัฐทั้งสามทางคือ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ อย่างไรก็ดี พระมหากษัตริย์ทรงประทานสิทธิเสรีภาพทั้งในร่างกาย และการประกอบอาชีพ รวมถึงให้สิทธิประชาชนในการมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินอย่างเสรี⁴

พระพุทธศาสนาในอาณาจักรสุโขทัยนั้นพระภิกษุสงฆ์ปกครองกันเอง โดยเป็นองค์กรที่มีระเบียบการปกครอง มีสายบังคับบัญชาลดหลั่นกันลงไปตามพระสังฆราช การปกครองเป็นไปตามคณะสงฆ์นิกายหินยาน และเป็นการนำหลักพระวินัยบัญญัติมาเป็นหลักปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ การปกครองฝ่ายอาณาจักรก็นำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปใช้ด้วย นั่นคือ หลักทศพิธราชธรรม⁵ ในยุคสมัยนี้ยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา

² พิเชษฐ์ เมลาพันธ์, ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิศดอร์เฟาเวอร์พอยท์, 2528), หน้า 544-547.

³ สมพงษ์ เกษมสัน, การปกครองของไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, 2515), หน้า 32.

⁴ ภิญโญ ตันพิทยคุปต์, การปกครองไทย (สงขลา: โรงพิมพ์โครงการบริหารวิชาชีพ ฝ่ายวิชาการมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2522), หน้า 6-7.

⁵ ภารดี มหพันธ์, ประวัติศาสตร์การปกครองไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2524), หน้า 16.

4.1.1.2 สมัยอยุธยา

ในสมัยอยุธยาได้รับอิทธิพลความเชื่อเทวสิทธิ์ (Divine Rights of King) เป็นหลักความเชื่อทางการเมืองและทางศาสนาของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยพระมหากษัตริย์ไม่ได้อยู่ภายใต้อำนาจใดในทางโลกียวิสัยเพราะได้รับอำนาจมาจากพระเจ้าเปรียบเสมือนเทวดาบนโลกมนุษย์ เป็นเจ้าชีวิตและเป็นเจ้าแผ่นดิน มีอำนาจชี้ชะตาชีวิตของประชาชนได้⁶ พระมหากษัตริย์มีอำนาจประกาศใช้กฎหมายบังคับกับพลเมือง ทั้งนี้กฎหมายในสมัยอยุธยามีรากฐานมาจากพระธรรมศาสตร์ และพระราชศาสตร์ โดยคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นแม่บทกฎหมายซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของมอญ และมอญก็ได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของอินเดียอีกทีหนึ่ง ไทยได้แปรคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของมอญเป็นภาษาไทย และดัดแปลงให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชาวอยุธยา⁷

พระธรรมศาสตร์นั้นแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนของตำนาน การพบคัมภีร์ของพระมุนสูรารจารย์ กับส่วนที่สอง เป็นส่วนที่เป็นกฎหมายเพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างราษฎร พระราชกำหนดของพระมหากษัตริย์สมัยนั้นจะอ้างอิงถึงพระธรรมศาสตร์เสมอ ในส่วนของพระราชศาสตร์ คือ พระราชโองการและพระราชวินิจฉัยของพระมหากษัตริย์ในการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์⁸

พระพุทธศาสนามีอิทธิพลมากในยุคนี้ในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งของสังคมสมัยอยุธยา การปกครองสงฆ์ลดหลั่นตามลำดับชั้นมีระเบียบแบบแผน โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตามพระราชกำหนดของบ้านเมืองด้วย โดยอยู่ในพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ หากพระภิกษุประพฤติผิดเป็นโจร เป็นเสี้ยนหนามของแผ่นดิน หรือฝ่าฝืนพระราชกำหนด แม้ว่าจะจะเป็นพระภิกษุอยู่ก็ไม่พ้นพระราชอาญาของกฎหมาย⁹ มีงานที่ชื่อว่า

⁶ ภิญโญ ต้นพิทยคุปต์, การปกครองไทย, หน้า 10.

⁷ การตี มหพันธ์, ประวัติศาสตร์การปกครองไทย, หน้า 54

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 55.

⁹ สุขสมาน วงศ์สุวรรณ, ประวัติศาสตร์การปกครองของไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น, 2527), หน้า

Description of The Kingdom of Siam ของนายเยเรมัส ฟานฟลีต¹⁰ ซึ่งเขียนขึ้นในสมัยพระเจ้าปราสาททอง มีเนื้อหาเกี่ยวกับมาตรการทางสังคมที่รัฐนำมาใช้บังคับต่อพระภิกษุซึ่งประพฤติดิวินัยสงฆ์ไว้ซึ่งมีเนื้อความโดยสรุปว่า พระภิกษุนั้นถูกห้ามมิให้แต่งงาน หากละเมิดข้อนี้จะต้องถูกเผาทั้งเป็น ห้ามพูดจากับหญิง พระภิกษุอาจลาสิกขาได้ ซึ่งมีจำนวนมากพอสมควร พระภิกษุห้ามดื่มเหล้าดื่มได้แต่น้ำธรรมดา หรือน้ำมะพร้าว ฉ้นได้เพียงอาหารธรรมดา และเมื่อตะวันเลยเที่ยงไปแล้วจะเคี้ยวได้เพียงหมากเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีหลักกฎหมายทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งนั่นคือจดหมายเหตุลาลูแบร์ ซึ่งเข้ามาอยู่ในกรุงศรีอยุธยาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ในฐานะอัครราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งได้บันทึกไว้ว่า “พระภิกษุทั้งคามวาสีและอรัญวาสีจะต้องดำเนินชีวิตถือพรหมจรรย์อย่างเคร่งครัดตลอดเวลาที่ครองสมณวิสัยอยู่ สมเด็จพระเจ้ากรุงสยามซึ่งเสด็จออกพิจารณาคดีซึ่งภิกษุนั้นมีอภิสิทธิ์อย่างกว้างขวางนอกเหนือสิ่งอื่นใดนั้นไม่ต้องเกณฑ์เข้าเดือนรับราชการปีละ 6 เดือน จึงทรงถือเป็นเรื่องสำคัญว่าสมณวิสัยนั้นจะไม่กลายเป็นชีวิตที่มีความสะดวกสบายจนเกินไปด้วย เกรงว่าอาณาประชาราษฎร์ของพระองค์จะพากันไปบวชเสียหมดสิ้น เมื่อเราไปถึงประเทศสยาม ก็ได้โปรดให้สีพระภิกษุออกเป็นฆราวาสเสียหลายพันรูปฐานที่ไม่มีความรู้สึกซึ่งเพียงพอ” จะเห็นได้ว่าการลงโทษตามกฎหมายของกรุงศรีอยุธยามีลักษณะที่เป็นโทษรุนแรงมากอันมีลักษณะเป็นการลงโทษแบบตาต่อตาฟันต่อฟัน¹¹

4.1.1.3 สมัยธนบุรี

กรุงธนบุรีเป็นราชธานีอยู่เพียง 15 ปีเท่านั้น การปกครองในสมัยนั้นคงรูปแบบเดิมในสมัยอยุธยา โดยพระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจเด็ดขาดในการปกครอง สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หรือสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงไม่มีเวลาเพียงพอที่จะปฏิรูปการปกครองแบบใหม่ให้กรุงธนบุรีได้ เนื่องจากต้องทำศึกสงครามตลอด ซึ่งเป็นการทำสงครามกับพม่าถึง 10 ครั้ง อย่างไรก็ตาม กิจการทางพระพุทธศาสนาพระองค์เอาใจใส่อย่างดี ดังจะเห็นได้จากถ้อยคำในพงศาวดีภาคที่ 65 ความว่า

¹⁰ เป็นหัวหน้านายสถานีการค้าบริษัท VOC หรือ The Dutch East India Company ประจำกรุงศรีอยุธยา

¹¹ ภารตี มหาจันทร์, ประวัติศาสตร์การปกครองไทย, หน้า 65-66.

“... ลุคักราช ทรงพระราชดำริว่า พุทธศาสนาสมบูรณ์รุ่งเรืองนั้นด้วยบริษัท ทั้งสี่ ประณินิบัติตามพุทธโอวาท และพระสงฆ์ทุกวันนี้นัยยังประณินิบัติพระจตุปาริสุทธิศีลสังวรนั้นมิบริบูรณ์ จึงทรงพระกรุณาตั้งพระสังฆราชราชาคณะขึ้นไว้กำกับว่ากล่าวสงฆ์ทั้งปวงแล้ว ทรงพระราชศรัทธาจ้างให้หมู่เสนาทหารพลเรือนสร้างพระวิหาร เสนสนะกุฏิมากกว่า 20 กุฏิ...”¹² ส่วนการเอาผิดทางกฎหมายบ้านเมืองต่อพระภิกษุสงฆ์ซึ่งกระทำผิดต่อพระธรรมวินัยสงฆ์ พระเจ้าตากสินทรงพิจารณาถึงการกระทำผิดถึงขั้นปาราชิกด้วยพระองค์เอง¹³ นอกจากนี้พระองค์ยังได้ออกพระราชกำหนดที่เรียกว่า “พระราชกำหนดพระเจ้ากรุงธนบุรีว่าด้วยศีลสิกขาบท” ซึ่งมีได้ประกาศแก่คนทั่วไป แต่นับเป็นจุดเริ่มต้นในการมีกฎหมายซึ่งมุ่งบังคับใช้กับคณะสงฆ์โดยตรง¹⁴ พระภิกษุที่กระทำผิดพระธรรมวินัยจะถูกตรวจสอบจากองค์พระมหากษัตริย์และคณะสงฆ์ที่พระมหากษัตริย์ตั้งขึ้นมาโดยพิจารณาจากพระธรรมวินัยสงฆ์ ซึ่งโทษในอาบัติร้ายแรงถึงขั้นปาราชิกมีความรุนแรงมากถึงประหารชีวิต¹⁵

4.1.1.4 สมัยรัตนโกสินทร์

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ทรงสร้างราชธานีใหม่และฟื้นฟูวัฒนธรรมไทย ทรงมีพระราชกรณียกิจที่สำคัญมากมายหลายประการ ประการหนึ่งคือทรงโปรดให้มีการรวบรวมและชำระสะสางกฎหมายที่ใช้พิจารณาอรรถคดีทั้งปวงให้เรียบร้อย¹⁶ สาเหตุที่ทำให้เกิดการชำระกฎหมายในสมัยนั้นเนื่องจากมีคดีที่นายบุญสีถูกเมียคือนางอำแดงป้อมฟ้องหย่าทั้งที่นางอำแดงป้อมมีชู้ นายบุญสีไม่ยอมให้หย่าจึงให้ศาลพิพากษา แต่เนื่องด้วยกฎหมายมีความผิดเพี้ยนกลายเป็นว่า “ชายหาผิดมิได้ หญิงขอหย่า ท่านว่าเป็นหญิงจะขอหย่าชายให้หย่าได้” พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงเห็นว่ากฎหมายดังกล่าวไม่มีความยุติธรรม สาเหตุน่าจะมาจากการลอกมาผิดเพี้ยน พระองค์จึงทรงโปรดให้รวบรวมกฎหมายเก่าแก้ไขตัดตอนที่ผิดเพี้ยนซ้ำซ้อนกัน โดยมีอาลักษณ์ 4 ท่าน คือ ขุนสุนทรโวหาร ขุนสารประเสริฐ ขุนวิเชียรอักษร ขุน

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 81.

¹³ สุขสมาน วงศ์สุวรรณ, ประวัติศาสตร์การปกครองของไทย, หน้า 143.

¹⁴ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), พระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์กับสังคมไทย, หน้า 9.

¹⁵ สิริวัฒน์ คำวันสา, ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2534), หน้า 72.

¹⁶ ภิญโญ ดันพิทยคุปต์, การปกครองไทย, หน้า 14.

วิจิตรอักษร ลูกขุน 3 ท่าน คือ พระไกรศรี พระราชพิณิจฉัยธรรมจัดหลวงอัธยา และราชบัณฑิต 4 ท่าน คือ หลวงมหาวิชาธรรม ขุนศรีโวหาร นายพิมพ์ และนายค่อน เปรียญ 11 ท่าน ช่วยกันชำระกฎหมาย และได้ประทับตรา 3 ดวง คือ ตราพระราชสีห์ ตราคชสีห์ และตราบัวแก้ว เรียกกันโดยทั่วไปว่า “กฎหมายตราสามดวง”¹⁷

ในสมัยนี้มีกฎหมายพระสงฆ์อันเป็นส่วนหนึ่งของ “ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166” หรือ “กฎหมายตราสามดวง” ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์และเป็นพระราชกำหนดที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงตราขึ้นเพื่ออุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา กฎหมายพระสงฆ์ได้ถูกตราขึ้นในช่วง พ.ศ. 2325 – พ.ศ. 2344 รวม 10 ฉบับ นับเป็นกฎหมายคณะสงฆ์ชุดแรกที่ปรากฏหลักฐานอยู่จนถึงปัจจุบัน ในการตรากฎหมายคณะสงฆ์โดยส่วนรวม ทรงมีพระราชประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์และสามเณร ประพฤติปฏิบัติตนเคร่งครัดในพระธรรมวินัย ให้พระราชอาณา เจ้าอธิการ และเจ้าหน้าที่สังฆการี ทำการกำกับดูแลและลงโทษผู้ที่ประพฤติดิฉิดพระธรรมวินัยตามสมควรแก่โทษหนักเบาที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ รวมทั้งที่ทรงตราไว้ในกฎหมายพระสงฆ์นี้ด้วย นอกจากนั้นในแต่ละฉบับจะทรงปรารภเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะกรณีๆ ไป อันเป็นสาเหตุให้ต้องตรากฎหมายพระสงฆ์ฉบับนั้นๆ ขึ้นมา

การที่มีกฎหมายพระสงฆ์ขึ้นมาขึ้นมานี้สะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ในสมัยนั้น โดยเริ่มจากการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สองเมื่อ พ.ศ. 2310 เกิดสภาพบ้านเมืองระส่ำระสาย ประชาชนพลเมืองเกิดความไม่สงบเรียบร้อย พระภิกษุและสามเณรเป็นจำนวนมากประพฤติปฏิบัติย่อหย่อนในพระธรรมวินัย บรรดาพระราชอาณา พระอุปัชฌาย์อาจารย์ และเจ้าอาวาสปล่อยปละละเลยไม่ปฏิบัติตามภาระหน้าที่ การที่คณะสงฆ์ตกอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ไม่เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของประชาชนเช่นที่เคยเป็นมาในสมัยก่อน ทำให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชในฐานะที่เป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก จึงทรงเร่งฟื้นฟูสถานภาพของพระพุทธศาสนาไปพร้อมๆ กับที่ทรงเร่งฟื้นฟูสภาพของบ้านเมืองให้พ้นจากวิกฤตการณ์โดยเร็วที่สุด กฎหมายพระสงฆ์ที่ทรงตราขึ้นมามีอยู่ 10 ฉบับ เนื้อหาสาระของแต่ละฉบับจะประกอบไปด้วยข้อความที่ทรงปรารภถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละเรื่องว่าผิด

¹⁷ ชาญมรงค์ บุญหนุน, พระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์กับสังคม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมาลดา, 2549), หน้า 2.

พระธรรมวินัยข้อใด ทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมเสียอย่างไร แล้วทรงมีพระบรมราชโองการห้ามมิให้ทำเช่นนั้นอีกต่อไป พร้อมทั้งกำหนดโทษทางบ้านเมืองเพิ่มจากโทษทางพระธรรมวินัยอีกส่วนหนึ่ง¹⁸ สาระสำคัญของกฎพระสงฆ์ทั้ง 10 ฉบับกล่าวโดยสรุปดังนี้

ฉบับที่ 1 เนื่องจากพระภิกษุแสดงธรรมผิดเพี้ยน ไม่มีความรู้ในหลักพระไตรปิฎก จึงให้พระภิกษุทั้งหลายแสดงธรรมให้บริบูรณ์ มิฉะนั้นจะถูกลงโทษ

ฉบับที่ 2 เกี่ยวข้องกับการที่พระภิกษุรับเงินทองจากฆราวาส ทำให้เสียสีกขาบท ไม่บริสุทธ์ พระภิกษุที่ฝ่าฝืนจะผิดอาทินานาทานปาราชิกหรือการลักทรัพย์ จะถูกจับสึกและเขียนตัวอย่างหนัก ฆราวาสผู้ทำผิดจะถูกริบราชบาตรและถูกเขียนอย่างหนักเช่นกัน

ฉบับที่ 3 เอาผิดกับพระภิกษุที่อวดอุตริมนุสสรธรรม และพระอุปชฌาย์ที่ไม่ตักเตือน ทำให้เกิดความไม่สงบขึ้นในบ้านเมือง มีโทษฐานเป็นกบฏ คิดทำร้ายแผ่นดินและพระพุทธศาสนา

ฉบับที่ 4 ให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติกิจของสงฆ์ ทั้งคันถธุระ หรืองานด้านการศึกษาพระธรรมคำสอน และวิปัสสนาธุระงานด้านปฏิบัติธรรม หากละเลยไม่ปฏิบัติทั้งราชาคณะ เจ้าคณะ อธิการ ภิกษุ สามเณร สังฆการีธรรมการทั้งหลายจะได้รับโทษ

ฉบับที่ 5 พระภิกษุที่ต้องปาราชิก 4 แล้วต้องหลุดจากความเป็นพระ หากปกปิดไว้และยังคงความเป็นสงฆ์อยู่ โทษถึงประหารชีวิต และริบราชบาตร

ฉบับที่ 6 ห้ามมิให้พระภิกษุประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ใช่กิจของสงฆ์ ทั้งการนวด การเป็นหมอดู หมอยา ให้ทรัพย์แก่ฆราวาส มิฉะนั้นจะถูกเขียน และฆราวาสที่ให้ทรัพย์สินเงินทองอันไม่ควรแก่สมณะถือเป็นผู้สนับสนุนภิกษุโจรปล้นพระพุทธศาสนา ทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมเสีย

¹⁸ สุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธ์, กฎระเบียบและคำสั่งของพระสงฆ์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2540), หน้า 217-221.

ฉบับที่ 7 กำหนดให้พระภิกษุทั้งหลายเชื่อฟังพระสังฆราช และเมื่อมีคดีพิพาทกันในเรื่องผิดวินัยให้พระสังฆราชเป็นผู้ตัดสิน ไม่ต้องส่งเรื่องถึงพระมหากษัตริย์ หากไม่ทำตามย่อมมีโทษ

ฉบับที่ 8 กำหนดให้พระภิกษุสามเณรรักษาศีลให้ดี ประพฤติตัวให้สำรวม เนื่องจากสมัยนั้นพระภิกษุสามเณรหย่อนต่อสิกขาบท ทำให้ศาสนาเสื่อมเสีย เณรจะต้องห่มจีวรให้เรียบร้อย ห้ามพระภิกษุและสามเณรสนิทสนมกับผู้หญิงที่ไม่ใช่ญาติ ห้ามผู้หญิงเข้าไปในกุฏิที่ลับตา และต้องมีคนอื่นรู้เห็นเป็นพยานด้วย กำหนดให้พระภิกษุทั้งหลายทำวัตรตามวินัยบัญญัติ และหากมีพระภิกษุต้องปาราชิกก็ให้สึกออกและห้ามมิให้กลับมาบวชได้อีกต่อไป ซ้ำห้ามอยู่ใกล้กับวัด และฆราวาสจำต้องดูแลบุตรสาวและไพร่ที่เป็นผู้หญิงให้ดี ไม่ให้เข้าไปทำพระเนรมิตศีล เจ้าบ้านมีหน้าที่ต้องดูแลหากปล่อยปละละเลยย่อมมีความผิด พระภิกษุสามเณรที่ทำผิดกฎสงฆ์ฉบับนี้มีความผิด บิดามารดาญาติพี่น้องของพระสงฆ์ต้องรับโทษไปด้วย นอกจากนี้ญาติพี่น้อง เจ้าขุนมูลนายของหญิงที่ทำให้พระภิกษุผิดศีล รู้แล้วไม่ว่ากล่าวก็มีความผิดเท่ากับหญิงนั้นด้วยเช่นกัน

ฉบับที่ 9 ให้พระราชาคณะสอดส่องดูแลพระภิกษุที่ต้องปาราชิกให้สึกออกเสีย ถ้าสึกก็ไม่มีความผิด แต่หากปกปิดเอาไว้จะมีโทษ 7 ชั่วโมง

ฉบับที่ 10 หากพระภิกษุพบเห็นว่าพระอัครราชกุมารีทำผิดศีลให้แจ้งแก่เจ้าคณะอธิการ และได้กำหนดในเรื่องของการจัดงานศพห้ามมิให้พระภิกษุไปสวดลำนำ ทำนองต่างๆ ให้สวดพระอภิธรรมเท่านั้น และฆราวาสห้ามถวายอย่างอื่นนอกจากน้ำ และห้ามฆราวาสขายผ้าแพรพรรณมีฉะนั้นจะมีโทษหนัก

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้มีการออกกฎหมายตราสามดวง ลักษณะผ้าเมี่ยง มาตรา 40 บัญญัติว่า “พระครูภิกษุสามเณรผิดเมี่ยง ท่านถึงข้าเราชื่อว่าปาราชิกให้สึกออกเสีย แล้วให้ใหม่โดยพระกฤษฎีกา” และมาตรา 41 บัญญัติว่า “เจ้าพระครูภิกษุสามเณรที่อยู่ในศีลทูลาราจารผิดกิจวินัย ทำร้ายด้วยหญิงหาผู้มีได้ถึงข้าเราเป็นสังข์ไซ้

ชื่อว่าปาราชิกให้สึกออกลงโทษ 25 ที 50 ที”¹⁹ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ขึ้นมาโดยปรากฏใน หมวด 8 มาตรา 41 บัญญัติว่า “พระภิกษุสามเณรต้องฟังผู้บังคับบัญชาของเจ้าคณะซึ่งตนอยู่ในความ ปกครองตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าไม่ฟังบังคับบัญชาหรือหมิ่นละเมิดต่ออำนาจเจ้าคณะมีความผิด เจ้า คณะมีอำนาจที่จะทำทัณฑกรรมได้”

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้มีการตรา พระราชบัญญัติอิทธิกรรมประณมปาราชิก พ.ศ. 2463 ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ประการที่หนึ่ง กฎหมายฉบับนี้ได้ยกเลิกโทษอาชญาฐานปาราชิก ใน กฎหมายลักษณะผ้าเมียบัญญัติ มาตรา 40 กับ 41 แลประกาศรัชกาลที่ 4 ว่าด้วยภิกษุสามเณรประพฤติ อนาจาร ลงวันศุกร์ เดือนเก้า แรมค่ำหนึ่ง ปีวอก โทศก จุลศักราช 1222 เฉพาะข้อว่าด้วยโทษอาชญา ฐานปาราชิกนั้นเสีย

ประการที่สอง หากมีคดีประณมปาราชิกค้างพิจารณาในศาลยุติธรรมใน เวลาที่ใช้พระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้ ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลนั้นโอนคดีไปยังกรมธรรมการ

ประการที่สาม เมื่อกฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ พระภิกษุผู้ละเมิดพุทธ บัญญัติประณมปาราชิกที่ถูกฟ้องดำเนินคดีแล้ว หรือยังมีได้ถูกฟ้อง ให้กล่าวหาต่ออธิการคณะสงฆ์ และลงตามพระวินัยบัญญัติเพียงประการเดียวเท่านั้น

ประการที่สี่ เมื่อพระภิกษุละเมิดพุทธบัญญัติประณมปาราชิกแล้ว ให้เป็น หน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้รักษาท้องถื่นจับตัวคุมขังแล้วส่งไปยังกรมธรรมการเพื่อจะได้ส่งตัวให้คณะ สงฆ์พิจารณาต่อไป

ประการที่ห้า ให้คณะสงฆ์ผู้พิจารณาอิทธิกรรมประณมปาราชิกมีอำนาจสั่ง กรมธรรมการหมายเรียกพยาน หรือให้ผู้ใดส่งหนังสือหรือพยานวัตถุ พร้อมทั้งให้เป็นหน้าที่ของกรม

¹⁹ ขุนหลวง พระไกรสี (เทียม), หลักกฎหมายอาญา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, รัตนโกสินทร์ศก 126), หน้า 49-50.

ธรรมเนียมการออกหมายเรียกพยานมาเบิกความต่อหน้าคณะสงฆ์ และออกหมายเรียกเอกสารต่างๆตามที่คณะสงฆ์ต้องการ หากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหมายเรียกดังกล่าวโดยไม่มีเหตุอันสมควรมีความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา

จะเห็นว่าเดิมนั้นตามกฎหมายพระสงฆ์ และกฎหมายลักษณะฝ่าฝืนนั้นกำหนดให้พระภิกษุผู้กระทำผิดพระวินัยข้อประณมปาราชิกต้องรับโทษทางกฎหมายบ้านเมืองอีกส่วนหนึ่งด้วย ซึ่งการพิจารณาโทษพระภิกษุผู้กระทำผิดจะเป็นศาลฝ่ายอาณาจักร แต่พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติให้เปลี่ยนมาเป็นกรมธรรมการซึ่งมีคณะสงฆ์เป็นองค์คณะพิจารณาลงโทษ ทั้งยังเป็น การยกเลิกโทษทางฝ่ายบ้านเมืองให้เหลือเพียงโทษตามพระวินัยบัญญัติเพียงประการเดียวด้วย พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับเรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2546 จึงได้มีพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมาย บางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. 2546 ระบุพระราชบัญญัติอิทธิกรรมประณมปาราชิก พ.ศ. 2463 อยู่ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นการยกเลิกกฎหมายฉบับดังกล่าว

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 ได้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ซึ่งบัญญัติขึ้นมาแทนพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 และได้มีประมวลระเบียบวิธีวินิจฉัยอิทธิกรรม พ.ศ. 2486 ออกบังคับใช้เกี่ยวกับวิธีพิจารณาดำเนินการทางวินัยด้วย พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีบทกำหนดโทษทางอาญาอยู่ในมาตรา 54 และมาตรา 55 ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา 54 ผู้ใด

- 1.มิได้รับบรรพชาอุปสมบทโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย แต่บังอาจแต่งกาย เลียนแบบบรรพชิต
- 2.หมดสิทธิที่จะได้รับบรรพชาอุปสมบท แต่มารับบรรพชาอุปสมบทโดย ปิดบังความจริง
- 3.ต้องปาราชิกแล้ว ไม่สละการแต่งกายอย่างเพศบรรพชิต
- 4.ต้องคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้สึกแล้วไม่สึก

มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน”

“มาตรา 55 ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์ไทย หรือพระภิกษุสงฆ์คณะใดคณะหนึ่ง อันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือความแตกแยก มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี”

บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นมิได้กำหนดโทษกับการกระทำที่พระสงฆ์ผิดพระธรรมวินัยโดยตรง ต่างจากที่เคยเป็นในสมัยกฎหมายพระสงฆ์ ดังจะเห็นได้ว่ากฎหมายมีพัฒนาการมาตั้งแต่ในสมัยอดีตเรื่อยมา โดยที่แรกเริ่มกำหนดให้ความผิดพระธรรมวินัยเป็นความผิดอาญาด้วย และเปลี่ยนแปลงมาเป็นความผิดอาญาอันเกิดจากการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ให้อภัย อันมีลักษณะเช่นเดียวกับกฎหมายคณะสงฆ์ในปัจจุบันดังที่ได้กล่าวต่อไป แต่หากมีความพยายามในการบัญญัติกฎหมายเพื่อเอาผิดทางอาญาโดยตรงต่อพระภิกษุสามเณรจะเป็นการนำหลักที่เคยใช้ในกฎหมายพระสงฆ์มาใช้อีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นจึงต้องมีการวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวว่าจะมีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันมากน้อยเพียงใด

4.1.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ในปัจจุบันมีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองพระพุทธศาสนาอยู่หลายฉบับ ซึ่งได้รับหลักการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันดังที่ได้กล่าวในข้างต้น

4.1.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศเป็นที่มาของกฎหมายทั้งหลายภายในประเทศ อีกทั้งยังเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งองค์กรต่างๆของรัฐอีกด้วย นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังเป็นกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ของประชาชนกับรัฐ โดยรัฐมีหน้าที่รับรองและงดเว้นการกระทำบางประการต่อประชาชน ในขณะที่เดียวกันประชาชนก็ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการตามหลักที่รัฐธรรมนูญกำหนด นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังกำหนดหน้าที่แก่ประชาชนอีกด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550²⁰ มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาดังจะกล่าวต่อไปนี้

²⁰ สิ้นผลบังคับใช้แล้ว ยกเว้นหมวด 2 พระมหากษัตริย์ ตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 11/2557

“มาตรา 9 พระมหากษัตริย์เป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก”

ตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติมาตรานี้แสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ไทยจะต้องเป็นพุทธมามกะ ในขณะเดียวกันพระองค์ก็ทรงอุปถัมภ์ศาสนาอื่นๆด้วย บทบัญญัตินี้มีอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับอื่นๆด้วย เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 9 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 มาตรา 7 เป็นต้น

“มาตรา 37 บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรจะมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น”

บทบัญญัตินี้อยู่ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย เป็นการรับรองเสรีภาพในการนับถือศาสนาของประชาชน บทบัญญัติในลักษณะนี้ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับอื่นๆด้วยเช่นเดียวกัน เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 38 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 มาตรา 27 เป็นต้น

“มาตรา 79 รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานและศาสนาอื่น ทั้งต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนา มาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต”

จากบทบัญญัตินี้จะเห็นว่ารัฐธรรมนูญให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก โดยบัญญัติเอาไว้ในรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะ บทบัญญัตินี้ปรากฏครั้งแรกใน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยมีบทบัญญัติทำนองเดียวกันนี้ในมาตรา 73 บัญญัติว่า “รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจ อันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของ ศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต” จะเห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พ.ศ. 2550 เลียนข้อความมาจากปี 2540 แต่มีการขยายความในส่วนพระพุทธศาสนาว่าเป็น ศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน ทั้งนี้เพื่อแสดงเหตุผลในการบัญญัติ พระพุทธศาสนาไว้โดยเฉพาะในรัฐธรรมนูญ และไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างศาสนาขึ้น อีกทั้ง ประเทศไทยก็ยังคงเป็นรัฐฆราวาสมิใช่รัฐศาสนานั่นเอง

4.1.2.2 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะ สงฆ์(ฉบับที่2) พ.ศ. 2535

“โดยที่การจัดดำเนินกิจการคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันพึงแบ่งแยกอำนาจ ดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลแห่งอำนาจที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยที่ ระบบเช่นนั้นเป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินการ จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้ สมเด็จพระสังฆราชของคณะสงฆ์มหานิกายทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจ กฎหมายและพระธรรมวินัย ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา และได้ยกเลิก พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 และให้ใช้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2506 เป็นต้นไป และบรรดาบทบัญญัติต่างๆที่ตราขึ้นตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 พร้อมทั้งตำแหน่งหน้าที่และวิธีปฏิบัติที่มีได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติฉบับใหม่นี้ ก็เป็นอัน ยกเลิกไปด้วย”²¹ ภายหลังได้มีการออกกฎหมายมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการทางพระวินัย คือ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมเพิ่มเติมจากพระราชบัญญัติฉบับ ดังกล่าวด้วย

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีหลักการที่สำคัญในการกำหนดความรับผิดชอบทั่วไปใน การลงนิคหกรรม และสละสมณเพศของพระภิกษุ รวมถึงในส่วนของการกำหนดโทษ ในที่นี้ผู้ศึกษาจะ

²¹ หมายเหตุของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

นำหลักการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระราชบัญญัติฉบับนี้มากล่าวโดยสังเขปดังนี้

หลักสำคัญของพระราชบัญญัตินี้คือการลงนิคหกรรม ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 24 ความว่า “มาตรา 24 พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรมก็ต่อเมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิคหกรรมที่จะลงแก่พระภิกษุก็ต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัย” ซึ่งตามกฎหมายอาญา มาตรา 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม ข้อ 4(3) บัญญัติว่า นิคหกรรม หมายถึง การลงโทษตามพระธรรมวินัย ซึ่งรายละเอียดในการเรื่องการทำผิดพระธรรมวินัย หรืออาบัตินั้นได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 บทบัญญัติในมาตรา 24 นั้น แบ่งออกได้เป็นสองส่วน คือ เมื่อพระภิกษุล่วงละเมิดพระธรรมวินัยจะต้องได้รับนิคหกรรมส่วนหนึ่ง กับนิคหกรรมที่จะลงต้องเป็นนิคหกรรมตามที่กำหนดไว้ในพระธรรมวินัยอีกส่วนหนึ่ง หลักเกณฑ์และวิธีการลงนิคหกรรมนั้น บัญญัติไว้ในมาตรา 25 ซึ่งให้อำนาจมหาเถรสมาคมกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติในการลงนิคหกรรม เพื่อให้การลงนิคหกรรมเป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม

ในส่วนของการกำหนดโทษนั้น พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดโทษทางอาญาต่อพระภิกษุที่ได้กระทำความผิดไว้ 4 มาตรา ซึ่งแบ่งออกเป็น 8 กรณีด้วยกัน ดังนี้

1. ตามมาตรา 42 ซึ่งเป็นการเอาผิดกับผู้ที่มิได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ หรือถูกถอดถอนจากความเป็นพระอุปัชฌาย์แล้ว กระทำการบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

2. ตามมาตรา 15 จัดว่าประกอบมาตรา 43 ซึ่งเป็นกรณีที่พระภิกษุและสามเณรได้รับโทษจากการประพฤติตัวเป็นที่เสียหายแก่พระพุทธศาสนาและของคณะสงฆ์ถึงขั้นให้สลесสมณะเพศ โดยให้สึกภายใน 3 วันนับแต่วันที่รับทราบคำวินิจฉัย แต่ไม่ยอมสึกภายในเวลาดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี

3. ตามมาตรา 26 ประกอบมาตรา 43 เป็นกรณีที่พระภิกษุละเมิดพระธรรมวินัย และได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดได้รับนิคหกรรมให้สึกภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น แล้วฝ่าฝืนไม่ยอมสึก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี

4. ตามมาตรา 27 ประกอบมาตรา 43 เป็นกรณีที่พระภิกษุต้องด้วยกรณีใดต่อไปนี้เป็นกรณีที่ต้องคำวินิจฉัยตามมาตรา 25 ให้ได้รับนิคหกรรมไม่ถึงขั้นให้สึก แต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น หรือประพฤติก่อล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจिन หรือไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง หรือไม่มีวัดอยู่เป็นหลักแหล่ง ซึ่งพระภิกษุรูปนั้นจะต้องสละสมณเพศ โดยให้สึกภายใน 3 วันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัย แล้วฝ่าฝืนไม่ยอมสึก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี

5. ตามมาตรา 28 ประกอบมาตรา 43 เป็นกรณีที่พระภิกษุต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย ต้องสึกภายใน 3 วันนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด แล้วฝ่าฝืนไม่ยอมสึก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี

6. ตามมาตรา 44 ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ที่พ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องอาบัติปาราชิกมาแล้วไม่ว่าจะมีคำวินิจฉัยตามมาตรา 25 หรือไม่ก็ตาม แต่กลับมาบรรพชาอุปสมบทใหม่อีกครั้ง โดยกล่าวความเท็จ หรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี

7. ตามมาตรา 44 ทวิ เป็นกรณีที่ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายสมเด็จพระสังฆราช ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

8. ตามมาตรา 44 ตริ เป็นกรณีที่ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์ไทย หรือคณะสงฆ์อื่น อันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย หรือความแตกแยก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จะเห็นว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และมีการแก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่2) พ.ศ. 2535 นั้นได้มีบทกำหนดโทษกับพระภิกษุที่กระทำความผิดพระธรรมวินัย แต่บทลงโทษนั้นไม่ได้เอาผิดกับการกระทำผิดพระวินัยบัญญัติโดยตรง แต่เป็นการเอาผิดเนื่องจากได้รับโทษทางพระวินัยบัญญัติแล้วไม่ยอมปฏิบัติตาม อันมีลักษณะเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484

4.1.2.3 ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ลักษณะ 4 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับศาสนา มาตรา 206 ถึงมาตรา 208 ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองศาสนาทั้งในด้านวัตถุ สถานที่ และกิจกรรม ในทางศาสนา รวมถึงการกระทำให้บุคคลเชื่อว่าเป็นพระภิกษุ หรือนักบวชในศาสนา นอกจากนี้ยังมี บทบัญญัติคุ้มครองพระพุทธศาสนาในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ดังปรากฏอยู่ในบทบัญญัติมาตรา 335 ทวิ และมาตรา 339 ทวิอีกด้วย

ก. ความผิดเกี่ยวกับศาสนา

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 206 เรื่องความผิดที่เป็นการเหยียดหยามศาสนา บัญญัติว่า “มาตรา 206 ผู้ใดกระทำความผิดใดๆ แก้วัตถุหรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใด อันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ประกอบด้วย

- 1) ผู้ใด
- 2) กระทำด้วยประการใดๆ
- 3) แก้วัตถุหรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใด
- 4) อันเป็นการเหยียดหยามศาสนา

องค์ประกอบภายใน คือ เจตนาธรรมดา กล่าวคือ เจตนาประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผล

ความผิดฐานนี้ผู้กระทำความผิดจะเป็นผู้ใดก็ได้ไม่จำกัดเพศอายุ และไม่จำเป็นต้องมีสถานะพิเศษๆใดตามกฎหมาย การกระทำด้วยประการใดๆนั้นไม่จำกัดลักษณะของการกระทำ อาจเป็นการกระทำด้วยคำพูด หรือเป็นการกระทำด้วยแรงกายก็ได้ ซึ่งจะต้องกระทำต่อวัตถุ

หรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนา ดังนั้น หากเป็นการกระทำต่อตัวบุคคลย่อมไม่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานนี้

วัตถุอันเป็นที่เคารพในทางศาสนา หมายถึง สสังหาริมทรัพย์ เช่น พระพุทธรูป ไม้กางเขน ส่วนสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนา หมายถึง อสังหาริมทรัพย์ เช่น โบสถ์ เจดีย์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 846/2483) สุเหร่า แต่ฎีกาไม่ใช่สถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนา (คำพิพากษาฎีกาที่ 736/2505) ส่วนคำว่าศาสนาของหมุ่ชน ไม่จำกัดว่าหมุ่ชนจะมีจำนวนมากเพียงใด อาจมากหรือน้อยก็ได้ แต่จะต้องไม่ใช่เพียงบุคคลใดบุคคลเดียวโดยเฉพาะ และไม่จำกัดว่าจะเป็นศาสนาใด ไม่จำเป็นต้องเป็นพระพุทธศาสนาเท่านั้น²²

อันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้น เป็นพฤติการณ์ประกอบการกระทำมิใช่ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จึงมิได้อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 กล่าวคือ ผู้กระทำไม่จำเป็นต้องรู้ว่าการกระทำของตนเป็นการเหยียดหยามศาสนาหรือไม่ ดังนั้น ผู้กระทำจะอ้างว่าไม่รู้ว่าเป็นการเหยียดหยามไม่ได้ แต่ใช้มาตรฐานความรู้สึกของวิญญูชนพิจารณาว่าวิญญูชนเห็นว่าการกระทำได้กล่าวเป็นการเหยียดหยามศาสนาหรือไม่ หากวิญญูชนทั่วไปพิจารณาแล้วว่าการกระทำได้กล่าวไม่เป็นการเหยียดหยามศาสนา แม้ผู้กระทำมีเจตนาประสงค์ต่อผลที่จะเหยียดหยามศาสนา การกระทำก็ไม่อาจเป็นความผิดได้ แม้พยายามก็ไม่เป็นความผิด²³

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องกับความผิดตามมาตรานี้ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 736/2505 (ประชุมใหญ่) จำเลยขณะเป็นภิกษุได้ร่วมประเวณีกับหญิงในกุฎิของจำเลยบนเขาวัง จังหวัดเพชรบุรี มีภูกิพระใกล้เคียงหลายหลัง มีพระพุทธรูปพระฉาย บนเขาวังเป็นสถานที่ที่ประชาชนเคารพนับถือ นั้น เห็นได้ว่าเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง แต่จะถือว่า เป็นการเหยียดหยามศาสนาตามความในมาตรา 206 ยังไม่ถนัด

²² เกียรติจร วัจนะสวัสดิ์, กฎหมายอาญา ภาคความผิด เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินต์ติ้ง, 2550), หน้า 2.

²³ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา, 2548), หน้า 452-455.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1807/2550 จำเลยแต่งกายเป็นภิกษุแล้วใช้เท้าข้างหนึ่ง ยืนอยู่บนฐานพระพุทธรูปปางห้ามญาติ โดยเท้าจำเลยอยู่บนส่วนหนึ่งของพระบาทพระพุทธรูปยกมือ ขวาชั้นเลียนแบบพระพุทธรูป แสดงท่าทางล้อเลียนลึงต่าอัปมงคล นอกจากจะเป็นการไม่เคารพต่อ พระพุทธรูปแล้ว จำเลยยังได้แสดงตนเสมอกับพระพุทธรูป จึงเป็นการกระทำอันไม่สมควรและเป็น การดูหมิ่นเหยียดหยามพุทธศาสนา จำเลยจึงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 206

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 207 ความผิดอันเป็นการก่อให้เกิดการ รุนวายเป็นที่ประชุมทางศาสนา บัญญัติว่า “มาตรา 207 ผู้ใดก่อให้เกิดการรุนวายขึ้นในที่ประชุมศา สนิกชนเวลาประชุมกัน นมัสการ หรือกระทำพิธีกรรมตามศาสนาใดๆ โดยชอบด้วยกฎหมาย ต้อง ระวังโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ประกอบด้วย

- 1) ผู้ใด
- 2) ก่อให้เกิดการรุนวายขึ้น
- 3) ในที่ประชุมศาสนิกชนเวลาประชุมกัน นมัสการ หรือกระทำพิธีกรรม ตามศาสนาใดๆ โดยชอบด้วยกฎหมาย

องค์ประกอบภายใน คือ เจตนาธรรมดา กล่าวคือ เจตนาประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผล

ผู้กระทำความผิดจะเป็นผู้ใดก็ได้ไม่จำกัดเพศอายุ และไม่จำเป็นต้องมีสถานะ พิเศษๆใดตามกฎหมาย กระทำการอันเป็นเหตุให้เกิดการรุนวายขึ้น ซึ่งการกระทำความผิดฐานนี้ จะต้องมียผลของการกระทำ นั่นคือ มีการรุนวายเกิดขึ้น หากกระทำไม่สำเร็จ กล่าวคือ ได้กระทำไปไม่ ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำไม่บรรลุผลก็เป็นการพยายามกระทำความผิด²⁴

²⁴ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, กฎหมายอาญา ภาคความผิด เล่ม 2, หน้า 4.

ความวุ่นวายนั้นจะต้องเกิดขึ้นในที่ประชุมศาสนิกชนซึ่งจะมีจำนวนเท่าใดก็ได้ แต่จะต้องมีหลายคนประชุมกันนั้สการ หรือกระทำพิธีกรรม ส่วนผู้ที่วุ่นวายคือผู้กระทำ ส่วนผู้มาร่วมประชุมไม่ต้องวุ่นวายก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1100/2516) การมาประชุมกันนี้ไม่จำเป็นต้องไปประชุมกันที่ศาสนสถาน อาจเป็นที่บ้านก็ได้ เช่น ทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ เลี้ยงพระที่บ้าน ก็ถือว่าเป็นการประชุมกันกระทำพิธีกรรมตามศาสนาแล้ว นอกจากนี้ความวุ่นวายจะต้องเกิดขึ้นในเวลาที่มีการประชุมด้วย เช่น ขณะกำลังสวดมนต์ ไหว้พระ ทำพิธีบวช เเผาหรือฝังศพ หากยังไม่ใช้ในเวลาประชุมไม่เป็นความผิดตามมาตรา²⁵

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องกับความผิดตามมาตรา²⁵ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 392/2500 ชาวบ้านประชุมกันนั้สการถวายนดอกไม้ และปราสาทผึ้ง ต่อพระภิกษุเจ้าอาวาส จำเลยเข้าไปตำพระภิกษุและเอาปราสาทผึ้งไปเตะเล่น เป็นความผิดตามมาตรา²⁵

คำพิพากษาฎีกาที่ 1109/2500 แหน่ภาคไปตามถนนหลวง เป็นการกระทำตามประเพณีนิยมของชนบางหมู่ ยังไม่ถึงขั้นเป็นพิธีกรรมทางศาสนา แม้มีผู้เมาสุราชกมีดไล่แทงคนในขบวนแห่ และใช้น้ำโคลนสกปรกสาดเข้าไปทำให้วุ่นวายแตกตื่นยังไม่เป็นความผิดตามมาตรา 207 แต่ถ้ำแห่ภาคเข้าไปในวัดกำลังเวียนรอบโบสถ์ ทานศาสตราจารย์จิตติ ดิงศกัทธิย์เห็นว่าน่าจะเป็นพิธีกรรมทางศาสนาแล้ว²⁶

คำพิพากษาฎีกาที่ 1100/2516 จำเลยส่งเสียงอะอะอื้อฉาวในงานพิธีทางศาสนา กล่าวถ้อยคำก้าวร้าวพระภิกษุ ใช้มือตบพื้นกระดานหลายครั้งและชกปิ่นออกมาด้วย แม้ผู้ที่ไปชุมนุมกันจะไม่มีปฏิกริยาวุ่นวาย จำเลยผิดมาตรา 207 แล้ว

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 208 ความผิดฐานแต่งกายหรือใช้เครื่องหมายเลียนแบบพระหรือนักบวช บัญญัติว่า “มาตรา 208 ผู้ใดแต่งกายหรือใช้เครื่องหมายที่

²⁵ จิตติ ดิงศกัทธิย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, หน้า 457.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

แสดงว่าเป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือ นักบวชในศาสนาโดยมิชอบ เพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนเป็นบุคคลเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ประกอบด้วย

- 1) ผู้ใด
- 2) แต่งกายหรือใช้เครื่องหมายที่แสดงว่าเป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือ นักบวชในศาสนาใด โดยมิชอบ

องค์ประกอบภายใน คือ เจตนาธรรมตา กล่าวคือ เจตนาประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผล และต้องมีเจตนาพิเศษ เพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนเป็นบุคคลเช่นนั้น

ความผิดตามมาตรานี้ก็คือการแสดงตนให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนเป็นนักบวชในศาสนาใดๆ โดยการแต่งกาย หรือใช้เครื่องหมาย ซึ่งการแต่งกายของแต่ละศาสนาย่อมแตกต่างกันไปตามข้อกำหนดของแต่ละศาสนา พระพุทธศาสนาไม่มีการใช้เครื่องหมายที่แสดงว่าเป็นพระภิกษุ สามเณร แต่มีการแต่งกายโดยการห่มผ้าเหลือง นั่นคือ ผ้าไตรจีวร การแสดงตนเป็นพระภิกษุสามเณร หรือนักบวชดังกล่าวนี้ ต้องปรากฏว่าผู้กระทำไม่มีสิทธิในการแต่งกายหรือใช้เครื่องหมายนั้นโดยชอบด้วย เช่น มิได้บวชให้ถูกต้องตามพิธีกรรมทางศาสนา หรือได้บวชถูกต้องแล้วแต่ได้ขาดจากความพระไปด้วยสาเหตุใดๆก็ตาม

ภิกษุ สามเณรตามบทบัญญัติมาตรานี้ หมายถึง ผู้บวชในพระพุทธศาสนา ตามกฎหมาย อันได้แก่ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ส่วนนักพรต นักบวช หมายถึงผู้ที่บวชในศาสนาอื่นๆ²⁷

เจตนาอันเป็นองค์ประกอบภายในของความผิดในมาตรานี้จะต้องประกอบด้วยเจตนาธรรมตา และต้องมีเจตนาพิเศษเพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนเป็นภิกษุ สามเณร

²⁷ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, กฎหมายอาญา ภาคความผิด เล่ม 2, หน้า 6.

นักพรต หรือนักบวชในศาสนาใดด้วย หากขาดเจตนาพิเศษการกระทำย่อมไม่เป็นความผิด เช่น โจน ศีระห่มจีวรเพื่อแสดงภาพยนตร์²⁸

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องกับความผิดตามมาตรา 208 นี้ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 4499/2539 คณะสงฆ์ผู้พิจารณาชั้นต้นมีคำวินิจฉัยว่า จำเลยกระทำผิดล่วงละเมิดพระธรรมวินัยให้จำเลยสึกจากการเป็นพระภิกษุ จำเลยได้ยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำวินิจฉัยดังกล่าวต่อคณะสงฆ์ การยื่นอุทธรณ์จะกระทำโดยชอบหรือไม่ ก็ไม่เป็นเหตุให้จำเลยซึ่งได้สึกจากการเป็นพระภิกษุไปแล้ว กลับมาเป็นพระภิกษุใหม่อีก การที่จำเลยแต่งกายเป็นพระภิกษุเพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนเป็นพระภิกษุ และไม่ยอมออกไปจากวัดตามคำสั่งของเจ้าอาวาสวัดดังกล่าว จึงเป็นความผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 208

คำพิพากษาฎีกาที่ 3699 – 3739/2541 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 23 กำหนดให้การแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม เมื่อจำเลยที่ 80 ไม่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ การบวชของจำเลยทั้ง 24 คนจึงเป็นการบวชที่ไม่ชอบตามกฎมหาเถรสมาคม และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฯ จำเลยทั้ง 24 คนดังกล่าวจึงไม่มีสิทธิแต่งกายหรือใช้เครื่องหมายที่แสดงว่าเป็นภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา ต้องมีความผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 208 ส่วนจำเลยที่ 80 เป็นผู้บวชให้จำเลยดังกล่าว และทำหน้าที่เป็นพระผู้รับนำเข้าห่ม เป็นผู้มอบเครื่องแต่งกายและอัฐบริวารให้แก่จำเลยอื่น จึงเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่จำเลยอื่นในการกระทำความผิดเป็นผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 208 ประกอบมาตรา 86

คำพิพากษาฎีกาที่ 1798/2542 ร้อยตำรวจโท ส.นำจำเลยไปมอบให้พนักงานสอบสวนโดยมี ก.แจ้งว่าจำเลยแต่งกายเป็นพระภิกษุโดยมิชอบและยุ่งเกี่ยวกับภริยาของ ก. พนักงานสอบสวนจึงนำจำเลยไปพบเจ้าคณะเขตและพระภิกษุผู้ใหญ่อีกหลายรูปเพื่อสอบสวนจำเลย เมื่อไม่ได้ความชัดว่าขณะนั้นจำเลยจำพรรษาและสังกัดวัดใดแล้ว จำเลยได้ยินยอมสึกจากการเป็นพระภิกษุโดยเปลื้องจีวรออกแล้วแต่งกายด้วยชุดฆราวาส การที่จำเลยยินยอมเปลื้องจีวรออกแล้วแต่ง

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

ไปด้วยชู้ชวาชเช่นนี้ถือได้ว่าจำเลยได้สละสมณเพศแล้วเพราะพระภิกษุที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย หรือต้องปาราชิกจะขาดจากการเป็นพระภิกษุทันทีโดยเจ้าคณะเขตหรือเจ้าคณะตำบลหรือเจ้าคณะแขวงสามารถให้พระภิกษุรูปนั้นสึกได้โดยไม่ต้องกล่าวคำอาลาสิกขา การที่จำเลยยินยอมเปลื้องจีวรออกเพื่อต่อสู้อคดี ย่อมไม่เป็นเหตุให้จำเลยกลับมาเป็นพระภิกษุใหม่อีก ดังนั้น การที่ต่อมาจำเลยกลับมาแต่งกายเป็นพระภิกษุเพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนเป็นพระภิกษุจึงเป็นการกระทำที่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 208

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6782/2543 ในคดีก่อนจำเลยถูกจับกุมในข้อหาฆาตกรรม ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทไว้ในครอบครอง พนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และพาจำเลยไปที่วัด บ. เพื่อให้จำเลยสึกแต่จำเลยไม่ยอมสึก และเจ้าอาวาสวัด บ. ก็ไม่ยอมสึกให้พนักงานสอบสวนจึงพาจำเลยกลับไปสถานีดำรวจและจัดให้จำเลยลาสิกขาต่อหน้าพระพุทธรูปที่อยู่บนสถานีดำรวจ ดังนี้ จำเลยยอมเข้าใจได้ว่าจำเลยยังไม่ขาดจากความเป็นพระภิกษุเนื่องจากจำเลยไม่สมัครใจลาสิกขา และการดำเนินการให้จำเลยสละสมณเพศเป็นการกระทำโดยพลการของเจ้าพนักงานตำรวจ เมื่อจำเลยแต่งกายเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเมื่อพ้นจากการคุมขังโดยได้รับการปล่อยชั่วคราวแล้ว ถือว่าจำเลยไม่มีเจตนากระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 208

ข. ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 335 ทวิ ความผิดฐานลักทรัพย์ที่เป็นพระพุทธรูป หรือวัตถุในทางศาสนา บัญญัติว่า “มาตรา 335 ทวิ ผู้ใดลักทรัพย์ที่เป็นพระพุทธรูปหรือวัตถุในทางศาสนา ถ้าทรัพย์นั้นเป็นที่สักการะบูชาของประชาชน หรือเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพระพุทธรูป หรือวัตถุดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หกพันบาทถึงสองหมื่นบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคแรก ได้กระทำในวัด สำนักสงฆ์ สถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนา โบราณสถานอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน สถานที่ราชการหรือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาท ถึงสามหมื่นบาท”

องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ประกอบด้วย

- 1) ผู้ใด
- 2) ลักทรัพย์เป็นพระพุทธรูปหรือวัตถุในทางศาสนา
- 3) ทรัพย์นั้นเป็นที่สักการบูชาของประชาชน หรือเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพระพุทธรูป หรือวัตถุดังกล่าว

องค์ประกอบภายใน คือ เจตนาธรรมดา กล่าวคือ เจตนาประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผล

เหตุฉกรรจ์ของความผิดฐานนี้อยู่ในวรรคสอง คือ ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคแรก ได้กระทำในวัด สำนักสงฆ์ สถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนา โบราณสถานอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน สถานที่ราชการหรือพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

ความผิดฐานนี้คือการลักทรัพย์โดยมีเหตุฉกรรจ์ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 335 ทวิ การลักทรัพย์คือการเอาทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต วัตถุประสงค์แห่งการกระทำตามมาตรานี้คือพระพุทธรูป หรือวัตถุในทางศาสนาซึ่งไม่ใช่พระพุทธรูป หากไม่ใช่วัตถุในทางศาสนาแม้จะมีคนนับถือบูชาก็ไม่เป็นความผิดตามมาตรานี้ นอกจากนี้ทรัพย์ดังกล่าวจะต้องเป็นที่สักการบูชาของประชาชน หรือถูกเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติอีกด้วย ดังนั้น หากเป็นพระพุทธรูปของปัจเจกชนที่เก็บเอาไว้บูชาเป็นการส่วนตัวย่อมไม่ใช่ทรัพย์ตามมาตรานี้ แม้เหตุลักทรัพย์จะเกิดในบริเวณวัดก็ตาม (คำพิพากษาฎีกาที่ 1142/2515) เนื่องจากความผิดตามมาตรา 335 ทวินี้เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ ดังนั้นทรัพย์ตามที่ระบุไว้ดังกล่าวจะต้องเป็นทรัพย์ที่มีเจ้าของด้วย โดยเจ้าของอาจเป็นเอกชนทั่วไป หรือเป็นกรรมสิทธิ์ของแผ่นดิน และทรัพย์นั้นจะต้องอยู่ในครอบครองอยู่ มิฉะนั้นจะขาดองค์ประกอบความผิดฐานลักทรัพย์ หากไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ ย่อมไม่เป็นความผิดตามมาตรานี้²⁹

²⁹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, กฎหมายอาญา ภาคความผิด เล่ม 3, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯ พับบลิชซิง, 2555), หน้า 388-389.

ส่วนหนึ่งส่วนใดของพระพุทธรูป หรือวัตถุในทางศาสนา แม้ในตัวเองจะไม่ใช่สิ่งที่ประชาชนสักการบูชาโดยตรง หากเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของพระพุทธรูป หรือวัตถุในทางศาสนาอันเป็นที่สักการบูชาของประชาชน หรือเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ ก็ยังถือเป็นทรัพย์สินตามมาตรา 335 ทวิ เช่น พระหัตถ์หลุดร่วงมาจากพระพุทธรูป แม้พระหัตถ์นั้นในตัวเองจะไม่ใช่สิ่งที่ประชาชนสักการบูชาโดยตรง แต่ก็ยังเป็นทรัพย์สินตามมาตรา 335 ทวิ เพราะเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของพระพุทธรูปอันเป็นที่สักการบูชาของประชาชนนั่นเอง³⁰

การเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ อาทิ การเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ การเก็บไว้ในหอศิลป์ นอกจากนี้ยังหมายความรวมถึงการนำทรัพย์สินนั้นไปแสดงนอกสถานที่ด้วย โดยพระพุทธรูป หรือวัตถุในทางศาสนานั้นไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่สักการบูชาของประชาชน ในทางกลับกัน หากสิ่งที่เก็บรักษาไว้นั้นไม่ใช่วัตถุในทางศาสนา แม้จะมีประชาชนสักการบูชา การลักเอาทรัพย์สินนั้นก็ไม่ใช่ความผิดตามมาตรา³¹

ในกรณีของเหตุฉกรรจ์ตามวรรคสองนั้น ต้องเป็นการกระทำต่อทรัพย์สินตามที่ระบุไว้ในวรรคแรก และต้องกระทำในสถานที่ตามที่ระบุไว้ในวรรคสอง โดยคำว่าในตามบัญญัติไว้นั้น แตกต่างกับการลักทรัพย์ในเคหสถานตามมาตรา 335(8) เนื่องจากมาตรา 335 ทวิ มิได้ใช้คำว่า “ตนได้เข้าไป” ดังนั้น ร่างกายของผู้ลักทรัพย์ไม่จำเป็นต้องเข้าไปทั้งตัว หากใช้อุปกรณ์สอยเอาทรัพย์สินนั้นออกมาจากในสถานที่ดังระบุไว้ในวรรคสอง ย่อมเป็นความผิดตามมาตรา³²

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องกับความผิดตามมาตรา³³ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 745/2520 ผงดินของคลังที่บรรจุในฐานองค์พระพุทธรูปได้มาจากแหล่งสำคัญในทางพุทธศาสนาที่ประชาชนเคารพนับถือ โดยสภาพเป็นผงดินธรรมดา การนำมาบรรจุในฐานองค์พระพุทธรูปเพื่อให้ประชาชนเลื่อมใสศรัทธาในองค์พระพุทธรูปยิ่งขึ้นนั้นไม่ใช่วัตถุทางศาสนาซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของประชาชน และคำว่า “ส่วนหนึ่งส่วนใดของพระพุทธรูป” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 335 ทวินั้นหมายถึงส่วนที่ประกอบขึ้นเป็นรูปร่าง

³⁰ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 2 และภาค 3 (กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา, 2545), หน้า 695.

³¹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, กฎหมายอาญา ภาคความผิด เล่ม 3, หน้า 392.

³² จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 2 และภาค 3, หน้า 697.

พระพุทธรูป เช่น พระเศียร พระหัตถ์ พระกร และพระบาท ฯลฯ ซึ่งถ้าหากส่วนหนึ่งส่วนใดถูกตัดหรือถูกทำลายย่อมทำให้พระพุทธรูปขาดความสมบูรณ์ผงดินของขลังที่บรรจุอยู่ในฐานองค์พระพุทธรูป แม้จะถูกนำออกไปก็หาทำให้พระพุทธรูปขาดความสมบูรณ์ไปไม่ รูปลักษณะของพระพุทธรูปยังคงอยู่ในสภาพเดิม ผงดินของขลังจึงไม่เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของพระพุทธรูปการที่จำเลยลักเอาผงดินของขลังไปจึงไม่เป็นความผิดตามบทกฎหมายดังกล่าว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2226/2531 เงินในตู้บริจาคของศาลเจ้าและเงินของผู้ดูแลศาลเจ้า แม้จะเก็บรักษาไว้ในศาลเจ้าก็มีใช้วัตถุในทางศาสนา การที่จำเลยกับพวกปล้นทรัพย์ดังกล่าวจึงมิได้กระทำต่อทรัพย์ตามประมวลกฎหมาย อาญามาตรา 335 ทวิ วรรคแรก และไม่อาจเป็นความผิดตามมาตรา 335 ทวิ วรรคสองได้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 339 ทวิ ความผิดฐานชิงทรัพย์ที่เป็นพระพุทธรูปหรือวัตถุในทางศาสนา บัญญัติว่า “ มาตรา 339 ทวิ ถ้าการชิงทรัพย์ได้กระทำต่อทรัพย์ตาม มาตรา 335ทวิ วรรคแรก ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสามหมื่นบาท

ถ้าการชิงทรัพย์นั้นเป็นการกระทำในสถานที่ตั้งที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 335 ทวิ วรรคสองด้วย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

ถ้าการชิงทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

ถ้าการชิงทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุก ตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี

ถ้าการชิงทรัพย์ตามวรรคแรก หรือวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต”

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 340 ทวิ ความผิดฐานปล้นทรัพย์ที่เป็น พระพุทธรูปหรือวัตถุในทางศาสนา บัญญัติว่า “มาตรา 340 ทวิ ถ้าการปล้นทรัพย์ได้กระทำต่อทรัพย์ ตาม มาตรา 335 ทวิ วรรคแรก ผู้กระทำความผิดระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

ถ้าการปล้นทรัพย์นั้นเป็นการกระทำในสถานที่ดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 335 ทวิ วรรคสองด้วย ผู้กระทำความผิดระวางโทษจำคุกตั้งแต่ สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

ถ้าการปล้นทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสอง ผู้กระทำความผิดแต่คนหนึ่งคนใด มีอาวุธติดตัวไปด้วย ผู้กระทำความผิดระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี

ถ้าการปล้นทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าการปล้นทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองได้กระทำโดยแสดงความทารุณจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ใช้อาวุธ ใช้อาวุธระเบิดหรือกระทำทรมาณ ผู้กระทำความผิดระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าการปล้นทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึง แก่ความตาย ผู้กระทำความผิดระวางโทษประหารชีวิต”

ความผิดทั้งสองมาตรานี้มีองค์ประกอบของความผิดคล้ายคลึงกัน โดย ความผิดในมาตรา 339 ทวิ เป็นความผิดฐานชิงทรัพย์ ส่วนความผิดในมาตรา 340 ทวิ เป็นความผิด ฐานปล้นทรัพย์ ซึ่งได้กระทำต่อทรัพย์ที่เป็นพระพุทธรูปหรือวัตถุในทางศาสนา ตามมาตรา 335 ทวิ ดังนั้นองค์ประกอบภายนอกจึงเหมือนกับมาตรา 335 ทวิ วรรคแรกดังที่ได้กล่าวข้างต้น โดยมีเหตุ ุจรจในวรรคสอง หากการกระทำความผิดนั้นได้กระทำลงในวัด สำนักสงฆ์ สถานอันเป็นที่เคารพ ในทางศาสนา โบราณสถานอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน สถานที่ราชการหรือพิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติ ตามมาตรา 335 ทวิวรรคสอง องค์ประกอบภายนอกจึงเหมือนกับมาตรา 335 ทวิ วรรคสอง ด้วยเช่นกัน

ความผิดฐานชิงทรัพย์ คือ การลักทรัพย์โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าในทันใดนั้นจะใช้กำลังประทุษร้าย โดยมีเจตนาพิเศษเพื่อให้ความสะดวกแก่การลักทรัพย์หรือการพาทรัพย์นั้นไป ให้นั้นให้ซึ่งทรัพย์นั้น ยึดถือเอาทรัพย์นั้นไว้ ปกปิดการกระทำความผิดนั้น หรือให้พ้นจากการจับกุม ส่วนความผิดฐานปล้นทรัพย์ คือ ความผิดฐานชิงทรัพย์ โดยมีผู้กระทำความผิดร่วมกัน ตั้งแต่สามคนขึ้นไป

ความผิดฐานชิงทรัพย์ที่เป็นพระพุทธรูปหรือวัตถุในทางศาสนานั้นจะมีผลกระทบอยู่ในวรรคสามถึงวรรคห้า ผู้กระทำได้รับโทษหนักขึ้นเพราะผลของการกระทำนั้นคือเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ส่วนความผิดฐานปล้นทรัพย์ที่เป็นพระพุทธรูปหรือวัตถุในทางศาสนานั้นจะมีเหตุผลกระทบเพิ่มขึ้นมาอยู่ในวรรคสาม หากผู้กระทำแม้แต่คนหนึ่งคนใดมีอาวุธติดตัวไปด้วย และในวรรคห้า หากผู้กระทำใช้ปืนยิง ใช้วัตถุระเบิดหรือกระทำทรมาณ นอกจากนี้ยังมีผลกระทบเช่นเดียวกับความผิดฐานชิงทรัพย์ที่เป็นพระพุทธรูปหรือวัตถุในทางศาสนา กล่าวคือ เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย แต่ในกรณีที่เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจต้องปรากฏว่าได้กระทำโดยแสดงความทารุณด้วย

4.2 การกำหนดความรับผิดทางอาญาแก่พระภิกษุในต่างประเทศ

เมื่อได้ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดทางอาญาแก่พระภิกษุสามเณรของประเทศไทยตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันมาแล้ว ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะยกเอามาตรการทางกฎหมายของประเทศอื่น ๆ ที่ใช้ในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา เพื่อให้เห็นแนวทางว่าประเทศอื่น ๆ ใช้มาตรการใดในคุ้มครองศาสนา หลักสากลในเรื่องนี้เป็นอย่างไรเพื่อประเทศไทยจะได้ยึดถือเป็นแนวทาง และสามารถกำหนดแนวทางในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง

ในประเทศต่าง ๆ มีมาตรการในการให้ความคุ้มครองศาสนาแตกต่างกันไป ทั้งในรูปของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม รวมถึงในรูปของมาตรการอื่นนอกเหนือจากกฎหมาย ในที่นี้ผู้ศึกษาจะนำเอามาตรการทางกฎหมายและการใช้กระบวนการยุติธรรมในการให้ความคุ้มครองพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษากฎหมายของประเทศศรีลังกา และประเทศพม่า ซึ่งแต่ละประเทศ

มีมาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน เพื่อเป็นแนวทางให้ประเทศไทยนำมาปรับใช้ในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาต่อไป

4.2.1 ประเทศศรีลังกา

ประเทศศรีลังกาเดิมชื่อว่าดัมพปณิทวีป³³หรือลังกาทวีป เป็นประเทศที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นระยะเวลาช้านาน โดยศรีลังการับเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาตั้งแต่ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นอย่างน้อย ทำให้ศรีลังกามีความเจริญมั่นคงทั้งในด้านปรียัติปฏิบัติ และปฏิเวธ ประเทศไทยเองก็ได้รับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาจากศรีลังกาตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย รวมถึงประเทศทั้งหลายในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างได้รับอิทธิพลด้านพระพุทธศาสนาจากศรีลังกาทั้งสิ้น พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทในปัจจุบันล้วนมีที่มาจากศรีลังกาคัมภีร์พระไตรปิฎกอันเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาได้ถูกบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกที่ศรีลังกาเอง ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญกับประเทศศรีลังกาเป็นอย่างมาก³⁴

ประเทศศรีลังกาเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนา เพราะศรีลังกามองว่าประเทศตนเป็นสถานที่แรกที่ให้กำเนิดศาสนาพุทธ อย่างไรก็ตามประเทศศรีลังกามีได้กำหนดว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ นอกจากนี้ประเทศศรีลังกายังเป็นประเทศแรกของโลกที่จัดตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนาขึ้นมา ต่อมากระทรวงศาสนาฮินดู กระทรวงศาสนาอิสลาม กระทรวงศาสนาคริสต์ตามมา ทำให้ในที่สุดต้องยุบกระทรวงพระพุทธศาสนาและกระทรวงศาสนาอื่นๆเข้าเป็นกระทรวงการศาสนาตั้งเช่นในปัจจุบัน (Ministry for Religious Affairs)

เดิมทีนั้นประชาชนชาวลังกาไม่ได้เรียกตนเองว่าชาวสิงหอย่างในปัจจุบัน ชาวพื้นเมืองเดิมเป็นคนป่า มีวัฒนธรรมไม่สูงมากนัก ดำเนินชีวิตในสมัยพุทธกาลมีพระราชธิดาพระองค์หนึ่ง ชื่อนางสุปา เป็นคนมักมากในกามกิเลส จึงถูกขับไล่ออกไปอยู่ที่อื่น พระนางมีบุตรชื่อสีหาพุกุมาร ภายหลังพระนางไปได้พระยาราชสีห์เป็นสามี เมื่อสีหาพุกุมารเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ก็ได้พามารดาหนี พระยาราชสีห์จึงออกไปไล่กวดชาวบ้านล้มตายเป็นจำนวนมาก จนพระมหากษัตริย์ต้อง

³³ หรือ ตามพปณิทวีป แปลว่า เกาะของคนผู้มีฝ่ามือแดง

³⁴ ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 4.

ประกาศหาอาสาสมัครที่จะฆ่าพระยาราชสีห์นั้น ซึ่งในที่สุดสีหพากุมารก็รับอาสาฆ่าพระยาราชสีห์ถึงแก่ความตาย ด้วยเหตุนี้จึงได้พระนามว่า สีหพกุมาร ภายหลังเมื่อกษัตริย์สิ้นพระชนม์ไม่มีเชื้อพระวงศ์สืบราชสมบัติ ชาวเมืองจึงพากันถวายราชสมบัติให้สีหพกุมาร พระองค์ได้ย้ายไปสร้างราชธานีใหม่ ชื่อสีหบุรี ด้วยเหตุนี้เองชาวลังกาจึงมีอีกชื่อหนึ่งว่า “สีห”³⁵

พระพุทธศาสนาได้เริ่มเผยแผ่สู่ศรีลังกา พ.ศ. 236 – 287 โดยพระมหินทเถระ ซึ่งพระเจ้าอโศกมหาราช และพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ ส่งไปเป็นพระธรรมทูตประจำลังกา ตรงกับรัชสมัยของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ ซึ่งเป็นอภิกษุสหายกับพระเจ้าอโศกมหาราช พระองค์ทรงเป็นศาสนูปถัมภก ทรงประกาศรับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติลังกา และทรงมีศรัทธาถึงขนาดขอให้พระภิกษุสมมติสีมาครอบพระราชวังของพระองค์ด้วย เพื่อพระองค์จะได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจของพระพุทธศาสนา ความรู้สึกเคารพต่อพระพุทธศาสนาได้มีเรื่อยมาจนกระทั่งถึงพุทธศตวรรษที่ 14 แม้จะไม่สม่ำเสมอมากนัก แต่ก็แสดงให้เห็นได้ว่าพระเจ้าแผ่นดินผู้ครองลังกาจะต้องเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นในช่วงศตวรรษที่ 16 ถึงกับถือกันว่ากษัตริย์ของลังกา นอกจากจะต้องเป็นพุทธมามกะแล้ว จะต้องเป็นพระโพธิสัตว์อีกด้วย³⁶ สะท้อนให้เห็นความเชื่อที่ว่าราชบัลลังก์เป็นสิทธิอันชอบธรรมของชาวพุทธ ไม่ใช่เป็นของศาสนิกอื่น ผู้ที่เป็นกษัตริย์จะต้องได้รับฉันทานุมัติจากคณะสงฆ์จึงจะถือว่าเป็นพระมหากษัตริย์โดยชอบธรรม การยอมรับของคณะสงฆ์จึงมีส่วนสำคัญในการเลือกพระเจ้าแผ่นดิน³⁷

หลังจากพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะแล้ว มีกษัตริย์สืบต่อมาอีก 3 พระองค์ พอถึงรัชสมัยพระเจ้าสุริยดิศ พวกทมิฬมีกำลังเข้มแข็งขึ้นก็ยกทัพมาชิงราชสมบัติได้เป็นผลสำเร็จ ในช่วงนี้มีการรบพุ่งแย่งชิงราชสมบัติระหว่างทมิฬและสิงหลผลัดกันไปมา ด้วยเหตุที่พวกทมิฬได้รับถือพระพุทธศาสนาแตกต่างจากพวกสีหพ พวกทมิฬนั้นนับถือเทวดา ยักษ์ และรากษส ตลอดจนพวกผีสาวนางไม้ต่างๆ กษัตริย์ทมิฬบางพระองค์ประพฤติอ้ายพระพุทธศาสนา บางพระองค์แม้จะมีได้

³⁵ จานงค์ ทองประเสริฐ, ประวัติศาสตร์พระศาสนาในเอเชียอาคเนย์, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, 2554), หน้า 9-11.

³⁶ พระราชธรรมนิเวศ (ระแบบ ฐิตินุชาโณ), ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา (กรุงเทพมหานคร: สภาการศึกษาหมามกุฏราชวิทยาลัย, 2536), หน้า 273-279.

³⁷ ลังการกุมาร, กรณีพระสงฆ์ศรีลังกาเล่นการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ 2 (นครปฐม: สำนักพิมพ์สาละ, 2553), หน้า 22.

ทำลาย แต่ก็ไม่ได้ให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมลงเป็นลำดับ³⁸

ในช่วงประมาณ พ.ศ. 2296 ลังกาทวีปเกิดการจลาจลเสียอิสรภาพแก่พวกทมิฬ พระพุทธศาสนาเสื่อมลงถึงขนาดสิ้นสมณวงศ์ ต่อมาพระเจ้ากิตติสิริราชสีห์ทรงกอบกู้เอกราชได้ พระองค์มีความประสงค์ที่จะตั้งสังฆมณฑลขึ้นใหม่ และทรงเห็นว่าสังฆมณฑลในประเทศไทยบริสุทธิ์กว่าที่อื่น จึงได้ส่งราชทูตมาขอพระภิกษุจากไทยในรัชสมัยพระเจ้าบรมโกษฐ์แห่งกรุงศรีอยุธยา เพื่อไปให้การอุปสมบทแก่กุลบุตรชาวสีหฬสีมา เกิดเป็นสยามวงศ์จวบจนปัจจุบัน³⁹

ต่อมาเมื่อลังกาได้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของโปรตุเกส ซึ่งเป็นชาติที่นับถือคริสต์ศาสนา ทำให้พระพุทธศาสนาถูกทำให้เสียหายเรื่อยมา อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนาก็ได้ฝังรากลึกอยู่ในวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชาวลังกามาเป็นระยะเวลาช้านาน แม้ลังกาจะตกอยู่ภายใต้อำนาจของชาติใดนับถือศาสนาใด ชาวลังกาก็ยังตั้งมั่นในพระพุทธศาสนาตลอดมา เมื่อได้รับเอกราชคืนมาแล้ว พระพุทธศาสนาก็ได้รับการฟื้นฟูและทำนุบำรุงมากขึ้นเป็นลำดับ พระภิกษุลังกาปฏิบัติตนอย่างมีระเบียบวินัย เผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้กับประชาชนทุกหมู่เหล่า รวมถึงการออกเผยแผ่ศาสนาในต่างแดน ถือได้ว่าศรีลังกาเป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธศาสนาของโลกแห่งหนึ่งก็ว่าได้⁴⁰

รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา หมวด 2 มาตรา 9 บัญญัติว่า “The Republic of Sri Lanka shall give to Buddhism the foremost place and accordingly it shall be the duty of the State to protect and foster the Buddha Sasana, while assuring to all religions the rights granted by Articles 10 and 14(1)(e).” ซึ่งสามารถแปลเป็นภาษาไทยความว่า

“สาธารณรัฐศรีลังกาเป็นแหล่งกำเนิดของพระพุทธศาสนา จึงเป็นหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ในขณะที่เดียวกันจะต้องให้ความคุ้มครองซึ่งสิทธิในการนับถือศาสนาอื่นๆตามมาตรา 10 และมาตรา 14(1)(e) เช่นเดียวกัน”

³⁸ จันงค์ ทองประเสริฐ, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์, หน้า 13.

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14-15.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

จะเห็นว่าบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญของประเทศศรีลังกาได้บัญญัติเป็นหน้าที่ของรัฐในการให้ความคุ้มครองและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาเอาไว้เลย ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่บัญญัติพระพุทธศาสนาไว้โดยเฉพาะในต้วบทกฎหมาย ในการคุ้มครองพระพุทธศาสนานั้น ศรีลังกามีบทบัญญัติกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองศาสนาทุกศาสนาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา หมวดที่ 15 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับศาสนาทั้งสิ้น 6 มาตรา โดยมีลักษณะคล้ายคลึงกับของประเทศไทย กล่าวคือ มีได้บัญญัติคุ้มครองเฉพาะพระพุทธศาสนาเพียงอย่างเดียว แต่บัญญัติคุ้มครองศาสนาอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งมีบทบัญญัติดังต่อไปนี้

Penal Code Chapter XV Of Offences Relating To Religion ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 15 ว่าด้วยเรื่องความผิดเกี่ยวกับศาสนา

Injuring or defiling a place of worship with intent to insult the religion of any class “Article 290. Whoever destroys, damages, or defiles any place of worship, or any object held sacred by any class of persons, with the intention of thereby insulting the religion of any class of persons or with the knowledge that any class of persons is likely to consider such destruction, damage, or defilement as an insult to their religion, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to two years, or with fine, or with both.”

ความผิดฐานทำให้เสียหายหรือทำให้เสื่อมค่าซึ่งสถานอันเป็นที่สักการะเพื่ออุทิศให้ศาสนาใด “มาตรา 290 ผู้ใดทำลาย ทำให้เสียหาย หรือทำให้เสื่อมค่าซึ่งสถานใดอันเป็นที่สักการะหรือวัตถุใดอันเป็นที่เคารพบูชาของกลุ่มบุคคลใด เพื่ออุทิศให้ศาสนาของกลุ่มบุคคลนั้น หรือรู้ว่ากลุ่มบุคคลนั้นจะรู้สึกถูกดูหมิ่นจากการทำลาย ทำให้เสียหาย หรือทำให้เสื่อมค่านั้น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกทั้งสองแบบ (ตามมาตรา 52 การจำคุกของศรีลังกามีสองแบบ คือ จำคุกธรรมดา และจำคุกโดยต้องใช้แรงงาน) เป็นระยะเวลาซึ่งอาจขยายได้เป็นสองปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

Acts in relation to places of worship with intent to insult the religion of any class “Article 290A. Whoever does any act, in or upon, or in the vicinity of, any place of worship or any object which is held sacred or in veneration by any class of

persons, with the intention of wounding the religious feelings of any class of persons of with the knowledge that any class of persons is likely to consider such act as an insult to their religion, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to one year, or with fine, or with both.”

ความผิดฐานกระทำการในสถานที่อันเป็นที่สักการะเพื่อดูหมิ่นศาสนาใด “มาตรา 290A ผู้ใดกระทำการในที่ หรือบนที่ หรือในบริเวณสถานอันเป็นที่สักการะ หรือวัตถุใดอันเป็นที่เคารพบูชาของกลุ่มบุคคลใด เพื่อทำร้ายความรู้สึกทางศาสนาของกลุ่มบุคคลใดโดยรู้อยู่แล้วว่ากลุ่มบุคคลนั้นน่าจะเห็นว่าการกระทำดังว่านั้นเป็นการดูหมิ่นศาสนา ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกทั้งสองแบบเป็นระยะเวลาซึ่งอาจขยายได้เป็นหนึ่งปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

Disturbing a religious assembly “ Article 291. Whoever voluntarily causes disturbance to any assembly lawfully engaged in the performance of religious worship or religious ceremonies shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to one year, or with fine, or with both.”

ความผิดฐานรบกวนการประชุมทางศาสนา “มาตรา 291 ผู้ใดสมัครใจก่อความไม่สงบแก่การประชุมโดยชอบด้วยกฎหมาย การประกอบกิจทางศาสนา หรือพิธีกรรมทางศาสนา ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกทั้งสองแบบเป็นระยะเวลาซึ่งอาจขยายได้เป็นหนึ่งปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ”

Uttering words with deliberate intent to wound religious feelings “Article 291A. Whoever, with the deliberate intention of wounding the religious feelings of any person, utters any word or makes any sound in the hearing of that person, or makes any gesture in the sight of that person, or places any object in the sight of that person, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to one year, or with fine, or with both.”

ความผิดฐานแปลงคำโดยเจตนาทำร้ายความรู้สึกทางศาสนา “มาตรา 291A ผู้ใดมีเจตนาทำร้ายความรู้สึกทางศาสนาของบุคคลใด โดยแปลงคำ หรือทำเสียงให้บุคคลนั้นได้ยิน หรือแสดงท่าทางให้บุคคลนั้นเห็น หรือวางวัตถุให้บุคคลนั้นเห็น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกทั้งสองแบบเป็นระยะเวลาซึ่งอาจขยายได้เป็นหนึ่งปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ”

Deliberate and malicious acts intended to outrage religious feelings of any class, by insulting its religion or religious beliefs “ Article 291B. Whoever, with the deliberate and malicious intention of outraging the religious feelings of any class of persons, by words, either spoken or written, or by visible representations, insults or attempts to insult the religion or the religious beliefs of that class, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to two years, or with fine, or with both.”

ความผิดฐานไตร่ตรองและกระทำโดยมุ่งร้ายต่อความรู้สึกทางศาสนาอย่างรุนแรง โดยดูหมิ่นศาสนาหรือความเชื่อทางศาสนา “มาตรา 291B ผู้ใดไตร่ตรองไว้ก่อนและมีเจตนาทำร้ายต่อความรู้สึกทางศาสนาอย่างรุนแรงของบุคคลใด โดยใช้คำ ไม่ว่าจะเป็นการพูดหรือเขียน หรือการแสดงออกอย่างอื่น ดูหมิ่นหรือพยายามดูหมิ่นศาสนาหรือความเชื่อทางศาสนาของบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกทั้งสองแบบเป็นระยะเวลาซึ่งอาจขยายได้เป็นสองปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ”

Trespassing on burial places “ Article 292. Whoever, with the intention of wounding the feelings of any person, or of insulting the religion of any person, or with the knowledge that the feelings of any person are likely to be wounded, or that the religion of any person is likely to be insulted thereby, commits any trespass in any place of worship or on any place of sepulture or any place set apart for the performance of funeral rites, or as a depository for the remains of the dead, or offers any indignity to any human corpse, or causes disturbance to any persons assembled for the performance of funeral ceremonies, shall be punished with imprisonment of

either description for a term which may extend to one years, or with fine, or with both.”

ความผิดฐานบุกรุกสถานที่ฝังศพ “มาตรา 292 ผู้ใดมีเจตนาทำร้ายความรู้สึกของบุคคลใด หรือดูหมิ่นศาสนาของบุคคลนั้น หรือโดยรู้อยู่แล้วว่าความรู้สึกของบุคคลนั้นน่าจะถูกทำร้ายหรือศาสนาของบุคคลนั้นน่าจะถูกดูหมิ่น โดยการบุกรุกสถานที่อันเป็นสักการะ หรือสถานที่อันเป็นที่ฝังศพ หรือสถานที่อันจัดเอาไว้โดยเฉพาะเพื่อทำพิธีศพ หรือที่จัดเก็บศพ หรือกระทำการอันเป็นการไม่เคารพต่อศพมนุษย์ หรือก่อให้เกิดความไม่สงบแก่บุคคลในที่พิธีศพ ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกทั้งสองแบบเป็นระยะเวลาซึ่งอาจขยายได้เป็นหนึ่งปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดดังกล่าวข้างต้นเป็นความผิดที่ให้ความคุ้มครองการกระทำที่จะเป็นการทำให้ศาสนาเสียหาย โดยคุ้มครองไม่ว่าจะต่อตัวศาสนาหรือผู้ที่นับถือศาสนานั้น บทบัญญัติกฎหมายของศรีลังกามีความละเอียดมากกว่ากฎหมายของไทย โดยให้ความคุ้มครองที่กว้างกว่า และมีหลายกรณีมากกว่าของไทย โดยกฎหมายไทยมีบทบัญญัติลักษณะเดียวกันนี้ตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ลักษณะ 4 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับศาสนาที่ได้กล่าวในข้างต้น เป็นที่น่าสังเกตว่าแม้ศรีลังกาจะให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนามาก โดยถือว่าเป็นสถานที่ต้นกำเนิดแห่งพระพุทธศาสนา แม้จะมีได้บัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ก็เคยมีการก่อตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนา ซึ่งภายหลังก็ได้ยุบไปนั้น ศรีลังกาก็ได้มีพระราชบัญญัติเฉพาะที่ออกมาเพื่อให้ความคุ้มครองพระพุทธศาสนาโดยตรง แต่อาศัยบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งให้ความคุ้มครองทุกศาสนาอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้เพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้นับถือศาสนาที่แตกต่างกันในชาตินั้นเอง

4.2.2 ประเทศพม่า

พม่าเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทยทางทิศตะวันตก มีเนื้อที่และประชากรใกล้เคียงกับไทย ทั้งยังมีความสัมพันธ์กับไทยในทางประวัติศาสตร์มาช้านาน ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศนับถือพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับประเทศไทยด้วย พระภิกษุประเทศพม่าได้ชื่อว่าประพฤติปฏิบัติเคร่งครัดในพระธรรมวินัยเป็นอย่างดี

มาก นอกจากนี้ประเทศพม่ายังมีกฎหมายที่ให้การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอย่างเข้มงวด โดยมีการนำพระภิกษุมาลงโทษตามกฎหมายบ้านเมืองด้วย

ประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในพม่ายุคแรกๆนั้นยังไม่ชัดเจน ตามตำนานฝ่ายลังกาและคัมภีร์อรรถกถาต่างๆ กล่าวว่า พระเจ้าอโศกมหาราช ทรงส่งพระโสณะกับพระอุตตระมาประกาศพระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ⁴¹ ซึ่งคำว่า “สุวรรณภูมิ” นี้เองก็ยังคงมีความคลุมเครืออยู่ไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นประเทศพม่า โดยมีข้อสันนิษฐานว่าเข้ามาทางเมืองสะเทิมซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศพม่า บ้างก็สันนิษฐานว่าสุวรรณภูมิหมายถึงนครปฐมซึ่งอยู่ในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม หากสันนิษฐานในวงกว้างสุวรรณภูมิหมายรวมอาณาเขตบริเวณแหลมอินโดจีน โดยถือเอาอาณาเขตตั้งแต่พม่าเรื่อยไปจนถึงเวียดนาม⁴²

ในสมัยพระเจ้าอโนรธามังช่อซึ่งครองราชย์สมบัติที่เมืองพุกาม เป็นยุคที่สำคัญอย่างยิ่งในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของพม่า พระองค์ได้ตีเมืองสะเทิมซึ่งมีพระภิกษุและพระไตรปิฎกมากมาย พระองค์ได้กวาดต้อนเอาพระภิกษุและพระไตรปิฎกในเมืองสะเทิมไปไว้ที่เมืองพุกามหมด และพระองค์ได้ทรงหันมานับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท ด้วยเหตุที่พระเจ้าอโนรธามังช่อตีเมืองสะเทิมนี้ได้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยนสมณทูตระหว่างลังกาและพม่าสืบมา และทรงรับพระไตรปิฎกฉบับสมบูรณ์จากลังกาอีกด้วย นอกจากนี้ไม่เพียงแต่พระพุทธศาสนาแบบเถรวาทเท่านั้นที่แผ่เข้ามาในพม่า พระพุทธศาสนานิกายมหายานและตันตระก็ได้เข้ามาในพม่า เช่นเดียวกับศาสนาพราหมณ์ แต่พระพุทธศาสนานิกายมหายานและตันตระ รวมถึงศาสนาพราหมณ์มิได้มีอิทธิพลเหนือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทแต่อย่างใด⁴³

การบำเพ็ญพระราชกรณียกิจของพระองค์ ทำให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาของชนชาวพม่าทั่วทั้งประเทศ กษัตริย์องค์ต่อๆมาเจริญรอยตามโดยอุปถัมภ์และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับพระองค์ ในช่วงที่พุกามเจริญรุ่งเรืองนี้ กล่าวได้ว่าเมืองพุกามเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ไม่เฉพาะของพม่าเท่านั้น แต่หมายรวมถึงประเทศในแถบตะวันออกเฉียงของพม่าซึ่ง

⁴¹ พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต), พระพุทธศาสนาในเอเชีย, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2531), หน้า 141.

⁴² จ้านงค์ ทองประเสริฐ, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์, หน้า 17.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

รวมถึงประเทศไทยด้วย พระภิกษุจำนวนมากเดินทางไปศึกษาที่ลังกาทวีป พระภิกษุบางรูปไปศึกษาแล้วรับอุปสมบทใหม่กลับมาตั้งคณะสงฆ์เถรวาทคณะใหม่ๆสายลังกา อันนำมาสู่การแข่งขันระหว่างสงฆ์ต่างคณะเป็นเวลากว่า 3 ศตวรรษ⁴⁴

ภายหลังอาณาจักรพุกามล่มสลายลง เพราะถูกทอดทิ้งหลังจากการรุกรานของกบฏไฉ่ชาน แม้บ้านเมืองจะระส่ำระสาย แต่พระพุทธศาสนาก็ยังคงเจริญรุ่งเรืองสืบมา จนถึงสมัยพระเจ้าธรรมเจดีย์หรือรามาทิปปิฎกธร เป็นสมัยที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมากที่สุดสมัยหนึ่ง มีคณะสงฆ์เถรวาทถึง 6 คณะ โดยเป็นคณะสงฆ์จากเขมร 1 คณะและจากลังกา 5 คณะ พระองค์ได้อาราธนาพระภิกษุมาจากลังกาแล้วให้พระภิกษุพม่าทั้งหมดอุปสมบทใหม่รวมเข้าเป็นนิกายเดียวกัน นับแต่นั้นมา พระพุทธศาสนาจึงประดิษฐานอยู่อย่างมั่นคง ต่อมาพระมหากษัตริย์พม่าทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชขึ้นปกครองสงฆ์เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในทางพระวินัย⁴⁵

ในยุคไล่ล่าอาณานิคม อังกฤษได้เข้ามาครอบครองพม่าและถอดพระเจ้าแผ่นดินออกซึ่งเดิมที่นั่นพระสังฆราชนั่นพระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้ทรงแต่งตั้ง ดังนั้นการแต่งตั้งพระสังฆราชจึงถูกเปลี่ยนมาเพื่อให้คณะสงฆ์ทั้งหมดเป็นผู้เลือกและทางรัฐบาลอังกฤษเป็นผู้แต่งตั้งแทน ซึ่งรัฐบาลอังกฤษจะแต่งตั้งให้เป็น “ศาสนไบง” (Sasanabaing) ซึ่งมีความหมายว่า เจ้าของศาสนา อันมีตำแหน่งเทียบเท่าสมเด็จพระสังฆราช เมื่อพม่าตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษแล้ว กิจการพระพุทธศาสนาก็ไม่ได้รับการอุปถัมภ์เหมือนสมัยก่อน อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่พระพุทธศาสนาได้มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับวิถีชีวิตของชาวพม่า จนกระทั่งคำว่าพม่ากับพุทธศาสนิกชนเกือบจะกลายเป็นคำเดียวกันเลยทีเดียว พระพุทธศาสนาจึงยังดำรงตั้งมั่นอยู่ได้ด้วยความร่วมมือร่วมใจระหว่างพระภิกษุกับประชาชนชาวมพม่านั่นเอง⁴⁶

พระพุทธศาสนามีอิทธิพลเหนือจิตใจของประชาชนชาวมพม่าเป็นอย่างมาก ชาวมพม่าที่นับถือศาสนาอื่นนอกจากพระพุทธศาสนาแล้วจะเรียกกันว่า “กะละ”⁴⁷ (Kala) ซึ่งมีความหมายว่า ชาวต่างประเทศ กลายเป็นคนแปลกไป ชาวมพม่าส่วนมากนิยมการบวชเป็นสามเณรมาก ชายชาวมพม่า

⁴⁴ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), พระพุทธศาสนาในเอเชีย, หน้า 144.

⁴⁵ เรื่องเดียว, หน้า 144-145.

⁴⁶ จ้านงค์ ทองประเสริฐ, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์, หน้า 31-32.

⁴⁷ กะละ เพี้ยนมาจากคำว่า กุลา ซึ่งหมายถึง พวกแขก

ที่นับถือพระพุทธศาสนาแล้วผ่านการบรรพชาเป็นสามเณรมาแล้วแถบทั้งสิ้น และหลายคนได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ การบรรพชาอุปสมบทในพม่านั้นถือเป็นประเพณีมากกว่าที่จะเป็นการบวชแบบสละโลก ลักษณะคล้ายคลึงกันกับวัฒนธรรมของไทย หลังจากที่ได้บรรพชาอุปสมบทแล้วอาจลาสิกขาไปดำรงเพศฆราวาสต่อไปเมื่อใดก็ได้ โดยพมามีความคิดที่ว่าคนที่จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้น จะต้องใช้ชีวิตอยู่ในวัดชั่วระยะเวลาหนึ่ง มิฉะนั้นก็ไม่ผิดอะไรกับสัตว์เดียรัจฉาน⁴⁸

พระภิกษุพม่ามักจะเข้ามามีบทบาทในเรื่องการบ้านการเมืองอยู่ไม่น้อย ทั้งการเป็นอาจารย์คอยแนะนำ แก้ปัญหา ทั้งที่เกี่ยวกับศาสนาและการเมืองการปกครอง ในบางครั้งพระภิกษุได้เข้ามามีบทบาทในการระงับข้อพิพาทต่างๆของชาวบ้านอีกด้วย ทำให้เกิดสันติสุขและประชาชนได้รับความยุติธรรม ในยุคล่าอาณานิคมนี้ พระเจ้าธีบอทรงมีพระบรมราชโองการแจ้งวัดอุประสงคิในการที่อังกฤษรุกรานพม่าว่าเพื่อเป็นการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนา อันเป็นการเอาศาสนาไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง โดยผู้มีอำนาจอาศัยศาสนาเป็นเครื่องมือในการสร้างอารมณ์ร่วมในทางการเมืองได้ และด้วยเหตุนี้เองทำให้พระภิกษุพม่าเข้ามามีบทบาทในการเมืองเรื่อยมา⁴⁹

ใน พ.ศ. 2493 พม่าได้ออกกฎหมายตั้งสำนักสงฆ์ทำหน้าที่คล้ายกับเป็นศาลพระขึ้นมาสองแห่ง ที่เมืองย่างกุ้งกับเมืองมณฑลทะเลย์ กฎหมายฉบับนี้มีชื่อว่า “ธรรมาจริยะ” “ศาล” ศาลทั้งสองแห่งนี้คอยสอดส่องดูแลคณะสงฆ์และช่วยส่งเสริมให้คณะสงฆ์มีระเบียบวินัยมากยิ่งขึ้น ต่อมาออกกฎหมาย “วินิจฉัย” ออกมาเพื่อตั้งมหาวิทยาลัยบาลี จัดการศึกษาและการสอบของพระให้รัดกุมมากยิ่งขึ้น และกฎหมายฉบับต่อมาชื่อว่า “องค์การพระพุทธศาสนา” เพื่อแปลคัมภีร์พระไตรปิฎก และอรรถกถาและฎีกาเป็นภาษาพม่า ใน พ.ศ. 2504 พม่าได้ออกกฎหมายรับรองพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ อีกทั้งยังได้ออกกฎหมายอีกฉบับเพื่อรับรองว่าจะให้การอุปถัมภ์แก่ทุกศาสนาซึ่งมีอยู่ในพม่า อันได้แก่ คริสต์ศาสนา อิสลาม และฮินดู⁵⁰

⁴⁸ จ้านงค์ ทองประเสริฐ, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์, หน้า 32.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34-35.

ประมวลกฎหมายอาญาของพม่า ในหมวดที่ 15 ความผิดเกี่ยวกับศาสนา มีทั้งสิ้น 5 มาตรา โดยมีลักษณะเดียวกันกับไทยและศรีลังกา คือให้ความคุ้มครองศาสนาเป็นการทั่วไป มิได้ให้การคุ้มครองศาสนาใดเป็นพิเศษ ซึ่งมีบทบัญญัติดังต่อไปนี้

Penal Code Chapter XV Of Offence Relating to Religion ประมวลกฎหมายอาญา หมวดที่ 15 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับศาสนา

Injuring or defiling place of worship, with intent to insult the religion of any class “Article 295. Whoever destroys, damages or defiles any of worship, or any object held sacred by any class or person with the intention of thereby insulting the religion of any of person or with the knowledge that any class of likely to consider such destruction, damage or defilement as insult to their religion, shall be punished with either description for a term which may extend to two years or with fine, or with both.”

ความผิดฐานทำให้เสียหายหรือทำให้เสื่อมค่าซึ่งสถานอันเป็นที่สักการะเพื่อดูหมิ่นศาสนาใด “มาตรา 295 ผู้ใดทำลาย ทำให้เสียหาย หรือทำให้เสื่อมค่าซึ่งสถานใดอันเป็นที่สักการะหรือวัตถุใดอันเป็นที่เคารพบูชาของกลุ่มบุคคลใด เพื่อดูหมิ่นศาสนาของกลุ่มบุคคลนั้น หรือรู้ว่ากลุ่มบุคคลนั้นจะรู้สึกถูกดูหมิ่นจากการทำลาย ทำให้เสียหาย หรือทำให้เสื่อมค่านั้น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกทั้งสองแบบ (ตามมาตรา 53 การจำคุกของพม่ามีสองแบบ คือ จำคุกธรรมดา และจำคุกโดยต้องใช้แรงงาน) เป็นระยะเวลาซึ่งอาจขยายได้เป็นสองปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

Deliberate and malicious acts intended to outrage religious feelings of any class by insulting its religion or religious beliefs “Article 295A. Whoever, with deliberate and malicious intention of outraging the religious feelings of any class of persons by words, either spoken or written, or by visible representations, insults or attempts to insult the religion or the religious beliefs of that class, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to two years, or with fine, or both.”

ความผิดฐานไต่ตรองและกระทำโดยมุ่งร้ายต่อความรู้สึกทางศาสนาอย่างรุนแรง โดยดูหมิ่นศาสนาหรือความเชื่อทางศาสนา “มาตรา 295A ผู้ใดไต่ตรองไว้ก่อนและมีเจตนาร้ายต่อความรู้สึกทางศาสนาอย่างรุนแรงของบุคคลใด โดยใช้คำ ไม่ว่าจะเป็นการพูดหรือเขียน หรือการแสดงออกอย่างอื่น ดูหมิ่นหรือพยายามดูหมิ่นศาสนาหรือความเชื่อทางศาสนาของบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกทั้งสองแบบเป็นระยะเวลาซึ่งอาจขยายได้เป็นสองปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ”

Disturbing religious assembly “Article 296 Whoever voluntarily causes disturbance to assembly lawfully engaged in the performance of the religious worship or religious ceremonies shall be punished with imprisonment of either description for a term which may to one year, or with fine, or with both.”

ความผิดฐานรบกวนการประชุมทางศาสนา “มาตรา 296 ผู้ใดสมัครใจก่อความไม่สงบแก่การประชุมโดยชอบด้วยกฎหมาย การประกอบกิจทางศาสนา หรือพิธีกรรมทางศาสนา ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกทั้งสองแบบเป็นระยะเวลาซึ่งอาจขยายได้เป็นหนึ่งปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ”

Trespassing on burial “Article 297 Whoever, with the intention of wounding the feelings of any person or of insulting the religion of any person, or with the knowledge that the feelings of any person are likely to be wounded, or that the religion of any person is likely to be insulted thereby, commits any trespass in any place of worship, or any place of sepulture, or any place set a part for the performance of funeral rites or as depository for the remains of the dead, or offers any indignity to any human corpse, or causes disturbance to any persons assembled for the performance of funeral ceremonies, shall be punished with imprisonment of either description for a term Which may extend to one year, or with fine, or with both.”

ความผิดฐานบุกรุกสถานที่ฝังศพ “มาตรา 297 ผู้ใดมีเจตนาทำร้ายความรู้สึกของบุคคลใด หรือดูหมิ่นศาสนาของบุคคลนั้น หรือโดยรู้อยู่แล้วว่าความรู้สึกของบุคคลนั้นน่าจะถูกทำร้าย

หรือศาสนาของบุคคลนั้นน่าจะถูกดูหมิ่น โดยการบุกรุกสถานอันเป็นสักการะ หรือสถานอันเป็นที่ฝังศพ หรือสถานที่อันจัดเอาไว้โดยเฉพาะเพื่อทำพิธีศพ หรือที่จัดเก็บศพ หรือกระทำการอันเป็นการไม่เคารพต่อศพมนุษย์ หรือก่อให้เกิดความไม่สงบแก่บุคคลในที่พิธีศพ ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกทั้งสองแบบเป็นระยะเวลาซึ่งอาจขยายได้เป็นหนึ่งปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ”

Uttering words with deliberate intent to wound religious feelings
 “Article 298 Whoever, with the deliberate intention of wounding the religious feelings of any person, utters any word or makes any sound in the hearing of that person or makes any gesture in the sight of that person or places any object in the sight of that person, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may be extend to one year, or with fine or with both.”

ความผิดฐานแปลงคำโดยเจตนาทำร้ายความรู้สึกทางศาสนา “มาตรา 298 ผู้ใดมีเจตนาทำร้ายความรู้สึกทางศาสนาของบุคคลใด โดยแปลงคำ หรือทำเสียงให้บุคคลนั้นได้ยิน หรือแสดงท่าทางให้บุคคลนั้นเห็น หรือวางวัตถุให้บุคคลนั้นเห็น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกทั้งสองแบบเป็นระยะเวลาซึ่งอาจขยายได้เป็นหนึ่งปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ประมวลกฎหมายอาญาของพม่ามีลักษณะคล้ายคลึงกับศรีลังกา โดยมีบทบัญญัติความผิดเช่นเดียวกัน นอกจากนี้พม่ายังมีกฎหมายคณะสงฆ์ในลักษณะเช่นเดียวกับไทยด้วย คือ The Law Relating to the Sangha Organization (The State Law and Order Restoration Council Law No. 20/90) มีบทบัญญัติในลักษณะเดียวกันกับไทย กล่าวคือ เป็นบทบัญญัติที่จัดตั้งคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาขึ้นมาโดยเฉพาะ และมีบทกำหนดโทษในกรณีที่มีการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายฉบับนี้ อันได้แก่ การจัดตั้งคณะสงฆ์ขึ้นมาโดยมิชอบ⁵¹ พระภิกษุขัดคำสั่งเตือนของคณะสงฆ์⁵² เป็นต้น

⁵¹ มาตรา 10

⁵² มาตรา 11

แม้ว่ากฎหมายพม่าจะมีลักษณะเดียวกันกับศรีลังกา และมีกฎหมายคณะสงฆ์ในลักษณะเดียวกันกับไทย นั่นคือไม่มีการบัญญัติให้การกระทำผิดพระวินัยบัญญัติเป็นความผิดตามกฎหมาย แต่ในการบังคับใช้กฎหมายอาญาของพม่า นั้น มีการตีความกฎหมายโดยศาล ปราบกฏเป็นคดีอาญา No.811/2012 โดยศาลอาศัยประมวลกฎหมายอาญาของพม่า มาตรา 295A ฐานดูหมิ่นศาสนาเอาผิดกับพระภิกษุในพระพุทธศาสนาในการบิดเบือนคำสอนของศาสนา จำเลยในคดีนี้คือ พระพุทธศาสนานิกาย Moe Pyar และผู้ก่อตั้งคือ Shin Nyana ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีศาลฟังว่า มีการครอบครองสื่อทั้งหนังสือและซีดีที่ใช้ในการเผยแพร่คำสอนที่บิดเบือน ทั้งความเชื่อในเรื่องกรรม การกลับชาติมาเกิด และเรื่องโลกหน้า ศาลพม่าพิพากษาว่ามีความผิดฐานดูหมิ่นศาสนาและจำคุกเป็นเวลาสองปี⁵³ ดังนั้น เห็นว่าแม้กฎหมายพม่าจะมีได้บัญญัติให้การกระทำผิดพระธรรมวินัยเป็นความผิดตามกฎหมายบ้านเมือง แต่ศาลสามารถใช้บทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับศาสนาในประมวลกฎหมายอาญาในการเอาผิดกับการกระทำที่เป็นการผิดหลักพระธรรมวินัยได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

---

⁵³ Asian Human Rights Commission, "Burma: Buddhist Monk Imprisoned for Alleged Deviant Teaching," [Online] Accessed: 29 October 2014. Available from: <http://www.humanrights.asia/news/urgent-appeals/AHRC-UAC-068-2013/>

บทที่ 5

บทวิเคราะห์การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของพระภิกษุสามเณร

เมื่อได้ศึกษาสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งมีพระภิกษุสามเณรบางรูปมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาทั้งในประเทศและต่างประเทศมาแล้ว ในบทนี้จะได้นำแนวคิดทั้งหลายมาศึกษาวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นว่าจะมีความเหมาะสมเพียงใดในการบัญญัติให้การกระทำต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นความผิดทางอาญา รวมถึงจะต้องพิจารณาหลักการทางพระธรรมวินัยตามพระไตรปิฎกอันเป็นธรรมเนียมของพระพุทธศาสนาว่าจะมีความสอดคล้องต้องกัน อันจะเป็นการส่งเสริมสนับสนุนกันได้เพียงใด

5.1 วิเคราะห์ความรับผิดชอบทางอาญาของพระภิกษุสามเณร

5.1.1 ความรับผิดชอบทางอาญาในกรณีทั่วไป

พระภิกษุและสามเณรนั้นก็เป็นพลเมืองในรัฐเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป ดังนั้นหากพระภิกษุและสามเณรกระทำการอันครบโครงสร้างความรับผิดชอบในทางอาญา กล่าวคือ มีการกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ การกระทำนั้นไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด และการกระทำนั้นไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ พระภิกษุและสามเณรดังกล่าวย่อมมีความรับผิดชอบทางอาญาเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป¹

การกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัตินั้นหมายความว่า

1. มีการกระทำ
2. การกระทำนั้นครบองค์ประกอบภายนอกของความผิด
3. การกระทำนั้นครบองค์ประกอบภายในของความผิด
4. ผลของการกระทำสัมพันธ์กับการกระทำ

---

¹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1, หน้า 86.

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรค 1 บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา”

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าพระภิกษุและสามเณรนั้นเป็นพลเมืองในรัฐเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป ซึ่งหมายความว่าบุคคลตามกฎหมายอันจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาหากได้กระทำการที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด โดยหากได้กระทำโดยเจตนา หรือมิได้กระทำโดยเจตนาแต่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา พระภิกษุและสามเณรซึ่งเป็นบุคคลย่อมมีความรับผิดชอบในทางอาญาเช่นเดียวกัน มิใช่ว่าเมื่อเป็นพระภิกษุและสามเณรแล้วจะอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ทางพระพุทธศาสนาเพียงอย่างเดียว

พระภิกษุและสามเณรจึงเป็นบุคคลที่มีกฎเกณฑ์ที่ควบคุมความประพฤติมากกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป โดยพระภิกษุและสามเณรจะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ในทางพระพุทธศาสนา เพราะในโลกของทางธรรมมีพระวินัยบัญญัติกำหนดธรรมเนียมปฏิบัติ วิถีชีวิต และการดำเนินกิจการต่างๆ ของสงฆ์เอาไว้ และจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของทางบ้านเมืองเพราะพระภิกษุและสามเณรก็เป็นพลเมืองของรัฐเช่นเดียวกัน

5.1.2 ความรับผิดชอบทางอาญาในความผิดเกี่ยวกับศาสนา

ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 4 ความผิดเกี่ยวกับศาสนา มาตรา 206 ถึงมาตรา 208 กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับบุคคลที่กระทำความผิดเกี่ยวกับศาสนาเอาไว้ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 ซึ่งเมื่อพิจารณากฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับศาสนาของประเทศศรีลังกา และประเทศพม่าพบว่าทั้งสองประเทศมีกฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับศาสนาที่คล้ายคลึงกัน โดยมีความละเอียดมากกว่าของประเทศไทย แต่เนื้อหาหลักโดยรวมมีลักษณะในทำนองเดียวกันกับประเทศไทย คือ ให้ความสำคัญคุ้มครองความรู้สึกของศาสนิกชนในการนับถือศาสนา และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่มิได้ให้ความสำคัญคุ้มครองสถาบันศาสนาโดยตรง

ความผิดฐานไตร่ตรองและกระทำโดยมุ่งร้ายต่อความรู้สึกทางศาสนาอย่างรุนแรง โดยดูหมิ่นศาสนาหรือความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเป็นความผิดที่ทั้งประเทศศรีลังกาและพม่าต่างบัญญัติ ความผิดฐานนี้ลงไว้ในประมวลกฎหมายอาญา แต่ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติในลักษณะนี้เพราะ กฎหมายไทยจะต้องเป็นการกระทำต่อวัตถุหรือสถานที่ทางศาสนาอันเป็นการเหยียดหยามศาสนา ซึ่ง จะแคบกว่าของประเทศศรีลังกาและพม่าที่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การกระทำดังกล่าว

เนื่องจากทั้งประเทศศรีลังกาและประเทศพม่าต่างมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับศาสนาที่ รุนแรงภายในประเทศ โดยที่ประเทศศรีลังกามีปัญหาความขัดแย้งระหว่างหิมิสและสิงหล ส่วนพม่า นั้นพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับการเมืองเป็นอย่างมาก ดังนั้นบทบัญญัติของกฎหมายใน ความผิดเกี่ยวกับศาสนาจึงมีความละเอียดและกว้างกว่าของประเทศไทย โดยมุ่งคุ้มครองความรู้สึก ของศาสนิกชนแต่ละศาสนาเพื่อป้องกันความขัดแย้งของศาสนิกชนในการนับถือศาสนา ประเทศไทย นั้นไม่ได้มีปัญหาความขัดแย้งทางด้านศาสนาที่รุนแรงเหมือนในสองประเทศนั้น โดยที่ศาสนาเป็น สถาบันหลักของประเทศ ประชาชนชาวไทยให้ความเคารพบูชาศาสนา และพระพุทธศาสนาเป็น ศาสนาที่มีความสัมพันธ์กับประเทศไทยมาเป็นระยะเวลาช้านาน

ผู้ศึกษาเห็นว่าบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับศาสนาตามประมวลกฎหมายอาญานั้น เพียงพออยู่แล้วในการให้ความคุ้มครองศาสนาต่างๆโดยเท่าเทียมกัน การบัญญัติกฎหมายตาม แนวทางของสองประเทศดังกล่าวนี้เป็นไปตามสภาวะทางสังคมที่ศาสนาเข้ามามีบทบาทและมี ปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรง กฎหมายของทั้งสองประเทศจึงต้องคุ้มครองความรู้สึกของศาสนิกชนเพื่อ ป้องกันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในประเทศ แต่ประเทศไทยมิได้มีปัญหาความขัดแย้งทางศาสนาดังเช่น สองประเทศดังกล่าว โดยสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้นจะมีรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับ ภาวลักษณะของสถาบันศาสนาไม่ใช่เป็นความขัดแย้งระหว่างศาสนาซึ่งจะได้วิเคราะห์ในประเด็นถัดไป ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นต้องเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องความผิดเกี่ยวกับศาสนาตามแนวทางของสอง ประเทศนั้น

นอกจากนี้หากจะบัญญัติกฎหมายอาญาเพิ่มเติมในความผิดฐานทำให้ศาสนา เสียหายจะมีปัญหาในการตีความ เพราะการกระทำที่ทำให้ศาสนาเสียหายนั้นพิจารณาได้ยาก โดย เป็นอวัสัยขึ้นอยู่กับความเห็นของปัจเจกชนมากเกินไป เป็นที่สังเกตได้ว่าแม้กฎหมายของประเทศศรี

ลังกาและประเทศพม่าจะมีความละเอียดและกว้างกว่าของประเทศไทย และทั้งสองประเทศยังมีประเด็นปัญหาด้านศาสนาที่รุนแรงดังที่ได้กล่าวข้างต้น แต่ทั้งสองประเทศนั้นก็มิได้มีบทบัญญัติที่เป็นการคุ้มครองสถาบันศาสนาโดยตรงจากการกระทำที่ทำให้ศาสนาเสียหายแต่ประการใด

5.2 วิเคราะห์สภาพการณ์ของพระภิกษุสามเณรไทย

5.2.1 ปัญหาการกำหนดโทษเอากับการกระทำละเมิดพระธรรมวินัยข้อปาราชิกของพระภิกษุ โดยทำการเสพเมถุน หรือกล่าวอวดอุตริมนุสสรรมซึ่งมีในตนหรือไม่มีในตน และเอาผิดกับผู้ร่วมกระทำการดังกล่าว

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ว่ามีกระแสสังคมต้องการให้เอาผิดกับการกระทำที่ทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมเสีย โดยพระภิกษุเสพเมถุน หรือกล่าวอวดอุตริมนุสสรรม รวมถึงให้เอาผิดกับบุคคลที่ร่วมกระทำการดังกล่าวด้วยนั้น ในประเด็นแรกการที่พระภิกษุเสพเมถุนนั้นในทางพระพุทธศาสนาถือเป็นอาบัติร้ายแรงที่สุดคือปาราชิก หากพระภิกษุได้ทำการเสพเมถุนโดยมีเจตนากระทำมีผลให้ขาดจากความเป็นพระทันที และเมื่อขาดจากความเป็นพระแล้วบุคคลนั้นจะกลับเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาอีกไม่ได้ด้วย ถือเป็นโทษที่รุนแรงที่สุดของพระพุทธศาสนา

ในทำนองเดียวกันการกล่าวอวดอุตริมนุสสรรมนั้นหากเป็นกรณีที่ไม่มีในตนเป็นอาบัติปาราชิกเช่นกัน หากพระภิกษุกล่าวอวดอุตริมนุสสรรมซึ่งไม่มีในตนนั้นเป็นอาบัติปาราชิกขาดจากความเป็นพระทันที แต่หากเป็นการกล่าวอวดอุตริมนุสสรรมที่มีในตนนั้นเป็นเพียงปาจิตตีย์ซึ่งเป็นอาบัติประเภทที่สามารถแก้ไขได้ด้วยการปลงอาบัติ แต่การจะพิสูจน์ว่าการกล่าวอวดอูทรินั้นพระภิกษุรูปใดมีธรรมอันยิ่งยวดจริงหรือไม่นั้นจะต้องอาศัยพระภิกษุที่มีญาณเท่าเทียมกันจึงจะรู้ว่าพระภิกษุดังกล่าวมีธรรมอันยิ่งยวดจริงหรือไม่ซึ่งเป็นการยากที่จะพิสูจน์

ในการที่จะกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาในการกระทำทั้งสองของพระภิกษุนั้นสมควรจะต้องพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าวนั้นหากเป็นกรณีที่บุคคลธรรมดาที่มีได้มีสถานะเป็นพระภิกษุกระทำการดังกล่าวจะมีความผิดทางอาญาหรือไม่ ในกรณีของการเสพเมถุนนั้น หากมิได้กระทำกับเด็กหรือผู้เยาว์ที่อายุต่ำกว่าที่กฎหมายให้ความคุ้มครองอันเป็นความผิดฐานกระทำชำเราเด็กหรือพรากเด็กแล้ว ย่อมไม่เป็นความผิดทางอาญา เพราะการเสพเมถุนมิใช่การชำเรากระทำชำเราเป็นการที่บุคคลสองฝ่ายสมยอมมีเพศสัมพันธ์กัน ซึ่งในบางกรณีแม้จะมีความไม่เหมาะสมผิดศีลธรรม

แต่กฎหมายก็ยังไม่ให้การกระทำนั้นเป็นความผิด เช่น ในการทำชู้หรือเป็นชู้กันนั้น แม้จะเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง และเป็นการผิดศีลธรรม แต่หากเป็นการกระทำโดยสมยอมกันทั้งสองฝ่ายแล้ว กฎหมายก็ได้กำหนดให้เป็นความผิดทางอาญาแต่อย่างใด

เนื่องด้วยประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้การนับถือพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ประชาชนชาวไทยจึงให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนา และวัตรปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ การเสพเมถุนของพระภิกษุนั้นเป็นการกระทำที่ไม่สมควร และเป็นที่ติเตียนของประชาชนเป็นอย่างมาก อันทำให้ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาเสื่อมเสีย อย่างไรก็ตาม การที่พระเสพเมถุนนั้นแม้จะเป็นการไม่สมควร แต่จะถือว่าเป็นการเหยียดหยามศาสนาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 206 ยังไม่ได้ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 736/2505 ประชุมใหญ่ ซึ่งหมายความว่าถ้าเพียงการเสพเมถุนนั้นไม่มีความผิดตามกฎหมาย แต่เนื่องจากการเสพเมถุนทำให้พระภิกษุขาดจากความเป็นพระ หากยังคงแต่งกายเป็นพระภิกษุอยู่อาจเป็นความผิดตามมาตรา 208 ฐานแต่งกายเป็นพระภิกษุโดยมิชอบ เนื่องจากตนขาดจากความเป็นพระและไม่มีสิทธิในการสวมเครื่องแบบในการเป็นพระอีกต่อไป

การที่พระเสพเมถุนนั้นในทางพระพุทธศาสนา ถือว่าพระภิกษุรูปนั้นขาดจากความเป็นพระ หากสืบได้ความจริง เจ้าอาวาสหรือผู้ปกครองดูแลพระภิกษุรูปนั้นจะให้สึกออกจากพระพุทธศาสนา และกลับไปเป็นฆราวาสดั้งเดิม และไม่ยอมรับกลับเข้ามาบวชได้ใหม่ ซึ่งมีกระบวนการในการจัดการเรื่องนี้ โดยอาศัยการดูแลเป็นลำดับขั้นขึ้นไป หากเป็นพระลูกวัด เจ้าอาวาสจะต้องจัดการ หากเป็นระดับเจ้าอาวาส ก็จะมีเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัดดูแลกันไป จนถึงระดับชั้นสูง ซึ่งในบางครั้งที่ปรากฏตามสื่อว่ามีพระเสพเมถุนนั้นแลดูเหมือนว่าทางศาสนาไม่ได้จัดการเท่าที่ควร แต่ในความเป็นจริงมีกระบวนการดำเนินการอยู่ แต่อาจยังไม่ถึงที่สุดก็ปรากฏเป็นข่าวก่อนแล้ว²

หากจะให้การเสพเมถุนเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาโดยตรงนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นการไม่สมควร เนื่องจากหากพิจารณาว่าการเสพเมถุนกระทำโดยบุคคลทั่วไป ย่อมไม่มีความผิดดังที่ได้กล่าวข้างต้น แม้ในกรณีที่เป็นพระภิกษุเสพเมถุน ด้วยสถานะที่แตกต่างกันอันทำให้ผลที่ตามมา นั้นแตกต่างกันก็ตาม แต่ในความเป็นจริงพระภิกษุก็คือบุคคลธรรมดาในทางกฎหมาย เป็นมนุษย์ที่ยัง

² สัมภาษณ์ พระพรหมสิทธิ, เจ้าคณะภาค 10, 23 มีนาคม 2558.

มีความต้องการในการดำรงชีวิต แม้จะปฏิบัติตนให้ครองอยู่ในพรหมจรรย์ แต่ก็เป็นการยากในการปฏิบัติ หากพระภิกษุรูปนั้นเสพเมถุนโดยมิได้มีเจตนาในการบ่อนทำลายภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนา แต่ได้กระทำไปเนื่องจากพลังพลาด ลุ่มหลงในกิเลสเพียงชั่วครู่ อันแสดงให้เห็นว่าพระภิกษุรูปนั้นมิสามารถจะจากทางโลกได้จริงแล้ว การให้สึกออกไปจากพระพุทธศาสนาย่อมเพียงพอในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาไว้ได้

นอกจากนี้หากการเสพเมถุนเป็นความผิดทางอาญานั้นจะต้องสอดคล้องกับหลักการบัญญัติกฎหมายอาญาด้วย ซึ่งการจะบัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญานั้นจะต้องปรากฏว่าการกระทำดังกล่าวเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่าประชาชนส่วนมากได้รับผลกระทบ ซึ่งหากมองว่าการที่พระเสพเมถุนทำให้ภาพลักษณ์ของศาสนาเสื่อมเสีย ก็อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนมากได้รับผลกระทบ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา แต่อันที่จริงการที่พระเสพเมถุนเพียงบางรูปมิได้ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาโดยส่วนใหญ่เสียหาย เพราะพระพุทธศาสนามีได้เสื่อม หลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังอยู่ และเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน พระภิกษุเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนา และพระภิกษุส่วนน้อยเท่านั้นที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมดังกล่าว อีกทั้งประการสำคัญในการจะกำหนดความผิดทางอาญานั้นเนื่องจากมาตรการทางอาญาเป็นมาตรการที่รุนแรงกระทบต่อสิทธิเสรีภาพเป็นอย่างมาก จำต้องใช้มาตรการทางอาญาเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะนำมาใช้ เนื่องจากพระพุทธศาสนาเองก็มีมาตรการที่จัดการกับเรื่องนี้เอาไว้แล้ว และมาตรการนั้นก็ยังคงใช้ได้ดี เพราะพระพุทธศาสนาก็เจริญรุ่งเรืองมาได้สืบมา จึงไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติให้การกระทำนี้เป็นความผิดอาญาแต่อย่างใด

ในกรณีที่พระภิกษุเสพเมถุนย่อมจะต้องมีคู่กรณีที่ทำร่วมกันกับพระภิกษุ อาจจะเป็นฆราวาสหรือเป็นพระภิกษุด้วยกัน อาจเป็นชายหรือหญิงก็ได้ ดังที่ได้กล่าวในบทที่ 3 ว่า กระแสสังคมต้องการให้เอาผิดกับพระผู้เสพเมถุน และผู้ที่ร่วมกันกระทำผิดด้วยกันกับพระภิกษุดังกล่าวด้วย ซึ่งเมื่อได้วิเคราะห์ในประเด็นของพระภิกษุเสพเมถุนข้างต้นแล้ว สำหรับผู้ที่ร่วมกระทำด้วยกันก็ไม่สมควรกำหนดให้เป็นความผิดเช่นกัน เพราะเมื่อพระภิกษุไม่ต้องรับโทษแล้ว ผู้ร่วมกระทำย่อมไม่ควรต้องรับโทษด้วยเหตุอย่างเดียวกัน

ยิ่งไปกว่านั้นหากกำหนดให้การเสพเมถุนเป็นความผิดทางอาญาทั้งพระภิกษุและผู้ร่วมกระทำผิด อาจทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เพราะหากทั้งสองฝ่ายต่างมีความผิดทางอาญาจะทำให้หาพยานหลักฐานในการทำผิดได้ยากขึ้น เพราะว่าต่างฝ่ายต่างปกปิดความผิดของตน เปรียบเทียบกับกรณีการติดสินบนและรับสินบน ซึ่งเป็นคดีที่หาพยานหลักฐานได้ยาก เพราะทั้งผู้ให้และผู้รับต่างต้องรับผิด ทำให้คดีประเภทนี้มีปัญหาในทางปฏิบัติ ต้องอาศัยพยานแวดล้อมในการเอาผิด

หากเป็นการสมยอมเสพเมถุนที่ไม่ใช้กรณีเสพเมถุนกับเด็กหรือผู้เยาว์อันไม่เป็นความผิดตามกฎหมายแล้ว ผู้ศึกษามีความเห็นที่ไม่สมควรกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญาทั้งพระภิกษุและผู้ร่วมกระทำ การถือเพศบรรพชิตจะต้องละในกิเลส และต้องถือครองเพศพรหมจรรย์ พระภิกษุที่ปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจึงจะสามารถทำได้ หากผู้หลงในกิเลสและไม่สามารถครองพรหมจรรย์ต่อไป ก็ไม่สมควรจะได้เป็นพระภิกษุอีกต่อไป การให้ขาดจากความเป็นพระเป็นสิ่งที่ไม่สมควรและถูกต้องแล้ว หากจะให้ต้องรับโทษทางอาญาอีกจะเป็นการรุนแรง และผิดวัตถุประสงค์ของพระพุทธศาสนา ผู้ที่มาบวชคือผู้ที่ต้องการบำเพ็ญเพียรและหาทางหลุดพ้น จึงต้องปฏิบัติตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงสอน หากไม่สามารถทำได้ก็ต้องสละสมณเพศ การที่พระเสพเมถุนก็เหมือนบุคคลธรรมดาเสพเมถุน ซึ่งบุคคลธรรมดาเสพเมถุนย่อมไม่มีความผิดใดๆ เพียงแต่มีสถานะความเป็นพระอยู่ อันทรงผลต่อศรัทธาของประชาชนในพระภิกษุรูปนั้นเท่านั้น อยากรู้ก็ตามศรัทธาของประชาชนต่อพระพุทธศาสนายังคงเหมือนเดิม หากสามารถจัดการเอาพระภิกษุที่เสพเมถุนออกจากพระพุทธศาสนา ก็จะเป็นการรักษาไว้ซึ่งศรัทธาของประชาชน อันเป็นการคุ้มครองพระพุทธศาสนา

สำหรับในเรื่องการอวดอุตริมนุสธรรมนั้น ดังที่ได้กล่าวว่าเป็นการยากที่จะพิสูจน์ว่าพระภิกษุรูปนั้นมีธรรมอันยิ่งยวดอยู่ในตัวจริงหรือไม่ การกำหนดความรับผิดชอบจึงกำหนดให้ต้องรับผิดชอบที่โดยไม่ต้องพิจารณาว่ามีในตนหรือไม่ แม้ว่าในทางพระพุทธศาสนาจะมีโทษที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เป็นอาบัติหนักกับเป็นอาบัติเบาดังที่ได้กล่าวข้างต้น หากเป็นกรณีที่ไม่มิในตนนั้นเป็นอาบัติปาราชิก คือ ขาดจากความเป็นพระเช่นเดียวกับการเสพเมถุน แต่หากในกรณีที่มีในตนเป็นเพียงอาบัติปาจิตตีย์ซึ่งสามารถแก้ไขได้

การกำหนดให้การกล่าวอวดอุตริมนุสธรรมเป็นความผิดทางอาญานั้น เนื่องจากกรการกล่าวอวดอุตริมนุสธรรมของพระภิกษุที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมมักเกี่ยวเนื่องกับความผิดอื่นๆ อาทิ

หากเป็นการกล่าวอวดอุตริมนุสธรรมที่ทำให้ผู้อื่นต้องเสียหาย ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ย่อมเป็น ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา หรือหากเป็นการกล่าวอวดอุตริมนุสธรรม เพื่อให้ได้ไปซึ่งผลประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน ย่อมเป็นความผิดฐานฉ้อโกงทรัพย์สินตามประมวล กฎหมายอาญานั้นเอง ซึ่งหากเข้าองค์ประกอบความผิดในฐานใดของประมวลกฎหมายอาญา การ กล่าวอวดอุตริมนุสธรรมนั้นย่อมเป็นความผิดอาญาอยู่แล้ว แต่สำหรับในกรณีที่มีการกล่าวอวดอุ ตริมนุสธรรมไม่เป็นเข้าองค์ประกอบความผิดใดเลยในประมวลกฎหมายอาญา การนั้นย่อมไม่เป็น ความผิด

กระแสสังคมต้องการให้การกล่าวอวดอุตริมนุสธรรมซึ่งมีในตนและไม่มีในตนเป็น ความผิดอาญา เพราะเป็นการทำให้ประชาชนขาดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ในประเด็น นี้ผู้ศึกษามีความเห็นว่าจะต้องพิจารณาถึงเจตนาของพระภิกษุผู้กระทำการดังกล่าวเป็นสำคัญ หากมี เจตนาอันบริสุทธิ์ มุ่งเสริมสร้างให้ประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก็ไม่ควรให้การ กระทำดังกล่าวเป็นความผิด เพราะมีอาจจะปฏิเสธได้ว่าในบางกรณีอาจต้องอาศัยพฤติการณ์ พิเศษบางอย่างเพื่อให้ประชาชนให้ความสนใจในการเข้าวัดทำบุญ เพราะประชาชนจำเป็นต้องมีสิ่งยึด เหนี่ยวทางจิตใจ การสร้างความเชื่อบางอย่างเพื่อให้ประชาชนให้ความสำคัญในพระพุทธศาสนาจึง เป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้คนเคารพนับถือ แต่หากการกล่าวอวดอุตริมนุสธรรมที่ทำให้ผู้อื่นเลื่อม ใส ย่อมเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทอยู่แล้ว และการกล่าวอวดอุตริมนุสธรรมที่หวังผลประโยชน์สู่ ตนเองก็ย่อมเป็นความผิดฐานฉ้อโกงอยู่แล้วดังที่ได้กล่าวในข้างต้น แม้หากจะมีได้เข้าในองค์ประกอบ ความผิดฐานใดเลย ทางพระพุทธศาสนาก็มีมาตรการในทางพระพุทธศาสนาในการจัดการกับ พระภิกษุก่ออวดอุตริมนุสธรรมในลักษณะเดียวกับกับการจัดการพระภิกษุเสพเมถุนอยู่แล้ว

การจะกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาจะต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ การกำหนดความผิดทางอาญาด้วย ซึ่งการกล่าวอวดอุตริมนุสธรรมก็เป็นในทำนองเดียวกันกับการเสพ เมถุน กล่าวคือ การจะบัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญานั้นจะต้องปรากฏว่าการกระทำ ดังกล่าวเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่าประชาชนส่วนมากได้รับผลกระทบ ซึ่งหากมองว่าการที่พระภิกษุก่อ อวดอุตริมนุสธรรมทำให้ภาพลักษณ์ของศาสนาเสื่อมเสีย ก็อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนมากได้รับ ผลกระทบ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา แต่อันที่จริง การที่พระภิกษุก่ออวดอุตริมนุสธรรมเพียงบางรูปมิได้ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาโดย

ส่วนใหญ่เสียหาย เพราะพระพุทธศาสนามีได้เสื่อม หลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังอยู่ และเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน พระภิกษุเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนา และพระภิกษุส่วนน้อยเท่านั้นที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมดังกล่าว อีกทั้งประการสำคัญในการจะกำหนดความผิดทางอาญานั้น เนื่องจากมาตรการทางอาญาเป็นมาตรการที่รุนแรงกระทบต่อสิทธิเสรีภาพเป็นอย่างมาก จำต้องใช้มาตรการทางอาญาเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะนำมาใช้ เนื่องจากพระพุทธศาสนาเองก็มีมาตรการที่จัดการกับเรื่องนี้เอาไว้แล้ว และมาตรการนั้นก็ยังคงใช้ได้ดี เพราะพระพุทธศาสนาก็เจริญรุ่งเรืองมาได้สืบมา จึงไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติให้การกระทำนี้เป็นความผิดอาญาแต่อย่างใด

ในประเด็นเรื่องการกล่าวอวดอุตริมนุสสรณนั้นยังเป็นปัญหาที่ยังไม่มีความชัดเจนในตัว อย่างไรก็ตาม การกระทำขั้นใดที่ถือว่าเป็นการกล่าวอวดอุตริมนุสสรณ เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการตีความและต้องอาศัยความชำนาญในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งในบางกรณีเป็นการยากในการพิจารณาว่าการกระทำใดที่เป็นการกล่าวอวดอุตริมนุสสรณ การให้ทางฝ่ายบ้านเมืองเข้ามาตีความในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม ประการสำคัญคือในการบัญญัติกฎหมายอาญาจำเป็นต้องมีความชัดเจน เพราะกฎหมายอาญาจะต้องตีความโดยเคร่งครัด เนื่องจากเป็นกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพอย่างมาก หากบทบัญญัติยังไม่มีความชัดเจน ย่อมทำให้ไม่สามารถบังคับใช้ได้

อาบัติปาราชิกที่ผู้ศึกษายกมาวิเคราะห์สองประเด็นที่กล่าวข้างต้นนี้เป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันว่าสมควรจะบัญญัติให้เป็นความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนอาบัติปาราชิกข้ออื่น ๆ นั้น เนื่องจากเป็นการกระทำที่เป็นความผิดอาญาอยู่แล้ว กล่าวคือ การถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของไม่ได้ให้มาเป็นของตนเกินกว่า 5 มาสก หรือ 1 บาท อันเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา และการพรากกายมนุษย์จากชีวิต นั่นคือการฆ่าผู้อื่น อันเป็นความผิดเกี่ยวกับชีวิตตามประมวลกฎหมายอาญานั้นเอง

5.2.2 ปัญหาการกำหนดโทษเอากับการกระทำใดๆให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก

ประเด็นที่จะวิเคราะห์ต่อมาก็คือประเด็นการกำหนดโทษกับการกระทำใดๆให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก ตามหลักทางพระพุทธศาสนาการกระทำดังกล่าวนี้ไม่ถือเป็นความผิดในตัวเอง เมื่อพิจารณาข้อที่ 227 ข้อของพระภิกษุชั้นไม่ปรากฏความตอนใดที่พูดถึงการทำให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก ทั้งนี้เนื่องจากพระไตรปิฎกได้เริ่มต้นสังคายนาขึ้นภายหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงปรินิพพานไปแล้ว ดังนั้นหากจะพิจารณากันตามหลักแล้ว การที่พระภิกษุกระทำการใดๆให้หลักธรรมคำสอนผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎกนั้นมิได้เป็นการผิดพระธรรมวินัย และไม่มีบทลงโทษในทางพระพุทธศาสนา แต่ถ้าเป็นการทำให้ผิดเพี้ยนในเรื่องของหลักพระธรรมวินัยอันเป็นส่วนหนึ่งของพระไตรปิฎก ซึ่งพระพุทธเจ้าเคยกล่าวว่าพระธรรมวินัยจะเป็นศาสดาหลังจากพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว หากเป็นการกล่าวต่อพระธรรมวินัย หรือกล่าวไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยเป็นอาบัติปาจิตตีย์

อย่างไรก็ตาม การกระทำให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎกนั้น อาจถือได้ว่าเป็นการกล่าวอวดอุตริมนุสธรรม เพราะการสอนหลักธรรมที่คลาดเคลื่อนจากพระไตรปิฎกอาจเป็นการกล่าวถึงธรรมอันยิ่งยวดซึ่งพระภิกษุผู้สอนอาจจะมีหรือไม่มีในตนก็ได้ ซึ่งหากถือเป็นการกล่าวอวดอุตริมนุสธรรมซึ่งไม่มีในตนก็จะเป็นอาบัติปาราชิกขาดจากความเป็นสงฆ์ดังที่ได้กล่าวในประเด็นข้างต้น นอกจากนี้หากการทำให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎกนั้นทำให้เกิดการแบ่งแยกนิกายใหม่หรือทำให้หมู่สงฆ์เกิดความคลางแคลงสงสัย และแตกแยกกันตามคำสอนที่แตกต่างกันนั้น ซึ่งเรียกว่า สังฆเภท เป็นกรรมหนักในทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า อนันตริยกรรม ในทางพระธรรมวินัยเป็นอาบัติสังฆาติเสส

เมื่อพบพระภิกษุทำให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก ตามกระบวนการในทางสงฆ์ก็จะดูเป็นลำดับขึ้นไป หากเป็นพระลูกวัดกระทำการดังกล่าวเจ้าอาวาสก็จะเรียกมาตักเตือน ถ้าเป็นระดับเจ้าอาวาสก็มีเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะจังหวัดคอยกำกับดูแลเป็นลำดับขึ้น จนถึงคณะกรรมการมหาเถรสมาคม จะเรียกพระภิกษุที่กระทำการดังกล่าวมาตักเตือน

หากไม่หยุดสอนหลักธรรมที่ผิดเพี้ยนนั้นก็ทำให้สึกออกไป³ แต่บางครั้งก็เป็นการพิจารณาได้ยากว่าผิดเพี้ยนพระไตรปิฎกจริงหรือไม่ ผิดเพี้ยนที่ใด ซึ่งพระภิกษุที่กระทำการสอนผิดเพี้ยนก็อาจจำเรียนมาจากพระอาจารย์ของตนอีกทีหนึ่ง การจะพิสูจน์ความจริงก็เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาพอสมควร จึงทำให้เป็นข่าวปรากฏตามสื่อต่างๆว่ามีการสอนผิดเพี้ยน ซึ่งในความเป็นจริงมีกระบวนการทางสงฆ์ควบคุมดูแลอยู่

นอกจากนี้หากว่ากันตามหลักการของพระพุทธศาสนาแล้ว พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่าเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลง พระธรรมวินัยข้อใดที่ไม่เหมาะกับยุคสมัย ก็สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับยุคสมัยได้ แต่ที่ผ่านมาไม่ปรากฏว่ามีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพระธรรมวินัยข้อใดมาก่อน แสดงให้เห็นว่าพระธรรมวินัยอันเป็นส่วนหนึ่งของพระไตรปิฎกนั่นเองก็สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ยืดหยุ่นตามยุคสมัยได้ มิได้แน่นอนตายตัวอันมีจากกล่าวได้ว่าการกระทำใดจะเป็นการทำให้หลักศาสนาผิดเพี้ยน แต่อาจจะเป็นการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย

หากจะให้การกระทำใดๆให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎกเป็นความผิดทางอาญา จะต้องพิจารณาเจตนาของผู้กระทำเป็นหลัก หากเป็นการกระทำให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนอันเป็นการมุ่งบ่อนทำลายศาสนา หรือต้องการทำให้สงฆ์แตกแยกดังเช่นในสมัยพุทธกาลที่พระเทวทัตกระทำ หรือเป็นการกระทำเพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์เข้าสู่ตนเองนั้น เห็นได้ว่าเป็นการทำลายพระพุทธศาสนา ทำให้ศาสนาเสื่อมเสีย ก็สมควรบัญญัติให้เป็นความผิดอาญา แต่หากการกระทำให้ศาสนาผิดเพี้ยนนั้นมีเจตนาดังกล่าว แต่เพียงเป็นการสอนหลักศาสนาแนวใหม่ให้เข้ากับยุคสมัย หรือเป็นการใช้กุศโลบายใหม่ในการชักจูงให้ผู้คนทำดี อันเป็นวัตถุประสงค์หลักของศาสนาในการเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ หรืออาจเป็นการสร้างลัทธิหรือนิกายใหม่แยกออกมาจากมหานิกาย ซึ่งแม้จะเป็นการบิดเบือนหลักพระพุทธศาสนา แต่มีเจตนาเดียวกันกับพระพุทธศาสนาเพียงแต่ใช้แนวทางการสอนแนวใหม่ ซึ่งมีได้ทำให้พระพุทธศาสนาเสียหาย ก็ไม่สมควรให้การกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญา ดังนั้นหากจะบัญญัติให้การกระทำใดๆให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎกเป็นความผิดทางอาญาจึงเป็นการไม่สมควร เพราะกฎหมายอาญาจะต้องตีความโดยเคร่งครัด เมื่อเป็นการกระทำ

³ สัมภาษณ์ พระราชวิจิตรปฏิภาณ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสุทัศนเทพวราราม, 4 เมษายน 2558

ที่ทำให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนแล้วย่อมเป็นความผิด หากต้องมีการพิสูจน์เจตนาดังที่กล่าวข้างต้นก็จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปได้อย่างยากลำบาก

การจะกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาจะต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ การกำหนดความผิดทางอาญาด้วย กล่าวคือ การจะบัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญานั้น จะต้องปรากฏว่าการกระทำดังกล่าวเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่าประชาชนส่วนมากได้รับผลกระทบ การกระทำใดๆให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปนั้น แม้จะกระทบกับความเชื่อทางศาสนาของประชาชน แต่ก็เป็นความเชื่อของประชาชนบางกลุ่มที่ให้ความเคารพศรัทธาต่อคำสอนที่ผิดเพี้ยนของพระภิกษุบางกลุ่มหรือบางรูปเท่านั้น มิได้ส่งผลให้ประชาชนทั้งหมดเสื่อมศรัทธาในหลักธรรมคำสอนเดิมของพระพุทธศาสนา อีกทั้งประการสำคัญในการจะกำหนดความผิดทางอาญานั้น เนื่องจากมาตรการทางอาญาเป็นมาตรการที่รุนแรงกระทบต่อสิทธิเสรีภาพเป็นอย่างมาก จำต้องใช้มาตรการทางอาญาเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะนำมาใช้ เนื่องจากพระพุทธศาสนาเองก็มีมาตรการที่จัดการกับเรื่องนี้เอาไว้แล้ว และมาตรการนั้นก็ยังคงใช้ได้ดี เพราะพระพุทธศาสนาก็เจริญรุ่งเรืองมาได้สืบมา จึงไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติให้การกระทำนี้เป็นความผิดอาญาแต่อย่างใด

ประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือพระไตรปิฎกซึ่งเป็นมูลเหตุให้มีการสอนผิดเพี้ยนอันจะเป็นหัวใจของการกระทำผิดหากมีการบัญญัติเป็นกฎหมายอาญานั้น มีความซับซ้อนและเนื้อหาดีมาก หากมีการสอนผิดเพี้ยนคลาดเคลื่อนจะต้องพิจารณาว่ามีการสอนผิดเพี้ยนคลาดเคลื่อนที่ใด และด้วยเนื้อหาที่มีมากการสอบทานจึงต้องใช้เวลาเป็นอย่างมาก จำต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาอย่างรอบคอบว่าเนื้อหาส่วนใดที่มีการผิดเพี้ยน พระไตรปิฎกเองก็หลายฉบับ มีการสังคายนาหลายครั้ง ต้นฉบับเดิมก็มาจากภาษาอื่น มีการแปลมาจากหลายภาษา มีการสอบทานหลายวาระ อาจทำให้พระไตรปิฎกหลายฉบับนั้นมีความไม่ตรงกัน การจะพิจารณาว่าฉบับใดเป็นฉบับที่ถูกต้องทำได้ยาก หากยึดคำสอนจากพระไตรปิฎกต่างฉบับกันเนื้อหาความอาจไม่ตรงกัน การพิสูจน์ว่าเป็นการกระทำใดทำให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎกจึงทำได้ยากดังที่ได้กล่าวในข้างต้นว่าในการบัญญัติกฎหมายอาญาจำเป็นต้องมีความชัดเจน เพราะกฎหมายอาญาจะต้องตีความโดยเคร่งครัด เนื่องจากเป็นกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพอย่างมาก หากบทบัญญัติยังมีความไม่ชัดเจน กล่าวคือ พระไตรปิฎกนั้นมีหลายฉบับ เนื้อความแต่ละฉบับแตกต่างกัน จะยึด

พระไตรปิฎกฉบับใด การบังคับใช้กฎหมายจึงไม่สามารถบังคับใช้ได้ เพราะไม่แน่ชัดว่าพระไตรปิฎกฉบับใดที่มีความถูกต้องที่สุด

สำหรับเจตนาในการทำให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนเป็นเรื่องที่พิสูจน์ได้ยาก เพราะเจตนาในทางกฎหมายอาญานั้นจะต้องประกอบด้วยความรู้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด และในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือย่อมนิ่งเห็นผลในการกระทำที่เป็นความผิด หมายความว่าผู้กระทำจะต้องรู้ว่าคำสอนที่ตนสอนเป็นหลักคำสอนที่ผิดเพี้ยน และผู้กระทำต้องประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก หากผู้กระทำเข้าใจว่าพระไตรปิฎกฉบับที่ตนสอนเป็นฉบับที่ถูก ย่อมไม่ครบองค์ประกอบภายในแต่แรกเพราะตนมิได้รู้ว่าตนเองกระทำความผิดดังที่ได้กล่าวในข้างต้นว่าพระไตรปิฎกมีด้วยกันหลายฉบับ และมีการสอนกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน อาจมีการคลาดเคลื่อนไปโดยที่พระภิกษุผู้สอนมิได้รู้ความจริงว่าคำสอนของตนนั้นผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก จึงเป็นการขาดเจตนาในการกระทำ

เมื่อทั้งองค์ประกอบภายนอกและภายในของบทบัญญัติดังกล่าวมีปัญหาดังที่ได้วิเคราะห์ข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวเป็นเรื่องไม่สมควร เพราะทางพระพุทธศาสนาก็มีการดูแลในเรื่องนี้อยู่แล้ว อีกทั้งอาจมีการประยุกต์หลักธรรมคำสอนให้เข้ากับยุคสมัย การบัญญัติให้การกระทำนี้เป็นความผิดอาจทำให้พระพุทธศาสนามีความแข็งกระด้างไม่เข้ากับยุคสมัย อันจะทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมศรัทธาจากคนสมัยใหม่ และไม่พัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองทันกับกระแสโลกาภิวัตน์

5.2.3 ปัญหาการกำหนดโทษเอากับการกระทำอันไม่เหมาะสมของพระภิกษุและสามเณร อันได้แก่ การมีสื่อลามกอนาจารไว้ในครอบครอง การดื่มสุรายาเมา การกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน และการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาต

ในประเด็นนี้มีการกระทำหลายอย่างซึ่งไม่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือพระภิกษุกระทำก็เป็นสิ่งที่ไม่สมควร ในบางกรณีเป็นความผิดตามกฎหมาย แต่ในบางกรณีไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย ซึ่งผู้ศึกษาจะวิเคราะห์เป็นรายประเด็นดังจะกล่าวต่อไปนี้

ในกรณีของการมีสื่อลามกอนาจารไว้ในครอบครองนั้น ในทางพระพุทธศาสนามีได้มี
 สิกขาบทห้ามการมีสื่อลามกอนาจารไว้โดยตรง แต่การมีสื่อลามกอนาจารไว้ในครอบครองย่อมแสดง
 ให้เห็นเจตนาในการกระทำผิดประการอื่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องทางกามารมณ์ อันมีสิกขาบทที่
 เกี่ยวเนื่องด้วยกามหลายข้อ อาทิ การทำน้อสุจิให้เคลื่อนด้วยความจงใจ เป็นอาบัติสังฆาติเสส หรือ
 เป็นส่วนหนึ่งในการเสพเมถุนก็จะร้ายแรงถึงขั้นปาราชิก

ดังนั้น หากเป็นเพียงการมีสื่อลามกอนาจารไว้ในครอบครองแล้ว ในทาง
 พระพุทธศาสนายังไม่ต้องอาบัติ แต่การมีสื่อลามกไว้ในครอบครองย่อมแสดงให้เห็นว่าพระภิกษุรูปนั้น
 อาจมีพฤติกรรมอย่างอื่นซึ่งเป็นอาบัติตามการกระทำนั้นดังที่กล่าวข้างต้น อย่างไรก็ตาม ในการที่
 พระภิกษุซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติอยู่ในพรหมจรรย์มีสื่อลามกไว้ในครอบครองนั้น หากเป็นที่รู้เรื่องของ
 ประชาชนจะเป็นที่ติเตียนเป็นอย่างมากเรียกว่า โลกวัชชะ ซึ่งพระภิกษุที่ทำความผิดในทางโลกลักษณะนี้
 แม้จะไม่ผิดในทางสงฆ์ แต่จะทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาในพระภิกษุรูปนั้น และส่งผลต่อศรัทธาในวัด
 ที่พระภิกษุรูปนั้นจำพรรษาอยู่ รวมถึงพระพุทธศาสนาที่เป็นภาพรวมให้มัวหมองไปด้วย ความผิด
 ในทางโลกที่เป็นโลกวัชชะนี้แม้ในทางสงฆ์จะไม่ร้ายแรงถึงขั้นปาราชิก แต่เพื่อรักษาภาพลักษณ์ในทาง
 พระพุทธศาสนา ก็เป็นดุลพินิจของพระผู้ปกครองในการจะเรียกพระภิกษุที่กระทำการดังกล่าวมา
 ตักเตือน หรือให้สึกออกจากสมณเพศไป

การมีสื่อลามกไว้ในครอบครองนี้ หากเป็นบุคคลธรรมดาที่มีได้เป็นพระภิกษุสามเณร
 มีไว้ในครอบครอง ถ้ามิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าแล้วย่อมไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย เพราะใน
 ความเป็นจริงมนุษย์ย่อมมีความต้องการทางเพศ การมีสื่อลามกไว้ในครอบครองอาจเป็นการระบาย
 ความรู้สึกทางเพศ และทำให้ลดปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศได้ในระดับหนึ่ง จึงเป็น
 นโยบายทางอาญาที่การมีสื่อลามกไว้ในครอบครองไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย แต่สำหรับพระภิกษุ
 สามเณรที่ถือครองสมณเพศ ประชาชนทั่วไปมีความคาดหวังให้พระภิกษุสามเณรต้องถือพรหมจรรย์
 การมีสื่อลามกไว้ในครอบครองมิได้ช่วยในเรื่องการระบายออกซึ่งความต้องการทางเพศ เพราะ
 พระภิกษุสามเณรจะต้องละกิเลส รวมถึงกิเลสในทางเพศด้วย นโยบายทางอาญาในการลดการกระทำ
 ความผิดเกี่ยวกับเพศจึงไม่สามารถนำมาอธิบายในเรื่องนี้ได้

อย่างไรก็ตามหากจะบัญญัติกฎหมายให้พระภิกษุสามเณรที่มีสื่อลามกอนาจารไว้ในครอบครองเป็นความผิดทางอาญานั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการไม่สมควร เพราะจะเป็นการก้าวล่วงเข้าไปสู่วัตรปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรเกินสมควร ทั้งนี้เนื่องจากความประพฤติของพระภิกษุย่อมมีพระธรรมวินัยในการควบคุมให้ปฏิบัติอยู่ในกรอบ อันเป็นวิถีทางที่พระพุทธเจ้าสั่งสอนไว้อยู่แล้ว หากพระภิกษุและสามเณรประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสมนอกกรอบพระธรรมวินัยก็ควรให้ทางพระพุทธศาสนาเป็นผู้ควบคุมดูแล ไม่ควรให้ทางฝ่ายบ้านเมืองเข้าไปก้าวล่วงถึงการปฏิบัติตนของพระภิกษุและสามเณร หากเรื่องดังกล่าวมิได้ส่งผลร้ายแรงทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมเสียถึงขนาด ดังในเช่นกรณีของการมีสื่อลามกไว้ในครอบครองนี้หากเทียบสัดส่วนความร้ายแรงแล้วยังไม่ถึงขนาดพระภิกษุเสพเมถุนหรือกล่าวอวดอุตริมนุสสรรม ซึ่งผู้ศึกษาได้วิเคราะห์แล้วในข้างต้นว่าสองประเด็นนี้ไม่สมควรบัญญัติให้เป็นความผิดทางอาญา ดังนั้นในการมีสื่อลามกไว้ในครอบครองก็ย่อมไม่สมควรต้องบัญญัติให้เป็นความผิดทางอาญาเช่นกัน ในเรื่องนี้ควรปล่อยให้ทางพระพุทธศาสนาจัดการกันเอง

การมีสื่อลามกไว้ในครอบครองนั้น หากเป็นบุคคลธรรมดาอายุไม่มีความผิดดังที่ได้กล่าวในข้างต้น พระภิกษุและสามเณรก็เป็นบุคคลธรรมดาเช่นกัน เพียงแต่มีสถานะเป็นพระ ซึ่งในกรณีนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าการมีสื่อลามกไว้ในครอบครองมิได้มีเจตนาที่ร้ายแรงถึงขนาดจะเป็นการเหยียดหยามพระพุทธศาสนา เพียงแต่แสดงให้เห็นว่าพระภิกษุและสามเณรรูปนั้นไม่อาจจะได้ซึ่งกิเลส การจะให้ต้องรับโทษทางอาญาจึงเป็นการรุนแรงเกินสมควร

การจะกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาจะต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การกำหนดความผิดทางอาญาด้วย กล่าวคือ การจะบัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญานั้นจะต้องปรากฏว่าการกระทำดังกล่าวเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่าประชาชนส่วนมากได้รับผลกระทบ การมีสื่อลามกอนาจารไว้ในครอบครองของพระภิกษุและสามเณรนั้น แม้จะกระทบกับภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนมาก เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา แต่อันที่จริงการที่พระภิกษุและสามเณรครอบครองสื่อลามกอนาจารเพียงบางรูปมิได้ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาโดยส่วนใหญ่เสียหาย เพราะพระพุทธศาสนามีได้เสื่อม หลักธรรมคำสอนของศาสนายังคงอยู่ และเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน พระภิกษุเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนา และพระภิกษุสามเณรส่วนน้อยเท่านั้นที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมดังกล่าว อีกทั้งประการสำคัญในการจะกำหนดความผิดทางอาญานั้น เนื่องจากมาตรการทางอาญา

เป็นมาตรการที่รุนแรงกระทบต่อสิทธิเสรีภาพเป็นอย่างมาก จำต้องใช้มาตรการทางอาญาเป็น มาตรการสุดท้ายที่จะนำมาใช้ เนื่องจากพระพุทธศาสนาเองก็มีมาตรการที่จัดการกับเรื่องนี้เอาไว้แล้ว และมาตรการนั้นก็ยังคงใช้ได้ดี เพราะพระพุทธศาสนาก็เจริญรุ่งเรืองมาได้สืบมา จึงไม่มีความ จำเป็นต้องบัญญัติให้การกระทำนี้เป็นความผิดอาญาแต่อย่างใด

ในกรณีที่พระภิกษุติ่มสุรายาเมา ในทางพระพุทธศาสนามีสิกขาบทห้ามในเรื่องนี้ไว้ เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นครุฑหรือพระภิกษุสามเณร สำหรับครุฑมีเบญจศีลหรือที่เรียกว่าศีล 5 ใน ข้อที่ 5 นั้นให้เว้นจากการติ่มสุรายาเมา สำหรับพระภิกษุซึ่งมีศีล 227 ข้อนั้นก็มิชอบบัญญัติห้ามมิให้ติ่ม สุรายาเมาเช่นกัน หากพระภิกษุติ่มสุรายาเมาเป็นอาบัติปาจิตตีย์ เป็นอาบัติไม่ร้ายแรงประเภทที่ สามารถแก้ไขได้

การที่พระภิกษุติ่มสุรายาเมานั้นเป็นอาบัติที่ไม่ร้ายแรง แต่มีลักษณะในทำนอง เดียวกันกับการมีสื่อลามกอนาจารข้างต้น กล่าวคือ หากเป็นที่รู้เรื่องของประชาชนจะเป็นที่ติเตียน เป็นอย่างมากเรียกว่า โลกวัชชะ ซึ่งพระภิกษุที่ทำผิดในทางโลกลักษณะนี้ แม้จะไม่ผิดในทางสงฆ์ แต่ จะทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาในพระภิกษุรูปนั้น และส่งผลต่อศรัทธาในวัดที่พระภิกษุรูปนั้นจำ พรรษาอยู่ รวมถึงพระพุทธศาสนาที่เป็นภาพรวมให้มัวหมองไปด้วย ความผิดในทางโลกที่เป็นโลก วัชชะนี้แม้ในทางสงฆ์จะไม่ร้ายแรงถึงขั้นปาราชิก แต่เพื่อรักษาภาพลักษณ์ในทางพระพุทธศาสนา ก็ เป็นดุลพินิจของพระผู้ปกครองในการจะเรียกพระภิกษุที่กระทำการดังกล่าวมาตักเตือน หรือให้สึก ออกจากสมณเพศไป

การติ่มสุรายาเมานั้น หากเป็นบุคคลธรรมดาที่มีได้เป็นพระภิกษุสามเณรติ่มย่อมไม่ เป็นความผิดตามกฎหมาย ถ้ามิได้ขบถในขณะเมาสุรา หรือไปก่อเหตุทะเลาะวิวาทอันจะเป็น ความผิดอย่างอื่น ถ้าพึงเพียงการติ่มสุรามิได้เป็นความผิดทางอาญา เพียงแต่ผิดศีล 5 ดังที่ได้กล่าว ข้างต้นเท่านั้น แต่สำหรับพระภิกษุและสามเณรที่ถือครองสมณเพศ ประชาชนทั่วไปมีความคาดหวัง ให้พระภิกษุสามเณรต้องถือพรหมจรรย์ ศีล 5 นั้นเปรียบเสมือนพื้นฐานของศีลสิกขาบทที่ทุกคนต้อง ยึดถือปฏิบัติ พระภิกษุสามเณรที่ต้องถือศีลยิ่งกว่าศีล 5 กล่าวคือ พระภิกษุต้องถือศีล 227 ข้อ สามเณรต้องถือศีล 10 ข้อ หากเพียงศีล 5 ข้อที่ประชาชนทั่วไปปฏิบัติยังไม่สามารถรักษาได้ ศีลข้อ อื่นๆยิ่งกว่านี้ย่อมเป็นที่สงสัยในการปฏิบัติ

หากจะบัญญัติกฎหมายให้พระภิกษุและสามเณรที่ดื่มสุรายาเมาเป็นความผิดทางอาญานั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการไม่สมควร ในลักษณะทำนองเดียวกับการครอบครองสื่อลามกอนาจารข้างต้น เพราะจะเป็นการก้าวล่วงเข้าไปสู่วัตรปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรเกินสมควร ทั้งนี้เนื่องจากความประพฤติดังกล่าวของพระภิกษุย่อมมีพระธรรมวินัยในการควบคุมให้ปฏิบัติอยู่ในกรอบ อันเป็นวิถีทางที่พระพุทธเจ้าสั่งสอนไว้อยู่แล้ว ซึ่งการดื่มสุรานั้นเป็นอาบัติปาจิตตีย์ที่มีบทลงโทษทางพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว หากพระภิกษุและสามเณรประพฤติดังปฏิบัติไม่เหมาะสมนอกกรอบพระธรรมวินัยก็ควรให้ทางพระพุทธศาสนาเป็นผู้ควบคุมดูแล ไม่ควรให้ทางฝ่ายบ้านเมืองเข้าไปก้าวล่วงถึงการปฏิบัติตนของพระภิกษุและสามเณร หากเรื่องดังกล่าวมิได้ส่งผลร้ายแรงทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมเสียถึงขนาด ดังในเช่นกรณีของการดื่มสุรายาเมานี้หากเทียบสัดส่วนความร้ายแรงแล้วยังไม่ถึงขนาดพระภิกษุเสพเมถุนหรือกล่าวอวดอุตริมนุสสรธรรม ซึ่งผู้ศึกษาได้วิเคราะห์แล้วในข้างต้นว่าสองประเด็นนี้ไม่สมควรบัญญัติให้เป็นความผิดทางอาญา ดังนั้นในการดื่มสุรายาเมานั้นก็ย่อมไม่สมควรต้องบัญญัติให้เป็นความผิดทางอาญาเช่นกัน ในเรื่องนี้ควรปล่อยให้ทางพระพุทธศาสนาจัดการกันเอง

การดื่มสุรายาเมานั้น หากเป็นบุคคลธรรมดาอย่าอมไม่เป็นความผิดดังที่ได้กล่าวในข้างต้น พระภิกษุและสามเณรก็เป็นบุคคลธรรมดาเช่นกัน เพียงแต่มีสถานะเป็นพระ ซึ่งในกรณีนี้ผู้ศึกษาเห็นว่า การดื่มสุรายาเมามีได้มีเจตนาที่ร้ายแรงถึงขนาดจะเป็นการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนา เพียงแต่แสดงให้เห็นว่าพระภิกษุและสามเณรรูปนั้นไม่อาจละได้ซึ่งกิเลส การจะให้อภัยรับโทษทางอาญาจึงเป็นการรุนแรงเกินสมควร

การจะกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาจะต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การกำหนดความผิดทางอาญาด้วย กล่าวคือ การจะบัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญานั้นจะต้องปรากฏว่าการกระทำดังกล่าวเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่าประชาชนส่วนมากได้รับผลกระทบ การดื่มสุรายาเมาของพระภิกษุและสามเณรนั้น แม้จะกระทบกับภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนา ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนมาก เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา แต่อันที่จริงการที่พระภิกษุและสามเณรดื่มสุรายาเมาเพียงบางรูปมิได้ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาโดยส่วนใหญ่เสียหาย เพราะพระพุทธศาสนามีได้เสื่อม หลักธรรมคำสอนของศาสนายังคงอยู่ และเป็นที่ยึดมั่นในศรัทธาของประชาชน พระภิกษุเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนา และพระภิกษุสามเณรส่วนน้อยเท่านั้นที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมดังกล่าว อีกทั้ง

ประการสำคัญในการจะกำหนดความผิดทางอาญานั้น เนื่องจากมาตรการทางอาญาเป็นมาตรการที่รุนแรงกระทบต่อสิทธิเสรีภาพเป็นอย่างมาก จำต้องใช้มาตรการทางอาญาเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะนำมาใช้ เนื่องจากพระพุทธศาสนาเองก็มีมาตรการที่จัดการกับเรื่องนี้เอาไว้แล้ว และมาตรการนั้นก็ยังคงใช้ได้ดี เพราะพระพุทธศาสนาก็เจริญรุ่งเรืองมาได้สืบมา จึงไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติให้การกระทำนี้เป็นความผิดอาญาแต่อย่างใด

ในกรณีที่พระภิกษุสามเณรเล่นการพนันนั้น ในทางพระพุทธศาสนาแม้จะไม่มีพระวินัยบัญญัติที่ห้ามการเล่นพนันไว้โดยตรง แต่มีพระวินัยบัญญัติที่ห้ามการกระทำเกี่ยวกับทรัพย์สินหลายประการ โดยพระภิกษุเล่นการพนันย่อมเป็นการซื้อขายด้วยเงินตรา หรือใช้สิ่งของแลกเปลี่ยน รวมถึงการรับเงินทอง ซึ่งล้วนแต่เป็นอาบัตินิสสัคคีย์ ซึ่งเป็นอาบัติไม่ร้ายแรงประเภทที่แก้ไขได้ แต่หากอาศัยการตีความว่าการถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ รวมถึงการพนันด้วยนั้น ย่อมเป็นอาบัติปาราชิกขาดจากความเป็นสงฆ์ทีเดียว

หากพิจารณาจากพระธรรมวินัยแล้ว การเล่นพนันมิได้เป็นอาบัติร้ายแรงถึงขนาดปาราชิก การถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้น่าจะหมายความถึงการลักทรัพย์มากกว่าที่จะเป็นการเล่นพนัน แต่การเล่นพนันก็ยังเป็นอาบัตินิสสัคคีย์ซึ่งเป็นอาบัติไม่ร้ายแรงประเภทที่แก้ไขได้ อย่างไรก็ตาม การที่พระภิกษุสามเณรเล่นการพนันนั้น หากเป็นที่รู้เรื่องของประชาชนจะเป็นที่ติเตียนเป็นอย่างมาก เรียกว่า โลกวัชชะ ซึ่งพระภิกษุที่ทำความผิดในทางโลกลักษณะนี้ แม้จะไม่ผิดในทางสงฆ์ แต่จะทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาในพระภิกษุรูปนั้น และส่งผลต่อศรัทธาในวัดที่พระภิกษุรูปนั้นจำพรรษาอยู่ รวมถึงพระพุทธศาสนาที่เป็นภาพรวมให้มัวหมองไปด้วย ความผิดในทางโลกที่เป็นโลกวัชชะนี้แม้ในทางสงฆ์จะไม่ร้ายแรงถึงขั้นปาราชิก แต่เพื่อรักษาภาพลักษณ์ในทางพระพุทธศาสนา ก็เป็นดุลพินิจของพระผู้ปกครองในการจะเรียกพระภิกษุที่กระทำการดังกล่าวมาตักเตือน หรือให้สึกออกจากสมณเพศไป

การเล่นพนันนั้นแม้เป็นบุคคลธรรมดาที่ย่อมเป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน นั่นคือ พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ซึ่งมีบทลงโทษทางอาญาอยู่แล้ว เมื่อพระภิกษุสามเณรเป็นบุคคลย่อมต้องรับผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนันเช่นเดียวกัน หากจะกำหนดให้พระภิกษุสามเณรต้องรับโทษหนักขึ้นนั้น เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการพนันก็มีบทบัญญัติลงโทษผู้ที่

กระทำความผิดอยู่แล้ว และไม่ปรากฏว่าบุคคลจะต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยสถานะของผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด หากจะบัญญัติให้พระภิกษุสามเณรรับโทษหนักขึ้นกว่าบุคคลทั่วไป ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

กฎหมายจะต้องมีความเสมอภาคและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เว้นแต่จะเป็นการทำเพื่อเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ทั้งนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้การรับรองในเรื่องนี้เอาไว้ด้วย ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 หากกำหนดให้พระภิกษุสามเณรต้องรับโทษหนักขึ้นมิได้เป็นการทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมแต่ประการใด แม้จะกล่าวว่าสถานะของพระภิกษุสามเณรแตกต่างกับบุคคลธรรมดาทั่วไปนั้น แต่หากเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่มีสถานะที่แตกต่างกับบุคคลธรรมดา อาทิ เจ้าพนักงาน ข้าราชการ หรือแม้กระทั่งนักบวชในศาสนาอื่น หากกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน ก็มิได้มีกำหนดโทษแตกต่างจากบุคคลธรรมดาทั่วไป ดังนั้น หากกำหนดให้พระภิกษุสามเณรกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันให้ได้รับโทษหนักกว่าที่บุคคลธรรมดาจะต้องรับแล้ว ย่อมเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

หากจะบัญญัติกฎหมายให้พระภิกษุและสามเณรที่เล่นการพนันต้องรับโทษแตกต่างจากบุคคลธรรมดานั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการไม่สมควร เนื่องจากเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมดังที่ได้กล่าวข้างต้น และจะเป็นการก้าวล่วงเข้าไปสู่วัตรปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรเกินสมควร ทั้งนี้เนื่องจากความประพฤติของพระภิกษุย่อมมีพระธรรมวินัยในการควบคุมให้ปฏิบัติอยู่ในกรอบ อันเป็นวิถีทางที่พระพุทธเจ้าสั่งสอนไว้อยู่แล้ว ซึ่งการเล่นพนันเป็นอาบัตินิสสัยที่มิชอบโทษทางพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว หากพระภิกษุและสามเณรประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสมนอกกรอบพระธรรมวินัยก็ควรให้ทางพระพุทธศาสนาเป็นผู้ควบคุมดูแล หากเรื่องดังกล่าวมิได้ส่งผลร้ายแรงทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมเสียถึงขนาด ดังในเช่นกรณีของการเล่นพนันนี้ซึ่งกฎหมายบ้านเมืองได้บัญญัติเป็นความผิดทางอาญาอยู่แล้ว

พระภิกษุสามเณรที่กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนันนั้นย่อมต้องรับโทษตามกฎหมาย แต่ไม่ควรต้องได้รับโทษแตกต่างจากบุคคลอื่น เพราะหากพระภิกษุกระทำความผิดก็มิได้แตกต่างกับบุคคลทั่วไปกระทำความผิดแต่ประการใด การกำหนดบทลงโทษจำต้องมิ

ความสัมพันธ์กับความร้ายแรงของการกระทำ เมื่อพระภิกษุกระทำความผิดเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา โทษที่ต้องได้รับจะต้องเท่าเทียมกัน สถานะของบุคคลมิได้ทำให้ความร้ายแรงของการกระทำแตกต่างกันแต่อย่างใด หากเป็นการทำให้สถาบันเสียหายก็ควรเป็นการลงโทษในกรณีที่เป็นการทำให้สถาบันศาสนาเสื่อมเสียซึ่งต้องพิจารณาว่าจะเป็นการเหยียดหยามศาสนาหรือไม่คนละส่วนแยกต่างหากจากกัน ดังนั้นในกรณีนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าไม่ควรกำหนดโทษแก่พระภิกษุสามเณรเพิ่มเติมจากโทษตามกฎหมาย

ในกรณีที่พระภิกษุสามเณรทำการเรียไรโดยไม่ได้รับอนุญาตนั้น ในทางพระพุทธศาสนามีวินัยบัญญัติในเรื่องทรัพย์สินเกี่ยวข้อหลายข้อด้วยกัน ซึ่งมีความร้ายแรงแตกต่างกันไป โดยพระภิกษุนั้นห้ามรับทองและเงิน รวมถึงห้ามยินดีในการได้รับทองและเงิน มิฉะนั้นต้องอาบัตินิสัสัคคีย์ ซึ่งหากการเรียไรนั้นเป็นการหลอกลวงให้ประชาชนทำบุญเข้าวัด แต่พระภิกษุรูปนั้นเอาเข้าเป็นประโยชน์ส่วนตนย่อมเป็นการน้อมลาภสงฆ์มาเพื่อตน เป็นอาบัตินิสัสัคคีย์ หรือหากพระภิกษุรูปนั้นเอาเงินเข้าเป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่น เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ซึ่งล้วนแต่เป็นอาบัติเบาประเภทที่สามารถแก้ไขได้ นอกจากนี้หากการเรียไรเงินดังกล่าวเป็นการทำให้ประชาชนมอบเงินให้โดยมิได้มีเจตนาจะให้ อาจถือเป็นการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ซึ่งเป็นอาบัติปาราชิกขาดจากความเป็นสงฆ์เลยทีเดียว

หากพิจารณาจากพระธรรมวินัยแล้ว การเรียไรทรัพย์สินมิได้เป็นอาบัติร้ายแรงถึงขนาดปาราชิก การถือเอาทรัพย์สินที่เจ้าของมิได้ให้น่าจะหมายความถึงการลักทรัพย์มากกว่าที่จะเป็นการเรียไรทรัพย์สิน แต่ก็ยังเป็นอาบัตินิสัสัคคีย์ซึ่งเป็นอาบัติไม่ร้ายแรงประเภทที่แก้ไขได้ อย่างไรก็ตามการที่พระภิกษุสามเณรเรียไรทรัพย์สินโดยมิได้รับอนุญาต ซึ่งเป็นการกระทำเกินสมควรหากเป็นที่รู้เรื่องของประชาชนจะเป็นที่ติเตียนเป็นอย่างมากเรียกว่า โลกวัชชะ ซึ่งพระภิกษุที่ทำผิดในทางโลกลักษณะนี้แม้จะไม่ผิดในทางสงฆ์ แต่จะทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาในพระภิกษุรูปนั้น และส่งผลต่อศรัทธาในวัดที่พระภิกษุรูปนั้นจำพรรษาอยู่ รวมถึงพระพุทธศาสนาที่เป็นภาพรวมให้มัวหมองไปด้วย ความผิดในทางโลกที่เป็นโลกวัชชะนี้แม้ในทางสงฆ์จะไม่ร้ายแรงถึงขั้นปาราชิก แต่เพื่อรักษาภาพลักษณ์ในทางพระพุทธศาสนา ก็เป็นดุลพินิจของพระผู้ปกครองในการจะเรียกพระภิกษุที่กระทำการดังกล่าวมาตักเตือน หรือให้สึกออกจากสมณเพศไป

การเรียไรทรัพย์สินนั้นมีกฎหมายจัดการในเรื่องนี้คือพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487 ซึ่งการเรียไรหมายความรวมถึงการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ชดใช้ หรือบริการ ซึ่งมีการแสดงโดยตรงหรือโดยปริยาย ว่ามิใช่เป็นการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ชดใช้ หรือบริการธรรมดา แต่เพื่อรวบรวมทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนไปใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นด้วย⁴ หากเป็นการเรียไรที่เข้าลักษณะดังที่กฎหมายกำหนด หรือเป็นการเรียไรโดยมิได้รับอนุญาตแล้ว ย่อมเป็นความผิดต้องรับโทษตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือพระภิกษุสามเณร หากจะกำหนดให้พระภิกษุสามเณรต้องรับโทษหนักขึ้นนั้น เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการเรียไรก็มีบทบัญญัติลงโทษผู้ที่กระทำความผิดอยู่แล้ว และไม่ปรากฏว่าบุคคลจะต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยสถานะของผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด หากจะบัญญัติให้พระภิกษุสามเณรรับโทษหนักขึ้นกว่าบุคคลทั่วไป ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในลักษณะทำนองเดียวกับการเล่นพนันข้างต้น

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่ากฎหมายจะต้องมีความเสมอภาคและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เว้นแต่จะเป็นการทำเพื่อเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งหากกำหนดให้พระภิกษุสามเณรต้องรับโทษหนักขึ้นมิได้เป็นการทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมแต่ประการใด แม้จะกล่าวว่าสถานะของพระภิกษุสามเณรแตกต่างกับบุคคลธรรมดาทั่วไปนั้น แต่หากเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่มีสถานะที่แตกต่างกับบุคคลธรรมดา อาทิ เจ้าพนักงาน ข้าราชการ หรือแม้กระทั่งนักบวชในศาสนาอื่น หากกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนัน ก็มิได้มีการกำหนดโทษแตกต่างจากบุคคลธรรมดาทั่วไป ดังนั้น หากกำหนดให้พระภิกษุสามเณรกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันให้ได้รับโทษหนักกว่าที่บุคคลธรรมดาจะต้องรับแล้ว ย่อมเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคและเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

หากจะบัญญัติกฎหมายให้พระภิกษุและสามเณรที่ทำการเรียไรโดยมิได้รับอนุญาตต้องรับโทษแตกต่างจากบุคคลธรรมดานั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการไม่สมควร เนื่องจากเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคและเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และจะเป็นการก้าวล่วงเข้าไปสู่วัตรปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรเกินสมควร ทั้งนี้เนื่องจากความประพฤติของพระภิกษุย่อมมีพระธรรมวินัยในการควบคุมให้ปฏิบัติอยู่ในกรอบ อันเป็นวิถีทางที่พระพุทธเจ้าสั่งสอนไว้อยู่แล้ว ซึ่งการเรียไร

⁴ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไร พ.ศ. 2487

นั้นเป็นอาบัตินิสสัคคีย์ที่มีบทลงโทษทางพระพุทธศาสนาในทำนองเดียวกับการเล่นพนันข้างต้นอยู่แล้ว หากพระภิกษุและสามเณรประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสมนอกกรอบพระธรรมวินัยก็ควรให้ทางพระพุทธศาสนาเป็นผู้ควบคุมดูแล หากเรื่องดังกล่าวมิได้ส่งผลร้ายแรงทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมเสียถึงขนาด ดังในเช่นกรณีของการเรียไร่น้ำซึ่งกฎหมายบ้านเมืองได้บัญญัติเป็นความผิดทางอาญาอยู่แล้ว

หากพระภิกษุสามเณรกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเรียไร่น้ำย่อมต้องรับโทษตามกฎหมาย แต่ไม่ควรถูกต้องได้รับโทษแตกต่างจากบุคคลอื่น เพราะหากพระภิกษุกระทำความผิดก็มีได้แตกต่างกับบุคคลทั่วไปกระทำความผิดแต่ประการใด การกำหนดบทลงโทษจำต้องมีความสัมพันธ์กับความร้ายแรงของการกระทำ เมื่อพระภิกษุกระทำความผิดเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา โทษที่ต้องได้รับจะต้องเท่าเทียมกัน สถานะของบุคคลมิได้ทำให้ความร้ายแรงของการกระทำแตกต่างกันแต่อย่างใด หากเป็นการทำให้สถาบันเสียหายก็ควรเป็นการลงโทษในกรณีที่เป็นการทำให้อาณัติศาสนาเสื่อมเสียคนละส่วนแยกต่างหากจากกัน ดังนั้นในกรณีนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าไม่ควรกำหนดโทษแก่พระภิกษุสามเณรเพิ่มเติมจากโทษตามกฎหมาย

พระภิกษุสามเณรที่แม้จะมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมบางประการ ซึ่งในบางกรณีเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ในบางกรณีก็มีได้เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่ในทุกกรณีจะมีมาตรการทางพระพุทธศาสนาในการจัดการกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทั้งหลายเหล่านี้ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่ามาตรการดังกล่าวเพียงพอในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพียงแต่ในบางครั้งอาจยังอยู่ในกระบวนการพิจารณาอยู่ แต่สื่อได้ไปตีข่าวให้เกิดเรื่องขึ้นมาก่อน ดังนั้นในเรื่องวัตรปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรซึ่งมีพระธรรมวินัยในการควบคุมให้ปฏิบัติโดยชอบ รวมถึงมีบทลงโทษทางพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว หากพระภิกษุและสามเณรประพฤติปฏิบัตินอกกรอบพระธรรมวินัยก็ควรให้ทางพระพุทธศาสนาเป็นผู้ควบคุมดูแลกันเองจะเหมาะสมกว่า

5.2.4 ปัญหาการกำหนดโทษเอกกับพระภิกษุที่มีอำนาจในการบรรพชาอุปสมบทที่จิตใจหรือประมาทเลินเล่อทำการบรรพชาอุปสมบทให้แก่บุคคลที่ต้องห้ามในทางพุทธศาสนา หรือผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ

การอุปสมบทนั้นจะมีพระภิกษุที่มีอำนาจในการบรรพชาอุปสมบท คือ พระอุปัชฌาย์ โดยการอุปสมบทจะมีกระบวนการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาอุปสมบท และมีการกำหนด

คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นพระอุปชฌาย์ หน้าที่หลักของพระอุปชฌาย์คือการบอกลิขัย 4 เป็นการดำเนินชีวิตเบื้องต้นของพระภิกษุ ได้แก่ 1. การบิณฑบาต 2. การห่มจีวร 3. อยู่โคนไม้⁵ 4. ฉันทาตองด้วยน้ำมูตรหน้า เป็นการรักษาโรคด้วยน้ำปัสสาวะ นอกจากนี้พระอุปชฌาย์จะต้องสอนกรรมฐานเบื้องต้นแก่ผู้บวชใหม่ โดยหลักตามพระธรรมวินัยแล้วกำหนดให้ผู้บวชใหม่อยู่ศึกษาเล่าเรียนกับพระอุปชฌาย์อย่างน้อย 5 ปี แต่ในกรณีที่ผู้บวชขาดสติปัญญาหรือมีความประพฤติไม่เหมาะสมแก่สมณเพศ จะต้องอยู่กับพระอุปชฌาย์ตลอดชีวิต

ในเรื่องคุณสมบัติของพระอุปชฌาย์นั้นตามพระธรรมวินัยได้กำหนดไว้หลายประการด้วยกัน ซึ่งกล่าวโดยสรุปพระอุปชฌาย์จะต้องเป็นอริยสงฆ์ เป็นพระอรหันต์ หากไม่เป็นอรหันต์ก็จะต้องเป็นพระที่มีคุณธรรม มีศีล สมาธิ ปัญญาเพียบพร้อม รู้หลักการของพระธรรมวินัยครบถ้วน รู้อาบัติต่างๆอย่าละเอียดย สามารถอธิบายให้พระภิกษุอื่นฟังได้ รอบรู้พระธรรมวินัยเพื่อจะได้ทราบวาทะบุคคลใดสมควรบวช ที่สำคัญจะต้องมีพรรษา 10 ปีขึ้นไป คุณสมบัติของพระอุปชฌาย์ตามพระธรรมวินัยนั้นจะกว้างและพิจารณาได้ยาก คณะสงฆ์ไทยจึงได้ออกกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 17 ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปชฌาย์ เพื่อกำหนดคุณสมบัติและหน้าที่ของพระอุปชฌาย์เอาไว้ในกฎหมาย

เนื่องจากการปกครองของคณะสงฆ์ไทยมีกฎหมายบ้านเมืองที่เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนให้การปกครองสงฆ์เป็นไปโดยสงบเรียบร้อย นั่นคือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจมหาเถรสมาคมตรากฎหมายเถรสมาคมขึ้นมาเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปโดยสงบเรียบร้อย กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 17 ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปชฌาย์นั้นอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 ตรี กฎฉบับนี้กำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับพระอุปชฌาย์หลายประการดังจะกล่าวโดยสรุปดังนี้

พระอุปชฌาย์ หมายถึง พระภิกษุผู้ได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่เป็นประธานและรับผิดชอบในการให้บรรพชาอุปสมบท โดยมีคุณสมบัติดังนี้

---

⁵ เดิมในสมัยพุทธกาล ผู้ที่บวชเป็นบรรพชิตจะต้องทิ้งบ้านทิ้งเรือน และมีภรรยาอาศัยอยู่ในป่า ภายหลังจึงมีผู้ศรัทธาสร้างกุฏิถวาย

1. มีตำแหน่งในทางปกครองชั้นเจ้าอาวาสขึ้นไปเว้นแต่พระอารามหลวง
2. มีพรรษาพัน 10
3. ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือ
ออพาทเป็นโรคติดต่อ เช่น โรคเรื้อน หรือวัณโรคในระยะอันตราย
4. มีประวัติความประพฤติดี
5. เป็นที่นับถือของประชาชน ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์
6. เป็นเปรียญหรือนักธรรมชั้นเอก เว้นแต่ในบางท้องถิ่นซึ่งเจ้าคณะพิจารณา
เห็นสมควรผ่อนผัน
7. มีความสามารถฝึกสอนผู้อยู่ในปกครองให้เป็นภิกษุสามเณรที่ดีตามพระธรรมวินัย
และสามารถบำเพ็ญกรณียกิจอันอยู่ในหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ได้
8. มีความรู้ความสามารถ ทำอุปสมบทกรรมให้ถูกต้องตามพระวินัย และระเบียบ
แบบแผนของคณะสงฆ์

ในการอุปสมบทนั้นพระอุปัชฌาย์ต้องพบและสอบสวนกุลบุตรให้ได้คุณลักษณะก่อน
จึงรับให้บรรพชาอุปสมบทได้ ซึ่งคุณลักษณะของกุลบุตรนั้นได้แก่

1. เป็นคนมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบลหรืออำเภอที่จะบวช และมีหลักฐาน มีอาชีพ
ชอบธรรม หรือแม้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอื่น แต่เมื่อสอบสวนแล้วปรากฏว่าเป็นคนมีหลักฐาน มีอาชีพ
ชอบธรรม มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่ใช่คนจรจัด
2. เป็นสุภาพชน มีความประพฤติดีประพฤติชอบไม่มีความประพฤติเสียหาย เช่น
ติดสุราหรือยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น
3. มีความรู้อ่านและเขียนหนังสือไทยได้
4. ไม่เป็นผู้มีทิวาวิบัติ

5. เป็นผู้ปราศจากบรรพชาโทษ และมีร่างกายสมบูรณ์ อาจบำเพ็ญสมณกิจได้ ไม่เป็นคนชราไร้ความสามารถหรือทุพพลภาพ หรือพิการ

6. มีสมณบริขารครบถ้วนและถูกต้องตามพระวินัย

7. เป็นผู้สามารถกล่าวคำขอบรรพชาอุปสมบทได้ด้วยตนเองและถูกต้องไม่วิบัติ

นอกจากนี้ยังมีกำหนดบุคคลต้องห้ามมิให้พระอุปัชฌาย์บรรพชาอุปสมบทด้วยได้แก่

1. คนทำความผิดหลบหนีอาญาแผ่นดิน

2. คนหลบหนีราชการ

3. คนต้องหาในคดีอาญา

4. คนเคยถูกตัดสินจำคุกโดยฐานเป็นผู้ร้ายสำคัญ

5. คนถูกห้ามอุปสมบทเด็ดขาดทางพระศาสนา

6. คนมีโรคติดต่อเป็นที่น่ารังเกียจ เช่น วัณโรคในระยะอันตราย

7. คนมีอวัยวะพิการจนไม่สามารถปฏิบัติกิจพระศาสนาได้

บุคคลดังกล่าวข้างต้นคือบุคคลต้องห้ามมิให้บรรพชาอุปสมบทตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายเถรสมาคม ซึ่งรวมถึงบุคคลที่ถูกห้ามอุปสมบทเด็ดขาดในทางพระพุทธศาสนาด้วย พระพุทธเจ้าทรงห้ามบุคคลบางจำพวกเป็นอภัพบุคคลต้องห้ามมิให้อุปสมบทโดยเด็ดขาดไว้ดังนี้⁶

1. กะเทย ซึ่งความตามบาลีและอรรถกถาว่า หมายถึงชายมีราคะกล้า ประพฤตินอกจารีตในทางเสพงามและยั่วยวนชายอื่นให้เป็นเช่นเดียวกัน

2. ชายผู้ถูกต้อน ลักษณะเดียวกับขันที คนประเภทนี้เป็นที่รังเกียจของคนอื่นในทางกามารมณ์ แต่ไม่รวมถึงกรณีชายที่ทำหมันคุมกำเนิด

⁶ โภธิสัจตะ, บุคคลผู้ถูกห้ามบวชเป็นพระภิกษุ (ปราจีนบุรี: วัดหลวงปริชาฎล, 2557), หน้า 2.

3. อุภโตพยัญชนก คือ คนมีสองเพศ

4. คนจำพวกที่ทำผิดต่อพระศาสนา มีด้วยกัน 7 ประเภทได้แก่ คนฆ่าพระอรหันต์ คนผู้ข่มขืนภิกษุณี คนลักเพศ ภิกษุไปเข้ารีตเดียรถีย์ (ทั้งที่ยังเป็นภิกษุอยู่ สีกแล้วมาบวชใหม่ก็ยังคงห้าม) ภิกษุต้องปาราชิกละเพศไปแล้ว ภิกษุผู้ทำสังฆเภท และคนที่ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงหื้อพระโลหิต

5. คนลักเพศ คือ คนที่ถือเพศภิกษุเอาเองด้วยตั้งใจจะปลอมเข้าอยู่ในหมู่ภิกษุ เช่น ปลอมตัวว่าบวช ปลอมเข้าอยู่ในหมู่ภิกษุ

6. ภิกษุไปเข้ารีตเดียรถีย์ คือ ภิกษุที่เอาคนไปเข้ารีต หากเป็นคฤหัสถ์เข้ารีตหรือภิกษุที่สึกไปแล้วเข้ารีตไม่ถือเป็นภิกษุไปเข้ารีตเดียรถีย์

7. ผู้ทำสังฆเภท คือ ผู้ที่เอาภิกษุที่มีสังวาสเสมอกัน ภายหลังแตกจากสงฆ์ไปตั้งคณะหนึ่งต่างหาก เช่น พระเทวทัต แม้ภิกษุนั้นกลับใจมาขอบวชเข้าหมู่อีกก็ต้องห้ามมิให้รับเข้าบวชเป็นเด็ดขาด

8. คนทำผิดต่อกำเนิดของตน คือ คนที่ฆ่าพ่อฆ่าแม่

อภัพบุคคลเหล่านี้หากรู้มาก่อนก็ไม่พึงให้อุปสมบท แต่หากให้บวชแล้วเพราะไม่รู้มาก่อน เมื่อรู้ภายหลังพึงให้สึกออกไป บุคคลต้องห้ามอุปสมบทนี้รวมถึงการห้ามบรรพชาด้วย

จะเห็นว่ากฎหมายอาญาในเรื่องคุณสมบัติและหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ได้กำหนดเอาไว้โดยชัดเจนแล้ว นอกจากนี้หากพระอุปัชฌาย์จงใจบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลต้องห้ามดังที่ได้กล่าวข้างต้นนั้นก็มิบทลงโทษในทางพระพุทธศาสนาด้วย นั่นคือ ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่พระอุปัชฌาย์ และหากเป็นการบวชให้บุคคลอายุต่ำกว่า 20 ปียังเป็นอาบัติปาจิตตีย์อีกด้วย

หากพระภิกษุซึ่งมีตำแหน่งเป็นพระอุปัชฌาย์จงใจบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลต้องห้าม มีบทลงโทษคือถูกถอดถอนจากการเป็นพระอุปัชฌาย์ และหากถูกถอดถอนจากตำแหน่งแล้ว ยังทำการบรรพชาอุปสมบทให้แก่บุคคลอื่น มีบทลงโทษทางอาญา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 42 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

ในทางพระพุทธศาสนามีการลงโทษพระอุปัชฌาย์ที่จงใจบรรพชาบุคคลต้องห้ามในทางพระพุทธศาสนาเอาไว้แล้ว ซึ่งอาศัยกฎหมายบ้านเมืองที่ช่วยให้คณะสงฆ์สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสงบเรียบร้อย โทษสูงสุดของการกระทำดังกล่าวคือการปลดออกจากตำแหน่งพระอุปัชฌาย์ และหากยังฝ่าฝืนกระทำการดังกล่าวอีกหลังจากพ้นตำแหน่งไปแล้ว มีโทษทางอาญาคือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี แต่โทษทางอาญาที่มีอยู่แล้วนี้ไม่ใช่การกำหนดโทษโดยตรงจากการที่พระอุปัชฌาย์จงใจบรรพชาอุปสมบทบุคคลต้องห้ามในทางพระพุทธศาสนา แต่เป็นการกำหนดโทษจากการที่พระภิกษุซึ่งไม่ใช่พระอุปัชฌาย์ หรือเป็นพระอุปัชฌาย์ที่ถูกถอดถอนตำแหน่งไปแล้ว ทำการบรรพชาอุปสมบท กล่าวคือ เป็นการบรรพชาอุปสมบทโดยไม่มีอำนาจกระทำนั้นเอง นอกจากนี้หากเป็นการบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์โดยถูกต้อง แต่พระอุปัชฌาย์ประมาทเลินเล่อบรรพชาบุคคลที่ต้องห้ามตามพระพุทธศาสนานั้นยังไม่มีบทลงโทษแต่ประการใด

หากจะกำหนดให้พระอุปัชฌาย์ที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อบรรพชาอุปสมบทบุคคลต้องห้ามตามพุทธศาสนาต้องรับโทษทางอาญาโดยตรงนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการไม่สมควร ทั้งนี้เนื่องจากบทลงโทษทางพระพุทธศาสนามีอยู่แล้ว คือให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง ซึ่งทำให้พระอุปัชฌาย์ที่ไม่ดูแลให้ดีปล่อยให้บุคคลต้องห้ามตามศาสนาเข้ามาบวชไม่สามารถทำการบรรพชาบุคคลอื่นใดต่อไปได้อีก หากฝ่าฝืนมีโทษถึงจำคุก หากกำหนดให้การจงใจหรือประมาทเลินเล่อบรรพชาอุปสมบทบุคคลต้องห้ามตามพุทธศาสนาต้องรับโทษทางอาญาโดยตรงจะเป็นการทำให้พระอุปัชฌาย์ที่เป็นพระเถระที่ปฏิบัติชอบ แต่อาจกระทำการผิดพลาดต้องได้รับโทษทางอาญา ซึ่งเป็นการร้ายแรงเกินสมควร

นอกจากนี้บุคคลต้องห้ามในทางพระพุทธศาสนานั้นในความเป็นจริงเป็นเรื่องที่ดูได้ยากหากไม่ใช่สิ่งที่เห็นเป็นประจักษ์ได้ อาทิ ในกรณีของบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ หรือที่เรียกว่ากะเทยนั้น เป็นบุคคลต้องห้ามทางพระพุทธศาสนาไม่สามารถบรรพชาอุปสมบทได้ แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่สามารถจะตรวจสอบได้หากไม่มีพฤติกรรมปรากฏให้เห็นเป็นประจักษ์ เมื่อบวชไปแล้วจึงมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศปรากฏออกมา หากจะให้พระอุปัชฌาย์ต้องรับผิดชอบ ในสิ่งที่เป็นการพันวิสัยที่จะหยั่งทราบถึงสิ่งที่เห็นเจตนาภายในย่อมเป็นการไม่สมควร ซึ่งหากปรากฏพฤติกรรมที่ทำให้ทราบได้ว่าเป็นบุคคลต้องห้ามในทางพระพุทธศาสนาในภายหลัง พระอุปัชฌาย์ก็มีหน้าที่ต้อง

รับผิดชอบในการให้บุคคลเหล่านั้นสละสมณเพศไป แต่หากจะให้รับผิดชอบโดยการต้องรับโทษทางอาญานั้นจะเป็นการขัดกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญา

การจะกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาจะต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การกำหนดความผิดทางอาญาด้วย กล่าวคือ การจะบัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญานั้นจะต้องปรากฏว่าการกระทำดังกล่าวเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่าประชาชนส่วนมากได้รับผลกระทบ ซึ่งหากมองว่าการที่พระอุปัชฌาย์จงใจหรือประมาทเลินเล่อบรรพชาอุปสมบทบุคคลต้องห้ามตามพุทธศาสนา ปล่อยให้บุคคลเหล่านั้นเข้ามาทำให้ภาพลักษณ์ของศาสนาเสื่อมเสีย ก็อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนมากได้รับผลกระทบ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา แต่อันที่จริงการที่พระภิกษุประพฤติปฏิบัติตัวไม่เหมาะสมทำให้ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาเสียหายไม่ได้เป็นผลโดยตรงมาจากการที่พระอุปัชฌาย์จงใจหรือประมาทเลินเล่อบรรพชาอุปสมบทบุคคลต้องห้ามตามพุทธศาสนาแต่อย่างใด และอันที่จริงการที่พระภิกษุและสามเณรที่เป็นบุคคลต้องห้ามเพียงบางรูปเท่านั้นที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมส่งผลให้ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาโดยส่วนใหญ่เสียหาย แต่พระพุทธศาสนามีได้เสื่อม หลักธรรมคำสอนของศาสนายังคงอยู่ และเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน อีกทั้งประการสำคัญในการจะกำหนดความผิดทางอาญานั้น เนื่องจากมาตรการทางอาญาเป็นมาตรการที่รุนแรงกระทบต่อสิทธิเสรีภาพเป็นอย่างมาก จำต้องใช้มาตรการทางอาญาเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะนำมาใช้ เนื่องจากพระพุทธศาสนาเองก็มีมาตรการที่จัดการกับเรื่องนี้เอาไว้แล้ว และมาตรการนั้นก็ยังคงใช้ได้ดี เพราะพระพุทธศาสนาก็เจริญรุ่งเรืองมาได้สืบมา จึงไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติให้การกระทำนี้เป็นความผิดอาญาแต่อย่างใด

5.2.5 ปัญหาการกำหนดโทษเอากับพระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศกระทำอันเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนา

ในทางพระพุทธศาสนาไม่มีบทบัญญัติลงโทษพระภิกษุที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ เพราะพระพุทธศาสนากำหนดบุคคลต้องห้ามมิให้เข้ามาบรรพชาอุปสมบทเอาไว้ ซึ่งบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ที่เรียกว่า “กะเทย” นั้น ก็เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้เข้ามาบวช หมายความว่า บุคคลที่เป็นกะเทยย่อมไม่สามารถเข้ามาบวชในบวรพุทธศาสนาได้ตั้งแต่แรก จึงไม่มีวินัยบัญญัติที่ห้ามกระทำการที่เป็นการเบี่ยงเบนทางเพศแต่ประการใด

บุคคลที่ห้ามให้บวชตามหลักฐานอรรถกถาจารย์

1. บุคคลที่ไม่ใช่ชายหรือหญิง มีกิเลสแน่นหนา มีความเร่าร้อนกลัดกลุ้มอยู่เสมอ เรียกว่า “บัณฑิตเขาก” หรือ “กะเทย”
2. กะเทยที่มีนิสัยชอบเพศเดียวกัน เมื่อถูกราคะครอบงำแล้วปรารถนาเป็นมิตรกับผู้ชายบางคน

อรรถกถาจารย์แบ่งกะเทยไว้ 5 ประเภท ได้แก่⁷

1. อาสิตตบัณฑิตเขาก หมายความว่า กะเทยพวกที่ชอบใช้ปากอมองคชาตของผู้อื่น ความเร่าร้อนสงบไปเมื่อถูกน้ำอสุจิร่วรดแล้ว
2. อุตสยุบัณฑิตเขาก หมายความว่า กะเทยพวกที่เห็นคนอื่นเขาประพฤติกว้างประเวณี หรือเห็นคนอื่นเขาเสพสังวาสกัน ความเร่าร้อนด้วยราคะที่ฟุ้งซันของเขาก็สงบไป เป็นพวกชอบแอบดู ซึ่งไม่รวมถึงกรณีของชายปกติที่ชอบแอบดู
3. โอปักกมียบัณฑิตเขาก หมายความว่า กะเทยพวกที่ถูกตอนแล้ว เช่น พวกขันทีตามประเพณีเก่าของจีน
4. ปักขบัณฑิตเขาก หมายความว่า กะเทยที่มีราคะกล้าเฉพาวันข้างแรมไปจนถึงเดือนดับเพราะอกุศลวิบาก แต่พอข้างขึ้นก็สงบไป
5. นปุงสกบัณฑิตเขาก หมายความว่า กะเทยที่มี 2 เพศในร่างเดียวกัน เป็นอุภโตพยัญชนก เมื่อทำหน้าที่ของชายก็จะชอบรูปเพศหญิงไว้แต่เพศชายปรากฏ เมื่อทำหน้าที่เป็นหญิงเพศชายจะหายไปแต่เพศหญิงปรากฏ เรียกพวกนี้ว่า ปุริสอุภโตพยัญชนก ส่วนอิตถิอุภโตพยัญชนก ท่องเองได้ และทำผู้อื่นท่องก็ได้ ส่วนปุริสอุภโตพยัญชนกไม่ได้ตั้งท่องเอง แต่ทำให้หญิงท่องได้

พระพุทธเจ้าเคยตรัสห้ามการบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลเหล่านี้ โดยใจความว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย กะเทยอันภิกษุไม่พึงให้บวช ภิกษุใดให้บวช ภิกษุนั้นพึงทำไม่ดี เพราะกะเทยนั้น

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

เป็นผู้พ่ายแพ้แล้ว เปรียบเสมือนเป็นปาราชิกตั้งแต่เขาเป็นคฤหัสถ์ อนุสัมบันที่เป็นกะเทย ภิกษุไม่พึงให้บวช ที่บวชแล้วพึงให้สึกเสีย

ดังที่ได้กล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศนั้นเป็นบุคคลที่ไม่สามารถเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุสามเณรได้เลย หากเข้ามาแล้วมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศพระอุปัชฌาย์หรือพระภิกษุที่คอยดูแลก็จะให้บุคคลเหล่านั้นสึกออกไป ปัญหานี้เกิดขึ้นมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลแล้ว ซึ่งพระพุทธเจ้าก็ได้กำหนดบทลงโทษแก่พระภิกษุที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศนั้น แต่ให้สละสมณเพศไป ดังที่พระพุทธเจ้าได้กล่าวว่า บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศนั้น เปรียบเสมือนผู้ที่ปาราชิกตั้งแต่แรกแล้ว ไม่มีประโยชน์อันใดที่จะให้ครองเพศบรรพชิตต่อไป

กล่าวได้ว่ามาตรการในทางพระพุทธศาสนาคือให้พระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศสึกออกไป ผลไม่แตกต่างจากการปาราชิก เพราะต้องออกจากสมณเพศเช่นกัน เพียงแต่ในความเป็นจริงแล้วพระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศนั้นต้องห้ามมิให้บวชเท่ากับมิได้เคยเป็นพระภิกษุสามเณรมาก่อนเลยนั่นเอง หากจะกำหนดให้พระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศกระทำการอันเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนาเป็นความผิดทางอาญานั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการไม่สมควร แม้จะปรากฏตามสื่อต่างๆที่มีบุคคลแต่งกายเป็นพระภิกษุสามเณรมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศอันทำให้ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาเสื่อมเสีย แต่ในความเป็นจริงทางพระพุทธศาสนามีการจัดการกับปัญหาเหล่านี้อยู่แล้ว คือการให้สึกออกไป อันเป็นบทลงโทษสูงสุดในทางศาสนา

การจะกำหนดให้พระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศกระทำการอันเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนาเป็นความผิดทางอาญานั้น จะต้องพิจารณาก่อนว่าหากเป็นกรณีที่บุคคลธรรมดาที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศกระทำการอันเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนา นั้นจะเป็นความผิดทางอาญาหรือไม่ ซึ่งหากบุคคลนั้นกระทำการอันเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนา ถึงขนาดเป็นการเหยียดหยามศาสนาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 206 แล้วย่อมเป็นความผิด หากไม่ถึงขนาดเป็นการเหยียดหยามศาสนา ย่อมไม่เป็นความผิด ทั้งนี้โดยไม่ต้องพิจารณาเลยว่าบุคคลนั้นมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศหรือไม่

หากบุคคลธรรมดากระทำการอันเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนาไม่ถึงขนาดเป็นการเหยียดหยามศาสนาแล้วย่อมไม่มีความผิดทางอาญา ดังนั้นหากจะกำหนดให้พระภิกษุสามเณรกระทำการอันเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนาเป็นความผิดทางอาญาย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม แม้สถานะของบุคคลผู้กระทำความผิดจะแตกต่างกันก็ตาม กฎหมายจะต้องมีความเสมอภาคและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เว้นแต่จะเป็นการทำเพื่อเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งหากกำหนดให้พระภิกษุสามเณรต้องรับโทษหนักขึ้นมิได้เป็นการทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมแต่ประการใด แม้จะกล่าวว่าสถานะของพระภิกษุสามเณรแตกต่างกับบุคคลธรรมดาทั่วไปนั้น แต่หากเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่มีสถานะที่แตกต่างกับบุคคลธรรมดา อาทิ เจ้าพนักงาน ข้าราชการ หรือแม้กระทั่งนักบวชในศาสนาอื่น หากกระทำผิดเกี่ยวกับการอันเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนา ก็มีได้เป็นความผิดทางอาญาแต่อย่างใด ดังนั้น หากกำหนดให้พระภิกษุสามเณรกระทำผิดเกี่ยวกับการอันเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนา ให้ต้องได้รับโทษทั้งที่บุคคลอื่นไม่ต้องรับแล้ว ย่อมเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคและเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

ในกรณีที่เป็นบุคคลธรรมดากระทำการอันไม่ถึงขนาดเป็นการเหยียดหยามศาสนามาย่อมไม่มีความผิดโดยไม่ต้องพิจารณาเลยว่าบุคคลนั้นมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศหรือไม่ หากกำหนดให้เฉพาะบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศเท่านั้นกระทำการดังกล่าวเป็นความผิดย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม อีกทั้งประเด็นเรื่องเพศนั้นเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมโดยเหตุในเรื่องของเพศนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ ดังที่ปรากฏในปฏิญญาสากลต่างๆ และปรากฏในรัฐธรรมนูญของไทยด้วย

เมื่อทั้งบุคคลธรรมดาและการบัญญัติให้บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศมีประเด็นที่เป็นปัญหาดังที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าการบัญญัติกฎหมายที่กำหนดโทษจากการที่พระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศกระทำการอันเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนาจึงไม่สมควรอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคและเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม อีกทั้งการจะกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาจะต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การกำหนดความผิดทางอาญาด้วย กล่าวคือ การจะบัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญานั้นจะต้องปรากฏว่าการกระทำดังกล่าวเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่าประชาชนส่วนมากได้รับผลกระทบ ซึ่งหากมองว่า

การที่พระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศทำให้ภาพลักษณ์ของศาสนาเสื่อมเสีย ก็อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนมากได้รับผลกระทบ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา แต่อันที่จริงการที่พระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศเพียงบางรูปมิได้ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาโดยส่วนใหญ่เสียหาย เพราะพระพุทธศาสนามีได้เสื่อมและยังเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน พระภิกษุเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนา และพระภิกษุส่วนน้อยเท่านั้นที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมดังกล่าว อีกทั้งประการสำคัญในการจะกำหนดความผิดทางอาญานั้น เนื่องจากมาตรการทางอาญาเป็นมาตรการที่รุนแรงกระทบต่อสิทธิเสรีภาพเป็นอย่างมาก จำต้องใช้มาตรการทางอาญาเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะนำมาใช้ เนื่องจากพระพุทธศาสนาเองก็มีมาตรการที่จัดการกับเรื่องนี้เอาไว้แล้ว และมาตรการนั้นก็ยังคงใช้ได้ดี เพราะพระพุทธศาสนาก็เจริญรุ่งเรืองมาได้สืบมา จึงไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติให้การกระทำนี้เป็นความผิดอาญาแต่อย่างใด

สำหรับประเด็นในเรื่องพระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศนี้มีข้อสังเกตว่า ตามหลักทางพระพุทธศาสนา บุคคลเหล่านี้ไม่สามารถบรรพชาอุปสมบทได้เพราะเป็นบุคคลต้องห้ามทางพระพุทธศาสนา หากบุคคลที่เป็นกะเทยเหล่านี้เข้ามาบวชโดยที่พระอุปัชฌาย์ไม่รู้จักความจริง อาจถือได้ว่าไม่มีการบรรพชาอุปสมบท เพราะกะเทยไม่สามารถเป็นพระภิกษุสามเณรได้ บุคคลเหล่านี้ย่อมไม่ถือเป็นพระภิกษุสามเณร การแต่งกายเป็นพระภิกษุสามเณรย่อมถือเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 208 อย่างไรก็ตามในประเด็นนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าไม่เป็นความผิดตามมาตรา 208 เพราะการกระทำตามมาตรา 208 จะต้องเป็นเรื่องที่บุคคลปลอมเป็นพระภิกษุสามเณรเพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนเป็นพระภิกษุสามเณร กล่าวคือ จะต้องมีความเจตนาที่รู้ว่าตนเป็นคนธรรมดาไม่ใช่พระภิกษุ และจะต้องมีความเจตนาพิเศษเพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนเป็นพระภิกษุสามเณรด้วย แต่สำหรับกรณีของกะเทยเหล่านี้ซึ่งมักเป็นกรณีที่ผู้กระทำไม่รู้ว่าตนไม่ใช่พระภิกษุ ขาดองค์ประกอบภายในเพราะไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด เมื่อไม่มีเจตนาธรรมดาแล้วย่อมไม่มีเจตนาพิเศษเลย การกระทำจึงไม่ครบองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 208 แต่ถ้าเป็นกรณีที่กะเทยคนนั้นมีความรู้ความเข้าใจในหลักพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี และรู้ว่ากะเทยไม่สามารถบรรพชาอุปสมบทได้ ยังปกปิดข้อความจริงว่าตนเป็นกะเทย แล้วเข้ามาบรรพชาอุปสมบททั้งที่ตนไม่มีสิทธิการแต่งกายเป็นพระภิกษุสามเณรเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนเป็นพระภิกษุสามเณรย่อมเป็นความผิดอย่างไรก็ตามในประเด็นเรื่องนี้ทางพระพุทธศาสนาก็ไม่ชัดเจนว่าการที่กะเทยเข้าบรรพชาอุปสมบท

จะถือได้หรือไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นไม่ใช่พระภิกษุสามเณร พระพุทธเจ้าบอกว่าบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่ไม่พึงบวช หากบวชแล้วให้สึกออกไปเสีย อาจจะถือได้ว่าเมื่อได้บรรพชาอุปสมบทแล้วก็ยอมถือเป็นพระภิกษุสามเณรแล้ว อันจะต้องสึกออกไป หากเป็นในกรณีหลังนี้การกระทำยอมไม่เป็นความผิดตามมาตรา 208 เพราะขาดองค์ประกอบภายนอกตั้งแต่แรก ไม่ต้องพิจารณาถึงเจตนาของผู้กระทำอีก

เมื่อได้วิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันแล้วต่อไปผู้ศึกษาจะได้วิเคราะห์ถึงผลกระทบในการบัญญัติกฎหมายที่มีบทลงโทษในทางอาญาต่อพระภิกษุสามเณรในภาพรวม อันจะส่งผลต่อสังคมสงฆ์ของไทย และต่อระบบกฎหมายโดยภาพรวมอย่างไร เพื่อจะวิเคราะห์หาหนทางในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง

ตารางที่ 2 แสดงมาตรการทางพระพุทธศาสนาและมาตรการทางกฎหมายต่อสภาพการณ์ของพระภิกษุสามเณรไทยในปัจจุบัน

สภาพการณ์ของพระภิกษุสามเณรไทยในปัจจุบัน			มาตรการทางพระพุทธศาสนา	มาตรการทางกฎหมาย
การกระทำละเมิดพระธรรมวินัยข้อปาราชิก	เสพเมถุน		ปาราชิก	ประมวลกฎหมายอาญา ความผิดเกี่ยวกับเพศ
	อวดอุตริมนุสธรรม	มีในตน	ปาจิตตีย์	ประมวลกฎหมายอาญาฐานหมิ่นประมาท/ฐานฉ้อโกง
		ไม่มีในตน	ปาราชิก	
การกระทำใดๆให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก			ปาราชิก/สังฆาทิเสส/ปาจิตตีย์	ประมวลกฎหมายอาญาฐานหมิ่นประมาท/ฐานฉ้อโกง
การกระทำอันไม่เหมาะสมของพระภิกษุและสามเณร	การมีสื่อลามกอนาจารไว้ในครอบครอง		สังฆาทิเสส	-
	การดื่มสุรายาเมา		ปาจิตตีย์	-
	เล่นการพนัน		นิสัสัคคีย์	พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478

สภาพการณ์ของพระภิกษุ สามเณรไทยในปัจจุบัน		มาตรการทางพระพุทธศาสนา	มาตรการทางกฎหมาย
	การเรียไรโดย ไม่ได้รับ อนุญาต	นิสสัย/ปาจิตตีย์	พระราชบัญญัติควบคุมการ เรียไร พ.ศ. 2487
พระภิกษุที่มีอำนาจในการ บรรพชาอุปสมบทที่จงใจหรือ ประมาท เลินเล่อ ทำการ บรรพชาอุปสมบทให้แก่บุคคลที่ ต้องห้ามในทางพุทธศาสนา		ปาจิตตีย์ ถอดถอนจากการเป็นพระ อุปัชฌาย์	พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505
พระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรม เบี่ยงเบนทางเพศ		ต้องห้ามไม่ให้บรรพชาอุปสมบท	-

5.3 วิเคราะห์ผลกระทบในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของพระภิกษุสามเณร

ดังที่ได้วิเคราะห์ถึงประเด็นที่ยกขึ้นมาเป็นปัญหาในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งล้วนแต่เป็นประเด็นที่มีข้อถกเถียงกันมากในการจะกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับพระภิกษุและสามเณร ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์นั้นข้างต้นแล้วว่าไม่สมควรกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเหล่านั้นเป็นความผิดทางอาญา ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะได้วิเคราะห์ผลกระทบในการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของพระภิกษุสามเณรในภาพรวมทั้งในสังคมไทยและในสังคมสงฆ์

หากมีการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับพระภิกษุและสามเณรนั้นจำเป็นต้องพิจารณาแนวคิดหลายประการดังที่ผู้ศึกษาได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ซึ่งจะต้องพิจารณาตั้งแต่ในเรื่องของการแยกศาสนจักรกับอาณาจักร การกำหนดนโยบายทางอาญา หลักเกณฑ์ในการบัญญัติกฎหมายอาญา โดยคำนึงถึงหลักความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งหลักเกณฑ์ทั้งหลายเหล่านี้จะต้องนำมาพิจารณาคู่กับหลักเกณฑ์ทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้สอดคล้องต้องกันด้วย

พระภิกษุและสามเณรมีหลักปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธศาสนาซึ่งบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎก โดยมีพระธรรมวินัยที่เปรียบเสมือนกฎหมายที่ใช้บังคับในสังคมสงฆ์ เป็นคัมภีร์สำคัญ

ทางพระพุทธศาสนาที่รวบรวมพุทธบัญญัติเกี่ยวกับศีล และสิกขาบท รวมไปถึงธรรมเนียมปฏิบัติ วิถีชีวิต และการดำเนินกิจการต่างๆของสงฆ์เอาไว้ หากพระภิกษุสามเณรกระทำผิดพระธรรมวินัยย่อมมีบทลงโทษที่เรียกว่า อาบัติ กล่าวคือ พระพุทธศาสนามีบทลงโทษซึ่งครอบคลุมพฤติกรรมต่างๆของพระภิกษุสามเณรอยู่แล้ว

นอกจากนี้ไทยยังมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ซึ่งจัดตั้งมหาเถรสมาคมขึ้นเพื่อปกครองคณะสงฆ์ไทย เป็นการที่รัฐเข้าไปช่วยเหลือสนับสนุนพระพุทธศาสนาให้สามารถอยู่ได้อย่างสงบเรียบร้อย โดยมีการกำหนดบทลงโทษทางอาญาเพื่อให้สามารถบังคับตามพระธรรมวินัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้มิใช่เป็นการเข้าไปก้าวล่วงถึงการกระทำผิดพระธรรมวินัยโดยตรง แต่เป็นในกรณีที่ถูกลงโทษตามหลักพระธรรมวินัยแล้วไม่ยอมปฏิบัติตามจึงมีบทลงโทษ

เมื่อพระพุทธศาสนามีมาตรการในการลงโทษพระภิกษุที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมอันเป็นการละเมิดพระธรรมวินัยอันเป็นวัตรปฏิบัติของสงฆ์ อีกทั้งยังมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ส่งเสริมให้การบังคับตามพระวินัยเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติความรับผิดทางอาญาต่อพระภิกษุสามเณรอีก การบัญญัติกฎหมายเพื่อเอาผิดกับพระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมนั้นจึงไม่ใช่การแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด

ในการจะออกมาตรการทางอาญาจำต้องมีการกำหนดนโยบายทางอาญาก่อน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จะต้องพิจารณาถึงการระบุประเด็นปัญหา เพื่อจะได้แก้ไขปัญหาได้ตรงจุด ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการกำหนดนโยบายทางอาญา โดยปัญหาในเรื่องการที่พระภิกษุและสามเณรบางรูปมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมนั้นก็ถือเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข เมื่อระบุปัญหาได้จึงค่อยกำหนดนโยบายว่าจะใช้มาตรการใดในการแก้ไขปัญหา ซึ่งอาจเป็นมาตรการทางกฎหมายหรืออาจเป็นมาตรการอื่นแล้วแต่กรณี แล้วจึงค่อยผ่านกระบวนการบังคับใช้นโยบายทางอาญาต่อไป ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการที่ใช้เวลาเพื่อพิจารณาให้รอบคอบ โดยต้องประชุมปรึกษาผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อหาวิธีถึงวิธีการแก้ไขปัญหา จะกระทำโดยรีบเร่งไม่ได้ เพราะมิฉะนั้นจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ และเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณโดยเปล่าประโยชน์

การบัญญัติกฎหมายอาญานั้นจะต้องคำนึงถึงหลักการป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น เพื่อป้องกันการกระทำที่อาจเป็น “อันตรายต่อผู้อื่น” โดยมีหลักในการพิจารณาในเบื้องต้นว่าการ

กระทำนั้นเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่าประชาชนส่วนมากได้รับผลกระทบ ส่งผลต่อสังคมโดยรวม และประชาชนส่วนมากไม่ยอมรับและให้อภัยในการกระทำนั้น หากบัญญัติให้การกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญาแล้วจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และไม่มีมาตรการอื่นใดที่จะสามารถควบคุมการกระทำนั้นได้อย่างสมเหตุสมผลแล้ว นอกจากจะใช้มาตรการทางอาญากับการกระทำดังกล่าวนั้น อีกทั้งการบัญญัติกฎหมายอาญาจะต้องมีขึ้นเพื่อคุ้มครองบุคคลจากภัยอันตรายต่างๆอันเกิดจากการกระทำของบุคคล เพื่อคุ้มครองปกป้องสภาพจิตใจของสมาชิกในสังคม เพื่อป้องกันรักษาไว้ซึ่งสถาบันทางสังคม โดยกฎหมายอาญาไม่ควรมีจุดประสงค์เพียงเพื่อให้บุคคลเชื่อฟัง ไม่ควรใช้กฎหมายอาญาเพื่อเป็นวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายที่สามารถใช้วิธีการอื่นซึ่งทำให้กระทบกับเสรีภาพของประชาชนน้อยกว่าให้บรรลุถึงจุดประสงค์ได้เช่นเดียวกัน และไม่ควรนำกฎหมายอาญามาใช้ เมื่อผลร้ายที่เกิดจากการกระทำผิดนั้นน้อยกว่าผลร้ายที่เกิดจากการลงโทษ เป็นต้น⁸

จะเห็นว่าหากบัญญัติกฎหมายเอาผิดกับพระภิกษุและสามเณรโดยตรงจะขัดกับหลักเกณฑ์การบัญญัติความผิดทางอาญาเพราะการทำผิดพระธรรมวินัยนั้นมิใช่การทำอันตรายต่อผู้อื่น แต่เป็นการทำอันตรายต่อสถาบันศาสนา ซึ่งแม้ว่าจะมีหลักที่รัฐอาจกำหนดความผิดบางกรณีขึ้นเพื่อรักษาสถาบันทางสังคมได้ก็ตาม แต่หลักการประการสำคัญของการบัญญัติกฎหมายอาญาก็คือจะต้องไม่มีมาตรการอื่นใดที่จะสามารถควบคุมการกระทำนั้นได้อย่างเหมาะสมแล้ว นอกจากจะใช้มาตรการทางอาญากับการกระทำดังกล่าวนั้น เมื่อสามารถใช้วิธีการอื่นที่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ซึ่งกระทบสิทธิเสรีภาพประชาชนน้อยกว่าควรใช้วิธีการนั้น ซึ่งในกรณีนี้การควบคุมพฤติกรรมของพระภิกษุสามเณรมีการใช้พระวินัยบัญญัติซึ่งเป็นวิธีการอื่นนอกจากการใช้บทลงโทษทางอาญา และเป็นวิธีการที่ตรงที่สุดและกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลน้อยกว่า ทั้งยังสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาได้อีกด้วย

ประการต่อมาหากบัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิดทางอาญาแล้วจะต้องทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ซึ่งในเรื่องนี้มีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่สำคัญคือหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม โดยเป็นหลักที่ค้ำประกันถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกันโดยไม่ต้องคำนึงถึง เชื้อชาติ ศาสนา

⁸ รายละเอียดในเรื่องนี้ผู้ศึกษาได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 เรื่องขอบเขตของกฎหมายอาญาแล้ว

ภาษา สีมิว หรือถิ่นกำเนิดแต่อย่างใด ในสถานการณ์ที่เหมือนกันจะต้องปฏิบัติด้วยหลักเกณฑ์เดียวกัน และจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันตามลักษณะของเรื่องนั้นๆ จึงจะทำให้เกิดความยุติธรรมภายใต้หลักความเสมอภาคได้ ดังนั้น ในกรณีที่บัญญัติกฎหมายอาญาขึ้นมาเพื่อบังคับใช้กับพระภิกษุและสามเณรให้ต้องรับผิดชอบทางอาญาในการกระทำซึ่งบุคคลทั่วไปไม่มีความรับผิดชอบ เช่น ในกรณีการเสพเมณุนั้น ย่อมเป็นการปฏิบัติแตกต่างกันทั้งที่เป็นการกระทำเดียวกัน แม้ว่าในกรณีนี้พระภิกษุและสามเณรจะมีสถานะที่แตกต่างกับบุคคลธรรมดาทั่วไปก็ตาม แต่บุคคลที่มีสถานะแตกต่างกับบุคคลทั่วไปก็ได้มีกฎหมายอาญาขึ้นมาเพื่อบังคับเป็นการเฉพาะเจาะจง เว้นแต่จะเป็นการกระทำที่เป็นความผิดอาญาด้วยตัวเอง หรือในกรณีของนักบวชในศาสนาอื่นก็ได้มีบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดชอบให้แตกต่างไปจากบุคคลธรรมดาแต่ประการใด

การเปรียบเทียบพระภิกษุและสามเณรกับนักบวชในศาสนาอื่นนั้นเป็นที่เห็นได้ชัดว่าบุคคลที่มีสถานะเดียวกัน ในสถานการณ์ที่เหมือนกันจะต้องปฏิบัติด้วยหลักเกณฑ์เดียวกัน หากกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาเฉพาะพระภิกษุและสามเณรในพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่นักบวชในศาสนาอื่นกระทำการในลักษณะเดียวกันไม่เป็นความผิดย่อมเป็นขัดกับหลักความเสมอภาคและเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ทั้งนี้ การกำหนดให้พระภิกษุและสามเณรรับโทษทางอาญาโดยแตกต่างจากนักบวชในศาสนาอื่นนั้นไม่เป็นการทำเพื่อเพื่อประโยชน์สาธารณะซึ่งเป็นผลประโยชน์ของมหาชนเหนือผลประโยชน์ส่วนบุคคล และมีได้เป็นการทำเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม จึงไม่เข้าข่ายเว้นในเรื่องหลักความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

นอกจากนี้การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาต่อพระภิกษุและสามเณรในพระพุทธศาสนานั้น จะเป็นการที่รัฐเข้ามายุ่งเกี่ยวกับกิจการของศาสนาเกินสมควร โดยที่ประเทศไทยเป็นรัฐฆราวาสมิได้ ขึ้นกับศาสนจักรใดศาสนาจักรหนึ่งโดยเฉพาะ และประเทศไทยเป็นกลางทางศาสนา แม้พระมหากษัตริย์ของไทยจะเป็นพุทธมามกะก็ตาม แต่ประเทศไทยมิได้กำหนดให้ศาสนาใดเป็นศาสนาประจำชาติ การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาต่อพระภิกษุและสามเณรในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ จะมีผลต่อความเป็นกลางทางศาสนา และทำให้รัฐเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของศาสนาจักรได้

แม้จะกล่าวว่าประเทศไทยมิได้กำหนดให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่พระพุทธศาสนาก็มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวไทยมาเป็นระยะเวลาช้านาน รัฐและศาสนาให้การ

เกี่ยวเนื่องและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันเสมอมา อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประเทศไทยเป็นกลางทางศาสนา พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก พระองค์ทรงให้ความช่วยเหลือและอุปถัมภ์ศาสนาทุกศาสนา การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาต่อพระภิกษุและสามเณรในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะจะมีผลต่อความเป็นกลางทางศาสนา ดังที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งประเด็นเรื่องความเป็นกลางทางศาสนานี้เป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อนและมีความสำคัญมาก เพราะประเทศไทยมีประชากรที่นับถือศาสนาอื่นด้วย อาจทำให้เกิดความแตกแยกของคนในชาติได้ อีกทั้งการที่รัฐเข้าไปแทรกแซงกิจการของศาสนามากเกินไป จะกระทบต่อสถานภาพความเป็นรัฐฆราวาสของไทย ซึ่งในปัจจุบันที่ประเทศไทยจำเป็นต้องติดต่อกับนานาประเทศทั่วโลก เพื่อความเป็นสากลไทยจะต้องดำรงความเป็นรัฐฆราวาสเพื่อให้เป็นที่ยอมรับจากต่างชาติ

ยิ่งไปกว่านั้นจากการศึกษาวิจัยยังไม่พบกฎหมายของประเทศใดในโลกปัจจุบันที่กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาต่อพระภิกษุและสามเณรโดยตรง มีเพียงพม่าที่อาศัยการตีความกฎหมายอาญาที่บัญญัติเป็นการทั่วไป และเอาผิดกับพระภิกษุที่กระทำให้หลักศาสนาบิดเบือนดังที่ได้กล่าวในบทที่ 4 ซึ่งมีประเด็นทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเท่านั้น

เมื่อได้พิจารณาในทางโลกไปแล้ว หากพิจารณาในมุมมองของทางสงฆ์ว่าหากมีการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาต่อพระภิกษุและสามเณรแล้วจะส่งผลกระทบต่อสังคมสงฆ์ ดังที่ได้กล่าวข้างต้นว่าพระภิกษุสามเณรนั้นต้องอยู่ภายใต้กฎของพระสงฆ์ซึ่งเป็นกฎหมายในทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าพระธรรมวินัย เป็นแม่บทในการกำหนดศีล และสิกขาบท รวมไปถึงธรรมเนียมปฏิบัติ วิถีชีวิต และการดำเนินกิจการต่างๆ ของสงฆ์เอาไว้ หากพระภิกษุสามเณรกระทำผิดพระธรรมวินัยย่อมมีบทลงโทษที่เรียกว่า อาบัติ นอกจากนี้พระภิกษุและสามเณรก็ยังเป็นพลเมืองในรัฐด้วย จึงต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของทางฝ่ายบ้านเมือง ซึ่งประเทศไทยมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่กำกับดูแลการปกครองของคณะสงฆ์ไทยด้วย กล่าวโดยสรุปได้ว่าพระภิกษุและสามเณรมีสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมอยู่ถึง 3 ประการด้วยกัน นั่นคือ พระธรรมวินัย กฎหมายของฝ่ายบ้านเมือง และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์⁹

⁹ สัมภาษณ์ พระพรหมสิทธิ, เจ้าคณะภาค 10, 23 มีนาคม 2558.

กฎหมายที่ควบคุมพฤติกรรมของพระภิกษุและสามเณรนั้นมีอยู่เพียงพอแล้ว ปัญหาจึงอยู่ที่การบังคับใช้มากกว่าที่จะเป็นการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาใหม่ หากจะมีกฎหมายใหม่ขึ้นมากำหนดความรับผิดชอบทางอาญาต่อพระภิกษุและสามเณรอีกย่อมจะทำให้เกิดปัญหากฎหมายอาญาเพื่อ เพราะกฎหมายเดิมมีอยู่แล้วยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ออกกฎหมายเพิ่มเติมเข้าไปย่อมไม่ใช่การแก้ไขปัญหา

ปัญหากฎหมายอาญาเพื่อ (Overcriminalization) คือปัญหาการมีกฎหมายอาญามากเกินไป และการใช้กฎหมายอาญามากเกินความจำเป็น รวมถึงการบังคับใช้มาตรการทางอาญาอันหมายถึงการใช้โทษทางอาญาเอากับการกระทำที่ไม่สมควรต้องได้รับผิดทางอาญา การบัญญัติกฎหมายที่มีโทษทางอาญาโดยไม่เหมาะสม การรับเอาหลักการทางอาญามาใช้มากเกินไปซึ่งไม่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำ¹⁰ ปัญหานี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อรัฐอาศัยกฎหมายอาญาแทนที่จะใช้กฎหมายแพ่งหรือกฎหมายปกครอง หรือแม้กระทั่งการใช้มาตรการอื่นใดในการแก้ไขปัญหาในสังคม

ผลกระทบจากปัญหากฎหมายอาญาเพื่อมีด้วยกันหลายประการ ส่งผลต่อระบบกฎหมายโดยรวมอันส่งผลไปถึงกลไกทางสังคมอีกด้วย สามารถกล่าวโดยสรุปได้ดังต่อไปนี้¹¹

1. กฎหมายอาญาจะมีสภาพบังคับลดลง เนื่องจากเมื่อมีกฎหมายอาญามากเกินไป ทำให้ปริมาณคดีอาญาขึ้นมาสู่ศาลเพิ่มมากขึ้น แต่จำนวนศาลที่พิจารณาคดีมีเท่าเดิม ทำให้ไม่สามารถพิจารณาคดีได้อย่างรวดเร็ว
2. มาตรการทางอาญาจะมีประสิทธิภาพลดลง เมื่อการพิจารณาคดีอาญาไม่สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ประชาชนก็จะเห็นว่าผู้กระทำความผิดได้รับผลจากการกระทำซ้ำ ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

¹⁰ John G. Malcolm and Jr. Paul J. Larkin, *Solutions 2014* (Washington: The Heritage Foundation, 2014), p. 99.

¹¹ Douglas Husak, *Overcriminalization the Limits of the Criminal Law* (New York: Oxford University Press, 2008), pp. 18-32.

3. มีคดีค้างพิจารณาจำนวนมาก เมื่อมีคดีอาญาชั้นมาสู่ชั้นศาลเป็นจำนวนมาก โดยเป็นคดีอาญาที่เป็นการกระทำความผิดเล็กน้อยๆ ทำให้กระบวนการยุติธรรมเกิดความล่าช้า เพราะต้องไปตัดสินคดีเหล่านั้น ทำให้คดีอาญาที่ร้ายแรงค้างพิจารณาในชั้นศาลเป็นจำนวนมาก ผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์จึงไม่ได้รับผลจากการกระทำนั้นอย่างรวดเร็ว

4. ปัญหาการขาดแคลนเรือนจำ หรือนักโทษล้นคุก เป็นผลต่อเนื่องมาจากคดีที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีผู้ต้องโทษทางอาญาเพิ่มขึ้นตามไปด้วย แต่เรือนจำที่รองรับผู้ต้องโทษคดีอาญานั้นมีจำนวนเท่าเดิม ทำให้เกิดปัญหาเรือนจำไม่เพียงพอต่อจำนวนนักโทษ ส่งผลให้ต้องมีการเบียดคดีอาญาออกนอกระบบ หรือระบายนักโทษออกจากเรือนจำโดยเร็ว ซึ่งหากประชาชนไม่มีความเข้าใจในกระบวนการเหล่านี้ย่อมทำให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมในที่สุด

5. ประชาชนขาดความเชื่อมั่นและไม่เคารพต่อกฎหมาย เมื่อจำนวนคดีมีมาก และไม่ได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็ว รวมถึงเมื่อมีนักโทษล้นคุกอันต้องระบายนักโทษออกสู่เรือนจำด้วยวิธีการอื่น ทำให้ประชาชนเห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการลงโทษอย่างสาสม เมื่อบุคคลที่กระทำผิดไม่ได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น ประชาชนอาจเลียนแบบพฤติกรรมเพราะไม่เกรงกลัวต่อสภาพบังคับของกฎหมายอีกต่อไป นอกจากนี้การที่บัญญัติกฎหมายอาญามาบังคับการกระทำของประชาชนมากเกินไปอันอาจทำให้ยากแก่การปฏิบัติตาม หนทางเดียวที่ทำได้คือการละเมิดต่อกฎหมาย ซึ่งเมื่อบุคคลากรในกระบวนการยุติธรรมมีไม่เพียงพอ ย่อมไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมที่กฎหมายมุ่งจะจำกัดนั้นได้ ทำให้กฎหมายอาญามีประสิทธิภาพลดลง และไม่สามารถบังคับใช้ได้จริงนั่นเอง

หากบัญญัติกฎหมายเพื่อกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาต่อพระภิกษุและสามเณรเพิ่มเติม โดยที่มีกฎหมายที่ควบคุมพฤติกรรมของพระภิกษุและสามเณรอยู่แล้ว ย่อมเป็นการบัญญัติกฎหมายอาญาเกินความจำเป็น อันจะทำให้เกิดปัญหากฎหมายอาญาเพื่อได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบกฎหมายดังกล่าวข้างต้นได้เช่นเดียวกัน

เมื่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหากฎหมายอาญาเพื่อร้ายแรงดังที่ได้กล่าวข้างต้น จึงไม่สมควรจะแก้ไขปัญหาทุกปัญหาด้วยการบัญญัติเป็นกฎหมายอาญา แต่จะต้องพิจารณาหลักเกณฑ์การบัญญัติกฎหมายอาญาเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการป้องกันการเกิดปัญหาดังกล่าวอีกด้วย

ประเทศไทยมีประเพณีที่นิยมให้ลูกหลานบรรพชาอุปสมบทเพื่อเป็นการทดแทนคุณบิดามารดา ซึ่งแต่ละวัดก็มักจะเตรียมการให้มีการบรรพชาอุปสมบทหมู่ขึ้น โดยในแต่ละวัดจะมีโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ซึ่งใช้ช่วงเวลาที่เด็กปิดภาคเรียนจัดโครงการให้ลูกหลานได้เข้ามาบรรพชาเป็นสามเณร ทั้งนี้เพื่อเป็นการให้เด็กได้บวชเพื่อทดแทนคุณบิดามารดา และเป็นการสืบสานวัฒนธรรมไทยในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาด้วย นอกจากนี้การบรรพชาสามเณรหมู่นั้นเป็นการค้นหาผู้ที่ต้องการเข้ามาอุปสมบทเป็นพระภิกษุต่อไปในอนาคตด้วย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับรองศาสตราจารย์ ดร.พระพรหมสิทธิ พระราชาคณะเจ้าคณะรองเจ้าอวาสวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร พบว่าปัจจุบันมีผู้ที่สนใจเข้ามาบวชลดน้อยลง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะสภาพสังคมเปลี่ยน ผู้คนเข้าหาศาสนาน้อยลง หรืออาจเป็นเพราะสื่อที่ทำให้ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาเสียหาย หากมีการออกกฎหมายขึ้นมาเพื่อกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของพระภิกษุสามเณรเพิ่มเติมอีกนั้น อาจจะทำให้บุคคลเกรงกลัวในการเข้ามาบวชเพื่อศึกษาพระธรรม คนจะเข้ามาบวชลดน้อยลง และส่งผลให้พระพุทธศาสนาค่อยๆเสื่อมถอยลงไป¹² อย่างไรก็ตามในประเด็นนี้พระราชวิจิตรปฏิภาณ ผู้ช่วยเจ้าอวาสวัดสุทัศนเทพวราราม เห็นว่าหากมีกฎหมายกำหนดความรับผิดชอบของพระภิกษุและสามเณรขึ้นมาจริงก็เป็นเรื่องที่ดี เพราะจะเป็นการกำจัดบุคคลที่ไม่ดีออกจากพระพุทธศาสนา การมีกฎหมายใหม่ออกมาไม่ทำให้บุคคลเกรงกลัวในการที่จะเข้ามาบวชแต่อย่างใด เพราะอย่างไรก็ต้องมีบุคคลเสื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาและมีความประสงค์ที่จะออกบวชอยู่เสมอ¹³

ผู้ศึกษามีความเห็นว่าจะหากมีกฎหมายออกมากำหนดความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับพระภิกษุและสามเณรนั้นจะทำให้บุคคลเกรงกลัวที่จะเข้ามาบวชมากยิ่งขึ้น แม้ว่ากฎหมายจะมุ่งเอาผิดกับพระภิกษุและสามเณรที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเท่านั้น แต่บุคคลธรรมดาที่มีเจตนาจะเข้ามาบวชไม่ว่าจะเป็นบวชตามประเพณีซึ่งเป็นการบวชชั่วคราว หรือเป็นการบวชเพื่อสละเรื่องทางโลกและมุ่งปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นบุคคลธรรมดาที่ย่อมมีความเกรงกลัวในการทำผิดกฎหมายซึ่งมีสภาพบังคับที่รุนแรงที่สุด หากเข้าไปบวชใหม่ๆย่อมไม่ทราบวัตรปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลัก

¹² สัมภาษณ์ พระพรหมสิทธิ, เจ้าคณะภาค 10, 23 มีนาคม 2558.

¹³ สัมภาษณ์ พระราชวิจิตรปฏิภาณ, ผู้ช่วยเจ้าอวาสวัดสุทัศนเทพวราราม, 4 เมษายน 2558

พระพุทธศาสนา อาจเกรงกลัวว่าจะเป็นการทำผิดกฎหมาย ทำให้การบวชเป็นเรื่องที่ต้องตัดสินใจใคร่ครวญให้ดีขึ้นกว่าเดิม อันอาจทำให้ไม่กล้าที่จะบวช แม้ว่าจะยังไม่ได้กระทำการอันไม่เหมาะสมเลยก็ตาม ทั้งที่กฎหมายมีขึ้นเพื่อต้องการคุ้มครองพระพุทธศาสนาจากบุคคลที่ประพฤติไม่เหมาะสม แต่กลายเป็นว่าไม่เพียงแต่บุคคลที่ประพฤติตัวไม่เหมาะสมจะถูกกำจัดออกไปแล้ว ยังเป็นการกีดกันบุคคลที่อาจประพฤติปฏิบัติชอบให้ไม่กล้าที่จะเข้ามาบวชเพื่อสืบสานพระพุทธศาสนาต่อไป อันจะเป็นการขัดกับเจตนารมณ์ในการออกกฎหมายในเบื้องต้นก็เป็นได้

เมื่อการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับพระภิกษุสามเณรจะเกิดผลกระทบตามมาทั้งในแง่ของทางโลกและทางศาสนาดังกล่าว หากต้องการจะแก้ไขปัญหาค่าความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรเพื่อเป็นการคุ้มครองพระพุทธศาสนานั้นควรใช้วิธีการอื่นซึ่งจะได้วิเคราะห์ต่อไป

5.4 วิเคราะห์แนวทางในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา

เมื่อได้วิเคราะห์ถึงปัญหาในการกำหนดความรับผิดชอบของพระภิกษุและสามเณรที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมดังที่ปรากฏในสภาพการณ์ปัจจุบัน และผลกระทบจากการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาต่อพระภิกษุและสามเณรแล้ว ในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงวิธีการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น เพื่อนำเสนอแนวทางในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาโดยไม่จำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อกำหนดความรับผิดชอบของพระภิกษุและสามเณรเพิ่มเติมอันจะเป็นปัญหาดังที่ได้วิเคราะห์ในข้างต้น

ปัญหาที่พบว่าพระภิกษุและสามเณรมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมดังที่ได้ยกขึ้นมาวิเคราะห์นั้นมิได้เกิดขึ้นจากการขาดกฎเกณฑ์มาควบคุม ทั้งนี้ดังที่ผู้ศึกษาได้กล่าวในตอนต้นว่าพระภิกษุสามเณรนั้นต้องอยู่ภายใต้กฎของสงฆ์ซึ่งเป็นกฎหมายในทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าพระธรรมวินัย หากพระภิกษุสามเณรกระทำผิดพระธรรมวินัยย่อมมีบทลงโทษที่เรียกว่า อาบัติ นอกจากนี้พระภิกษุและสามเณรก็ยังเป็นพลเมืองในรัฐด้วย จึงต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของทางฝ่ายบ้านเมือง ซึ่งประเทศไทยมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่กำกับดูแลการปกครองของคณะสงฆ์ไทยด้วย กล่าวโดยสรุปได้ว่าพระภิกษุและสามเณรมีสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมอยู่ถึง 3 ประการด้วยกัน นั่นคือ พระธรรมวินัย กฎหมายของฝ่ายบ้านเมือง และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพระพรหมสิทธิ พระราชวิจิตรปฏิภาณ พระเทพรัตนสุธี¹⁴ และ พระเทพคุณาภรณ์¹⁵ ได้ข้อมูลตรงกันว่าปัญหาได้เกิดจากกฎเกณฑ์ในการบังคับมีไม่เพียงพอ แต่อยู่ที่ บุคคลากรไม่บังคับใช้กฎเกณฑ์เหล่านั้นมากกว่า พระธรรมวินัยนั้นบัญญัติไว้ตั้งแต่ครั้งพุทธกาล ซึ่งทำให้พระพุทธานุศาสน์เจริญรุ่งเรืองมาได้นับพันปี นอกจากนี้ยังมีรัฐเข้ามาช่วยเหลือด้วยการออกกฎหมาย คณะสงฆ์เพื่อให้พระภิกษุสามารถดูแลกันเองได้ด้วยความสงบเรียบร้อยเสมอมา แต่ที่ปรากฏเป็นข่าวตาม สื่อต่างๆถึงพฤติกรรมไม่เหมาะสมของพระภิกษุเหล่านั้นเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นมาตลอดตั้งแต่สมัยพุทธกาล แล้ว ซึ่งพระพุทธานุศาสน์มีมาตรการในการจัดการกับปัญหาเหล่านี้ แต่ในบางครั้งสื่อก็นำไปเสนอข่าว ก่อนที่เรื่องนั้นๆจะได้รับการแก้ไข และเมื่อปัญหาได้รับการแก้ไขแล้วก็ไม่ปรากฏตามสื่อ ทำให้ดูเหมือนว่าปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข

ผู้ศึกษาเห็นว่ากฎเกณฑ์ในการควบคุมพฤติกรรมของพระภิกษุและสามเณรนั้นมีอยู่แล้ว ทั้ง ยังมีบทลงโทษในทางพระพุทธานุศาสน์ และมีมาตรการให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยโดยมี พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ช่วยให้สามารถบังคับใช้พระธรรมวินัยของสงฆ์ได้ โดยผู้ศึกษาเห็นว่าเรื่องของ พระภิกษุสามเณรนั้นควรปล่อยให้พระภิกษุสามเณรจัดการดูแลกันเองโดยที่มีรัฐคอยช่วยเหลือ สนับสนุน ซึ่งในปัจจุบันมหาเถรสมาคมก็คอยสอดส่องดูแลปกครองคณะสงฆ์ไทยกันเองอยู่แล้ว¹⁶ ใน การนี้มหาเถรสมาคมได้ออกกฎหมายมหาเถรสมาคมเพื่อตั้งพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ที่ เรียกว่า พระสังฆาธิการ อันได้แก่¹⁷

1. เจ้าคณะใหญ่
2. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
3. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
4. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ

¹⁴ พระเทพรัตนสุธีเป็นเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี เจ้าอาวาสวัดเขียนเขต

¹⁵ พระเทพคุณาภรณ์เป็นรองเจ้าคณะภาค 14 เจ้าอาวาสวัดเทวราชกุญชรวรวิหาร

¹⁶ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 20

¹⁷ กฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ข้อ 4

5. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล

6. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

พระสังฆาธิการเหล่านี้มีหน้าที่ดูแลปกครองพระภิกษุสามเณรที่อยู่ในการกำกับดูแลตามลำดับชั้นลงไป กล่าวคือหากพระลูกวัดปฏิบัติผิดพระธรรมวินัย เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้ดูแลเรียกมาตักเตือนหรือกำหนดบทลงโทษตามความร้ายแรงของการกระทำตามพระธรรมวินัย เหนือเจ้าอาวาสขึ้นไปก็จะมีเจ้าคณะตำบลปกครองดูแล เหนือเจ้าคณะตำบลก็จะมีเจ้าคณะอำเภอปกครองดูแล เรื่อยไปจนถึงเจ้าคณะใหญ่ ซึ่งเป็นกลไกในการปกครองกันเองของคณะสงฆ์ไทย

หากจะให้พระภิกษุสามเณรจัดการแก้ไขปัญหากันเอง พระภิกษุที่มีตำแหน่งทางปกครองหรือพระสังฆาธิการเหล่านี้จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กำหนดให้พระภิกษุที่มีตำแหน่งทางปกครองเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา¹⁸ หมายความว่าพระภิกษุเหล่านี้จะมีสองสถานะทางกฎหมาย โดยเป็นพระภิกษุสถานะหนึ่ง และยังเป็นเจ้าพนักงานอีกสถานะหนึ่ง ซึ่งทำให้พระสังฆาธิการจะต้องอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง หมวด 2 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ มาตรา 147-166 ด้วย¹⁹

ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการควบคุมดูแลพระภิกษุในสังกัดคือ มาตรา 157 ความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต บัญญัติว่า “มาตรา 157 ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

¹⁸ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 49

¹⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 2003-2005/2500 พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ.2489 กำหนดให้เจ้าอาวาสเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา หากเจ้าอาวาสรับสินบนจากพ่อค้าในการมาเช่าที่ดินของวัด เจ้าอาวาสก็ผิดมาตรา 149 ฐานเจ้าพนักงานรับสินบนได้

องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนี้ประกอบด้วย²⁰

- 1) ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน
- 2) ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

องค์ประกอบภายใน คือ เจตนาธรรมดา กล่าวคือ เจตนาประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผล และต้องมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือโดยทุจริต

ผู้กระทำความผิดฐานนี้จะต้องมีสถานะเป็นเจ้าพนักงาน ซึ่งพระสังฆาธิการก็เป็นเจ้าพนักงาน ตามที่ได้กล่าวข้างต้น ความผิดตามมาตรา 157 นี้จะต้องเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติซึ่งอยู่ในหน้าที่ หากไม่เกี่ยวกับหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้นั้นย่อมไม่ผิดมาตรา 157 หน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้นั้น ต้องเป็นหน้าที่โดยตรงตามกฎหมายบัญญัติไว้ หรือได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่นั้นๆ เท่านั้น²¹

เมื่อมีพระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม พระสังฆาธิการมีหน้าที่กำกับดูแลพระภิกษุสามเณรเหล่านั้นต้องดำเนินการตามพระธรรมวินัย เพื่อไม่ให้พระภิกษุสามเณรดังกล่าวทำให้ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาเสื่อมเสีย และทำให้ประชาชนเสื่อมความศรัทธาในพระพุทธศาสนา กล่าวคือ จะต้องกวดขันให้พระสังฆาธิการเคร่งครัดในระเบียบวินัย และบังคับใช้พระธรรมวินัยอย่างจริงจัง และจะต้องทำด้วยความรวดเร็ว เพื่อไม่ให้ปรากฏพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเหล่านั้นผ่านทางสื่อ ก่อนที่จะมีการดำเนินการตามพระพุทธศาสนา เทียบได้กับกระบวนการยุติธรรมที่จะต้องมีความรวดเร็ว มิฉะนั้นประชาชนก็จะมีเชื่อมั่นในกระบวนการลดน้อยลง และกระทำความผิดมากขึ้นนั่นเอง

หากพระสังฆาธิการปล่อยปละละเลยไม่กำกับดูแลพระภิกษุสามเณรในสังกัด ปล่อยให้พระภิกษุสามเณรประพฤติตัวไม่เหมาะสมไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยย่อมมีความผิด เพราะพระสังฆาธิการมิได้มีสถานะเป็นพระภิกษุเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาก็ด้วย การที่พระสังฆาธิการมีความรับผิดชอบทางอาญาจึงมิใช่การที่พระภิกษุสามเณรต้องรับผิดชอบ

²⁰ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, กฎหมายอาญาคความผิด เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินต์ติ้ง, 2552), หน้า.

²¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1033/2533

ทางอาญาดังที่ได้วิเคราะห์ในข้างต้น แต่เป็นการที่เจ้าพนักงานมีความรับผิดชอบหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา การปล่อยปละละเลยไม่กำกับดูแลพระภิกษุสามเณรในสังกัด เป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบ เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157

การบังคับใช้กฎหมายอาญาในส่วนของเจ้าพนักงานดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะเป็นการให้ทางพระพุทธศาสนาจัดการกันเอง โดยที่ไม่ต้องให้รัฐเข้าไปแทรกแซงกิจการของสงฆ์ เพราะพระสังฆาธิการมีหน้าที่จัดการดูแลกิจการภายในของสงฆ์เป็นอันดับแรก หากพระสังฆาธิการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าวจึงค่อยให้รัฐเข้ามาช่วยเหลือในการดำเนินการกับพระสังฆาธิการที่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ในการดูแลความสงบเรียบร้อยภายในองค์กรสงฆ์นั่นเอง

อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาไม่พบว่ามีกรณีการใดๆกับพระสังฆาธิการให้ปรากฏตามสื่อ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะประชาชน และเจ้าพนักงานของรัฐเองยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระสังฆาธิการ ประชาชนยังไม่ทราบว่าเมื่อพบพระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมสามารถแจ้งให้เจ้าอาวาสทราบ หากเจ้าอาวาสไม่ดำเนินการใดๆสามารถที่จะกล่าวโทษเพื่อเอาผิดจากการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ได้ และเจ้าพนักงานตำรวจเองก็ไม่ทราบว่าสามารถดำเนินการกับพระสังฆาธิการที่ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ได้ในทำนองเดียวกับกรณีของเจ้าพนักงานของรัฐละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 157 ได้เช่นกัน

เนื่องจากประชาชนมิได้เป็นผู้เสียหายในกรณีนี้ เพราะความผิดตามมาตรา 157 มิใช่ความผิดต่อส่วนตัว แต่เป็นความผิดที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย เว้นแต่จะมีประชาชนได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม ประชาชนก็ยังสามารถกล่าวโทษต่อเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อให้ดำเนินการกับพระสังฆาธิการที่ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่อันเป็นความผิดตามกฎหมายได้ ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2(8)²²

ดังนั้นเพื่อให้พระพุทธศาสนาจัดการกันเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสอดส่องดูแลโดยพระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงาน

²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ มาตรา 2(8) “คำกล่าวโทษ” หมายความว่า การที่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ตี ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น

ของพระสังฆาธิการโดยแจ้งพฤติกรรมที่พบเห็นว่าไม่เหมาะสมแก่เจ้าอาวาสซึ่งเป็นพระสังฆาธิการให้ดูแลพระภิกษุสามเณรที่อยู่ในสังกัด หากเจ้าอาวาสนิ่งเฉยไม่จัดการกับเรื่องดังกล่าว สามารถกล่าวโทษเพื่อให้เอาผิดกับเจ้าอาวาสได้ ทั้งนี้ เพราะการคุ้มครองรักษาพระพุทธศาสนาอันเป็นที่ห่วงแหนของประชาชนชาวไทย เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน ไม่อาจจะผลักภาระนี้ไปให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียวได้ จำต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงหน้าที่ในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา จึงจำเป็นต้องให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้ทราบสิทธิในการกล่าวโทษเอาผิดกับพระสังฆาธิการ และต้องให้เจ้าพนักงานตำรวจซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐได้ทราบถึงหลักการในเรื่องนี้เพื่อจะได้ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมที่จะเข้ามาช่วยสอดรับกับพันธกิจในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา เพราะแม้ว่าประเทศไทยจะเป็นรัฐฆราวาสแต่รัฐและศาสนาก็ต้องเกื้อกูลกันมิได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด และมีการดำเนินความสัมพันธ์ร่วมกันอยู่ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ในการช่วยส่งเสริมให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่คู่ประเทศไทยได้ตลอดไป

นอกจากนี้สื่อสารมวลชนเองก็มีความสำคัญ ดังที่ได้กล่าวในตอนต้นว่าในบางครั้งสื่อได้นำเสนอข่าวเรื่องพฤติกรรมไม่เหมาะสมของพระภิกษุและสามเณรก่อนที่เรื่องนั้นๆ จะได้รับการแก้ไข และเมื่อปัญหาได้รับการแก้ไขแล้วก็ไม่ปรากฏตามสื่อ ทำให้ดูเหมือนว่าปัญหานั้นไม่ได้รับการแก้ไข เมื่อมีการพบว่าพระภิกษุสามเณรมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมก็สามารถนำเสนอข่าวสารได้ แต่สื่อในฐานะพลเมืองเช่นกันก็มีหน้าที่ในการแจ้งเรื่องราวดังกล่าวต่อพระสังฆาธิการ และหากพระสังฆาธิการไม่ดำเนินการจัดการก็สามารถดำเนินกระบวนการที่ได้กล่าวในข้างต้นได้เช่นกัน มิใช่เพียงแต่นำเสนอข่าวเพียงด้านเดียวที่มุ่งแต่จะทำให้ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาเสื่อมเสีย แต่ควรมีเจตนาในการช่วยกันคุ้มครองสถาบันศาสนามากกว่า เมื่อมีการดำเนินการกับพระภิกษุสามเณรที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเหล่านั้นจะต้องมีการนำเสนอข่าวความคืบหน้าของเรื่องดังกล่าวเพื่อให้ประชาชนได้ทราบเรื่องราวทั้งหมด อันจะเป็นการรักษาภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาและเป็นการรักษาศรัทธาของประชาชนต่อพระพุทธศาสนา เพื่อให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองได้อย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป เรื่องของทางพระพุทธศาสนาจะต้องให้พระพุทธศาสนาจัดการกันเองโดยมีกลไกในการจัดการอย่างเป็นระบบ เมื่อกฎระเบียบของทางพระพุทธศาสนามีอยู่แล้ว การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจึงมิใช่การเพิ่มเติมกฎหมายเข้าไปกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาต่อพระภิกษุและสามเณร แต่จะต้องบังคับใช้มาตรการนั้นให้เกิดประสิทธิภาพ โดยบุคลากรซึ่งมีตำแหน่งทางปกครองอย่างพระสังฆาธิการจะต้องบังคับใช้กฎหมายเหล่านั้นอย่างเคร่งครัดและรวดเร็ว เพื่อให้ประชาชนได้เห็นว่าการจัดการของพระพุทธศาสนามีการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น หากพระสังฆาธิการไม่จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น พระสังฆาธิการในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาย่อมมีความผิดต่อหน้าที่ราชการ ซึ่งประชาชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้และสามารถดำเนินการตามกฎหมาย เพื่อให้ภาครัฐโดยเจ้าพนักงานตำรวจเข้ามาช่วยดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมได้ รวมถึงสื่อสารมวลชนจะต้องเข้ามาช่วยในเรื่องการเผยแพร่ข้อความจริงให้เป็นที่ทราบทั่วกัน อันจะเป็นการคุ้มครองพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากสมมติฐานของวิทยานิพนธ์ที่ว่า “ด้วยปรากฏการณ์ที่มีการกระทำของพระภิกษุสามเณรที่ไม่เหมาะสมเกิดขึ้นอยู่เสมอ มีการถกเถียงกันมากเกี่ยวกับมาตรการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่พระภิกษุสามเณรสำหรับการกระทำที่ไม่เหมาะสมนั้น แต่ตามหลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดทางอาญานั้นจะต้องใช้เป็นวิธีทางสุดท้ายที่จะกำหนดมาตรการบังคับต่อบุคคล โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของการกระทำ อีกทั้งการกระทำที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณรมีมาตรการตามพระวินัยบัญญัติควบคุมอยู่แล้ว ดังนั้น ไม่ควรนำมาตราทางอาญามาใช้เพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนาในเรื่องความประพฤติของพระภิกษุสามเณร แต่ควรใช้วิธีการอื่นเพื่อเป็นการคุ้มครองพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง” เมื่อได้ศึกษาวิจัยแล้วพบว่าสมมติฐานดังกล่าวนั้นถูกต้อง โดยสามารถอธิบายโดยสรุปและเสนอแนะแนวทางคุ้มครองพระพุทธศาสนาได้ดังต่อไปนี้

6.1 บทสรุป

เนื่องจากศาสนาเป็นสถาบันหลักของประเทศไทย โดยประชากรส่วนใหญ่ของประเทศเป็นพุทธศาสนิกชน พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างมากในประเทศไทยและอยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน วิถีชีวิตของชาวไทยส่วนมากจะยึดโยงอยู่กับพระพุทธศาสนา พระภิกษุสงฆ์เป็นหนึ่งในพระรัตนตรัยอันเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา แต่ตามข่าวที่พบในสื่อต่าง ๆ นั้นกลับปรากฏพฤติกรรมไม่เหมาะสมของพระภิกษุและสามเณรบางรูปที่กระทำผิดพระธรรมวินัย และทำให้พระพุทธศาสนาหมัวหมอง จึงมีกระแสสังคมที่ต้องการให้มีกฎหมายออกมาควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุและสามเณร ซึ่งผู้ศึกษาได้ยกกรณีศึกษาเป็นประเด็นที่พบในข่าวมาวิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์นี้ 5 ประเด็นหลักได้แก่

1. การกระทำละเมิดพระธรรมวินัยข้อปาราชิกของพระภิกษุ โดยทำการเสพเมถุน หรือกล่าวอวดอุตริมนุสสรธรรมซึ่งมีในตนหรือไม่มีในตน และเอาผิดกับผู้ร่วมกระทำการดังกล่าว
2. การกระทำใดๆให้หลักศาสนาผิดเพี้ยนไปจากพระไตรปิฎก

3. การกระทำอันไม่เหมาะสมของพระภิกษุ และสามเณร อันได้แก่ การมีสื่อลามกอนาจารไว้ในครอบครอง การดื่มสุรายาเมา การกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน และการเรียโรโดยไม่ได้รับอนุญาต

4. พระภิกษุที่มีอำนาจในการบรรพชาอุปสมบทที่จิตใจหรือประมาทเลินเล่อทำการบรรพชาอุปสมบทให้แก่บุคคลที่ต้องห้ามในทางพุทธศาสนา หรือผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ

5. พระภิกษุ สามเณรที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศกระทำการอันเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระพุทธานุภาพ

ในการวิเคราะห์กรณีศึกษาอันเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นจริงดังกล่าว ถึงความเหมาะสมในการบัญญัติความผิดทางอาญา จำต้องพิจารณาแนวคิดหลายประการ ซึ่งจะต้องพิจารณาตั้งแต่ในเรื่องของการแยกศาสนจักรกับอาณาจักร การกำหนดนโยบายทางอาญา หลักเกณฑ์ในการบัญญัติกฎหมายอาญา โดยคำนึงถึงหลักความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งหลักเกณฑ์ทั้งหลายเหล่านี้จะต้องนำมาพิจารณาควบคู่กับหลักเกณฑ์ทางพระพุทธานุภาพเพื่อให้สอดคล้องกันด้วย

แนวคิดของรัฐในสมัยใหม่นั้นได้แยกเรื่องรัฐกับศาสนาออกจากกัน โดยยังคงมีความสัมพันธ์กันอยู่เพียงแต่รัฐฆราวาสนั้นจะไม่ยอมให้ศาสนาใดศาสนาหนึ่งมีบทบาทเหนือกว่าอำนาจของรัฐ ประเทศไทยเป็นรัฐฆราวาส แม้พระพุทธานุภาพจะเป็นศาสนาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในประเทศไทย แต่ประเทศไทยก็ได้บัญญัติให้พระพุทธานุภาพเป็นศาสนาประจำชาติแต่อย่างใด ดังนั้น การที่ไทยจะกำหนดความรับผิดทางอาญาสำหรับพระภิกษุและสามเณรในพระพุทธานุภาพขึ้นมาโดยเฉพาะ เป็นการทำให้แยกความแตกต่างระหว่างพระพุทธานุภาพกับศาสนาอื่น อันส่งผลต่อความเป็นกลางทางศาสนาของรัฐฆราวาส และเป็นการยกระดับของพระพุทธานุภาพขึ้นมาเหนือกว่าศาสนาอื่นๆ

ในการจะใช้มาตรการทางอาญาจะต้องมีการกำหนดนโยบายทางอาญาก่อน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องระบุประเด็นปัญหาขึ้นมาก่อนเพื่อจะได้แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ตรงประเด็นอันเป็นขั้นตอนแรกของการกำหนดนโยบายทางอาญา ปัญหาในเรื่องพระภิกษุและสามเณรบางรูปมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมข้างต้นนั้นเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข เมื่อระบุปัญหาได้จึง

ค่อยกำหนดนโยบายว่าจะใช้มาตรการใดในการแก้ไขปัญหา ซึ่งอาจเป็นมาตรการทางกฎหมาย หรืออาจเป็นมาตรการอื่นแล้วแต่กรณี แล้วจึงค่อยผ่านกระบวนการบังคับใช้นโยบายทางอาญาต่อไป ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการที่ใช้เวลาเพื่อพิจารณาให้รอบคอบ โดยต้องประชุมปรึกษาผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อหาหรือถึงวิธีการแก้ไขปัญหา ซึ่งไม่สามารถกระทำอย่างรีบเร่งได้

ประการสำคัญต่อมาคือการบัญญัติกฎหมายอาญานั้นจะต้องคำนึงถึงหลักการป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น โดยมีหลักในการพิจารณาในเบื้องต้นว่าการกระทำนั้นเป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งว่าประชาชนส่วนมากได้รับผลกระทบอันส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม และประชาชนส่วนมากไม่ยอมรับและให้อภัยในการกระทำนั้น หากบัญญัติให้การกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญาแล้วจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และไม่มีมาตรการอื่นใดที่จะสามารถควบคุมการกระทำนั้นได้อย่างสมเหตุสมผล นอกจากจะใช้มาตรการทางอาญากับการกระทำดังกล่าวนั้น อีกทั้งการบัญญัติกฎหมายอาญาจะต้องมีขึ้นเพื่อคุ้มครองบุคคลจากภัยอันตรายต่างๆอันเกิดจากการกระทำของบุคคล เพื่อคุ้มครองปกป้องสภาพจิตใจของสมาชิกในสังคม เพื่อป้องกันรักษาไว้ซึ่งสถาบันทางสังคม โดยกฎหมายอาญาไม่ควรมีจุดประสงค์เพียงเพื่อให้บุคคลเชื่อฟัง ไม่ควรใช้กฎหมายอาญาเพื่อเป็นวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายหากสามารถใช้วิธีการอื่นซึ่งทำให้กระทบกับเสรีภาพของประชาชนน้อยกว่า ให้บรรลุถึงจุดประสงค์ได้เช่นเดียวกัน และไม่ควรนำกฎหมายอาญามาใช้ เมื่อผลร้ายที่เกิดจากการกระทำผิดนั้นน้อยกว่าผลร้ายที่เกิดจากการลงโทษ

หากบัญญัติกฎหมายเอาผิดกับพระภิกษุและสามเณรโดยตรงจะขัดกับหลักเกณฑ์การบัญญัติความผิดทางอาญาเพราะการทำผิดพระธรรมวินัยนั้นมิใช่การทำอันตรายต่อผู้อื่น แต่เป็นการทำอันตรายต่อสถาบันศาสนา อีกทั้งหลักการประการสำคัญของการบัญญัติกฎหมายอาญาก็คือจะต้องไม่มีมาตรการอื่นใดที่จะสามารถควบคุมการกระทำนั้นได้อย่างเหมาะสมแล้ว นอกจากจะใช้มาตรการทางอาญากับการกระทำดังกล่าวนั้น เมื่อพระภิกษุและสามเณรมีหลักปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธศาสนาซึ่งบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎก โดยมีพระธรรมวินัยที่เปรียบเสมือนกฎหมายที่ใช้บังคับในสังคมสงฆ์บัญญัติเกี่ยวกับศีล และสิกขาบท รวมไปถึงธรรมเนียมปฏิบัติ วิถีชีวิต และการดำเนินกิจการต่างๆของสงฆ์เอาไว้ หากพระภิกษุสามเณรกระทำผิดพระธรรมวินัยมีบทลงโทษที่เรียกว่าอาบัติ ซึ่งครอบคลุมพฤติกรรมต่างๆของพระภิกษุสามเณรอยู่แล้ว นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ซึ่งจัดตั้งมหาเถรสมาคมขึ้นเพื่อปกครองคณะสงฆ์ไทยให้อยู่ร่วมกันได้อย่าง

สงบเรียบร้อย โดยมีการกำหนดบทลงโทษทางอาญาเพื่อให้สามารถบังคับตามพระธรรมวินัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเมื่อสามารถใช้วิธีการอื่นที่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ซึ่งกระทบสิทธิเสรีภาพประชาชนน้อยกว่าย่อมต้องใช้วิธีการนั้น ซึ่งการใช้พระธรรมวินัยเป็นวิธีการที่ตรงที่สุดและกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลน้อยกว่า ทั้งยังสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาได้อีกด้วย

จากการค้นหาประวัติศาสตร์การบัญญัติกฎหมายอาญาในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาในยุคสมัยต่างๆ พบว่าเมื่อศาสนามีความเสื่อม ฝ่ายบ้านเมืองเข้ามาทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครอง และทำนุบำรุงศาสนาตั้งแต่ในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ในสมัยก่อนพระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจในทางอาญาเอาโทษกับผู้ประพฤตินิมนต์ด้วย ดังที่เห็นได้จากในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยพระรามาธิบดีที่ 1 ได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการประพฤตินิมนต์ของพระภิกษุในข้อปาราชิก ในสมัยกรุงธนบุรีสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงใช้พระราชอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนสมณะศักดิ์พระเถระ รวมถึงลงโทษทางอาญาโดยพระภิกษุที่ทำผิดศีล นอกจากนี้พระองค์ยังได้ออกพระราชกำหนดที่เรียกว่า “พระราชกำหนดพระเจ้ากรุงธนบุรีว่าด้วยศีลสิกขาบท” ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นในการมีกฎหมายซึ่งมุ่งบังคับใช้กับคณะสงฆ์โดยตรง ในรัชสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงตรา “กฎพระสงฆ์” รวมอยู่ในกฎหมายตราสามดวง ห้ามภิกษุกระทำการหรือละเว้นการกระทำซึ่งขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย หากละเมิดมีโทษหนักสูงสุดถึงประหารชีวิต ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิรูปกฎหมายให้มีความทันสมัย และได้ยกเลิกการบังคับใช้โทษทางอาญาในส่วนของศาสนาไปบางส่วน จะเห็นว่ากฎหมายในอดีตมีการกำหนดความรับผิดกับพระภิกษุที่กระทำผิดพระธรรมวินัยโดยตรง แต่เมื่อมาในยุคปัจจุบันพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมในพ.ศ. 2535 นั้นมีการใช้มาตรการทางอาญาในการลงโทษพระภิกษุที่กระทำผิดพระธรรมวินัย แต่การลงโทษนั้นมิได้ลงโทษจากการกระทำผิดพระธรรมวินัยโดยตรง หากแต่เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำผิดแล้วไม่ยอมสีกจากการเป็นพระภิกษุ

กฎหมายของประเทศอื่นที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนซึ่งผู้ศึกษาได้ยกขึ้นมาศึกษานั้นทั้งประเทศศรีลังกาและพม่า ต่างไม่มีบทบัญญัติในลักษณะที่เป็นการกำหนดความรับผิดทางอาญาต่อพระภิกษุและสามเณรที่กระทำผิดพระธรรมวินัยหรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมแต่ประการใด มีเพียง

พม่าที่แม้ว่าจะไม่มีบทบัญญัติเอาผิดกับพระภิกษุและสามเณรโดยตรง แต่อาศัยการตีความตัวบทกฎหมายที่บัญญัติคุ้มครองศาสนาเป็นการทั่วไป เอาผิดกับพระภิกษุที่บิดเบือนคำสอนของศาสนา

กฎหมายในโลกยุคปัจจุบันทั้งประเทศไทยและต่างประเทศล้วนมิได้มีการกำหนดความรับผิดทางอาญาต่อพระภิกษุและสามเณรโดยตรง ทั้งนี้ด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวในข้างต้น ทั้งปัญหาเรื่องรัฐฆราวาส และหลักเกณฑ์ในการบัญญัติกฎหมายอาญา ซึ่งหลักเกณฑ์ทั้งหลายเหล่านี้จะต้องนำมาพิจารณาควบคู่กับหลักเกณฑ์ทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้สอดคล้องต้องกันด้วย

อย่างไรก็ดี พระภิกษุและสามเณรนั้นก็เป็นพลเมืองในรัฐเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป ซึ่งหมายความว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายอันจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาหากได้กระทำการที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดและการกระทำนั้นครบโครงสร้างความรับผิดในทางอาญา พระภิกษุและสามเณรซึ่งเป็นบุคคลย่อมมีความรับผิดชอบในทางอาญาเช่นเดียวกัน มิใช่ว่าเมื่อเป็นพระภิกษุและสามเณรแล้วจะอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ทางพระพุทธศาสนาเพียงอย่างเดียว

จากการศึกษาวิจัยผู้ศึกษาพบว่ามาตรการทางพระพุทธศาสนามีอยู่แล้ว และสามารถแก้ไข ปัญหาได้ดีที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้ตั้งเอาไว้ และจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้พบว่า มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ก็เก็ยหนุ้ให้สามารถบังคับใช้วิธีการทางพระพุทธศาสนาได้ ปัญหาจึง ขึ้นอยู่กับบุคลากรไม่บังคับใช้ให้เกิดผล และประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการ ดังกล่าว จึงนำมาซึ่งข้อเสนอแนะที่ผู้ศึกษาจะได้นำเสนอต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากบทสรุปดังกล่าวข้างต้นทำให้ทราบว่า การกำหนดความรับผิดทางอาญาต่อพระภิกษุและสามเณรในการกระทำผิดพระธรรมวินัยโดยตรงนั้น ขัดกับหลักเกณฑ์สากลทั้งในเรื่องอาญาจักรและศาสนาจักร เรื่องการบัญญัติกฎหมายอาญา ซึ่งหลักเกณฑ์ตามพระธรรมวินัยนั้นมีอยู่แล้ว ผู้ศึกษาจึงได้นำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปัญหาโดยใช้หลักกฎหมายส่งเสริมให้สามารถคุ้มครองพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะประการที่ 1 ให้ทางพระพุทธศาสนาจัดการแก้ไขปัญหากันเองเป็นลำดับแรก

เนื่องจากการกระทำที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุและสามเณรนั้น พระภิกษุที่เป็นผู้ดูแลย่อมจะเป็นผู้ที่รับทราบเรื่องราวและพบเห็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมหรือการกระทำอันเป็นการละเมิดพระธรรมวินัยก่อนเป็นลำดับแรก ซึ่งหากพบเห็นก่อนก็สามารถจัดการแก้ไขปัญหานั้นได้ก่อนที่ จะเป็นเรื่องราวใหญ่โตและสื่อนำไปเสนอข่าวสารที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนา อันส่งผลต่อศรัทธาของพุทธศาสนิกชน การพบปัญหาและสามารถจัดการแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างรวดเร็ว ย่อมทำให้พระภิกษุและสามเณรที่กระทำการดังกล่าวได้รับทราบการกระทำผิดของตนและสามารถแก้ไขกลับตัวไม่กระทำการดังกล่าวหรือไม่กระทำการให้ร้ายแรงยิ่งขึ้นไปอีก นอกจากนี้ยังเป็นการปรามมิให้พระภิกษุและสามเณรรูปอื่นเลียนแบบการกระทำดังกล่าว เพราะได้เห็นผลร้ายที่ตามมาจากการประพฤติตัวไม่เหมาะสมนั้น

อีกทั้งเรื่องทางพระพุทธศาสนา พระภิกษุซึ่งเป็นบุคลากรในศาสนาย่อมมีความรู้ความเข้าใจในหลักการตามพระวินัยบัญญัติได้ดีกว่าบุคคลอื่น หากให้ทางสงฆ์จัดการแก้ไขกันเองก่อนย่อมจะมีประสิทธิภาพมากกว่าให้รัฐยื่นมือเข้ามาจัดการ เพราะหน่วยงานของรัฐย่อมมีความรู้ความเข้าใจในหลักการของพระพุทธศาสนาน้อยกว่าพระภิกษุผู้ประพฤติปฏิบัติโดยชอบตามพระธรรมวินัย ซึ่งหากขาดความเข้าใจในหลักการแล้วย่อมไม่อาจปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักศาสนาที่บัญญัติไว้ดีแล้ว และอาจส่งผลเป็นการบิดเบือนหลักการของพระพุทธศาสนาอันเป็นผลร้ายมากกว่าเป็นผลดี

เพื่อให้การปกครองสงฆ์เป็นไปโดยสงบเรียบร้อย เรื่องของทางศาสนาควรให้ทางสงฆ์จัดการกันเอง เปรียบเสมือนเรื่องในครอบครัวที่ควรปล่อยให้ครอบครัวจัดการกันเอง ลูกทำผิดก็ควรให้พ่อแม่เป็นคนอบรมสั่งสอน หากให้บุคคลอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องก็จะเกิดความรำคาญในครอบครัว เช่นเดียวกับในกรณีของสงฆ์ที่มีการปกครองดูแลในลักษณะทำนองเดียวกัน พระภิกษุสามเณรในสังกัดทำผิดพระภิกษุผู้รับผิดชอบก็ควรเป็นบุคคลที่จัดการแก้ไขปัญหา หากกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องได้โดยตรง เนื่องจากกระบวนการทางกฎหมายมีบุคคลเกี่ยวข้องหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ ทนายความ จะยิ่งทำให้ปัญหาทวีความรุนแรง และยิ่งทำให้ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาหมัวหมอง

เมื่อการจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวควรให้ทางพระพุทธศาสนาจัดการกันเอง พระภิกษุที่มีหน้าที่ดูแลปกครองสงฆ์ในสังกัด ซึ่งเรียกว่า “พระสังฆาธิการ” นั้น จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลสอดส่องพระภิกษุและสามเณรในสังกัดอย่างเคร่งครัด จึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะในประการต่อมา

ข้อเสนอแนะประการที่ 2 พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด

การจะให้พระพุทธรศาสนาดูแลกันเองได้ บุคลากรที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎจะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด ซึ่งพระสังฆาธิการคือพระภิกษุที่มีหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ในสังกัดให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบเรียบร้อย โดยที่ผ่านมาพระสังฆาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการสงฆ์อยู่เสมอ แต่ที่ปรากฏว่ามีพระภิกษุและสามเณรประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสมตามข่าวในสื่อต่างๆนั้นอาจจะเป็นเพราะ เรื่องดังกล่าวอยู่ในขั้นตอนการพิจารณา หรืออยู่ในขั้นตอนที่กำลังดำเนินการอยู่ยังไม่เสร็จเรียบร้อย ก็เป็นข่าวปรากฏขึ้นมาก่อน ทำให้ดูเหมือนว่าทางพระพุทธรศาสนาไม่มีการดำเนินการ

เพื่อให้กระบวนการทางพระพุทธรศาสนาดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระสังฆาธิการจะต้องดูแลพระภิกษุและสามเณรในสังกัดของตนให้อยู่ในระเบียบตามพระธรรมวินัย หากพระภิกษุและสามเณรรูปใดมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมพระสังฆาธิการต้องรีบดำเนินการพิจารณาและปรับอาบัติอย่างเคร่งครัด ซึ่งกระบวนการจะต้องกระทำด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม เฉกเช่นเดียวกับการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมซึ่งต้องมีความรวดเร็วและเป็นธรรมเช่นเดียวกัน หากปล่อยปละละเลยไม่ดำเนินการใดๆให้ทันท่วงทีก็ไม่ต่างกับการปล่อยให้มีกรกระทำผิดโดยมิได้ลงโทษ

ทั้งนี้ พระสังฆาธิการนอกจากจะเป็นพระภิกษุในพระพุทธรศาสนาแล้ว ยังเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาอีกด้วย หมายความว่า พระสังฆาธิการมีสองสถานะคือเป็นทั้งพระภิกษุในพระพุทธรศาสนา และเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายบ้านเมือง ทำให้พระสังฆาธิการจะต้องอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 2 ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง หมวด 2 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ มาตรา 147-166 ด้วย การกำหนดความรับผิดชอบต่อพระสังฆาธิการในกรณีนี้มิใช่การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาต่อพระภิกษุ แต่เป็นการที่เจ้าพนักงานมีความรับผิดชอบตามกฎหมายเนื่องจากมีหน้าที่ตามตำแหน่งราชการ การปล่อยปละละเลยไม่กำกับดูแลพระภิกษุสามเณรในสังกัดเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบ เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157

เมื่อพระภิกษุที่มีตำแหน่งเป็นพระสังฆาธิการมีความรับผิดชอบดังกล่าวข้างต้น จึงนำมาซึ่งข้อเสนอแนะในประการต่อมา

ข้อเสนอแนะประการที่ 3 บังคับใช้กระบวนการทางอาญาต่อพระสังฆาธิการผู้ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่

หน้าที่ในการดูแลรักษาและคุ้มครองพระพุทธศาสนานั้นมิใช่หน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของบุคคลทุกคนที่ต้องช่วยกันสอดส่องดูแลมิให้มีพระภิกษุสามเณรประพฤติปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม เมื่อพบเห็นพฤติการณ์ดังกล่าวประชาชนต้องแจ้งแก่เจ้าอาวาสที่พระภิกษุสามเณรนั้นๆ สังกัดอยู่ เพื่อให้เจ้าอาวาสดำเนินการจัดการตามหลักพระพุทธศาสนา หากเจ้าอาวาสซึ่งเป็นพระสังฆาธิการไม่ดำเนินการแล้วย่อมถือว่าเป็นเจ้าพนักงานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157

เนื่องจากประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องให้ความรู้แก่ประชาชนว่าเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุผู้มีตำแหน่งทางปกครองซึ่งเป็นพระสังฆาธิการนั้นเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และมีหน้าที่ในการดูแลพระภิกษุและสามเณรในสังกัดให้ประพฤติปฏิบัติโดยชอบ ซึ่งหากพระสังฆาธิการไม่ดำเนินการแล้วย่อมถือว่าเป็นเจ้าพนักงานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ประชาชนแม้ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญไม่อาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน แต่เนื่องจากความผิดต่อหน้าที่ราชการเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน ประชาชนจึงมีสิทธิกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน เพื่อให้มีการดำเนินคดีแก่พระสังฆาธิการที่ปล่อยปละละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ได้ ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(8)

เมื่อประชาชนได้กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนแล้ว จึงเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่รัฐจะเข้ามาช่วยเหลือศาสนาในลำดับถัดไป อันนำมาสู่ข้อเสนอแนะประการต่อมา

ข้อเสนอแนะประการที่ 4 รัฐเข้ามาช่วยในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา

แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นรัฐฆราวาสที่อาณาจักรกับศาสนจักรแยกต่างหากจากกัน แต่รัฐกับศาสนาก็ยังคงมีความสัมพันธ์กันอยู่ โดยรัฐจะต้องคอยให้การช่วยเหลือและส่งเสริมสนับสนุนพระพุทธศาสนา และพระพุทธศาสนาก็ต้องยกระดับจิตใจและศีลธรรมของคนในสังคมเพื่อให้รัฐดำรงอยู่ได้อย่างสงบเรียบร้อย

รัฐไม่ควรเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของศาสนา ดังนั้นจึงควรปล่อยให้ทางพระพุทธศาสนาดูแลจัดการกันเองดังกล่าว ซึ่งมีกลไกในการกำกับดูแลโดยให้พระสังฆาธิการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมาย มีหน้าที่ในการดูแลพระภิกษุสามเณรในสังกัดของตน โดยรัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซงกระบวนการจัดการภายในของสงฆ์ แต่หากกลไกดังกล่าวไม่เป็นไปตามกระบวนการอันเกิดจากพระสังฆาธิการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบยอมเป็นความผิดตามกฎหมาย และต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอันเป็นการที่รัฐเข้ามาช่วยในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา

เมื่อมีประชาชนกล่าวโทษถึงการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของพระสังฆาธิการดังกล่าว เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องเข้ามาสอบสวนและเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเป็นคดีในทำนองเดียวกับเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้การดังกล่าวเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมจำต้องให้ความรู้ความเข้าใจต่อบุคคลากรในกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้เข้าใจว่าพระสังฆาธิการนั้นก็เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายซึ่งมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในหน้าที่ราชการเช่นเดียวกัน หากพระสังฆาธิการกระทำความผิดเกี่ยวกับหน้าที่ราชการก็ย่อมต้องดำเนินคดีตามกฎหมาย

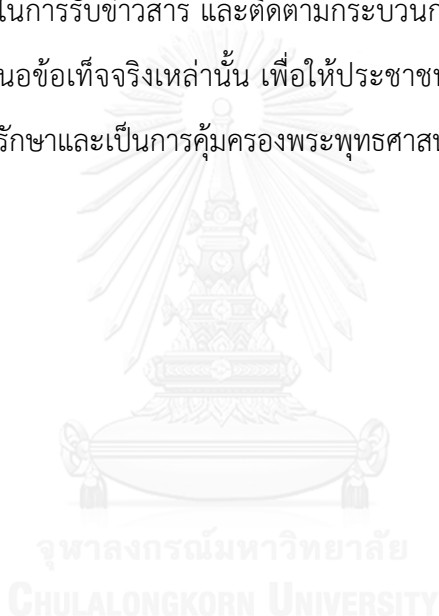
กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนาทางอ้อม โดยเป็นการเอาผิดกับพระสังฆาธิการที่ปล่อยปละละเลยปล่อยให้พระภิกษุในสังกัดประพฤติตัวไม่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อเป็นการกดดันให้พระสังฆาธิการดูแลรับผิดชอบพระภิกษุสามเณรในสังกัดอย่างเคร่งครัด และให้สามารถจัดการด้วยวิธีการทางพระพุทธศาสนา ก่อน เมื่อกระบวนการทางพระพุทธศาสนาไม่เป็นผลจึงค่อยให้รัฐเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนเป็นประการถัดมา

ข้อเสนอแนะประการที่ 5 จรรยาบรรณสื่อสารมวลชน

ปัญหาที่พบพระภิกษุและสามเณรมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมนั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือสื่อช่วยตีแผ่ความจริงให้ประชาชนได้รับรู้ถึงพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมของพระภิกษุและสามเณรบางรูปที่ทำให้ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาหมัวหมอง ซึ่งมีเป็นสิ่งที่ควรกระทำเพื่อเป็นการช่วยกันสอดส่องดูแลมิให้มีบุคคลมาทำลายพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการคุ้มครองและรักษาพระพุทธศาสนาอันที่หวังแทนของประชาชนชาวไทย

อย่างไรก็ตาม การเสนอข่าวควรเสนอข้อเท็จจริงในทุกมิติโดยมิได้มุ่งแต่จะเสนอเพียงด้านที่ทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมเสียเพียงอย่างเดียว ในบางครั้งสื่อนำเสนอข้อเท็จจริงที่มีพระภิกษุและสามเณรประพฤติตัวไม่เหมาะสมโดยมิได้พิจารณาว่าการกระทำดังกล่าวนั้นทางพระพุทธศาสนาได้ดำเนินการอย่างไร ถึงขั้นตอนใดแล้วบ้าง นอกจากนี้เมื่อมีการดำเนินการโดยทางพระพุทธศาสนาแล้ว ก็มิได้นำเสนอข้อเท็จจริงในส่วนนี้อีก ทำให้ดูเหมือนว่าปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข อันจะทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้

ดังนั้น สื่อสารมวลชนควรมีจรรยาบรรณในการทำข่าว เสนอข้อเท็จจริงในทุกแง่มุมเพื่อให้ประชาชนใช้วิจารณญาณในการรับข่าวสาร และติดตามกระบวนการในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวให้ถึงท้ายที่สุด และนำเสนอข้อเท็จจริงเหล่านั้น เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อเท็จจริงทั้งหมดอันเป็นการช่วยสอดส่องดูแลรักษาและเป็นการคุ้มครองพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง

รายการอ้างอิง

รายการภาษาอังกฤษ

Commission, A. H. R. Burma: Buddhist Monk Imprisoned for Alleged Deviant Teaching [Online]. 2013. Available from: <http://www.humanrights.asia/news/urgent-appeals/AHRC-UAC-068-2013/> [29 October 2014].

Cranmer, F., and Olivia, J. G. Law and Justice - the Cristian Law Review. Church-State Relationships: An Overview 162 (2009).

Heng, M., Siam-Heng, and Liew, T. C. State and Secularism: Perspectives from Asia. Singapore: World Scientific Printers, 2010.

Hogwood, B. W., and Gunn, L. A. Policy Analysis for the Real World. New York: Oxford University Press, 1984.

Husak, D. Overcriminalization the Limits of the Criminal Law. New York: Oxford University Press, 2008.

LaFave, W. R., and Austin W. Scott, J. Criminal Law. St. Paul, Minn.: West Publishing Co., 1972.

Malcolm, J. G., and Paul J. Larkin, J. Solutions 2014. Washington: The Heritage Foundation, 2014.

Morris, C. W. Essay on the Modern State. USA: Cambridge University Press, 1998.

Packer, H. L. The Limits of the Criminal Sanction. California: Stanford University Press, 1968.

Radzaninowicz, L., and Turner, J. W. C. The Cambridge Law Journal 7. The Language of Criminal Science, 2 (1940).

รายการภาษาไทย

กระปุกดอทคอม. สุดฉาว พระตั้งวงดื่มเหล้า เมารวิวาท คว้ามี่พันกันหัวแบะ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://highlight.kapook.com/view/110557> [เข้าถึงเมื่อ 6 มีนาคม 2558]

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง หน่วยที่ 8-15. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักความเสมอภาค. ใน รวมบทความกฎหมายมหาชนจากเว็บไซต์ www.pub-law.net เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2546.

———. หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2556.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. กฎหมายอาญา ภาคความผิด เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินติ้ง, 2550.

———. กฎหมายอาญา ภาคความผิด เล่ม 3. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร: พลสยาม พับบลิชซิ่ง, 2555.

———. กฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินติ้ง, 2552.

———. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พลสยามพรินติ้ง, 2551.

ขุนหลวง พระไกรสี (เทียม). หลักกฎหมายอาญา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, รัตนโกสินทร์ศก 126.

คณพล จันทน์หอม. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย. วินัยวินิจฉัย. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2535.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระวินัยปิฎก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552.

คมชัดลึกออนไลน์. อย่าเชื่อพระปลอมอ้างบุญเรียไรเงิน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://www.komchadluek.net/detail/20140507/184184.html> [เข้าถึงเมื่อ 6
มีนาคม 2558]

จรัญ โฆษณานันท์. นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. ประวัติศาสตร์พระศาสนาในเอเชียอาคเนย์. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, 2554.

จิตติ ติงศกัทธิย์. กฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 2 และภาค 3. กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา,
2545.

———. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนัก
อบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2546.

———. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: เนติ
บัณฑิตยสภา, 2548.

จุมพล หนิมพานิช. การวิเคราะห์นโยบาย ขอบข่าย แนวคิด ทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2547.

ชาญณรงค์ บุญหนุน. พระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมา
ลดา, 2549.

ณัฐฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2554.

दनัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในประเทศไทยศรีลังกา. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

เดลินิวส์. ทลายบ่อนสมภารกลางวัดตั้ง [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://dailynews.co.th/Content/regional/277197/> [เข้าถึงเมื่อ 6 มีนาคม 2558]

ทีนิวส์การเมือง. อึ้ง ฎีกาพระหรือกองขยะ ตร. คั่นถึงกับผงะหนั่งไป-ยาเสพติดเพียบ [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://politic.tnews.co.th/content/130791/> [เข้าถึงเมื่อ 6 มีนาคม 2558]

ทีนิวส์สังคม. คาผ้าเหลือง หลวงพ่อเมาแฮซิงเก้งพร้อมสีกา ตำรวจค้นรูปไปเพียบ [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://social.tnews.co.th/content/130068/> [เข้าถึงเมื่อ 6 มีนาคม 2558]

ทีมข่าวอาชญากรรม. แจ่งจับหลวงปู่พิมพ์ละสังขาร เข้าข่ายอวดอุตริ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/Crime/ViewNewsaspw?NewsID=9570000106075>

[เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558]

ไทยรัฐออนไลน์. จับสึก 2 พระบวชใหม่ ได้ปยาน้ำเดินเรียไรเงินผ้าป่า [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.thairath.co.th/content/479841> [เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558]

———. จีพระอุปฌาย์เข้มคัตคนบวช [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.thairath.co.th/content/402985> [เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558]

———. ช็อก! พระเกษม รับชัตตุยลูกศิษย์ อ้างไม่รู้ตัว ไม่ผิดพระธรรมวินัย [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://www.thairath.co.th/content/475268> [เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558]

———. ผลวิจัยพบรูปพระตุ๊ด-เณรแต่ัว 10% จี้แก้ปัญหาให้ถูกจุด [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.thairath.co.th/content/418269> [เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558]

———. พศ.พบข้อมูลตาลีร้อยหน้ายังไม่สึก เร่งติดตาม [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.thairath.co.th/content/417360> [เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558]

ธเนศ วงศ์ยานนาวา. ความสมเหตุสมผลของความชอบธรรม (การครอบงำ). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, 2554.

บรรเจิด สิงคะเนติ. สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เรื่อง หลัก

ความเสมอภาค. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543.

บรรศักดิ์ อูวรรณโณ. กฎหมายมหาชน เล่ม 1 วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่างๆ. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

ปรีดี เกษมทรัพย์. นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

ผู้จัดการรายวัน, A. DSI เล่าเนรค้ำ อ่วมเจอ 4 คดี ขอมะกันจับส่งกลับไทย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/Daily/ViewMews.aspx?MewsID=9570000132690> [เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558]

———. คำสอน "ธรรมกาย" บิดเปื้อน!! การสร้างลัทธิใหม่คือคำตอบสุดท้าย [ออนไลน์].

แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/AstvWeekend/ViewMews.aspx?MewsID=9580000024077> [เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558]

ผู้จัดการออนไลน์, A. รวบพระเฒ่าเจ้าสี่กาคาหน้าเขาในกุฏิ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/Science/ViewMews.aspx?NewsID=9560000026942> [เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2558]

พระครูกล้าญาณสิทธิวัฒน์ (สมาน กลยาณธมโม). พุทธบัญญัติ 227. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2549.

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตินฺดาโณ). พระธรรมวินัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2543.

พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต). พระพุทธศาสนาในเอเชีย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2531.

พระธรรมปิฎก (ประยูร ปยุตโต). รัฐกับพระพุทธศาสนา ถึงเวลาชำระล้างหรือยัง. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, 2539.

พระมหาฉลาด ปริญาโณ. คู่มือนวโกวาทฉบับชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, 2530.

พระราชธรรมนิเวศ (ระแบบ ฐิติธัญญาโณ). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สภา
การศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536.

พิเชษฐ์ เมลาณนท์. ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิคตอรี
เพาเวอร์พอยท์, 2528.

พิพัฒน์ พสุธาราชาติ. รัฐกับศาสนา บทความว่าด้วย อาณาจักร ศาสนจักร และเสรีภาพ. พิมพ์ครั้งที่
3. กรุงเทพมหานคร: ศยาม, 2553.

โพธิ์สัตตะ. บุคคลผู้ถูกห้ามบวชเป็นพระภิกษุ. ปราจันบุรี: วัดหลวงปรีชากุล, 2557.

ภาวดี มหาจันทร์. ประวัติศาสตร์การปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนคริน
ทรวิโรฒ, 2524.

ภิญโญ ต้นพิทยคุปต์. การปกครองไทย. สงขลา: โรงพิมพ์โครงการบริหารวิชาชีพ ฝ่ายวิชาการมหา
วิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2522.

มติชนออนไลน์. พศ.จับตาพระนอกกริตทำธุรกิจอยู่-โรงเรียน ต้นพ.ร.บ.อุปถัมภ์จัดการพระเสพเมณ-
สอนมั่ว ติดคุก [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1409131211 [เข้าถึงเมื่อ 7
มีนาคม 2558]

มยุรี อนุมานราชธน. นโยบายสาธารณะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท, 2556.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556.

ลัการกุมาร. กรณีพระสงฆ์ศรีลังกาเล่นการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: สำนักพิมพ์สาละ,
2553.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. หลักความเสมอภาค. วารสารนิติศาสตร์ 30, 2 (2543).

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. นวกวาท (ฉบับประชาชน). พิมพ์ครั้งที่ 13.

กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2544.

———. วินัยมุข เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2528.

สมพงษ์ เกษมสัน. การปกครองของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, 2515.

สมยศ เชื้อไทย. หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555.

สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจสถานะทางสังคมและวัฒนธรรม พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2555.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). พระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์กับสังคมไทย.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สามลดา, 2549.

สิริวัฒน์ คำวันสา. ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2534.

สุขสมาน วงศ์สุวรรณ. ประวัติศาสตร์การปกครองของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บำรุง

สาส์น, 2527.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ

มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2539.

สุทธิวงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ. กฎระเบียบและคำสั่งของพระสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การ

ศาสนา, 2540.

สุภาพพรรณ ณ บางช้าง. พระวินัยปิฎก. กรุงเทพมหานคร: บริษัท คราฟแมนเพรส จำกัด, 2550.

แสง จันทร์งาม. พระพุทธศาสนาจากพระโอษฐ์ ฉบับสมบูรณ์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร:

สร้างสรรค์บุ๊คส์, 2548.

หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. ทฤษฎีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2556.

อานนท์ มาเม้า. การแบ่งแยกระหว่างรัฐกับศาสนาจักร : มโนทัศน์ทางนิติปรัชญาและกฎหมาย
มหาชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2557.

เอกชัย จันทอง. พระพยอมชำระหลวงการสงฆ์ ใครทำลายผ้าเหลือง [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://bit.ly/1AE9RL9> [เข้าถึงเมื่อ 7 มีนาคม 2558]

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นาย ธนาตย์ คุณภัทรวรกรกิจ เกิดเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2533 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี ชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิต เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง จากคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2554 และได้รับประกาศนียบัตรวิชาว่าความจากสำนักฝึกอบรมวิชาว่าความ สภานายความแห่งประเทศไทย รุ่น 37 ในปีการศึกษาเดียวกัน นอกจากนี้ ยังสอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิตจากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 65 ในปีการศึกษา 2555 ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยวิจัยผู้บริหาร คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

